

LEIPZIG UNIVERSITY
FACULTY OF ECONOMICS AND MANAGEMENT SCIENCE

II INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

**ECONOMY AND SOCIETY:
A MODERN FOUNDATION
FOR HUMAN DEVELOPMENT**

June 23th, 2017

Proceedings of the Conference

Part II

**Leipzig
2017**

Organising Committee

Martina Diesener	Professor, Dr. of Economics, Head of Faculty of Economics and Management Science, Leipzig University, Germany;
Bernd Süßmuth	Professor, Dr. of Economics, Head of Institute of Empirical Economic Research;
Andrzej Pawlik	Profesor, dr hab., Head of the Institute for Entrepreneurship and Innovation, State University of Jan Kochanowski, Poland;
Bogoyavlenska Yuliya	Ph.D, Assistant Professor in Economy, Head of Department of Personnel Management and Labour Economics, Zhytomyr State Technological University, Ukraine;
Ekaterine Natsvlishvili	Associate Professor, Dr. of Economics, Faculty of Business, Consultant of VET Project, National Center of Educational Quality Enhancement, Sulkhani-Saba Orbeliani Teaching University, Tbilisi, Georgia;
Galina Ulian	Professor, Dr. of Economics, Dean of Faculty of Economic Sciences, State University of Moldova;
Jan Žukovskis	Associate Prof., Dr. of Economics, Head of Business and Rural Development Management Institute, Aleksandras Stulginskis University, Kaunas, Lithuania;
Natia Gogolauri	Professor, Dr. of Economics, Head of Faculty of Business, Sulkhani-Saba Orbeliani Teaching University, Georgia;
Olga Chwiej	Associate Professor, Dr. of Economics, freelancer scientist, Poland;
Shaposhnykov Kostyantyn	Professor, Dr. of Economics, Head of Black Sea Research Institute of Economy and Innovation, Ukraine;
Yuliana Dragalin	Ph.D., Dr. of Economics, As. Professor, Dean of Faculty of Economic Sciences, Free International University, Moldova.

II International Scientific Conference Economy and Society: a Modern Foundation For Human Development: Conference Proceedings, Part II, June 23th, 2017. Leipzig, Germany: Baltija Publishing. 176 pages.

CONTENTS

MODERN PROBLEMS OF FORMATION AND USE OF HUMAN CAPITAL. MARKET COMPETENCY

Voiko M. Y., Pozniak O. V. FORMING THE LIST OF PROFESSIONAL REQUIREMENTS FOR LOGISTICS MANAGERS	1
Бутенко Н. Ю. УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КОРПОРАЦІЙ	3
Верескля М. Р. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАГІСТРА З МЕНЕДЖМЕНТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
Коваленко М. О. ВИЗНАННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ	9
Кульжамбекова А. Е., Садыкова К. К. ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	12
Миколайчук М. М., Миколайчук Н. С. ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	16
Сіденко С. В. КРЕАТИВНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	19
Шевченко Л. С. ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЮРИСТІВ: ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ	22
PROBLEMS OF MANAGEMENT AND MARKETING IN THE NEW ECONOMIC CONDITIONS	
Bech K. A. PRAXIS DER ANWENDUNG VON INSTRUMENTEN DES GLOKALEN MARKETING AN DER TÄTIGKEIT DER HENKEL AG & CO. KGAA	25
Кадирус І. Г. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	28
Курбацька Л. М. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	31
Миколайчук К. М. СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	33
Молоканова В. М. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ОСНОВІ ЦІННИСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ	36
Parkhaieva N. V. LOGISTICS MANAGEMENT IN THE SPHERE OF COMMODITY CIRCULATION	39
Персий Ю. А., Чиж В. И. УПРАВЛЕНИЕ ЗАТРАТАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ	41
Posternak I. M., Posternak S. A. DIE KALENDERPLANUNG BEI DER ORGANISATION DES BAUES DES KOMPLEXES STÄDTEBAULICH ENERGETISCH-REKONSTRUKTION	44
Романенко О. О. СТРАТЕГІЧНИЙ НАБІР СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	47
Khmurowa V. V., Parimsky A. M. POTENTIAL CAPACITY AND MECHANISM OF ITS ORIGIN	51

Shtangret A. M., Sylkin O. S.

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT FOR THE MANAGEMENT
OF ECONOMIC SECURITY ENTERPRISES: METHODOLOGICAL BASICS 53

CROSS-BORDER COOPERATION, DECENTRALIZATION AND REGIONAL ECONOMY

Доля И. Н.

ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ
В УСЛОВИЯХ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЕВРАЗИЙСКОГО ПРОСТРАНСТВА 57

Клименко Е. Ю.

РАЗВИТИЕ БАЗОВЫХ ОТРАСЛЕЙ
РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ СЕВЕРНОГО КАВКАЗА 60

Нікітченко О. О., Обнявко О. В.

НАПРЯМКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ДО ВІДПОЧИНКУ
ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ У САНАТОРНО-КУРОРТНОМУ КОМПЛЕКСІ
ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ 63

Погорелова Т. В.

СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ
НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ 67

Хвостенко В. С.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНУ 70

Khodyko D. I.

INTERPOLATION OF DISTRICT-LEVEL TIMBER EXTRACTION DATA
FOR NORTHERN AND WESTERN UKRAINE 72

ENVIRONMENTAL ECONOMICS AND CURRENT ENVIRONMENTAL ISSUES

Гахович Н. Г.

ЗЕЛЕНЕ ЗРОСТАННЯ: ВАГОМИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ
ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА 77

Govorun S. V.

GAPS IN LEGISLATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF FIRE SAFETY 80

Львіна М. В., Шпильова Ю. Б.

СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІЯ ЯК СКЛАДНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА СИСТЕМА 82

Лісова Н. О.

ЕКОЛОГІЧНИЙ БІЗНЕС ТА ЙОГО ПЕРЕВАГИ 86

Медбаева А. Б.

МИРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОВЕДЕНИЯ РАЗВЕДОЧНЫХ РАБОТ
МЕСТОРОЖДЕНИЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ 88

Поліщук В. Г.

ПРОБЛЕМИ І ПРІОРИТЕТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СТИМУЛЮВАННЯ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ 91

Сивий М. Я., Гавришок Б. Б.

МІНЕРАЛЬНІ РЕСУРСИ В ЗАГАЛЬНИХ КЛАСИФІКАЦІЯХ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ 94

Ясінецька І. А., Кушнірук Т. М., Лобанова О. П.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ 97

DEMOGRAPHY, SOCIAL ECONOMY AND SOCIAL POLICY

Богущ Л. Г.

SOCIAL POLICY PRIORITIES IN OPTIMIZATION
OF WORKFORCE POTENTIAL OF UKRAINE 101

Krylova I. G.

FACTORS AFFECTING STRUCTURAL CHANGES IN SEX
AND AGE DISTRIBUTION OF THE POPULATION OF UKRAINE 104

Риндзак О. Т. СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДИСКРИМИНАЦИЯ МИГРАНТОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ РЫНКОВ ТРУДА.....	107
Стефанишин О. В. РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ	109
ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT, NATIONAL CHARACTERISTICS AND GLOBAL TRENDS	
Зарудна Н. Я. ПЕРЕДУМОВИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ЗА ГОСПОДАРСЬКИМИ ПРОЦЕСАМИ: ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ	113
Одношевна О. О. УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	116
Павлова Г. Є., Якубенко Ю. Л. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	119
Ромашко О. М. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗА МСФЗ	122
Титенко Л. В. ОРГАНІЗАЦІЯ РУХУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	125
Trachova D. M. THE ROLE OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL INFORMATION IN THE PROCESS OF FORMING AN EFFECTIVE ENTERPRISE'S DEPRECIATION POLICY	128
FINANCE, INSURANCE AND STOCK EXCHANGES, UPGRADING STRATEGIC PORTFOLIO	
Адаменко І. П. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	131
Заячківська О. В. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.....	134
Кравченко О. А. ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОРТФЕЛЯ ПРЕДПРИЯТИЯ	137
Олексин А. Г., Прокопчук І. М. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	140
Ткачук Н. В. ВПЛИВ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ	143
MODERN MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATION TECHNOLOGY IN THE ECONOMY	
Осырова О. THE USE THE THEORY OF CONVERGENCE TO STUDY THE DIFFERENTIATION OF WAGES IN THE REGIONS OF UKRAINE	147
Ситник Н. В. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ ДЕРЖАВИ.....	149
Ставицький О. В. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	152
Черноусова Ж. Т., Солопов А. А. МОДЕЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ РЕКЛАМНИХ ВКЛАДЕНЬ ФІРМИ НА КОНКУРЕНТНОМУ РИНКУ	154

Ющенко Н. Л. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО БІЗНЕС-ПЛАНУ	157
--	-----

KNOWLEDGE MANAGEMENT

Гусєв В. О., Мельник С.М. ЗНАННЯ ЯК ІНТЕГРАТИВНИЙ ФАКТОР НАУКИ, ОСВІТИ І ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ.....	162
--	-----

Маслош О. В., Касаткіна М. В. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДТРИМКИ ОСВІТИ ЛЮДЕЙ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ	167
---	-----

MODERN PROBLEMS OF FORMATION AND USE OF HUMAN CAPITAL. MARKET COMPETENCY

Boiko M. Y., Student,
Pozniak O. V., Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
National Aviation University
Kiev, Ukraine

FORMING THE LIST OF PROFESSIONAL REQUIREMENTS FOR LOGISTICS MANAGERS

Nowadays, the area of professional activity of modern managers of logistics is already far from those function areas that are well known to all such as, for example, transportation, forwarding, warehousing, processing and customs clearance of goods, etc. Today, managers of logistics at different levels of the management hierarchy of the firm are engaged in a broader list of problems. These problems can be related to such tasks: choice and justification of the corporate logistics strategy; application of modern logistics concepts and technologies; adoption of optimal management decisions in the functional areas of logistics firms; selection of information systems and software products that support logistics; modeling of logistics business processes; other important issues of creating an efficient logistics system of the company.

Together with the complication and expansion of the specifics of the professional activity of logistics managers, the system of requirements to the professional qualities of such specialists is also complicated and expanded.

Today, many associations of logistics (such as «Ukrainian Logistics Alliance», «European Logistic Association», «National Logistics Association of Russia», «BVL International – The Global Supply Chain Network», «Council of Supply Chain Professionals» and many others) are also engaged in the definition of professional requirements for logistics managers from the point of view of employers, which will make it possible to improve the quality of training professionals for end-users of the labor market.

The main task of the logistics manager is to find optimal options for a decision-making on the management of material flows, related information and finances. In our companies, there is often no vision of the purpose of logistics in a strategic and optimization plan. Thus, the precise definition of the system of professional requirements for managers of logistics, which in the future will be able to build strategically verified logistics that can give tangible results in the aspects of the developing integration of logistics activities arises.

Formation and development of knowledge of company personnel in the field of logistics and Supply Chain Management should correspond to the organizational structure and functionality of logistics services personnel (SCM), which, in turn,

depend on the industry specificity, the size of the company, the management structure, and so on. The system of advanced training, training and retraining of logistics services personnel, as the main part of the logistics knowledge base, should take into account, in general, three levels of logistics management in the firm: top management, middle level operational level.

For today in Ukraine according to Reference book of professional qualifications of workers. Issue 1 «Professions of workers that are common to all types of economic activity» requirements for the position of «Logistics Manager» are regulated, which in general terms contain the following provisions [2]:

- development of the logistics strategy of the enterprise;
- design through material flows throughout the entire logistics chain;
- development of perspective, current and operational logistic plans;
- coordination of activities of various divisions of the enterprise and other enterprises and organizations in order to ensure the effective promotion of goods and services;
- in conjunction with marketing services, forecasting of demand for products or services are developed;
- in conjunction with supply services, determination of the optimal need for material and technical resources;
- in conjunction with production organization services, development of production programs, plans-schedules of production tasks;
- in conjunction with sales services, development of promising current and operational sales plans;
- development of the strategy of stock management in production and in the field of commodity circulation;
- organization of transport forwarding support for the supply of material resources and the dispatch of finished products;
- making suggestions on the development of new commodity markets, the choice of supply and sale channels, organizes communications with business partners;
- taking part in defining a strategy for overall quality management of products or services;
- promotion of the introduction of new technologies;
- taking part in determining the total costs during the logistics chain;
- ensuring the establishment of the established reporting.

Thus, in connection with the need for cooperation with other functional subsections of the company (such as production, marketing, marketing and supply) Professional requirements for such specialists should be significantly expanded in order to provide a common understanding of the functioning of any organization, for the integrated work of logistics.

As for foreign experience regarding professional requirements for logistics, it has three levels (European three-level certification of logistics is carried out on the basis of «Standards in the field of logistics/supply chain management» [1]). Consider the main difference between these levels.

«Master of Logistics» (Strategic manager of logistics) is the level of top management: vice-presidents of the company for logistics, logistics director, chiefs of

logistics departments (services) of companies. The highest level of personnel must have strategic thinking, develop a strategic plan, be able to formulate a company's budget for logistics, coordinate the work of functional units for logistic parameters, plan and manage supply chains, form the organizational structure of the logistics service, choose information system of logistics support, etc.

For personnel meeting the level of «Senior Logistics» it is important to be able to manage the logistics business processes in the functional areas of the company – in procurement, distribution, production. In most cases, they are the heads of the structural units of the logistics service (transport complex, warehouse complex, order management units, purchases and stocks, analytical department, information support units, service management, etc.), high-level analysts and coordinators (supervisors) of the logistics process in procurement, production and distribution, leading managers of supply chain management and control.

The lowest level «Junior Logistics» – is the personnel of the linear / functional level of management of logistics processes and activities, including: Transportation, warehousing, cargo handling, inventory management, service management, order management, logistics support of production operations, information support for logistics and supply chain management.

Also, in conclusion, it is worth noting that the main thing for modern companies is the development of the knowledge base, continuous training and retraining of personnel, including the exchange of best practices and in the framework of exhibitions, conferences, seminars.

References:

1. ELA Certification for Logistics Professionals. Standards 040805 (2004). – Brussels: European Certification Body for Logistics. – 15 p.
2. Reference book of professional qualifications of workers [Electronic resource]: Issue 1 «Professions of workers that are common to all types of economic activity», Approved by the order of the Ministry of Labor and Social Policy of Ukraine № 336 from 29 December 2004. – Access to resource: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04/page>

Бутенко Н. Ю., к.е.н., доцент,
*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КОРПОРАЦІЙ

Особливістю розвитку бізнес-організацій на сучасному етапі є те, що джерелом сталих конкурентних переваг компаній стають стратегічні активи і компетенції, на яких базується їхня бізнес-стратегія. Під стратегічними активами розуміють певні ресурси (наприклад, торгові марки або актуальні на даний момент покупці), які переважають за своїми параметрами аналогічні

ресурси конкурентів. Стратегічні компетенції – це стратегічно значущі для бізнес-одиниці певні напрямки діяльності, в яких вона найбільш потужна (наприклад, виробництво або просування товару). Як правило, в основі компетенцій знаходяться знання або процеси.

Основні ідеї управління організацією відповідно до компетентісного підходу полягають у наступному [1]:

- сталі конкурентні переваги компанії знаходяться ні в її продукції, а у ключових компетенціях. Пошук дійсних джерел переваг треба здійснювати у вміннях менеджерів консолідувати наявні в компанії технології, виробничі можливості і досвід, що дозволить компанії швидко пристосовуватися до змін, які відбуваються;
- ключові компетенції компанії переважно закладені в основу більш ніж одного її продукту і здійснюють вплив на діяльність більш ніж однієї бізнес-одиниці;
- поняття ключових компетенцій передбачає сприйняття крупної компанії з дивізіональною структурою ні як сукупність стратегічних бізнес-одиниць, а як набір компетенцій, які не обов'язково відносяться до одного з напрямків діяльності або структурних підрозділів;
- визначення та розвиток ключових компетенцій компанії залежить від її стратегічних цілей, які визначають «карту майбутнього».

Ключові компетенції компанії надають можливість об'єднати поміж собою усі компоненти працюючого бізнесу, а також одночасно сприяють розвитку нових напрямків бізнесу (лише певною мірою, оскільки іноді для того, щоб оновити продуктову лінійку компанії потрібні нові знання, технології та вміння). Чим більше ключові компетенції використовуються на практиці, тим більше вони розвиваються та покращуються, отримуючи завершені риси. Отже, ключові компетенції, що застосовуються на практиці, не мають зносу, однак ті компетенції, які перестали використовувати, застарівають.

Ключові компетенції компанії є унікальними складно відтвореними компетенціями, які формують основу стійкої конкурентної переваги компанії на тривалий період часу і визначають індивідуальну модель бізнесу або продуктову лінійку.

При управлінні компетенціями передбачається, що в процесі розробки організаційної стратегії керівництву слід чітко визначити, які саме організаційні компетенції знадобляться для реалізації даної стратегії. Організаційна компетенція являє собою сукупність компетенцій персоналу в комбінації з умінням організації досягати специфічних результатів. Прикладами організаційних компетенцій можуть бути вміння організації освоювати виробництво нового продукту з мінімальними для галузі витратами, компетенції в області створення іноземних представництв і філій, компетенції в області обліку потреб клієнтів при розробці нового продукту і ін.

Визначення та заповнення розриву між наявними компетенціями і тими, які потрібні для здійснення довгострокових цілей компанії, є головним управлінським завданням. Основну роль в цьому відіграють управлінські компетенції, пов'язані з якісним управлінням певними бізнес-процесами.

Прикладом управлінських компетенцій є рішення управлінських проблем (здійснення збору і проведення аналізу інформації, виявлення проблем, розробка альтернативних рішень і визначення напрямку дій), вплив на оточуючих (обмін необхідною інформацією, подолання бар'єрів і опору, здатність визначати дії робочих груп). Таким чином, цінність управлінських компетенцій полягає не в них самих, а в тому, як вони сприяють досягненню результатів у виробничій сфері. І для пошуку нових компетенцій рекомендується застосовувати спеціальні інструменти і взаємодіяти з громадами експертів.

Ключові компетенції створюються за рахунок якісного управління трудовими ресурсами, базами знань і інтелектуальним капіталом, а також за рахунок координації та об'єднання зусиль робочих груп, підрозділів і зовнішніх партнерів. При цьому компетенції компанії повинні бути гнучкими, щоб забезпечити відповідність будь-яким вимогам ринку.

Компетенція компанії з'являється в результаті тривалої роботи, ретельного відбору персоналу, накопичення необхідних знань і навичок, організації колективної праці для досягнення високої продуктивності. Коли всі ці показники сягають досить високого ступеня, можна говорити про те, що компанія перейшла на більш високий рівень якості, тому що при колишніх витратах знання і досвід трансформувалися в справжню компетенцію, перетворилися в конкурентну спроможність, яку помітили споживачі.

Важливим підґрунтям формування стратегічних компетенцій корпорацій стає в сучасних умовах реалізація менеджменту знань. Досвід чисельних західних компаній свідчить, що на сьогодні менеджмент в організації все більш наполегливо шукає шляхи до підвищення продуктивності праці людських ресурсів, активізації їх інтелектуального потенціалу.

По мірі того, як корпорації усвідомлюють необхідність стати більш гнучкими, інноваційними і швидкодіючими, вони усе частіше починають бачити в управлінні і обміні знаннями спосіб підвищити ефективність використання своїх людських ресурсів, сформувані і реалізовувати важливі ключові компетенції й одержати важливі конкурентні переваги.

Управління знанням – одна з найбільш впливових ідей в сучасному бізнесі. Управління знанням логічно впливає з концепції інтелектуального капіталу і базується на уявленні про те, що компаніям слід максимально використовувати всі наявні в їхньому розпорядженні знання – від ліцензій і патентів до внутрішніх процесів і інформації про споживачів. З початку 1990-х рр. концепція набула широкого поширення.

При постійно зростаючих темпах в світі бізнесу база знань компанії дійсно стає її єдиною конкурентною перевагою. Цей дорогоцінний ресурс повинен оберігатися, культивуватися і поширюватися серед співробітників. Все більше число фірм хочуть зберегти свою компетенцію і зміцнити корпоративну кваліфікацію, використовуючи інтелект і ноу-хау співробітників заради досягнення стратегічної переваги. Ключ до успіху, на їхню думку, – в створенні активу зі знань їх працівників. Управління знанням допомагає компаніям творчо розпоряджатися власним досвідом. Відповідно до цього підходу,

джерелом самобутності і конкурентної переваги фірми є її компетенції, а не будівлі, логотипи або стратегії.

Управління знаннями стосується важливих моментів діяльності організації в постійно мінливому зовнішнім середовищі. Це управління дає єдиний, інтегруючий підхід до використання нових управлінських, маркетингових й інформаційних технологій, інноваційної активності й творчості людей. Менеджмент знань передбачає синергетичний зв'язок між технологічними й поведінковими аспектами в управлінні. Це відображає взаємозв'язок між явним і неявним знанням. Явне знання – це те, що може бути виражене у вигляді слів і цифр й яке може передаватися у формалізованому вигляді на відповідних носіях. Неявне знання – це те знання, що не формалізується й може існувати лише разом з його власником – конкретною людиною або групою осіб. Менеджмент знань – це робота з кожним видом інтелектуального капіталу окремо й у той же час із усіма його видами одночасно, що забезпечує необхідну комбінацію людського, організаційного й споживчого капіталу.

Література:

1. Каширин А.И., Семенов А.С., Стреналюк В.В., Островская А.А., Кокуйцева Т.В. Развитие и управление ключевыми компетенциями в корпорации: мировой опыт // Международный научно-исследовательский журнал. Выпуск август 2016. Часть 1 Экономические науки, с. 44-49.

2. Международное исследование стратегических Компетенций предприятия В. Пфау, К. Йенш, Ш. Манглиерс, А. Большаков / Под ред. И. Беляева, В. Пфау – М.: Финансовая академия, 2009.

Верескля М. Р., к.п.н.,

*Львівський державний університет внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАГІСТРА З МЕНЕДЖМЕНТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Масштаби і наслідки фінансово-економічної кризи висувають на перший план питання економічної стабільності, відновлення економічного зростання, посилення боротьби за обмежені ресурси. Важливою економічною проблемою в таких умовах є зростання загроз економічній та фінансовій безпеці. У зв'язку з цим нагальною є проблема підготовки фахівців, які зможуть на практиці впроваджувати більш ефективні методи, методики управління та його аналітичного забезпечення, сприяти фінансово-економічній безпеці організацій різних сфер діяльності.

Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті визначила, що головною метою української системи освіти є створення умов для самореалізації кожної особистості, забезпечення високої якості професійної

освіти кожної особистості, за умови, що підготовка фахівців у будь-якій сфері має здійснюватися на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного підходу [1]. В сьогоденних умовах праці потрібен компетентний фахівець, готовий до системної самоосвіти, здатний до активних дій щодо самостійного прийняття рішень, аналізу та проектування професійної діяльності. Суттєвим чином це стосується магістра з менеджменту економічної безпеки. Компетентність як характеристика фахівця, його здатності до ефективної професійної діяльності стала основою компетентнісного підходу в освіті. Основний аспект розвитку цього поняття пов'язаний з розширенням спектру складових компетентності за рахунок включення додаткових компетенцій в число важливих професійних складових для суб'єкта професійної діяльності. Компетентність розглядають як цілісне особистісне утворення, що характеризується рядом ознак, які відзначають дослідники.

Слід зазначити, що професійна компетентність розглядається як синонім слова «компетентність» у його співвідношенні з професійною діяльністю, і в цьому випадку вона орієнтована на весь спектр професійних та базових (ключових) компетенцій, необхідних для ефективного здійснення цієї діяльності. З огляду на це професійна компетентність постає як багатокомпонентне явище, що має у своїй структурі низку складових.

Компетентність розглядають як індивідуальну спроможність людини, яка звільнена від того контексту, в якому вона виникла. Компетентності проявляються в момент зміни умов і перенесення цієї здатності в інші умови. Галузь застосування зумовлює їх специфічність і конкретність.

Слід зазначити, що проблему формування професійної компетентності магістрів з менеджменту економічної безпеки вчені розглядають з урахуванням розвитку галузі діяльності як інтегральну характеристику ділових і особистісних якостей майбутнього фахівця, що відображає не тільки рівень його знань, умінь і досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, але й соціально-моральну позицію особистості [2]. Щодо економічних спеціальностей під компетентністю розуміють особливий тип організації знань, який забезпечує можливість прийняття ефективних рішень в економічній діяльності. При цьому важливі не тільки обсяг знань, їх міцність, глибина, системність, але й те, як організовані індивідуальні знання і якою мірою вони надійні в якості основи для прийняття ефективних рішень. Саме усвідомлення різноманіття сфер компетенції, якими важливо оволодіти людині для того, щоб його професійна діяльність була ефективною, поставило завдання щодо визначення кола цих компетенцій, що забезпечують ефективність праці фахівця у галузі професійної діяльності.

Професійна діяльність магістра з менеджменту економічної безпеки пов'язана із забезпеченням захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Економічна безпека є станом економіки і органів управління, що забезпечує гарантований захист декларованих інтересів і цілей від можливих загроз. Чинниками успішного захисту сучасних об'єктів господарювання від економічних загроз є, насамперед:

- системне попередження небезпеки та контролю ситуації;
- оцінка загроз, планування заходів по локалізації загроз;
- здійснення заходів з протидії загрозам.

Ураховуючи спектр можливих загроз економічній безпеці організації, захисту підлягають всі види ресурсів, що залучаються для досягнення економічних і соціальних цілей організації, а саме:

- фізична безпека об'єктів підприємницької діяльності: будівель, споруд, машин, механізмів, товарних запасів, сировини, фінансових ресурсів;
- інформаційна безпека, захист інформаційних мереж, ресурсів, програмних засобів, а також об'єктів інтелектуальної власності та інших нематеріальних активів, включаючи майнові інтереси учасників підприємницької діяльності;
- юридична безпека, яка передбачає коректне оформлення прав, порядку та умов здійснення діяльності (статуту, реєстраційних документів, прав власності на майно, патентів, ліцензій, орендних та контрагентських договорів, угод, бухгалтерської документації та ін.);
- безпека персоналу, техніка безпеки, особиста безпека підприємця, топ-менеджменту, безпека ділових відносин [3].

Проблема економічної безпеки стає не просто актуальною, а пріоритетною з-поміж основних проблем ринкової економіки нашої держави. Магістр з безпеки економічної діяльності повинен мати єдність загальних особистісних характеристик, якими володіє будь-яка сучасна освічена людина, і своєрідних компетенцій, потрібних фахівцеві тієї чи іншої професії. Сучасним фахівцям має бути властива комунікативність, активність, самостійність, мобільність, нестандартність мислення, інноваційність і креативність у здійсненні професійних дій і функцій.

Варто наголосити, що професійна компетентність сучасного магістра з безпеки економічної діяльності передбачає його здатність до:

- розуміння необхідності вирішення професійних проблем і завдань на основі порозуміння і ефективної професійної співпраці;
- урахування світового рівня наукових та професійних досягнень у здійсненні власної професійної діяльності;
- творчого пошуку шляхів ефективної професійної діяльності, креативного розв'язання складних професійних проблем і завдань;
- системного оволодіння сучасними знаннями, уміннями і навичками в опануванні додатковими професійними функціями, підвищенні рівня професійної підготовки щодо використання сучасних комунікаційних і інформаційних технологій.

Формування професійної компетентності майбутнього магістра з менеджменту економічної безпеки це підготовка професіонала, особистості, яка володіє нестандартними мисленням, здатністю розумітися на складних професійних проблемах та ситуаціях, проявляти аналітичні здібності, ініціативу і самостійність, знаходити креативні професійні рішення у вирішенні складних професійних проблем і ситуацій, постійно удосконалювати рівень власної професійної підготовки щодо сучасних технологій економічної безпеки об'єктів господарювання. Практика професійної підготовки майбутніх магістрів з

менеджменту безпеки економічної діяльності свідчить, що сутність професійного навчання полягає поки що переважно в інформаційному насиченні освітнього простору. Це призводить до формування розрізаних знань, умінь і навичок з окремих навчальних дисциплін, коли фахова підготовка здійснюється без формування базової професійної підготовки, відтворення в навчальному процесі реальних умов праці, не сприяючи розвитку індивідуальних потреб і здібностей майбутніх фахівців, їх готовності до ефективної діяльності. Як наслідок, виникає накопичення надмірної інформації, її абстрагування від реальної праці, що обумовлює загалом не достатній рівень сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів з менеджменту економічної безпеки.

Література:

1. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції / Н. Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 1. – С. 57-69.
2. Міщенко І. Б. Дидактичні умови формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх викладачів економіки в процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Міщенко Ірина Борисівна. – К., 2004. – 228 с.
3. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия: [учеб. пособие] / В. В. Шлыков. – СПб.: «Алетейя», 1999. – 138 с.

Коваленко М. О., аспірант,
*Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

ВИЗНАННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Підвищення якості людського капіталу, його креативні здібності та націленість на інтелектуальну творчу роботу сьогодні стають ключовим чинником економічного розвитку. Нові ідеї, інновації та винахідливість у розробці продуктів і послуг набувають все більшого значення для конкурентоспроможності національних економік. Нові технології трансформують наше життя, а темпи інновацій прискорюються. В таких умовах освіта також зазнає змін: вона індивідуалізується, змінюються навчальні контексти, все ширше застосовуються інформаційні технології в навчанні. Ці тенденції знаходять відображення у концепції «освіта протягом та шириною життя» («Lifelong-Lifewide Learning») [1]. Вплив освіти на формування компетентності показаний на рисунку 1.

Світові тенденції в секторі неформальної освіти вказують на його стрімке зростання, диверсифікацію освітніх ресурсів, прискорення темпів зростання електронного навчання тощо. Так, у 2016 році в середньому в розвинених країнах 51% дорослого населення брали участь в освітній діяльності; учасники неформальної освіти витратили в середньому 121 годину на заходи в сфері

неформальної освіти, такі як курси, дистанційне навчання, семінари, або майстер-класи, навчання на робочому місці або заняття з репетитором [2].

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій став потужним чинником трансформації освіти: моделі навчання стають гнучкішими, більш практичними і більш орієнтованими на студента.

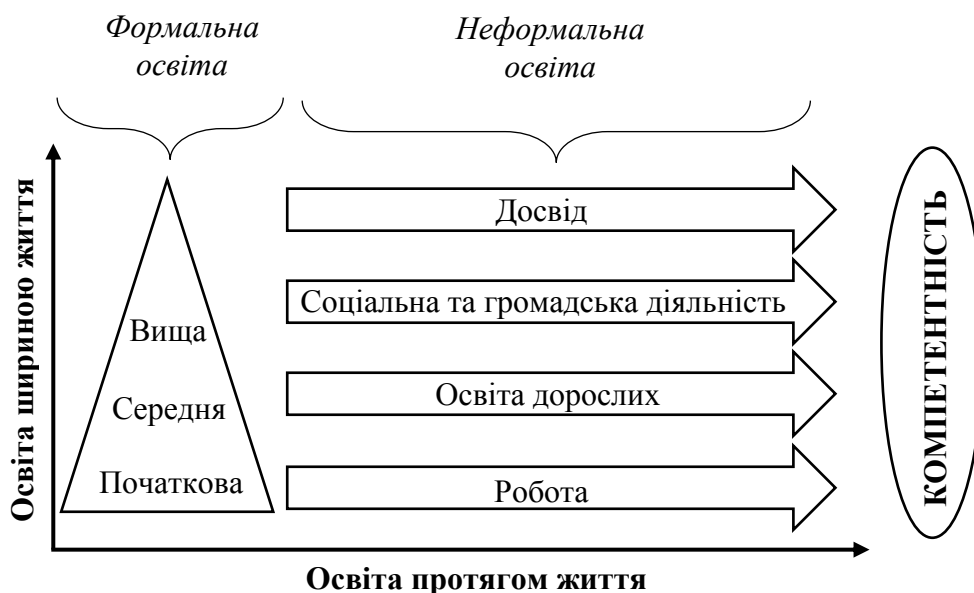

Рис. 1. Формування компетентності за концепцією «освіта протягом та шириною життя»

Розроблено автором

Електронне навчання сьогодні переходить на якісно новий рівень. Наприклад, навчальні відео ресурсу YouTube сьогодні вже не достатньо задовольняють потребам підготовки висококласних фахівців, сучасна освіта віртуалізується та гейміфікується, все ширше використовує формат масових відкритих он-лайн курсів (МООС).

В 2015 році кількість користувачів МООС збільшилась вдвічі порівняно з попереднім роком: 35 млн. осіб проти 17 млн. осіб, і це більше ніж за три роки існування подібних курсів (перший МООС було розпочато у 2011 році). Також, в 2015 році кількість курсів зросла на 1800, і досягла відмітки у 4200 різних освітніх програм.

Отже можна зазначити, що міжнародний ринок послуг електронного навчання, зокрема в секторі мобільного навчання, показує швидкі темпи приросту. Світовий ринок англійськомовних продуктів електронного навчання досяг \$ 2,8 млрд в 2015 році при темпі річного зростання 6,0%, а доходи, за прогнозами, виростуть до \$ 3,8 млрд. до 2020 року [3].

Ці тенденції характерні і для України, яка в 2015 році з показником 20% посіла 10 місце серед країн світу за темпи зростання електронного навчання [4].

Держава має сприяти якісно новим змінам в підготовці висококваліфікованих фахівців, орієнтованих на саморозвиток та освіту протягом життя, що передбачає застосування новітніх підходів до регулювання процесів

формування та розвитку людського капіталу та підвищення освітнього потенціалу країни [5, с. 189-194].

У зв'язку з тим, що ландшафт освіти змінюється, виникає необхідність в розробці і удосконаленні інструментів оцінки і визнання результатів навчання. Такі інструменти мають сприяти одержанню кваліфікації та заохочувати до навчання за допомогою новітніх технологій. Система формальної освіти повинна адаптуватись до таких явищ як диверсифікація освітніх пропозицій, поява нових постачальників освітніх послуг і нових форм навчання. Держава, якій належить визначальна роль у формуванні якісного людського капіталу, має створити умови для ефективної взаємодії освіти всіх різних ступенів формалізації, що передбачає в першу чергу державне регулювання визнання результатів неформальної та інформальної освіти.

Визнання неформальної та інформальної освіти набувають надзвичайно важливого значення. Практичне використання результатів інформального навчання взагалі можливо лише через їх визнання. Процес визнання неформальної та інформальної освіти значною мірою сприяє розвитку цих видів освіти, і реалізує такі важливі завдання державного регулювання освіти як підвищення освітнього рівня населення, розвиток інституцій, що надають освітні послуги, підвищення мотивації до навчання, його урізноманітнення та практичне використання його результатів в економічній діяльності.

Визнання неформальної та інформальної освіти – це підтвердження за результатами оцінки уповноваженим органом індивідуально набутих громадянином знань, навичок та інших компетенцій шляхом неформального та інформального навчання, які призводять до сертифікації. Оцінка проводиться відповідно до професійних стандартів та інших нормативно-правових документів визначених у затвердженій методичній базі. Визнання передбачає надання громадянину певних професійних та академічних прав.

Для забезпечення ефективності процесів визнання результатів неформальної освіти, вони мають відбуватись на таких засадах:

- партнерство і консультування;
- взаємонавчання і обмін досвідом;
- наявність достатніх фінансових і людських ресурсів;
- професійні компетенції тих, хто проводять перевірку повинні бути на високому рівні;
- використання чітких орієнтирів, таких як стандарти і рівні кваліфікацій;
- забезпечення якості, моніторинг та оцінка для гарантії справедливості та створення атмосфери довіри;
- добровільність перевірки результатів навчання та визнання;
- гарантування рівного доступу і справедливого ставлення;
- активна співпраця зацікавлених сторін;
- гарантування якості роботи з визнання;
- повага до законних інтересів зацікавлених сторін і їх збалансована участь.

Розвиток систем визнання результатів неформального та інформального навчання з метою взаємодії освіти різних форм інституційної формалізації спричиняє позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави.

Визнання неформального та інформального навчання призводить до розпізнання набутих навичок і знань, і, в кінцевому підсумку, до присвоєння кваліфікації; може допомогти зробити підготовку фахівців більш повною і комплексною; є інструментом для планування освітньої діяльності; сприяє безперервному навчанню; підвищує конкурентоздатність на рику праці і мобільність.

Визнання результатів формального та інформального навчання грає важливу роль в забезпеченні полегшення подальшого формального навчання. Крім того, визнання забезпечує більшу наочність результатів навчання і компетенцій, а, отже, потенційну цінність на ринку праці. У свою чергу, це може зробити більш привабливим для працівників і роботодавців вкладати кошти в навчання за місцем роботи.

Література:

1. Understanding the Social Outcomes of Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/edu/cei/understandingthesocialoutcomesoflearning.htm>
2. Education at a Glance 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/edu/education-at-a-glance-19991487.htm>
3. A Review of MOOC Stats and Trends in 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.class-central.com/report/moocs-stats-and-trends-2015>
4. Кухаренко В. Тенденції розвитку електронної освіти в 2015 році [Електронний ресурс] / В. Кухаренко – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/analytics/438-tendentsiji-rozvitku-elektronnoji-osviti-v-2015-r>
5. Віхорт Ю.В. Теоретичні основи державної інноваційної політики формування та розвитку фахівців з вищою управлінською освітою / Ю.В. Віхорт // Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємство. – 2012. – Вип. 4. – С. 189-194.

Кульжамбекова А. Е., PhD, професор,

Садыкова К. К., докторант,

*Институт управления Академии государственного управления
при Президенте Республики Казахстан
г. Астана, Республика Казахстан*

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Эффективность государственной службы является краеугольным камнем государственного управления и результативность административных реформ определяется уровнем организации государственной службы. Государственная служба выделяется комплексностью своей сущности, которая реализуется во всех сферах жизнедеятельности государства.

Эта деятельность осуществляется в управлении социально-культурной сферой (образованием, здравоохранением, наукой), экономикой (торговлей, финансами, внешнеэкономической деятельностью государства), административно-политической сферой (безопасностью, обороной,

внутренними делами, юстицией), других сферах деятельности государства. И везде государственный служащий выполняет свои функции на профессиональной основе [1, 4].

Предпосылкой любой административной реформы служит принятие нового правового акта. Применение каких-либо технологий и инструментов требует легитимизации их внедрения. Нормативно-правовое регулирование системы государственной службы основывается на нормах конституционного, административного, финансового, трудового и других законодательств, направленных на регулирование основ государственной службы. Поэтому после принятия в 1995 году Конституции Республики Казахстан [2] были приняты основные нормативные правовые акты, закрепляющие конституционные основы государства, в том числе был принят Указ Президента Республики Казахстан, имеющий силу Закона, «О государственной службе» [3].

В 1999 году Законом «О государственной службе» [4] и стратегическим документом «Казахстан – 2030. Процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев» основным из долгосрочных приоритетов было определено повышение эффективности и ответственности государственного аппарата [5]. Казахстан одним из первых на постсоветском пространстве создал специализированный уполномоченный орган – Агентство по делам государственной службы, а ныне Агентство по делам государственной службы и противодействию коррупции.

Для реализации поставленных задач была принята Концепция новой модели государственной службы Республики Казахстан и приведение действующих нормативных правовых актов в соответствие с концептуальными задачами [6]. Формировалась новая кадровая политика и эффективная система управления человеческими ресурсами государственной службы, направленные на привлечение наиболее подготовленных кадров, обладающих способностями и компетенциями, владеющих знаниями и навыками управления в государственном секторе. В законодательстве были конкретизированы понятия должностных лиц, должностных полномочий, служебной этики государственных служащих, карьерного планирования, ротации кадров [7, 91].

Стратегией «Казахстан-2050: Новый политический курс состоявшегося государства» одной из стратегических задач была поставлена необходимость повышения ответственности, эффективности и функциональности государственного аппарата [8].

6 августа 2014 года Указом Президента Республики Казахстан «О мерах по дальнейшему совершенствованию системы государственного управления Республики Казахстан» была модернизирована организационная структура управления в сфере государственной службы [9].

В 2015 году в связи с реализацией первой реформы пяти институциональных реформ по формированию профессионального государственного аппарата [10] и Плана нации – 100 конкретных шагов [11] в сфере государственной службы произошли кардинальные изменения.

23 ноября 2015 года был принят новый Закон «О государственной службе Республики Казахстан», который на законодательном уровне закрепил

внедрение совершенно новых институтов для казахстанской государственной службы [12].

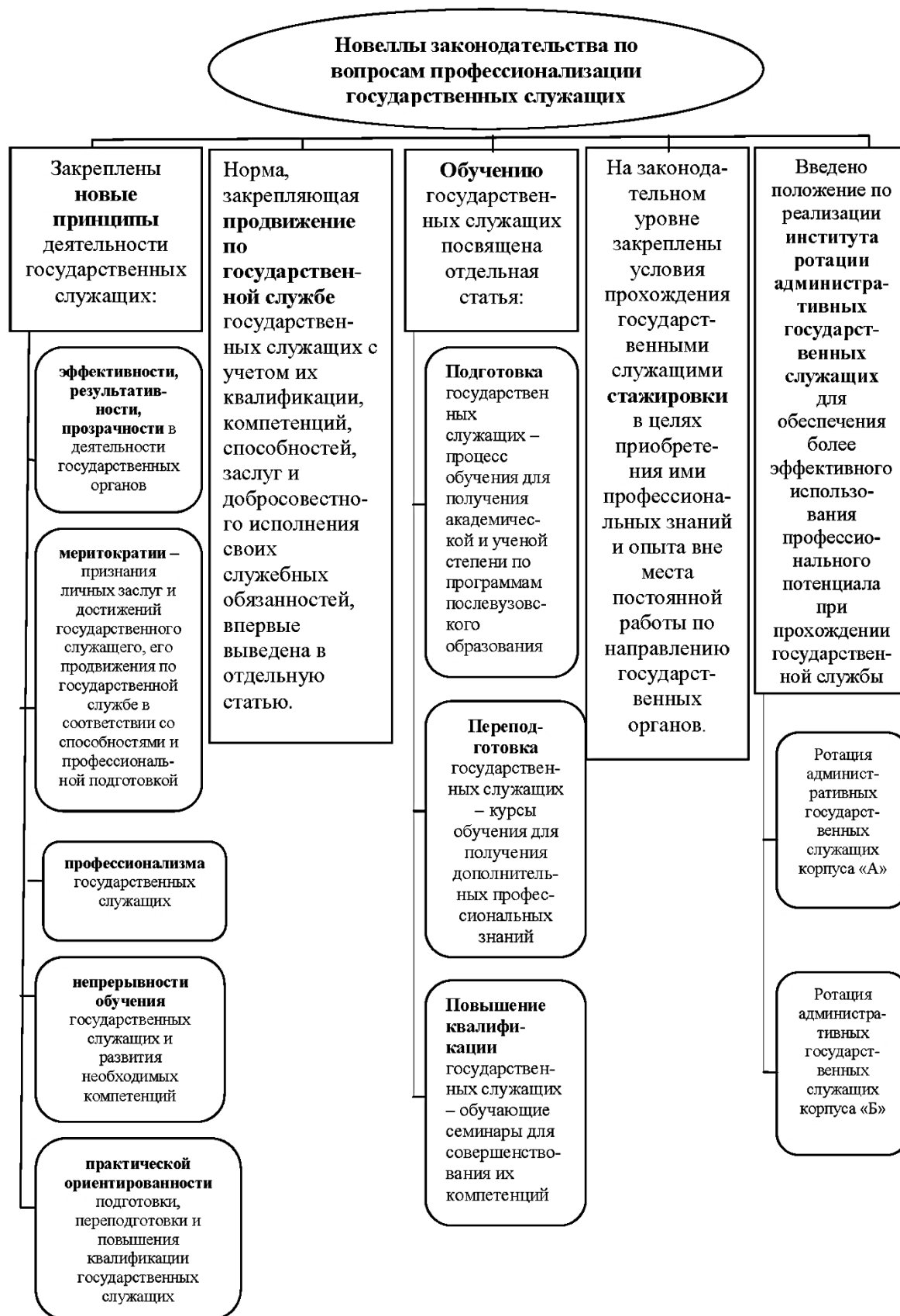

Рис. 1. Новеллы по вопросам профессионализации государственных служащих в Законе «О государственной службе РК» от 23 ноября 2015 года
Примечание. Составлено авторами по источнику [12]

Современная модель государственной службы нацелена, в первую очередь, на формирование профессионального государственного аппарата. В этой связи, перед правительством стоят задачи по привлечению и удержанию талантливых специалистов на государственной службе, внедрению мотивационных механизмов и применению передовых кадровых технологий для профессионального развития кадров. Именно поэтому нововведения, законодательно закрепленные по результатам институциональных реформ, были направлены на модернизацию системы профессионализации государственных служащих (рис. 1).

Институциональными реформами закреплены ключевые ценности кадров государственной службы как меритократия, открытость, эффективность, результативность, прозрачность и профессиональное развитие. Таким образом, реализация административных реформ возможна лишь при наличии полноценного и качественного нормативно-правового обеспечения.

Литература:

1. Правовые проблемы реформирования государственной службы суверенного Казахстана: Монография / Коллектив авторов. – Астана: Институт законодательства Республики Казахстан, 2003. – 406 с.
2. Конституция Республики Казахстан: 30.08.1995 // adilet.zan.kz
3. О государственной службе: Указ Президента Республики Казахстан, имеющий силу Закона, от 26.12.1995 № 2730 // adilet.zan.kz
4. О государственной службе: Закон Республики Казахстан от 23.07.1999 № 453 // adilet.zan.kz
5. Казахстан – 2030. Процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев: Послание Президента страны народу Казахстана 1997 года // www.akorda.kz
6. О Концепции новой модели государственной службы Республики Казахстан: Указ Президента Республики Казахстан от 21.07.2011 № 119 // adilet.zan.kz
7. Кульжамбекова А.Е., Сулейменова Г.К. Система кадровой работы в государственных органах Республики Казахстан. – Астана: ТОО «Дэме», 2014. – 209 с.
8. Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства: Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана от 14.12.2012 // www.akorda.kz
9. О мерах по дальнейшему совершенствованию системы государственного управления Республики Казахстан: Указ Президента Республики Казахстан от 6.08.2014 № 883 // adilet.zan.kz
10. 5 институциональных реформ Президента Республики Казахстан от 11.03.2015 // www.nurotan.kz
11. План нации – 100 шагов по реализации пяти институциональных реформ Президента Республики Казахстан от 20.05.2015 // www.akorda.kz
12. О государственной службе Республики Казахстан: Закон Республики Казахстан от 23.11.2015 № 416-V // adilet.zan.kz

Миколайчук М. М., д.держ.упр., професор,
Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України,
м. Одеса, Україна

Миколайчук Н. С., д.е.н., професор,
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Нове століття характеризується змінами пріоритетів розвитку у світовому господарстві. Все більше розповсюдження набуває концепція розвитку людського потенціалу («human development»), згідно якої центр уваги переміщується зі збільшення виробництва на формування людського капіталу. Саме він стає найціннішим ресурсом, запорукою конкурентоспроможності, ефективності і економічного зростання.

У забезпеченні економічного розвитку країни мають бути задіяні всі ресурси, в тому числі і просторові. В Україні 80% території країни займає сільська місцевість, на якій у 2002 році проживало 32,8% населення, а у 2016 залишилось лише 30,8%.. При цьому, у Рівненській, Тернопільській, Івано-Франківській, Чернівецькій областях сільське населення перевищує 50%. У Закарпатській області частка сільського населення досягає 62,9% [1, с. 20; 2, с. 23, 24].

Для збереження населення сільських територій необхідно забезпечити їх економічний розвиток, що неможливо без наявності необхідного кадрового потенціалу.

Проблеми визначення сутності ресурсів, пов'язаних з людською працею, як «людського капіталу», відображені у наукових працях зарубіжних вчених: П. Самуельсона, В. Норгауз, М. Армстронга та інших. Теоретичні аспекти формування, оцінювання та використання людського капіталу досліджували вітчизняні вчені: Д. Богиня, В. Воронкова, О. Грішнова, О. Крушельницька, Г. Осовська та інші. Проте, недостатньо уваги приділялось особливостям формування людського капіталу сільських територій.

Тому метою тез доповідей є виявлення чинників формування людського капіталу сільських територій та важелів впливу на них на регіональному рівні управління.

За визначенням більшості економістів людський капітал «складається з придбаних знань, навичок, мотивації і енергії, якими наділені людські істоти і які можуть використовуватися протягом певного періоду часу в цілях виробництва товарів та послуг. Він є формою капіталу, тому що є джерелом майбутніх заробітків» [3, с. 386].

Для України важливо забезпечити якісні зміни у технології навчання, які дозволять не стільки надавати конкретні знання, як формувати вміння пізнавати природу процесів, виявляти проблеми, робити висновки, бути гнучкими та

чутливими до поточного хаосу, сприймати швидкі зміни як шанс виявити свої здібності та стати творцем кращого майбутнього.

Слід враховувати, що освіта – важливий, але не єдиний, чинник формування людського капіталу, який характеризується сукупністю продуктивних здібностей людини та її спроможністю забезпечити доходи собі, своєму підприємству (організації). Продуктивні здібності людини безперечно залежать від її освіти, але на них впливає також стан здоров'я. Кількість зароблених людиною грошей залежить від її тривалості життя та рівня заробітної плати, який зумовлений в першу чергу економічними досягненнями країни.

З позиції людського капіталу кожний працівник є втіленням набору навичок, які використовуються роботодавцем. Знання і навички, здобуті під час освіти та досвіду роботи формують певний запас продуктивного капіталу, вартісна оцінка якого на різних ієрархічних рівнях пов'язана з необхідністю розв'язання цілої низки проблем.

З урахуванням того, що людський капітал характеризує здатність людини приносити дохід, на особистому рівні можливо оцінювати його сумою дисконтованого доходу від праці протягом життя. На інших рівнях треба визначити індивідуальну внесок людини у створення активів підприємств, регіонів, країни.

Працювати з повною віддачою, розкрити свій творчий потенціал може лише людина, яка має належні умови життя. Тому невідкладним завданням держави є соціальний розвиток. Без термінового покращання умов життя зусилля держави щодо досягнення європейського рівня освіти та визнання наших дипломів європейськими країнами будуть марними, бо талановита молодь лише отримає змогу працювати у сусідніх державах на посадах, які відповідають їх кваліфікації. Коли людина не має змоги забезпечити свою родину нормальним харчуванням, сплатити за побутові послуги, навчання її патріотичні почуття не витримають перед спокусою отримувати пристойну заробітну плату та комфортно жити.

Сукупний людський капітал регіону, держави в першу чергу залежить від освіти, особистих якостей, здоров'я кожної людини та кількості населення. Але для забезпечення економічного зростання велике значення має і забезпеченість кадрами потреб народного господарства, тобто важливо мати необхідну кількість працездатного населення з певною фаховою підготовкою. Тому вважаємо доцільним для регіонального та державного рівня управління використовувати поняття «кадровий потенціал», який на відміну від людського капіталу визначає спроможність працездатного населення не до вирішення складних завдань взагалі, а саме до цілеспрямованої реалізації стратегічних завдань регіону, країни. Тобто важлива фахова структура і вона має бути мобільною.

Слід враховувати, що загальною тенденцією в світі стає розвиток у сільській місцевості несільськогосподарських видів діяльності, що запобігає «вимиранню сіл» внаслідок відсутності можливості працевлаштування місцевого населення та змушеної міграції. Розвиток підприємницької діяльності дозволяє фермерам самостійно підтримувати аграрний бізнес за рахунок доходів від інших видів діяльності, надає змогу поєднувати переваги життя у сільській місцевості, харчування свіжими екологічно чистими продуктами з отриманням всього

спектру сучасних послуг. Найбільш розповсюджені види діяльності, які дозволяють підвищити якість життя шляхом формування багатофункціонального сільського господарства – це послуги бізнесу, агросервісу, консалтингова, фінансова та страхова діяльність, освіта [4, с. 69].

Для реалізації завдань формування людського капіталу сільських територій необхідно забезпечити ці території медичним персоналом та вчителями високої кваліфікації, фахівцями, які здатні вирішувати стратегічні завдання розвитку територій..

Серед важелів впливу на формування людського капіталу сільських територій можливо відзначити формування державного замовлення на підготовку фахівців з обов'язковим відпрацюванням не менше 3 років на певній території. Варто враховувати, що випускникам сільських шкіл важко конкурувати з випускниками шкіл великих міст. Тому заслуговує уваги започатковане в Херсонській області кредитування випускників сільських шкіл для отримання необхідної для розвитку території спеціальності. У разі виконання умов договору передбачається можливість не повертати кредит.

Отже, успішний розвиток сільських територій можливий лише за умови формування людського капіталу, здатного розробляти та втілювати в життя стратегічні плани розвитку. Складовими людського капіталу є не тільки знання та навички а й здоров'я, тривалість життя, мотивація праці. Роль регіональної влади у формуванні людського капіталу полягає у визначенні потреби у фахівцях різних спеціальностей, стимулюванні набуття освіти за певними спеціальностями та роботи за фахом на певних сільських територіях.

Література:

1. Павлов О.І. Сільські території України: історична трансформація парадигми управління: Монографія / О.І. Павлов. – Одеса: Астропринт, 2006. – 360 с.
2. Статистичний збірник Україна у цифрах, 2015 / За ред. І.М. Жук – К.: Державна служба статистики України. – 2016. – 239 с.
3. Управління людськими ресурсами: філософські засади: Навчальний посібник / під ред. д.ф.н., проф. В.Г. Воронкової. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 576 с.
4. Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики / Ю.Губені // Економіка України. – 2007. – № 4. – С. 62-70.

Сіденко С. В., д.е.н.,
професор, завідувач кафедри,
Навчально-науковий інститут Міжнародних відносин
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

КРЕАТИВНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасний світовий розвиток відбувається під впливом процесів розвитку інформаційного суспільства, що викликає значні якісні зміни в економіці країн світу, світовому господарстві та обумовлює новий рівень взаємодії між націями, економічними системами та людьми. Розвиток нових технологій, поширення інформаційних мереж та Internet стимулюють економічне зростання в країнах світу, сприяючи розширенню зайнятості, зниженню рівня бідності і росту добробуту, а в цілому – прогресу людства і створенню потужного потенціалу розвитку в ХХІ столітті.

В умовах розвитку економіки, заснованої на знаннях, головним чинником економічного зростання і забезпечення конкурентних переваг стає людина – носій знань, ідей, кваліфікації, досвіду, інформації. Очевидною стає обумовленість зростаючого впливу на економічний розвиток, на матеріальні умови буття неекономічних чинників – людських цінностей, культури, мотивів, поведінки та ін.

Суспільні цінності, що лежать в основі розвитку людського потенціалу в умовах зростаючого постіндустріального суспільства знайшли віддзеркалення в низці концепцій і теорій, зокрема, в концепції людського капіталу, розробленій в 60-х роках минулого століття Т. Шульцем та Г.С. Беккером, пізніше Нобелівськими лауреатами [1].

Для забезпечення розвитку людського капіталу уряди спрямовують значні ресурси, найперше, в розвиток освіти, охорону здоров'я та добробут. За даними Звіту Програми Розвитку ООН 2017 р., в десятку лідерів з людського розвитку є Норвегія, Австралія, Швейцарія, Німеччина, Данія, Сінгапур, Нідерланди, Ірландія, Ісландія, Канада, та США [2].

Для розвитку людського капіталу у більшості країн світу зростають витрати на освіту. Так, за даними ООН, найбільші витрати на освіту як відсоток ВВП в 2010-2014 рр. становили: понад 5% у Нідерландах, Австралії, Швейцарії, Ірландії, Канаді, США; понад 6% – у Новій Зеландії, Бельгії, Мальті, Кіпрі, Малайзії; понад 7% – у Норвегії, Ісландії, Швеції, Фінляндії, Коста-Ріка, а в Данії – 8,5% та на Кубі – 12,8% [2].

Важливим показником розвитку людського капіталу є добробут, можливості для розвитку та самореалізації. Міжнародні порівняння свідчать, що країни-лідери з розвитку людського капіталу мають високі відповідні показники: Австралія – 43,6 тис. дол. ВВП на душу населення, Німеччина – 44,0 тис. дол, Данія – 43,4 тис. дол., Нідерланди – 46,3 тис. дол., Ірландія – 51,9 тис. дол,

Канада – 42,9 тис. дол, Швейцарія – 55.1 тис. дол, США – 52,5 тис. дол, Норвегія – 64,4 тис. дол., Сінгапур – 80,1 тис. дол. [2].

Дослідження чинників економічного розвитку країн показало, що в другій половині ХХ ст. в умовах формування економіки, заснованої на знаннях, головним чинником економічного зростання і забезпечення конкурентних переваг стає людина – носій знань, кваліфікації, досвіду, інформації. Пріоритетність значення людського капіталу знайшло віддзеркалення в моделі зростання, розробленій Р. Льюїсом, лауреатом Нобелівської премії з економіки 1995 р., де ріст виробництва визначається капіталом – уречевленим і людським.

Загально визнано, що головною продуктивною силою в сучасному світі стає інтелект, знання і творчий потенціал людини. На початку 1990-х рр. Т. Стюарт (США) і Л. Едвінсон (Швеція) ввели в науковий обіг поняття інтелектуальний капітал та довели значно більшу цінність інтелектуальних фондів компаній порівняно з її матеріальними активами [3]. Так, вченими доведено, що інтелектуальний капітал корпорації, як правило, в 3-4 рази перевищує вартість її матеріальних доходів.

Країни, що є лідерами з розвитку людського капіталу, водночас мають ресурс для забезпечення інноваційного розвитку, що є основою для економічного зростання і забезпечення конкурентних переваг на глобальних ринках. За Глобальним інноваційним індексом вищі рейтингові позиції посідають країни, що мають конкурентоспроможні людські ресурси – Швейцарія, Швеція, Велика Британія, США, Фінляндія, Сінгапур, Ірландія, Данія, Нідерланди, Німеччина [4].

В умовах розвитку нової економіки одним з основних чинників економічного і науково-технічного розвитку стають такі цінності, як знання, освіта, винахідливість, реалізація талантів. Саме освіта і наука, творчість в економіці як джерело інновацій і механізмів економічного росту становлять основу прогресу, фундамент успішного майбутнього, що спонукає уряди і бізнес інвестувати їх розвиток.

Здатність творити, створювати, привносити щось нове стає необхідною в умовах стрімкого розвитку нової економіки та становить основу для розвитку секторів креативної економіки, що заснована на інтелектуальній діяльності. Поняття «креативна економіка» виникло ще на початку 1980-х р., а в науковий обіг було введене журналом BusinessWeek в 2000 р. [5]. Основними її характеристиками є: висока роль нових технологій і відкриттів в різних областях діяльності людини; великий обсяг вже існуючих знань і гостра необхідність генерації нових знань.

У 2001 р. вийшла книга Дж. Хоукінса «Креативна економіка», в якій обгрунтовано настання пост-інформаційної епохи, для якої інформація і знання – це ресурс, а рушійною силою і головною цінністю виступає творчість. Креативна економіка за визначенням – сектор економіки, заснований на індивідуальній і колективній творчості, майстерності і таланті, здатний створювати добробут і робочі місця за рахунок використання інтелектуальної власності.

На відміну від робочого і обслуговуючого класу, креативний клас становить соціальна група населення, що включена в постіндустріальний сектор економіки, має чітко виражене почуття індивідуальності і особистої свободи,

надає перевагу моральному і духовному задоволенню від праці, є зразком для наслідування і формує громадську думку [6].

За класифікацією Всесвітньої організації інтелектуальної власності та Міністерства культури, медіа та спорту Великобританії, креативними галузями є: реклама, архітектура, мистецтво, ремесла, дизайн, кіно та відео, музика, видавнича справа, програмне забезпечення, радіо і телебачення, візуальне та графічне мистецтво, паперова індустрія, дизайн та ін.

В останні роки у багатьох країнах світу активно розвивається сфера креативної економіки, в якій працюють мільйони людей. Так, в США частка креативного класу становить 30% всіх працюючих. В Європі креативна економіка забезпечує робочими місцями близько 8.5 млн людей і складає 4.5% ВВП ЄС.

Розвитку креативної економіки в країнах ЄС сприятиме реалізація програми «Креативна Європа», що є одним з найбільших проєктів Європейської Комісії культурно-гуманітарного спрямування і надає великі фінансові можливості для розвитку культури і креативного сектору в країнах ЄС та країнах-членах «Східного партнерства». «Креативна Європа» – це програма Європейського Союзу, спрямована на підтримку культурного, креативного та аудіовізуального секторів. З 2014 до 2020 року на підтримку європейських проєктів, що дають можливість подорожувати, охоплювати нові аудиторії, обмінюватися практичними навичками та вдосконалюватися, планується виділити 1,46 мільярда євро.

В листопаді 2015 р. Україна підписала угоду про участь у програмі «Креативна Європа» та стала учасником підпрограми «Культура» та підпрограми «Медіа», насамперед – щодо організації та проведення навчальних заходів, ярмарок, фестивалів та заходів з розширення цільової аудиторії. Участь в підпрограмі «Культура» включає в себе такі напрями, як підтримка транскордонного співробітництва, сприяння доступу до досягнень європейської культури і креативної індустрії, літературних перекладів, забезпечення доступності до цінностей і різноманіття культур Європи.

Креативна економіка сприяє формуванню привабливого інвестиційного клімату, зростанню соціальної злагоди і розвитку соціальної сфери, модернізації сфери освіти и т. д. В рамках креативної економіки формуються нові економічні моделі, нові типи соціальних відносин, нові культурні парадигми.

Література:

1. Gari S. Becker, Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, 2d ed. (New York: National Bureau of Economic Research, 1975. March. № 1. – P. 1-17.
2. Human Development Report 2016 Human Development for Everyone. – New York – Oxford: Oxford University Press, 2017.
3. Эдвинсон М., Мэлоун М. Интеллектуальный капитал. Определение стоимости компании. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. – Под ред. Иноземцева В.Л. – М., Academia, 1999.
4. Глобальный инновационный индекс 2016 г. Женева, 15-08-2016 PR/2016/793. http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2016/article_0008.html
5. The Creative Economy. BusinessWeek (Special double issue: The 21st century corporation), 28 августа 2000 года. С. 1-5.

Шевченко Л. С., д.е.н., професор,
*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЮРИСТІВ: ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ

Новітня інноваційна модель соціально-економічного розвитку, яка набуває поширення у ХХІ столітті, визнає інновації стратегічним пріоритетом, основним рушієм економічного розвитку, конкурентоздатності підприємств і організацій. Керівництво провідних юридичних фірм теж починає надавати переваги розвитку інноваційної культури та стимулюванню творчої поведінки юристів задля інтеграції їхніх інтелектуальних ресурсів і прийняття рішень, які задовольняють потреби локальних і світових юридичних ринків.

Інноваційна культура юристів формується під впливом низки факторів, серед яких: бажання фахівців реалізувати свій творчий потенціал; здатність сприймати інновації; освітньо-професійна підготовленість і технічна грамотність (наявність міжнародних сертифікатів MOS або ICDL, що підтверджують можливість працювати з великими масивами документів та базами даних, використовувати сучасні технології, виконувати складні технічні завдання); сприятливе інноваційне середовище в країні, передусім ефективно інноваційне законодавство та суспільний попит на юридичні продукти-інновації; сам процес інноваційної активності юристів, вироблення і впровадження ними юридичних продуктів-інновацій.

Однак наскільки правники зацікавлені в інноваціях? Дискусії з цього питання виявляють прямо протилежні думки: одні стверджують, що юристи є консервативними; від юриста чекають сталості, однаковості, впевненості в собі, креативність тут у більшості випадків не вітається; інші наполягають на необхідності освоювати нові ринки, відшукувати унікальні ніші, збільшувати вартість бізнесу та комерційну привабливість бренду юридичної фірми.

Такі позиції пояснюються, по-перше, тим, що інновації в юридичній сфері є доволі широким поняттям і включають: власне юридичні інновації (нові правові знання як інтелектуальний продукт наукових досліджень, упроваджені на ринок юридичних послуг; нові або вдосконалені технології надання юридичних послуг; нові юридичні послуги і практики); технологічні інновації (застосування нових технологій роботи з інформацією та документообігом); економічні інновації (нові форми і системи стимулювання працівників ЮФ, інвестування у сферу надання юридичних послуг тощо); маркетингові інновації (нові способи виведення юридичних послуг на ринок,

активний маркетинг у соціальних мережах); управлінські інновації (нові або вдосконалені методи і структури управління юридичною фірмою, формування команд на проектній основі, створення альтернативних провайдерів юридичних послуг та інше). Причому між окремими видами інноваційних процесів існує відносно тісний взаємозв'язок: технологічні інновації зумовлюють відповідні організаційні нововведення, а останні потребують певних змін в економічному механізмі діяльності фірм та закріплення у нормативно-законодавчих актах.

По-друге, сучасні інноваційні технології (особливо такі, як використання мобільних додатків, онлайн-конструкторів договорів, аналітичних онлайн-платформ, створення smart-офісів і віртуальних юридичних фірм, залучення штучного інтелекту тощо) полегшують роботу юристів і дають можливість постійно оновлювати і вдосконалювати способи і методи надання послуг клієнтам. Однак при цьому значно зростає попит на традиційні послуги юридичних консультантів. Клієнти юридичних фірм завдяки різним онлайн-сервісам уже зараз можуть без допомоги юриста готувати договори, заяви, скарги, клопотання, звернення тощо; одержувати інформаційні довідки; здійснювати моніторинг поточної інформації про свого контрагента, появу чи перебіг судових процесів за участю визначених осіб тощо [1]. Крім того, онлайн-сервіси здешевлюють вартість юридичних послуг, збільшують їх доступність та оперативність.

По-третє, далеко не всі юристи в Україні підготовлені до інноваційної діяльності в освітньо-професійному плані. Як свідчить практика, сучасному юридичному бізнесу потрібні фахівці з принципово новими компетентностями, які здатні:

а) ефективно працювати на ринку юридичних послуг, демонструвати інноваційну (креативну), аналітичну та комунікативну компетентності, системне мислення, мультикультурність і клієнтоорієнтованість. До цього студентів-юристів мали б готувати такі навчальні дисципліни, як юридичний бізнес-консалтинг, юридичний маркетинг, юридичний менеджмент, юридична інноватика, стратегічне управління юридичним бізнесом тощо. На жаль, їх не викладають в українських юридичних ВНЗ. А якщо й викладають, то тільки у вигляді варіативних навчальних дисциплін або в межах платних сертифікатних освітніх професійних програм, як це робиться у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого. У більшості випадків студенти-юристи змушені здобувати другу вищу освіту у ВНЗ економічного та управлінського профілю;

б) здійснювати професійну експертизу підприємницької діяльності своїх клієнтів, застосовувати проектний підхід до їх обслуговування. За версією журналу «Legal success», юрист також повинен бути фінансистом (зі знаннями антикризового управління), маркетологом, менеджером і HR [2]. Але в навчальних планах українських юридичних ВНЗ і факультетів відсутні економічні та управлінські дисципліни;

в) надавати послуги on-line. Уже зараз мережевий юрист займається формуванням нормативно-правової взаємодії у мережі, у тому числі у віртуальних світах, розробленням систем правового захисту людини і власності

в Інтернеті (включаючи віртуальну власність), урегулюванням питань інтелектуальної власності, що не підпадають під норми Цивільного кодексу [3]. Віртуальний адвокат управляє інвестиціями компанії у нові проекти (стартапи), супроводжує їх розвиток від ідеї до виробництва. Віртуальний адвокат повинен знати законодавство своєї країни, а також тієї, у якій він веде справу, англійську мову або мову країни-партнера; уміти працювати з окремими людьми, групами і колективами, запитами споживачів [4]. Для цього у країнах Заходу практикують тестування рівня технічних знань під час прийому на роботу до ЮФ. Однак у жодному з українських юридичних ВНЗ не викладається ні віртуальна (цифрова) економіка, ні віртуальне право. Тільки в Університеті державної фіскальної служби України читається курс цифрової криміналістики. Натомість фахівців із мережевого права в Україні готують технічні університети, насамперед НТУ «Київський політехнічний інститут», НТУ «Харківський політехнічний інститут», НУ «Львівська політехніка», Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара, Одеський національний політехнічний університет;

г) опанувати нові або суміжні професії. Як приклад: зараз в Україні створюється Служба фінансових розслідувань, яка прийде на зміну нинішній податковій міліції. Служба повинна реалізовувати три місії: попереджувати порушення в економічній сфері, розкривати вже здійснені злочини і наповнювати бюджет. Таких знань не мають фахівці вузького профілю – юристи або економісти. За підготовку кадрів береться Університет державної фіскальної служби України, випускники якого будуть одержувати знання, по суті, з трьох професій: юрист, фінансист і ІТ-аналітик [5].

Отже, сучасна юридична діяльність потребує від юристів інноваційних компетенцій та інноваційної культури. Своєчасно відреагувати на запити юридичної практики мають також освітня реформа та розроблення нових стандартів вітчизняної правничої освіти.

Література:

1. Дискусія: Уберизація юридичних послуг [Електронний ресурс] // Укр. юрист. – 2016. – № 5. – Режим доступу: <http://jurist.ua/?article/1076>
2. Кравченко А. Юристы и IT-технологии: отчет о проведении в Киеве I Международной конференции юридических инноваций LEGAL TECH KYIV 2016 [Електронний ресурс] / А. Кравченко. – Режим доступу: <http://bca.education/yuristy-i-it-tehnologii-otchet-o-provedenii-v-kieve-i-mezhdunarodnoj-konferentsii-yuridicheskikh-innovatsij-legal-tech-kyiv-2016/>.
3. Які цифрові професії майбутнього нас чекають? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://znonline.org/ua/news/481-yaki-tsyfrovii-profesii-maibutnoho-nas-chekaiut.html>
4. Перспективные юридические профессии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moeobrazovanie.ru/perspektivnyye_juridicheskie_professii.html
5. Чепурко В. Как стать финансовым детективом / В. Чепурко // КП Украина. – 2017. – № 76. – 28 апреля. – С. 7.

PROBLEMS OF MANAGEMENT AND MARKETING IN THE NEW ECONOMIC CONDITIONS

Bech K. A., Aspirantin,
*Institut für Internationale Beziehungen
der Kiewer Nationalen Taras-Schewtschenko-Universität
Kiew, Ukraine*

PRAXIS DER ANWENDUNG VON INSTRUMENTEN DES GLOKALEN MARKETING AN DER TÄTIGKEIT DER HENKEL AG & CO. KGAA

Die Henkel AG & Co. KGaA ist ein deutsches transnationales Unternehmen (TNU), das in den drei Unternehmensbereichen tätig ist: Klebstoffe (Adhesive Technologies), Schönheitspflege (Beauty Care) und Wasch-/Reinigungsmittel (Laundry & Home Care). Im Geschäftsbericht 2016 von Henkel heißt es, dass dieses Unternehmen sein Neuprodukte und Markteinführungsstrategien so global wie möglich entwickelt und diese so lokal wie nötig umsetzt [1, S. 86]. Deshalb ist dieses TNU interessant in Bezug auf globales Marketing zu betrachten. Und globales Marketing bedeutet Marketing, das die Vorteile der globalen und lokalen Ansätze vereint, die Trends und Veränderungen in der Marketingumgebung, die durch die Dialektik von Einheit und Kampf der globalen und lokalen hervorgerufen werden, berücksichtigt [2, S. 11].

Im Folgenden werden konkrete Beispiele von 4Ps des Marketings von Henkel, die beweisen, dass dieses TNU die Instrumente des globalen Marketings anwendet, betrachtet.

1. Produkt (product). Henkel hat sowohl globale als auch lokale Marken. In der Ukraine werden viele Produkte der Marken von Henkel, die auch in Deutschland verkauft werden, verkauft, insbesondere Fa, Gliss Kur, Metylan, Persil, Perwoll, Schauma, Schwarzkopf, Syoss, Taft und andere. Aber einige Marken spezifisch für Deutschland fehlen in der Ukraine, zum Beispiel Der General, Diadem, Dylon, Ponal, Seah, Sidol, Spee. In der Ukraine gibt es auch Marken von Henkel, die in Deutschland fehlen: Losk, Moment, Silan [3]. Aber der Unterschied in den Markenlisten in verschiedenen Ländern bedeutet nicht unbedingt proportionierte Differenz im Produktangebot zwischen diesen Ländern. Zum Beispiel der Klebstoff von Henkel, der in der Ukraine unter dem Markennamen Moment bekannt ist, ist in den meisten Ländern unter dem Markennamen Pattex verkauft [4]. Die Waren Bref sind in Österreich unter dem Markennamen Blue Star, in den Niederlanden unter Witte Reus, in Portugal unter Sonasol und in den Golfstaaten unter Dac bekannt [5; 3]. Die Marke Persil ist fast in der ganzen Welt bekannt, aber in einigen Ländern werden die Waren von dieser Marke unter Dixan, Laska, Le Chat, Mir, Wipp oder anderen Markennamen verkauft [6; 3]. Ein Flüssigwaschmittel, das im Mittleren Osten unter dem Produktnamen Persil Abaya Shampoo war, wurde in den westeuropäischen Ländern unter Persil Black Gel eingeführt. Beide Produkte basieren auf der gleichen chemischen Zusammensetzung,

sind jedoch durch unterschiedliche Duftstoffe auf die jeweilige Kulturregion zugeschnitten. In den arabischen Ländern ist Abaya eine traditionelle schwarze Kleidung für muslimische Frauen. Darum ist der Name Persil Abaya Shampoo sehr gelungen in diesen Ländern. Zur gleichen Zeit ist der Name Persil Black Gel geeignet für Westeuropa, wo die schwarze Kleidung die Popularität in den letzten Jahren gewinnt hat [7, S. 38]. Und auf der Grundlage der Ergebnisse einer Studie in Saudi Arabien, Tunesien und den Vereinigten Arabischen Emiraten hat Henkel eine Reihe von Haarpflegeprodukten Gliss Restore & Refresh speziell für die Frauen, die die Schleier tragen, entwickelt [8, S. 30].

2. Preis (price). Die Waren von Henkel werden speziell in den Packungen verschiedener Größen, darunter kleiner Größen, verkauft. Auf diese Weise können die Verbraucher mit niedrigem Einkommen wählen, was sie sich leisten können. Zum Beispiel in Lateinamerika hat Henkel das Handspülmittel Pril in einer Packungsgröße von 30 Millilitern gebracht um den Preis nicht höher als 10 Cents zu machen. Gleiches gilt für die Waschmittel Mas in Mexiko. Auf dem südamerikanischen Markt bietet Henkel einige Cremes und Shampoos in kleinen Verkaufseinheiten von 10 bis 20 Millilitern an [9, S. 69].

3. Distribution (place). Die Waren von Henkel werden in über 180 Ländern und Gebieten verkauft [3]. Im Jahre 2016 hatte dieses TNU 171 Produktionsstandorte in 57 Ländern [1, S. 79]. In den USA zum Beispiel das Unternehmen hat 50 Produktionsstätten. Und da die Produktion von Konsumwaren und Klebstoffe von Henkel in den USA sehr lokalisiert ist, glaubt Hans Van Bylen, Vorstandsvorsitzender von Henkel, dass die Handelsschranken, die von Präsident Donald Trump initiiert wurden, wenig direkten Einfluss auf die Tätigkeit von Henkel ausüben werden [10].

4. Kommunikation (promotion). Seit 2010 hat Henkel das Einkaufsverhalten in verschiedenen Ländern im Rahmen der Shopper-Studie unter dem Titel «GLOCAL Shoppers' Perspective – globales Verständnis mit lokaler Umsetzung» untersucht. In dieser Studie wurden fast 30 000 Verbraucher in 22 Ländern befragt [11]. Die Studienergebnisse zeigten, dass in allen Ländern es drei Hauptgruppen den Verbraucher, die verschiedenartige Kommunikationsmaßnahmen erfordern, gibt:

1) Economiser (Economizers), für die niedrig Preis wichtig ist;

2) Wert-Sucher (Valueseekers), die das beste PreisLeistungsverhältnis suchen, darum planen diese Verbraucher ihre Einkäufe im Voraus. Sie teilen sich in zwei Untergruppen ein:

– enthusiastische Wert-Sucher (Enthusiastic Valueseekers), die oft und gern einkaufen;

– Promo-Wert-Sucher (Promo Valueseekers), die auf der ständigen Suche nach Aktionen und Sonderangebote sind.

3) sorglose Käufer, für die der Produktpreis fast irrelevant im Gegensatz zu der Qualität ist.

In einigen Ländern wurden ergänzende Gruppen identifiziert, einschließlich:

– Mainstreamer (Mainstreamers) in Italien und den Niederlanden. Diese Käufer verbringen viel Zeit für die Suche nach Wareninformationen nicht, sondern kaufen

im Wesentlichen die Waren, die dieser Käufer gut kennen. Mainstreamer legen die gleiche Bedeutung auf die Qualität und den Preis der Waren;

– info-rationale Käufer (Info-rational Shoppers) in Frankreich und Mexiko. Ihre Kaufentscheidungen basieren auf der Lösung der Frage «Was ist das Beste, das ich für mein Geld bekommen kann?». Diese Käufer holen viele Informationen ein, planen ihre Einkäufe im Detail unter besonderer Berücksichtigung der Sonderangebote;

– eingewurzelte Käufer (Habituals) in Kroatien. Sie holen praktisch keine Wareninformation ein, sind offen für neue Produkte nicht und kaufen ihre bekannte Produkte in ihren bevorzugten Geschäften aus Gewohnheit;

– genießerische Preis-Sucher (Enjoying Price-Seekers) in Griechenland. Sie kaufen ihre Lieblingsprodukte gern, aber sicherstellen immer, dass diese Produkte so preiswert wie möglich sind;

– Pioniere (Pioneers) in Ungarn und Bulgarien. Sie sind immer auf der Suche nach neuen Produkten.

Die Studie von Henkel hat gezeigt, dass es sowohl die Gemeinsamkeiten als auch die Besonderheiten in den Verhalten der Käufer in verschiedenen Ländern gibt und welche Kommunikationsmaßnahmen angemessen für die jeweilige Käufergruppe in dem jeweiligen Land sind [12].

Also die Henkel AG & Co. KGaA wendet die Prinzipien und Instrumente des globalen Marketing an ihrer Tätigkeit an, einschließlich: sie hat sowohl globale als auch lokale Marken; sie reguliert die Größe der Packungen ihrer Produkte und die Preise in verschiedenen Ländern um im Einklang mit den Bedürfnissen der Verbraucher mit unterschiedlichen Einkommensniveaus zu stehen; sie realisiert die Produktion und das Marketing in vielen Ländern, darum muss sie sich den Gegebenheiten in den jeweiligen Ländern anpassen; sie untersucht die Käufer in verschiedenen Ländern und beschließt, welche Kommunikationsmaßnahmen für welche Käufergruppe in welcher Region zu benutzen.

Literaturverzeichnis:

1. Henkel Geschäftsbericht 2016 / Henkel AG & Co. KGaA. – Essen: Druckpartner, 2017. – 198 S.
2. Bekh K. A Company's Marketing Mix in Terms of Glocal Marketing / K. Bekh // Baltic Journal of Economic Studies. – Riga: Baltija Publishing, 2016. – Vol. 2. No. 5, November. – P. 10-15.
3. Brands & Businesses [Electronic resource]. – Available from: <http://www.henkel.com/brands-and-businesses>
4. Moment [Elektronische Ressource]. – Verfügbar unter: <http://www.henkel.ua/brands-and-businesses/moment/629246>
5. Bref [Electronic resource]. – Available from: <http://www.henkel.com/brands-and-businesses/bref/27602>
6. Persil [Elektronische Ressource]. – Verfügbar unter: <http://www.henkel.de/marken-und-unternehmensbereiche/persil/49200>
7. Hollensen S. 0,5 x global + 0,5 x lokal = global: Wissenswertes aus der Formelsammlung für Marketingstrategie / S. Hollensen, C. Schimmelpfennig // marke 41. – München: Marken Institut München GmbH, 2014. – Ausgabe 2. – S. 34-41.
8. Behrenbeck K. 'Get the strategy and the team right': An interview with the CEO of Henkel / K. Behrenbeck // Perspectives on retail and consumer goods. – McKinsey & Company, 2013. – Number 2, Winter 2013/14. – 75 p.

9. Henkel Nachhaltigkeitsbericht 2016 [Elektronische Ressource] / Henkel AG & Co. KGaA. – 23. Februar 2017. – 141 S. – Verfügbar unter: <http://www.henkel.de/blob/737010/ca58381a1b645cb090c3bb709d666d27/data/2016-nachhaltigkeitsbericht.pdf>

10. Kapalschinski C. Consumer Group Henkel Shrugs Off Trump Threat / C. Kapalschinski [Electronic resource]. – 02 February 2017. – Available from: <https://global.handelsblatt.com/companies-markets/consumer-group-henkel-shrugs-off-trump-threat-696628>

11. Henkel Laundry & Home Care auf der ECR Europe Conference. Nachhaltiger Konsum im Fokus [Elektronische Ressource]. – 15.05.2013. – Verfügbar unter: <http://www.henkel.de/presse-und-medien/presseinformationen-und-pressemappen/2013-05-15-presseinformation-nachhaltiger-konsum-im-fokus/206624>

12. GLOCAL Shoppers' Perspective – Global Understanding with local implementation [Electronic resource] // media4growth. – February 02, 2013. – Available from: http://www.media4growth.com/retail/shoppermarketing-detail.html?id=1_GLOCAL_Shoppers%E2%80%99_Perspective_%E2%80%93_Global_Understanding_with_local_implementation

Кадирус І. Г., к.е.н., доцент,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Економічні суб'єкти існують, у так званому, маркетинговому середовищі, що являє собою сукупність активних суб'єктів і сил, що не можуть контролюватися та діють за межами підприємства, з урахуванням яких воно повинне розробляти свій комплекс маркетингу. Це середовище є мінливим і диктує певні обмеження. Зміни, що відбуваються в ньому, не можна назвати ні повільними, ні передбаченими.

Ефективне управління діяльністю сільськогосподарського підприємства, найбільш повна реалізація ресурсного потенціалу залежить від досконалого вивчення ринку, потреб клієнтів, каналів реалізації, якості товарів, їх цін, комунікації зі споживачами тощо. Без належного аналізу маркетингового середовища економічні суб'єкти можуть втратити переваги в конкурентній боротьбі, так як вони погано адаптуються до умов ринку.

Маркетингове середовище підприємства – сукупність акторів, які впливають на спроможність підприємства розвивати й підтримувати взаємовідносини з цільовим ринком [1]. Маркетингове середовище підприємства має дві основні складові – мікросередовище і макросередовище.

Макросередовище підприємства аналізується за допомогою PEST- аналізу, мета якого виявлення і оцінка впливу найважливіших чинників макросередовища на результати поточної і перспективної діяльності підприємства. За допомогою PEST-аналізу можна вивчити й оцінити вплив факторів: економічних, політичних, правових, демографічних, науково-технічних, природних і соціально – культурних.

Даний метод передбачає відбір найбільш вагомих факторів з кожної групи, що можуть здійснювати суттєвий вплив на діяльність підприємства. Кожному фактору експертним шляхом дається оцінка:

1. вагомість кожного фактора (сумарна оцінка 1);
2. бал (від 1 до 5);
3. оцінка (добуток вагомості і балу).

За допомогою оцінки з'ясовується, які з факторів зовнішнього середовища мають більш важливе значення для підприємства і тому заслуговують на особливу увагу.

Так, політико-правові фактори чинять найбільш істотний вплив на діяльність сільськогосподарського підприємства. Вивчення цих факторів повинне зосереджуватися на з'ясуванні того, як участь приймають уряд і законодавчі органи у розвитку тієї чи іншої галузі, які зміни в законодавстві та правовому регулюванні можливі в наслідок прийняття нових законодавчих актів. Аналіз показує, що політико-правове середовище має загальний негативний вплив на діяльність підприємств.

Вивчення економічного середовища дозволяє зрозуміти, яким чином формуються і розподіляються ресурси суспільства. Цілком очевидно, що ці знання є життєво необхідними для підприємства, оскільки підприємство саме веде свою діяльність на використанні свого ресурсного потенціалу.

При розгляді впливу економічного середовища підприємства слід звернути увагу на наступні фактори: характер економіки й економічних процесів; система оподаткування і якість законодавства; масштаби урядової підтримки розвитку окремих галузей; загальна кон'юнктура національного ринку; розміри і темпи зміни розмірів ринку; розміри і темпи росту сегментів ринку відповідно до інтересів підприємства; стан фондового ринку; інвестиційні процеси; система ціноутворення і рівень централізованого регулювання цін тощо.

До основних дестабілізуючих факторів варто віднести суперечливість і нестабільність податкового законодавства, нерозвиненість фондового й інвестиційного ринку, досить високий ступінь державного втручання в систему ринкового ціноутворення.

Фактори економічного середовища чинять одночасно негативний і позитивний вплив на діяльність підприємства. До позитивних факторів впливу слід віднести: розміри і темпи зміни розмірів ринку; розміри і темпи росту сегментів ринку відповідно до інтересів підприємства; інвестиційні процеси.

А найбільший негативний вплив становлять фактори: загальний рівень економічного розвитку; система оподаткування і якість економічного законодавства; рівень розвитку конкурентних відносин.

Демографічні фактори визначають характеристики споживачів, співробітників, партнерів, конкурентів. У виробничій сфері обов'язково необхідно мати на увазі результати дослідження демографічних факторів і соціального середовища, особливо в області структурних змін. Саме соціальне середовище впливає на формування споживчих переваг, від яких залежить спрямованість і розмір споживчого попиту, а значить і можливості підприємства реалізувати свою продукцію.

Соціально-демографічна ситуація здійснює подвійний вплив на підприємство: з одного боку, підвищення рівня життя, освітнього рівня і доходів населення є безумовно позитивним чинником, але скорочення чисельності населення зменшує потенційний ринок.

Вплив науково-технічних факторів виявляється в проведенні модернізації технологічного обладнання підприємства, розвитку інформаційних технологій, можливості впровадження в виробництво інновацій, які б сприяли підвищенню якості продукції та зниженню її собівартості. Характер впливу інновацій на діяльність аграрного підприємства пов'язаний з внутрішнім станом підприємства. Так, низький рівень сучасності техніки підприємства робить технологічні інновації в галузі суттєвим негативним чинником, і навпаки: високий рівень технічної оснащеності дає змогу залучити управлінські та інформаційні інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

На фактори зовнішнього середовища підприємство здебільшого не може впливати, проте саме його аналіз є основним при формуванні стратегії розвитку. Характеристики зовнішнього середовища вивчаються з огляду на якомога більш ефективне використання позитивних чинників, що утворюють можливості роботи аграрного підприємства, та уникнення наявних чи потенційних загроз для його функціонування і розвитку.

Мікросередовище – це безпосереднє оточення підприємства: постачальники, конкуренти, маркетингові посередники, контактні аудиторії і клієнти, що мають відношення і впливають на виконання ним своїх функцій. Мікросередовище представлене силами, що мають безпосереднє відношення до самого підприємства і його можливості з обслуговування клієнтів, тобто постачальниками, маркетинговими посередниками, споживачами, конкурентами і контактними аудиторіями.

Внутрішнє середовище перебуває в межах самого підприємства, тому керівництво може безпосередньо впливати на його зміну. Серед основних компонентів внутрішнього середовища, які потрібно аналізувати задля формування стратегії майбутнього розвитку, належать маркетинг, виробництво, фінанси, кадри та інновації господарюючого суб'єкта [2].

Отже, можна зробити висновок про те, що вивчення впливу маркетингового середовища на діяльність аграрних підприємств, дозволить їм адекватно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, здійснювати активний регулюючий вплив на ті елементи, які піддаються контролю, орієнтуватись на конкретних споживачів, задовольняючи їх потреби та інтереси.

Література:

1. Котлер Филип. Основы маркетинга. Краткий курс.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс». 2007. – 656 с.
2. Пріб К.А. Аналіз середовища при формуванні стратегії розвитку сільськогосподарського підприємства / К.А. Пріб. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/Збірник/2015-1/1.pdf>

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах глобалізації світової економіки конкуренція диктує нові вимоги і стандарти господарювання учасникам ринку для отримання ними вигідних позицій та підвищення конкурентоспроможності, від рівня якої, в свою чергу, залежить успіх кожного підприємства.

Конкурентоспроможність промислового підприємства являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, спрямованих на забезпечення його сильних конкурентних позицій, підтримання, розвиток вже існуючих та створення нових конкурентних переваг [2]. Це вимагає забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства, дослідження його специфіки та динаміки зміни його показників. Саме підвищення рівня конкурентоспроможності є процесом довгостроковим і вимагає стратегічного планування в рамках господарської діяльності будь-якого промислового підприємства.

Поняття конкурентоспроможності промислових підприємств набагато складніше і трактується досить неоднозначно. У загальному вигляді конкурентоспроможність промислового підприємства може бути визначена як його порівняльна перевага стосовно інших підприємств даної галузі всередині країни і за її межами. У випадку активних економічних об'єктів – підприємств і організацій, представлених на ринку, конкурентоспроможність являє собою категорію ефективності, але на більш високому рівні. Існуюча конкурентна боротьба між господарюючими суб'єктами промисловості змушує їх ефективно використовувати наявні ресурси, підвищувати якість товарів і послуг, постійно диференціювати виробництво та продукцію.

Конкурентоспроможність виробництва промислових підприємств значною мірою залежить від ресурсозабезпечення. З розвитком виробництва і технічним прогресом конкурентоспроможність стали визначати чинники вищого рівня, – це, насамперед, інфраструктура, науковий потенціал, рівень грамотності населення тощо. Визначальну роль у створенні конкурентних переваг промислового виробництва відіграють спеціалізовані фактори, особлива інфраструктура, спеціальні знання у вигляді науково-технічних баз даних, наявності фахівців відповідного профілю знань тощо. Разом з тим, світовий досвід свідчить, що наявність чинників виробництва є важливою, але недостатньою умовою успішної конкуренції. Для цього ще потрібні певний попит на продукцію, зокрема, вимогливі споживачі, конкурентоспроможні постачальники і суміжники, сумлінне ведення конкуренції, відповідна стратегія підприємств щодо їх розвитку і підвищення рівня конкурентоспроможності [1].

Зростання потреби в матеріалах, обсягу і асортименту їх пропозиції, економічної привабливості бізнесу, кількості суб'єктів господарювання, а звідси, ріст конкуренції спонукають товаровиробників промислової продукції до

впровадження нових стратегій і програм, спрямованих на підвищення рівня конкурентоспроможності, та утримання стійких конкурентних позицій на ринку.

Одним із найбільш дієвих засобів досягнення цього є орієнтування підприємства на задоволення потреб і запитів споживачів, використання підходів і методів маркетингу. Виникає необхідність впровадження такого господарського механізму, який передбачає більш глибоке використання сучасного маркетингового інструментарію, а саме використання таких елементів маркетингових комунікацій, що є найбільш актуальними для споживачів на сучасному етапі.

Наявність міжрегіональних і міжнародних зв'язків промислових підприємств свідчить про те, що вони активно беруть участь у експортно-імпортних операціях, а також про те, що в конкурентній боротьбі в межах регіону беруть участь підприємства з інших регіонів, з інших країн. Це значно загострює характер конкуренції, але в той же час підвищує ефективність діяльності підприємств на ринку. Конкурентоспроможність в промисловому секторі характеризується сукупністю показників функціонування галузей і діяльності виробничих структур, що визначають їх стабільний розвиток і успіх у конкурентній боротьбі на внутрішньому та зовнішньому ринках. Вона оцінюється рівнем конкурентоспроможності окремих його підприємств і їх продукції.

З метою створення оптимального конкурентного середовища для промислових підприємств, необхідно сформулювати механізм підвищення його конкурентоспроможності, що складається з господарського – для створення системи умов і відносин регулювання виробництва, розподілу, обміну та споживання або нагромадження й економічного механізму, який включає сукупність методів і засобів впливу на зростання виробництва та підвищення його ефективності.

Підтримка високого рівня конкурентоспроможності промислового підприємства означає, що всі ресурси підприємства використовуються настільки продуктивно, що воно стає більш прибутковим, ніж його основні конкуренти. Це, одночасно, передбачає, що підприємство займає стабільне положення на будівельному ринку та його продукція користується попитом у споживачів. Однак, в дійсності цей стан не є незмінним. Тому керівництво підприємства повинно вміти відслідковувати зміни, що відбуваються в діяльності промислового підприємства, і вживати відповідних заходів в товарній, збутовій та ціновій політиці. Такими перетвореннями можуть бути: зміна товарної політики, впровадження нових технологій, диверсифікація виробництва, модернізація форм збуту продукції, вихід на нові ринки, створення спільних виробництв. Слід пам'ятати, що від рівня конкурентоспроможності кожного конкретного суб'єкта промисловості залежить рівень конкурентоспроможності країни в цілому на світовому ринку.

Література:

1. Гусева М.Н. Маркетинг в строительстве: учеб. пособие / М.Н. Гусева, И.З. Коготкова. – М.: Книжный мир, 2012. – 320 с.

2. Якименко Р.А., Погребняк А.Ю. Оцінка конкурентоспроможності промислових підприємств / Р.А. Якименко, А.Ю. Погребняк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2013-23.pdf>

Миколайчук К. М., аспірант,
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій виникає загроза існуванню туристичних підприємств, які є посередниками між суб'єктами господарювання, що надають різноманітні послуги з перевезення, тимчасового проживання, харчування, оздоровлення, організації дозвілля. Це пов'язане з появою можливості потенційних туристів самостійно замовляти ці послуги та формувати бажаний комплексний набір послуг. В таких умовах «виживатимуть» лише туристичні підприємства, які здатні використовувати інноваційні технології формування комплексного набору туристичних послуг високої якості, надійності та безпеки.

Проблеми розвитку туристичного бізнесу відображені у наукових працях С.П. Гаврилюк, В.Г. Герасименко, І.М. Писаревського, Г.Г. Савіної, І.Г. Смирнова, Т.І. Ткаченко, Л.М. Шульгиної та ін. Проте, недостатньо уваги приділялось дослідженню зміни вимог до менеджменту туристичних підприємств в умовах розвитку інформаційних технологій.

Тому метою тез доповідей є обґрунтування сучасних вимог до менеджменту туристичних підприємств

Для туристичних підприємств України важливо забезпечити розвиток внутрішнього туризму, що сприятиме і збільшенню потоків в'їзного туризму. Для зацікавлення потенційних туристів користуватись послугами туристичних підприємств менеджерам необхідно сформувати конкурентоспроможний комплексний туристичний продукт. Для цього необхідно систематично проводити маркетингові дослідження, вивчати попит на різні види туристичних послуг.

В Україні найбільш розповсюджені культурно-пізнавальний, рекреаційний та зелений туризм. Їх загальна частка перевищує 65%. Достатньо вагомою є і питома вага спортивного туризму – 11,5%. В усіх південних регіонах поширені культурно-пізнавальний та рекреаційний туризм. У Запорізькій і Херсонській областях розвиваються зелений та екологічний туризм. Запорізька область відзначається наявністю подієвого туризму, а Одеська – ділового. Також в Одеській та Херсонській областях розвивається спортивний туризм [1].

Слід відзначити, що загально визначеної усталеної класифікації видів туризму поки що не існує. Так, Всесвітня туристична організація (ВТО) розглядає екологічний туризм як складову частину пригодницького туризму.

Проте, Сорокіна Г.О. звертає увагу на те, що особливістю екологічного туризму є спостереження та спілкування з природою, екологічна просвіта туристів а пригодницький компонент не є обов'язковим. В той же час не можна відносити до екологічних турів спортивні сафари, які передбачають здобуття трофеїв, знищення заростів чагарнику, наведення переправ з використанням вирубаних дерев [2, с. 20].

Існує думка, що бажання туристів відвідати місця, в яких збережене природне середовище, приводить до використання терміну «екологічний туризм», який є чимсь середнім між звичайним походом та екстремальним активним відпочинком [3, с. 39].

В той же час Шульгіна Л.М. взагалі вважає, що термін «екологічний» не може використовуватись для характеристики окремого виду туризму, та пропонує ввести термін «екологічно-орієнтований туризм» для сукупності тих видів туризму, які здійснюються на принципах збереження (відновлення) довкілля. До них може відноситись волонтерський, зелений, сільський, пригодницький туризм [4, с. 165].

Має сенс і ствердження, що практично неможливо виділити у чистому виді окремі види туризму, бо вони тісно переплітаються між собою. Наприклад, екскурсійне обслуговування або спортивний туризм можуть поєднуватись з діловим туризмом; рекреаційним та іншими [5, с. 37-39].

З погляду автору для молоді найбільш цікавим є комплексний продукт, який поєднує не тільки транспортування, розміщення, харчування, а й різні види відпочинку та надає можливість ознайомитись з різноманітними принадами певної території. Наприклад, у Херсонській області варто створити можливість під час відпочинку побувати на Чорному морі та Азовському, відвідати біосферний заповідник «Асканія-Нова», який входить до всесвітньої мережі природних територій, що знаходяться під охороною ЮНЕСКО; ознайомитись з зеленими хуторами Таврії, до яких входять 45 хуторів, кожний з яких спеціалізується на певному виді народного промислу: кінний, стрілецький, гончарний, музичний, лозоплетіння, миловаріння та інші.

В Херсонській області сприятливі умови для організації відпочинку мисливців та рибалок, прихильників дайвінгу.

Особливу увагу слід приділити формуванню комплексного туристичного продукту для молодих сімей з дітьми. Для дітей чудові умови відпочинку у Скадовську, де тепле мілке море, та на Арабатській стрілці. Але необхідно подбати про дозвілля для дорослих.

При комплектуванні комплексного туристичного продукту необхідно не тільки ефективно використовувати наявні туристичні ресурси але й відновлювати або створювати нові. Таким «старим-новим» ресурсом для Херсонської області є мала авіація. За 25-30 хвилин можливо літаком АН-2 дістатись до Скадовська, залізного порту, Лазурного для відпочинку на Чорному морі. Але довгий час не працювали не тільки аеродроми для малих літаків але й аеропорт «Херсон». Нині відновлено роботу аеропорту «Херсон», який приймає рейси із Стамбулу, Києва. Стратегічні плани аеропорту пов'язані і з використанням малої авіації. Зокрема, передбачається не тільки перевезення

до баз відпочинку на Чорне та Азовське море але й проведення авіа шоу, оглядових екскурсій, надання можливості навчитись стрибати з парашутами і навіть бути пілотом.

Для використання цього ресурсу необхідно налагодити співпрацю з аеропортом. Одним з варіантів співпраці може бути формування туристично-авіаційного кластеру (ТАК), ядром якого буде Херсонський аеропорт.

Комплексний туристичний продукт має бути варіативним. Певний набір послуг, пов'язаний з розміщенням, може бути стандартним, а додатковий набір послуг може змінюватись під час відпочинку.

Менеджерам туристичних підприємств необхідно мати спеціальну освіту, володіти декілька ми мовами, широко використовувати сучасні інформаційні технології.

В сучасних умовах особливого значення набуває рекламна діяльність та формування корпоративної культури, яка створюватиме позитивний імідж організації.

Таким чином, успішна діяльність туристичного підприємства можлива лише за умови забезпечення його фахівцями, які здатні використовувати маркетингові та інформаційні технології, налагоджувати ефективну співпрацю з постачальниками різноманітних послуг, з яких складається комплексний туристичний продукт, володіють іноземними мовами.

Особливого значення набуває співпраця з регіональним авіа портом.

Література:

1. Коржилов Л.І. Туризм в Україні, класифікація та види / Л.І. Коржилов // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2014, № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=9&y=2014>
2. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм: навч. посіб. / Г.О. Сорокіна; Держ. закл «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 206 с.
3. Геращенко Я.М. Види спортивно-екологічного туризму / Я.М. Геращенко, Ф.Ф. Толстопятко // Вісник Запорізького національного університету. – 2013, № 2. – С. 37-42.
4. Шульгіна Л.М. Аналіз еко-орієнтованих видів туризму: їх відмінні та спільні риси / Л.М. Шульгіна, А.Г. Бондар // Маркетинг і менеджмент інновацій – 2010, № 1. – С. 161-168.
5. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / Кифяк В.Ф. – Чернівці: Книги ХХІ, 2003. – 300 с.

**Молоканова В. М., д.т.н., доцент, професор кафедри,
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України
м. Дніпро, Україна**

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ОСНОВІ ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Глобальні зміни у світовій економіці зачіпають всі галузі людської діяльності та вимагають якісно нових методичних підходів до управління розвитком організацій. Незважаючи на розвиток науки управління, кількість проблем в організації, які потребують нагального вирішення не зменшується, а зростає.

Проблема управління організаційним розвитком характеризується великою кількістю різноманітних аспектів, її дослідження здійснюється в рамках багатьох галузей наукових знань. В сучасній методології менеджменту швидка зміна складності навколишнього середовища змінює сприйняття цілей діяльності організацій, фокус уваги управлінців поступово зміщується від жорстких матеріальних понять до м'яких нечітких категорій.

На сьогодні в науковій літературі методологія управління розвитком організацій представлена кількома напрямками. Більшість формулювань організаційного розвитку базується на визначенні взаємодії матеріальних і нематеріальних ресурсів для досягнення поставленої мети та успішної взаємодії з зовнішнім середовищем [1]. У класичному менеджменті, управлінні розвитком організації представлено у вигляді процесів вдосконалення на основі накопичення і використання минулого досвіду. Останнім часом популярними стали моделі, що визначають послідовні етапи розвитку організацій на основі вивчення їх життєвого циклу. До найбільш відомих з них відносять моделі І. Адізеса [2] та Л. Грейнера [3].

З кінця минулого століття в організаційному менеджменті з'явилися такі суб'єктивно оцінювані параметри як якість і цінності. В якості критерію ефективності розвитку підприємств все частіше використовується категорія «цінність», при цьому саме поняття «цінність» змінюється з розвитком людської цивілізації. У традиційному менеджменті існують різні визначення поняття «цінності», в узагальненому вигляді, цінність визначається як предмет деякого інтересу, бажання, прагнення, тобто об'єкт, значущий для окремої людини або групи людей.

Поняття «цінності» – одне з фундаментальних понять сучасної науки. Підходи щодо визначення категорій цінностей знайшли відображення у багатьох науках. Поняття цінності використовують філософи, культурологи, психологи, історики, правознавці та інші. Цінностями є зазвичай об'єкти людських устремлень, бажань і одночасно явища, процеси, факти дійсності, які не залишають людину байдужою, примушують діяти певним чином. По мірі значущості для людини цінності шикуються в ієрархічному порядку і

перетворюються на ціннісні орієнтації, які і управляють поведінкою особистості у суспільстві, її еволюційним розвитком [4].

Цінність – це особливе суспільне ставлення, завдяки якому потреби та інтереси людини переносяться на світ речей, предметів, духовних явищ, додаючи їм певних властивостей, не пов'язаних прямо з їхнім утилітарним призначенням. Цінності, яких прагне людина, іноді стають настільки важливими, що переростають в імперативи і починають керувати думками і поведінкою особистості.

Сучасне управління спонукає управлінців розвивати знання і навички використання методів менеджменту на основі цінностей (management by value) [5]. Управління на основі цінностей – це не просто новий спосіб організаційного управління, але і новий підхід до застосування знань про людську природу на практиці. Основна мета такого управління – урахування особистісних параметрів менеджерського мислення у практичній діяльності [6]. Деякі керівники все ще ставляться насторожено до поняття організаційних цінностей, оскільки проголошення домінуючих цінностей, саме по собі, не гарантує хоч якогось наближення до їх реального втілення. Але саме ціннісно-орієнтований менеджмент допомагає перевести декларативні гасла у зрозумілі для рядових виконавців дії.

Першим кроком у процесі ціннісно-орієнтованого розвитку організації на основі стандарту P2M [5] є опис місії, яка визначає бачення домінуючою організаційної цінності, на основі якої розробляється відповідна стратегія. Далі стратегія повинна бути трансформована в головну мету програми або портфеля проектів, відповідно до пріоритетних напрямків розвитку організації. Для поставленої мети японський стандарт P2M передбачає гнучку систему принципів, що легко пристосовуються до зовнішнього середовища через гнучкі проекти. У методології P2M «проект – це зобов'язання створити цінність, засновану на місії, яке має бути завершене у межах узгодженого часу, ресурсів і умов експлуатації» [5].

У практиці управління цінністю розглядають наступні три функції: виявити цінність, створити цінність, оцінити цінність. Ідентифікувати цінність продукту проекту або програми іноді означає просто скопіювати носій цінності. Імітація і копіювання продукту, що несе в собі цінність – це шлях, який пройшли багато відомі компанії [7]. Програмний менеджмент використовує перехід по фазах життєвого циклу програми як послідовне створення продукту програми, що супроводжується зміною цінності для зацікавлених сторін (рис. 1).

У порівнянні з програмою портфель проектів має більш широкий контекст. В системі знань PMI [8] управління портфелем проектів представлено двома групами процесів: група процесів вирівнювання і група процесів моніторингу і контролю. Управління еволюційним розвитком організації може здійснюватися через реалізацію портфельного управління з використанням його методик, методів та інструментарію. Застосовуючи методи добору, координації та оцінки проектів, що входять до портфеля розвитку, а також переглядаючи і вдосконалюючи стратегію нарощування цінності бізнесу, організація вирішує

суперечливі вимоги, що дозволяють максимально збільшити сукупну цінність активів.

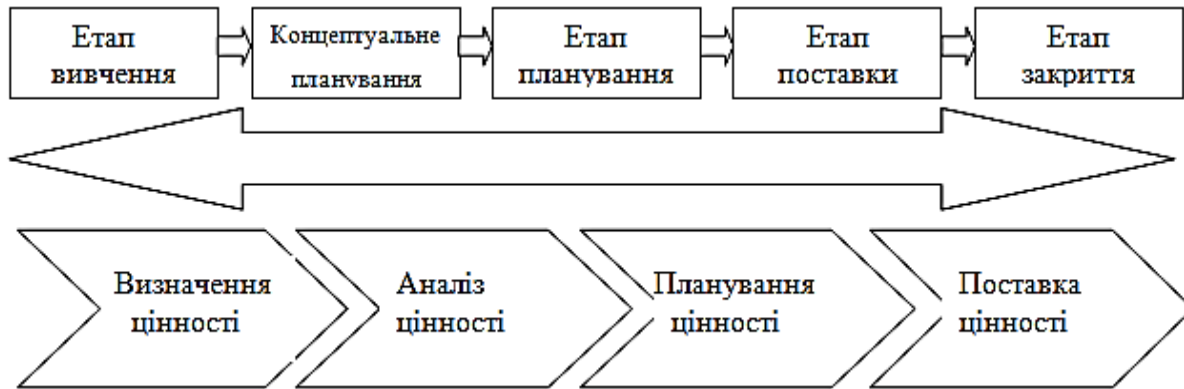

Рис. 1. Співвідношення життєвого циклу програми і ціннісного управління

Сьогодні ціннісний підхід є головною концепцією формування портфеля розвитку організації, він передбачає максимізацію зростання організаційних цінностей і являє собою задачу багатокритеріальної оптимізації. Для того щоб портфель проектів створював нові цінності, організація повинна розпізнати, чого очікують стейкхолдери проекту і з чого складаються ці істотні цінності, провести їхню кількісну оцінку, потім об'єднати досвід, інформацію та інші ресурси, якими організація володіє, щоб створити та одержати заплановану цінність. Методологічні основи ціннісно-орієнтованого управління розвитком наразі тільки створюються у вигляді системних принципів, базових термінів, етапів моделювання та методів оцінки домінуючих цінностей організації, що відрізняються від традиційного підходу інтерпретацією реальності відповідно до набору цінностей зацікавлених сторін.

Література:

1. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации / И. К. Адизес / пер. с англ. – СПб.: ПИТЕР, 2011. – 384 с.
2. Адизес И. К. Управляя изменениями [Текст] / И. К. Адизес – Санкт-Петербург: ПИТЕР, 2008. – 224 с.
3. Greiner L. «Evolution and Revolution as Organizations Grow.» Harvard Business Review. July-August 1972.
4. Молоканова В. М. Методологічні засади портфельно-орієнтованого управління розвитком організацій // Демин Г. К., Молоканова В. М. Вісник придніпровської держ. акад. будівн. та архітект.: зб. наук. пр. Д.: ПДАБА. – 2013. – Вип. 2(17). – С. 57-65.
5. P2M: Управление проектами и программами / под ред. проф. Бушуева С. Д. – К.: Научный мир, 2009. – Т. 1, Версия 1.2: Руководство по управлению инновационными проектами и программами предприятий – 198 с.
6. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; сокр. пер. с англ.; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
7. Кендал И. Современные методы управления портфелями проектов и офис управления проектами. Максимизация ROI. / И. Кендал, К. Роллинз; пер. с англ. – М.: ПМСОФТ, 2004. – 576 с.
8. The Standard for Portfolio management / Project Management Institute, Inc. Four Campus Boulevard Newtown Square, Pennsylvania USA, 2008. – 203 p.

**Parkhaieva N. V., Candidate of Technical Sciences,
Senior Lecturer,
Kyiv National University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine**

LOGISTICS MANAGEMENT IN THE SPHERE OF COMMODITY CIRCULATION

The requirement of minimization of charges in good managing to system results manufacturers and retail in necessity to build the joint verified logistical management.

To avoid infringement of a production cycle and loss of clients, more and more than the trading-industrial companies build the logistical process in strict conformity with «7R-complex»: the correct product, with a correct level of costs, correct quality, in correct quantity should be delivered during correct time, in a correct place, to the correct consumer. Classically logistical activity of the enterprise which aspires to provide uninterrupted deliveries and goods moving consists of a complex of consecutive functional directions. Some of them are obligatory for execution by all trading and industrial companies; others can be missed, proceeding from specialization and size of business.

One of the first and base problems of the logistical approach of the trading companies to manage the deliveries and commodity circulation is forecasting or planning of demand. Volumes of manufacture, marketing and logistical support of sales should correspond to features and fluctuations of demand. If correctly and in due time it to predict and inform all divisions of the company, capacities of the enterprise will be used more effectively (for manufacturers), volumes of purchases will become justified (for trading intermediaries and retail operators), and expenses of the company as a whole will decrease.

Continuation of planning of deliveries and commodity circulation is system engineering of storekeeping. It is necessary for balancing congestion of capacities and warehouses and matching with demand. In other words, to fill own warehouse or to cooperate the companies with the specialized logistical operator or a warehouse complex it is necessary so that commodity stocks were constantly supported at the certain level. Presence safety stock allows commodity producers to avoid faults with deliveries and as the result the consumer always finds this or that goods on shelves of shop. But safety stock should be optimum and not suppose «freezing» significant assets.

However, as practice of the Ukrainian trade operators of the retail market shows, in a reality it is not always possible to operate stocks qualitatively as for trading enterprises there is no uniform system of deliveries and for the different goods and suppliers various schemes of work are required. In some cases it is more favorable to have the minimal stock of the goods in own warehouse, but thus carefully to plan and supervise orders at suppliers. Other variant – to keep greater stocks in the main warehouse and operatively to bring up them in shops of a network. Moreover, during the different periods of time the trading enterprise can pass (seasons) from one scheme to another.

Besides in good managing system there should be debugged mechanism of high-grade communications of suppliers and the retail enterprises, and also the analysis of needs of places of sales. Introduction and use of modern IT-decisions owing to which it is possible supports it:

- to analyze intensity of sales of the certain goods (factor circulating in a shop and in a trading network);
- to form values of commodity stocks on the basis of intensity of sales and in view of a time log on updating of the rests;
- to automate updating warehouse stocks on shops in case of reduction of the rests of production below the certain value (an automatic extract of accounts-orders on internal moving);
- to consider a category of shops at distribution of the scarce goods;
- to make the schedule diagram of expected arrival of the goods (planning of purchases of the goods at the manufacturer);
- to form the target order for off-schedule purchase of the goods;
- to make the schedule diagram of flights and routes of internal logistics.

Important point is the organization of processing of orders. It is a question of orders from places of realization of the goods: in this part of a circuit it is important for retail and manufacturers favorably to introduce innovative technologies of processing of applications (specialized soft, the call-centers, a handheld computer at sales representatives and many other things) as the given actions help to lower financial, time and human expenses.

Function of logistics, except those listed above, consists in packing or repacking of the goods. These are those expenses which reduction allows to raise efficiency of logistical process repeatedly. Often there are situations when the customer does not need the whole palette one kind of the goods from manufacturer and consequently it is necessary to repack his goods. Retail in this case it is necessary to show precise requirements to manufacturers and suppliers, for example, what should be a product as it should be packed that work on repacking was minimal.

During construction of logistical process defining role is played by a choice of a place of accommodation of warehouse capacities. For the companies of national scale it is inefficiently to carry products on greater distances there and back. Therefore it is meaningful to open or rent additional premises.

Following aspect of logistics goods moving – warehousing and storage of the goods. Competent accommodation of production in a warehouse allows to lower considerably expenses for processing of cargoes and formation of orders, and also to provide uninterrupted deliveries of the goods to clients. At storage of cargoes two factors are important: conditions and time. The special control is necessary and above maintenance of qualitative parameters of storage of food stuffs, such as temperature and humidity. In each business there is a percent of return of the goods (defects, regarding) with which the logistics of return streams is connected. Besides there are wastes that demand processing and recycling (the used packing, paper for recycling and many other things). If in small business it is possible to neglect with the given aspect, to the large companies the return stream is necessary for organizing on-line.

And the culmination why all the described efforts are actually undertaken, – service of the consumer. For places of sales and the end user timeliness and uninterrupted operation of deliveries are important, and also – wide assortment, excellent merchandising opportunities, care of quality, application of tools sales-promotion.

Thus, the primary goal of maintenance optimum goods moving is creation of mutually advantageous and long-term partner relations of manufacturers (suppliers) with retail trade enterprises on principles of mutually advantageous partnership in view of specificity of their activity and on the basis of use of modern toolkit of marketing and logistics, and also integration of all processes into the general information system.

Персий Ю. А., аспирант,

*Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля
г. Северодонецк, Украина*

Чиж В. И., д.э.н., профессор,

*Черкасский государственный технологический университет
г. Черкассы, Украина*

УПРАВЛЕНИЕ ЗАТРАТАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Кризис национальной экономики, который охватил временной промежуток в 8 лет, существенно изменил подходы отечественных предпринимателей к управлению. Проблемы со сбытом, убыточная деятельность потребовали акцентирования внимания на антикризисном управлении (антикризисном финансовом управлении), борьбе с убытками, поддержании стабильных уровней прибыли, что достигалось, в первую очередь, посредством управления затратами.

Таким образом, управление затратами и составляющие такого управления (построение систем управления, использование соответствующих методов) являются основой эффективного осуществления финансово-хозяйственной деятельности украинских предприятий на рынках товаров (работ, услуг).

Ключевым элементом управления затратами на современных отечественных предприятиях являются методы такого управления, которые стали объектом пристального внимания и изучения ученых, а также экономистов-практиков.

Использование правильно подобранных методов управления затратами является залогом успеха и повышения конкурентоспособности субъектов хозяйствования как на украинском рынке, так и на иностранных рынках сбыта.

Эффективная финансово-хозяйственная деятельность современных предприятий базируется на достижении и поддержании высокой конкурентоспособности, как самих субъектов хозяйствования, так и их продукции, которая, в свою очередь, базируется на достижении максимального удовлетворения потребителей от процесса потребления соответствующей

продукции производства этого предприятия. Именно высокая конкурентоспособность является залогом прибыльной работы субъекта предпринимательской деятельности. С другой стороны, предприятие не может быть конкурентоспособным и прибыльным без надлежащего управления собственными затратами, которое базируется на выборе и применении в финансово-хозяйственной деятельности соответствующих методов управления этой составляющей экономики субъекта хозяйствования.

Критическое изучение ряда научных источников [1, 2, 3, 4] показало ключевую роль методов управления затратами в управлении затратами и построении общей системы управления на предприятии.

Отмечаем недостаточное исследование сущности термина «метод управления затратами на предприятии» в современной экономической литературе.

На рисунке 1 представим схему определения сущности термина «метод управления затратами на предприятии» опираясь на семантический анализ составляющих элементов данного термина.

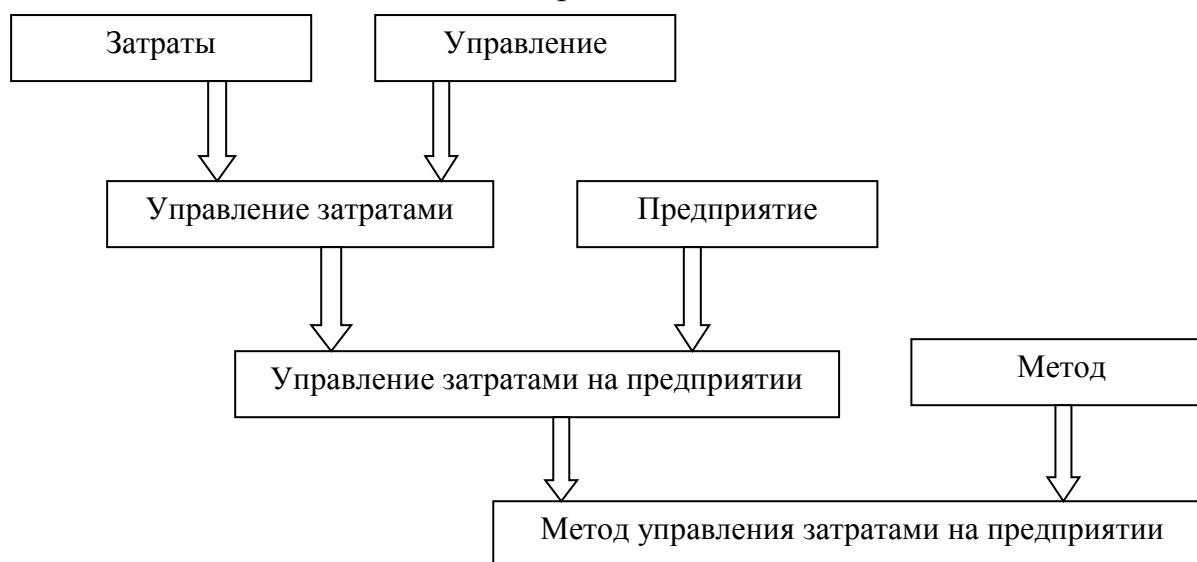

Рис. 1. Схема определения сущности термина «метод управления затратами на предприятии»

* – Разработано автором

Базовыми элементами термина «метод управления затратами на предприятии» являются термины «затраты» и «управление».

Оценка научных разработок отечественных и зарубежных ученых [5, 6, 7, 8, 9] по проблематике определения термина «затраты» выявила дискуссию, которая связана с отождествлением терминов «расходы», «затраты» и «издержки».

Термин «управление» является объектом исследования значительного количества ученых. Критическая оценка разработок по проблематике управления [11, 12, 13] позволила также выявить научную дискуссию по поводу определения сущности, а также тождественности терминов «управление» и «менеджмент». Можем отметить, что в современной научной литературе нет четкой грани между понятиями «управление» и «менеджмент», хотя большинство ученых считают их не тождественными [8, с. 133]. Отсюда, будем считать, что управление – это

процесс целенаправленного влияния соответствующих субъектов (государственные органы власти, местные органы самоуправления, собственники, руководство бизнес – структур и т.д.) на объект(-ы) управления с целью повышения эффективности их функционирования.

Исходя из приведенных определений терминов «затраты» и «управление» сформируем термин «управление затратами»: «Управление затратами – это процесс целенаправленного влияния соответствующих субъектов (государственные органы власти, местные органы самоуправления, собственники, руководство бизнес-структур и т.д.) на затраты связанные с производством, оборотом и сбытом продукции, с целью повышения эффективности функционирования субъектов хозяйствования».

Наиболее важным для современной экономики является управление затратами на предприятии.

Опираясь на приведенное выше можем дать следующее определение термина «управление затратами на предприятии»: «Управление затратами на предприятии – это процесс целенаправленного влияния соответствующих субъектов (государственные органы власти, местные органы самоуправления, собственники, руководство, сотрудники предприятия) на затраты предприятий связанные с производством, оборотом и сбытом продукции, с целью повышения эффективности их функционирования (получения прибыли)».

Система управления предприятия формируется под влиянием факторов внешней и внутренней среды. При этом, одним из элементов этой системы является система управления затратами, основу которой составляют объект, субъект, функции и цель управления затратами. Цель управления затратами определяет соответствующие задачи, исходя из которых выбирается метод или методы управления затратами на предприятии. Методы же управления затратами определяют инструменты, хозяйственные процессы и организационную структуру управления затратами на субъекте предпринимательской деятельности.

В дальнейшем происходит реализация управления затратами на практике. При этом, происходит мониторинг и контроль за практической реализацией такого управления на предприятии.

Практика управления затратами привела к появлению большого количества соответствующих методов управления.

Таким образом, определена сущность методов управления затрат на основании семантического анализа термина «метод управления затрат» с использованием ряда экономических терминов формирования его структуры, а также определения места методов управления затратами в системе управления затратами на современном предприятии.

Литература:

1. Козаченко Г. В. Управління затратами підприємства: монографія / Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, Я. Ю. Хлапъонов, Г. А. Макухін. – Київ: Лібра, 2007. – 320 с.

2. Грицай О. І. Застосування методів управління витратами в інноваційній діяльності підприємства / О. І. Грицай // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». –

2011. – № 720: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 9-15.

3. Рибачук-Ярова Т. В. Управління витратами: сучасні підходи та необхідність вдосконалення: тези доп. / Т. В. Рибачук-Ярова // Проблеми економіки України в сучасних умовах: X ювілейна Міжнародна науково-практична конференція присвяченої 130-річчю НУХТ, 23-24 травня 2014 р. – К.: НУХТ, 2014. – С 30-31.

4. Голуб Н. О. Методичні аспекти управління витратами на підприємствах / Н. О. Голуб, С. С. Проскурня // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(4). – С. 156-160.

5. Schreibfeder J. R. A newlook at safety stock. / J. R. Schreibfeder. [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.effectiveinventory.com>

6. Bodenstab C. J. How many inventory turns should I get? / C. J. Bodenstab. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.effectiveinventory.com>

7. Коваленко О. В. Система управління витратами / О. В. Коваленко, С. С. Осьмак. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_053.pdf

8. Великий Ю. М. Управління витратами підприємства: монографія / Ю. М. Великий, В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна. – Харків: «ІНЖЕК», 2009. – 192 с.

9. Волошина-Сідей В. В. Механізми управління витратами операційної діяльності на підприємствах харчової промисловості: дис. ... кандидата екон. наук: 08.00.04 / Вікторія Вадимівна Волошина-Сідей. – Миколаїв, 2016. – 192 с.

10. Шевчук О. Еволюція наукових підходів до управління витратами / О. Шевчук // Вісник КНТЕУ. Серія: Облік та аудит. – 2009. – № 3. – С. 77-84.

11. Адизес И. Стили менеджмента – эффективные и неэффективные / Ицхак Калдерон Адизес; Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. – 199 с.

12. Шоробура І. М. Менеджмент: навчальний посібник / І. М. Шоробура. – Хмельницький, 2014. – 456 с.

13. Лігоненко Л. Концептуальні засади економічного управління підприємством / Л. Лігоненко // Вісник КНТЕУ. Серія: Підприємництво. – 2013. – № 3. – 5-17 с.

Posternak I. M.,
der Kandidar technischen Wissenschaften,
der Dozent, Der Dozent Lehrstuhls,
Der Odessa-staatlichen Akademie des Baues und der Architektur,
Die Stadt Odessa, die Ukraine

Posternak S. A.,
der Kandidatr technischen Wissenschaften, der Dozent,
Die technische Fachkraft privaten Unternehmens «Verbundwerkstoffs»,
Die Stadt Odessa, die Ukraine

DIE KALENDERPLANUNG BEI DER ORGANISATION DES BAUES DES KOMPLEXES STÄDTEBAULICH ENERGETISCH-REKONSTRUKTION

Die Subjekte der Wirtschaftsführung modernen sich ändernden Wirtschaft stellen die komplizierten nichtlinearen Strukturen dar, deren Imperativ der Existenz die permanente Transformation infolge der Einwirkung der äusserlichen und inneren

Faktoren ist. Die ständige Transformation wird auch eine Bedingung der standfesten Entwicklung des ökonomischen Systems insgesamt.

Die Anpassung zu den Veränderungen äusserlichen Umgebung ist eine Hauptbedingung des standfesten Funktionierens der Unternehmerstruktur. Wie P.Dojl' bemerkt, wurde die Anpassung mehr «ein wichtiger planmäßiger Faktor, als die Fertigkeiten der Prognostizierung». Die Anpassung (von den Harnischen. *adaptatio*) stellt die Verwendung des Organismus zu den sich ändernden Bedingungen der Existenz dar. Im ökonomischen Verständnis den Sinn des Terminus ändert sich «die Anpassung» nicht und bedeutet die Verwendung der Unternehmerstruktur zu den sich ändernden Bedingungen der Wirtschaftsführung.

Die Tendenzen der Wirtschaft modernen informativen Gesellschaft sind dies, dass eine Triebkraft innovativen Entwicklung der Gesellschaft die Wissenschaft wird. Entsprechend den sich ändernden sozial-ökonomischen Lebensbedingungen im städtischen Organismus sterben die alten Stoffe gesetzmäßig ab und kommen neu auf, deshalb geschieht die Erneuerung Städte konsequent, mittels des Ersatzes veraltenden Materialfonds und der allmählichen Umgestaltung auf dieser Grundlage Baukörpergestaltung der Struktur in ganz oder ihrer abgesonderten Elemente.

Als eine der perspektivischen Formen der Integration treten in der städtebaulichen Struktur verschiedene Komplexe auf. Im Laufe der Bildung der Pläne der sozialen und ökonomischen Entwicklung der grossen Städte bildet sich die Situation, wenn für die Erhöhung Effektivität verwendeten Finanz-, materiellen und Arbeitsressourcen nicht einfach die Konzentration Bemühungen nötig ist, sondern auch die neuen progressiven Formen der Organisation der Bauproduktion – korporativ, wissenschaftlich-technisch, energetisch-effektivität [1...5] immer öfter.

Im Städtebau wird die Tendenz zur Integration, wie in der Sphäre der materiellen Produktion, als auch in der Sphäre Verwaltung gezeigt. Die ausgedehnte Reproduktion fordert die weitere Erhöhung des Niveaus der Teilung Werkes, der Konzentration und der Spezialisierung Bauproduktion, Intensivierung Austausch von den Ergebnissen ist produktions-wirtschaftlich Tätigkeit.

Auf dem gesetzgebenden Niveau in Odessa gelten: das Programm der Unterstützung der Anlagetätigkeit auf die Territorien Stadt Odessa auf 2016...2018 [6], deren Annahme ist von der Notwendigkeit der Bildung der Bedingungen für die Aktivierung der Anlagetätigkeit, auf die Verbesserung des Mittwochs für die Führung geschäftlichen und ökonomischen Tätigkeit gerichtet ist bedingt, die Verbesserung der allgemeinen makroökonomischen Kennziffern, wie sind Untersuchung Versorgung ständigen sozial-ökonomischen Entwicklung der Stadt Odessa; und das Komplexe Programm der Entwicklung des Baues in der Stadt Odessa auf 2013...2018 [7], die auf die Lösung solcher Hauptproblemfragen der städtebaulichen Sphäre der Stadt Odessa gerichtet wie die Entwicklung des Wohnungsbaues, sowie die Erneuerung des technischen Zustandes der Objekte der sozialen Bestimmung und die inzhenerno-Transportinfrastruktur.

Im Rahmen dieser Programme muss man die Rekonstruktion der Gebäude historischen Bebauung Odessa nach den Standards energetisch Effektivität erfüllen.

Der Kalenderplan ist solches Projektdokument, in dem dynamisch die Fristen und des Wertes der Ausführung der Arbeiten dargestellt werden. Der Kalenderplan kann

in verschiedenen Formen vorgestellt sein Aus denen anschaulichst ist die graphische Form. Letzt wird in Form vom linearen Kalenderzeitplan und des Netzzeitplans (die Rubrik) breit verwendet. Im inhaltsreichen Aspekt vereinigt der Kalenderplan Technologie, Organisation und die Wirtschaft der Bauproduktion systematisch. Die Kalenderpläne sind Grundlage wie für die Organisation, Bauproduktion, als auch für die Verwaltung der Projekte. Die Kalenderpläne wird im Bestande von den folgenden Projekten entwickelt: des Geschäftsplans des Anlage-Bauprojektes; Projektes Organisation Baues; des Projektes der Begründung der Investitionen; оферты für ihre Vorstellung auf die Vertragshandel; des Projektes der Produktion der Arbeiten; des Projektes der jährlichen Organisation der Arbeiten der Bauorganisation; der technologischen Karten.

Der Kalenderplan ist Grundlage für die Bildung des Zeitplans der Finanzierung Baues und Zeitplans des geldlichen Stroms (Cash Flow), verbunden mit der Einschätzung der ökonomischen Effektivität des Projektes auch.

Die Anfängerstufe der Kalenderplanung ist mit der Auswahl des Modells der Organisation Arbeiten, Bedürfnissen der Produktion in vollem Grad befriedigt, den konkreten ökonomischen und technischen Bedingungen verbunden. Je nach den vorhandenen Bedingungen klärt sich das planmäßig-technologische Schema, das die Grundlage für die Entwicklung des Modells des Kalenderplanes ist. Das Planmäßig-technologische Schema bestimmt die topologische Aufgabenstellung Kalenderplanung, sowie die wesentlichen Bedingungen, die Kriterien und die Beschränkungen hauptsächlich. Die Methoden und die Weisen Organisation Arbeiten klären sich von den konkreten Bedingungen des Baues, dem Charakter der Verpackung der Arbeiten in ihrer technologischen Reihenfolge, in der Zeit und im Raum. Die Bildung des planmäßig-technologischen Schemas des Baues des Objektes ist ein komplizierter schöpferischer Prozess, die hohe Qualifikation der Fachkraft auf dem Gebiet der Kalenderplanung des Baues fordert.

Es ist vorgeschlagen, in der Stadt Odessa «den Korporativen wissenschaftlich-technischen Komplex städtebaulich energetisch Konstruktion», wie die innovative planmäßige Struktur, die in der Praxis das angesammelte wissenschaftlich-technische Potential für die Rekonstruktion der Gebäude der historischen Bebauung Odessa nach den Standards energetisch energetisch Effektivität verwendet zu schaffen.

Bibliographie:

1. Posternak I. M. & Posternak S. A. (2016). Organizacionnaja struktura «KNTK GJeRek» dlja rekonstrukcii zdanij istoricheskoy zastrojki Odessy po standartam jenergojefektivnosti [Organizational structure «KNTK GERek» for the reconstruction of historic buildings in Odessa on Energy Efficiency Standards]. In Upravlinnia proektamy u rozvytku suspilstva (pp. 201-203). Kyiv: KNUBA (in Russian).

2. Posternak I. M. & Posternak S. A. (2016). Organizatsionnaya struktura «KNTK GERek» dlya rekonstruktsii zdanij istoricheskoy zastroyki Odessy s pozitsii kompleksnosti. [Organizational structure «CSTC T-PPR» for reconstruction historical building of Odessa from an integrated approach position]. Problemy ta perspektyvy rozvytku budivel'noho kompleksu m. Odessy: naukovo-praktychna konferentsiya – Scientifically-practical conference «Problems and prospects development a building complex of Odessa». (p. 52) Odesa: ODABA (in Russian).

3. Posternak I. M. & Posternak S. O. (2016). Korporativnij naukovo-tehničnij kompleks mistobudivnoï energorekonstrukcii KNTK MERek: vitoki [Corporate scientific and technical

complex town-planning power reconstruction CSTC T-PPR: sources]. In Scientific horizons – 2016 (Vol. 1, pp. 26-29). Sheffield: Science and education LTD (in Ukrainian).

4. Posternak I. M., Posternak S. A. (2016). Corporate scientific and technical complex town-planning power reconstruction «CSTC T-PPR» Odessas. The development of international competitiveness: state, region, enterprise: materials of the International scientific conference. Lisbon, Portugal: Baltija publishing. Part II. Volume 1. Business economics and corporate management: innovation problem. pp. 6-8.

5. Posternak I. M. & Posternak S. A. (2016). Sohranenie ob'ektov kulturnogo naslediya Odessyi s uchetom energomenedzhmenta [Preservation objects of a cultural heritage of Odessa with the account power management]. Preservation of historic buildings in the central part of Odessa via inscribing in the UNESCO world heritage list (pp. 220-223). Odessa: Astroprint (in Russian).

6. Prohrama pidtrymky investytsiinoi diialnosti na terytorii mista Odesy na 2016-2018 [Programme support investment in the city of Odessa in 2016-2018] (Ukraine) 16 March 2016, No 438-VII. Retrieved December 1, 2016, from <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/81386/> (in Ukrainian).

7. Kompleksna Prohrama rozvytku budivnytstva u misti Odesi na 2013-2018 [Integrated Development Programme building in Odessa in 2013-2018] (Ukraine) 17 December 2013, No 4196-VI. Retrieved December 1, 2016, from <http://omr.gov.ua/acts/council/56540/> (in Ukrainian).

Романенко О. О., докторант,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна

СТРАТЕГІЧНИЙ НАБІР СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Нові умови господарювання поставили серйозні виклики перед українським бізнесом. Практично усі підприємство, незалежно від розміру, напряму діяльності та організаційно-правової форми опинилися перед необхідністю проведення стратегічних змін, спрямованих на:

переорієнтацію на новий ринок у зв'язку із втратою значної частини споживачів;

створення продуктових інновацій для формування споживчої цінності на новому ринку;

проведення організаційних та управлінських інновацій, спрямованих на зниження витрат та досягнення бажаної управлінської позиції;

структурну перебудову, що передбачає спрощення організаційної структури, надання підприємству гнучкості та адаптивності;

перегляд загальної моделі бізнесу, що передбачає перехід від стратегії вертикальної та горизонтальної кооперації як основної стратегії зростання до стратегій кооперації із високотехнологічним лідерами галузі, що дозволить підприємствам вивести власну продукцію на новий ринок скориставшись позицією лідеру.

Таким чином, зміни носять системний характер, а їх проведення передбачає перегляд усього стратегічного набору підприємства. В загальному розумінні

стратегічний набір підприємства представляє собою систему (ієрархічну систему) стратегій, які підприємство реалізовує для досягнення своїх цілей. Класичний вигляд ієрархії стратегій підприємства було побудовано на основі дослідження практики транснаціональних корпорацій. Він включає такі рівні стратегій, як: загальні стратегії бізнесу, корпоративні стратегії, функціональні стратегії, ресурсні стратегії. Власне поєднання конкретних стратегій, що їх підприємство розробляє та реалізовує на кожному рівні цієї ієрархії, і утворюють стратегічний набір підприємства.

Типологія стратегій підприємства була предметом дослідження багатьох робіт зі стратегічного управління. Школа стратегії сформована роботами М. Портера, Г. Мінцберга, І. Ансофа, Д. Аакера, Р. Гранта, та доповнена доробками А. Наливайка, А. Зуба, А. Томпсона тощо. Класифікації та типології стратегій підприємства постійно оновлюються та доповнюються новими стратегіями та формами їх реалізації, що пов'язано із зміною умов господарювання, прискорення процесів генерації та розповсюдження нових знань, а отже й їх старіння.

В цілому стратегічний портфель будь-якого підприємства завжди містить загальну стратегію бізнесу, яка задає основний напрям (основний орієнтир підприємства – воно зростає та розвивається, прагне до стабільності, або ж поступово згортає діяльність). Набір загальних стратегій бізнесу докладно описаний у роботах [1-6], та практично залишається незмінним розтягом останніх десятиліть.

Конкурентні стратегії також є відносно стабільними, однак змінюється характер конкурентної поведінки, що призвело до появи таких ознак, як характер конкурентної стратегії. Функціональні стратегії найчастіше поділяються на чотири групи: виробничі, інноваційні, фінансові та маркетингові (табл. 1).

Предметна область маркетингових стратегій підприємства протягом останніх десятиліть є вкрай динамічною. Постійно розширюючись та базуючись на досягненні практиків маркетингу теорія управління поповнюється новими інструментами впливу на споживача. Сьогодні як ніколи раніше маркетинг набув нового тлумачення, а маркетингові стратегії стають домінуючими у стратегічному портфелі будь-якого підприємства. Це пов'язано із стратегічним позиціонуванням, коли підприємство визначає своє місце не лише на ринку для клієнтів, прагнучи показати свої відмінності у порівнянні із конкурентами. Сьогодні позиціонування набуло стратегічного характеру та визначає місце підприємства у галузі, у суспільстві, для партнерів, для держави, для світової спільноти. Так, стратегічну позицію уже неможливо відобразити на площині, використовуючи лише двовимірну систему координат.

Зміни джерел конкурентних переваг, зростання значення знань та інформації, а також вимога максимально швидко адаптуватися до змін ринку призвели до підвищення наукового інтересу до проблеми побудови бізнес-моделей. Сьогодні бізнес будується не на інтеграції через поєднання, приєднання, поглинання та злиття, а на ефективних партнерських угодах, довгостроковому співробітництві та

кооперації. Основна причина криється у забезпеченні гнучкості та стійкості компанії, зменшенні ризиків, а також обміні знаннями та досвідом.

Таблиця 1

Типологія стратегій підприємства

Тип стратегій		Приклади стратегій
Еталонні, загальні стратегії бізнесу		Концентрованого зростання (посилення позиції на ринку, розвитку продукту, розвитку ринку), інтегрованого зростання (зворотної та попередньої вертикальної інтеграції), диверсифікованого зростання, стабільності, скорочення (ліквідації, скорочення видатків, скорочення)
Конкурентні стратегії		Лідерування за витратами, диференціювання, фокусування. Стратегії лідера, наслідування лідера, кидання виклику, спеціаліста
Функціональні стратегії	Інноваційні стратегії	Стратегії НДДКР (Ліцензування, дослідницького лідерства, наслідування життєвого циклу, паралельної розробки, випереджаючої науко місткості), стратегії впровадження та адаптації (підтримки продуктового ряду, ретро нововведень, продуктової імітації, технологічного трансферту, вертикального запозичення, стадійного подолання, очікування лідера, радикального випередження, технологічної пов'язаності, наслідування ринку, процесної імітації, збереження технологічних позицій)
	Маркетингові стратегії	Базові (агресивна, конкурентна, захисна, сегментаційна), стратегії ціноутворення (диференційоване, конкурентне, асортиментне), позиціювання (лідер, послідовник, «пасе задніх»), стратегії охоплення (масовий, диференційований, концентрований маркетинг), впливу на попит (демаркетинг, ремаркетинг, синхромаркетинг, стимулюючий маркетинг, конверсійний маркетинг)
	Виробничі	Переорієнтація, стабілізація, спеціалізація, диверсифікація, модифікація, інтенсифікація тощо.
	Фінансові	Стратегія управління грошовими потоками, стратегія формування та використання фінансових ресурсів підприємства, інвестиційна стратегія.
Стратегії за характером		Наступальна, оборонна, відступальна
Інтеграційні стратегії		Кооперації із лідерами галузі, спільне виробництво, непрямий експорт, відкриття філій та представництв
Стратегії побудови бізнес-екосистем		Екосистема платформ, екосистема інновацій, екосистема інтересів, екосистема комерції, екосистема речей

Таким чином, стратегічний набір сучасного підприємства повинен бути доповнений такими стратегіями, як інтеграційні та стратегії створення бізнес-екосистем як такі, що відображають основну тенденцію бізнесу останніх десятиліть, що полягає у формуванні ефективних бізнес-моделей на засадах взаємовигідного партнерства. Інтеграційні стратегії можна розглядати в контексті створення різних форм стратегічних альянсів і ця тема не є новою для теорії стратегічного управління. Що стосується предметного поля дослідження бізнес-екосистем, то воно сформовано на початку ХХІ сторіччя.

Стратегія створення бізнес-екосистеми формується на основі мети її створення. Можна виділити основні причини активізації діяльності в сфері створення екосистем: розробка нових продуктів та послуг потребує комбінації значної кількості технологій та інновацій; розвиток Інтернет робить фізичний світ більш доступним; фокус підприємств перейшов з ресурсів до ключових компетенцій, а отже вони повинні співпрацювати для створення інновацій; партнерство стимулюється ще зростанням кількості платформних моделей бізнесу, спрямованих на максимальне повне задоволення потреб споживачів; поглиблення комунікацій між підприємства призводить до розвитку економіки взаємозв'язків (економіки алгоритмів).

Таким чином, стратегічно орієнтовано підприємство не може абстрагуватися від тенденцій розвитку цивілізації та не враховувати їх у своїй діяльності. Прагнучи до довгострокового розвитку та інновацій, стратегічний набір підприємства повинен включати інтеграційні стратегії, спрямовані на кооперацію, співробітництво та створення ефективних бізнес-екосистем.

Література:

1. Аакер Д. Стратегическое рыночное управление / Д. Аакер; пер. с англ. под редакцией С.Г. Божук. – СПб: Питер, 2007. – 496 с. Ил. – (Серия «Теория и практика менеджмента»).
2. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации / И. Адизес. – СПб.: Питер, 2009. – 384 с.
3. Зуб А.Т. Системный стратегический менеджмент: методология и практика / А.Т. Зуб, М.В. Лактионов. – М.: Генезис, 2001. – 752 с.
4. Минцберг Г. Стратегический процесс / Г. Минцберг, Дж.Б. Куинн, С. Гошал. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с.
5. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку: монографія / А.П. Наливайко. – К.: КНЕУ, 2001. – 228 с.
6. Портер Майкл Э. Конкуренция: учеб. пос.; Пер. с англ. / Майкл Э. Портер. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. – 496 с.

**Khmurova V. V., PhD of Economic Sciences,
Associate Professor,
Kyiv National Trade and Economic University
Kyiv, Ukraine**

**Parimsky A. M., Master's Degree,
Bogomolets National Medical University
Kyiv, Ukraine**

POTENTIAL CAPACITY AND MECHANISM OF ITS ORIGIN

The term «potential» is borrowed from the theory of reliability. The availability of potential capacity is one of the basic conditions and basic principles of ensuring the reliable functioning of any system. Usually it is accepted to allocate two types of potential capacity: structural and functional. The first type includes the presence of additional elements that can replace defective items or rejected ones. To the second type of potential capacity they refer a range of conditions establishment under which the system can perform the functions assigned to it. In this case, they speak about the system technical characteristics, that is, about the functional capabilities of the mechanism [1-4].

This principle can be used to analyze the enterprise potential capacity and the potential capacity of an individual.

The development of opportunities is embodied in the very nature of the enterprise and in its activity above all. The activity of the enterprise largely depends on its functional state. In this case, the functional state refers to a complex of characteristics of those functions and qualities of the enterprise, which directly or indirectly determine the performance of the activity. The functional state is closely related to the capabilities of the enterprise and actualization of its current resources. Thus the power potential capacity is spent in the process of intense work and the «exhaustion» of the enterprise is arising [5-8].

Modern leading scholars affirm that to restore efficiency you need to use the «principle of active switching» to another type of activity. Restoring functionality is associated with changes process. It is established that when performing a functional load with a certain frequency of changes, the most intense is the restoration of the functional capabilities of the future existence of the enterprise.

It is known that actions, deeds and plans in our life depend on our mood, it manifests the subjective components of the mental state. Excitement, anxiety, irritation, apathy, fatigue, depression affect the results of activity significantly. The ability to manage and control its mental state is observed as a very powerful factor in the realization of human abilities. B. Tracy speaks about a law of reciprocity existence [7, p. 119]. The law says that the actions generate feelings in the same way as feelings generate actions. One generates another. This is an important aspect of gaining access to the disclosure of its own potential. The second variant of the law of reversibility application shows that the same way the objective state, the real result or the success of any kind create a subjective state or a sense of happiness, the subjective state creates an objective one.

Opportunity obeys the law of the universe and the law of causation. If we do not give ourselves the right to seek the opportunity we need, we will not be able to see when it comes before us then. Looking around with a fresh eye, we can begin to recognize the unlimited possibilities that exist around us. As M. Proust said: «The daily journey to the discovery of a new one is not to strive to find new landscapes, but to be able to see something surrounded by us in a new way».

In each person life, there are a lot of opportunities to make one or another choice. At the same time, we need to make efforts and find them. In nature there are only three main colors – red, yellow and blue. However, there are a lot of shades discovered by artists who have seen the potential of color. Using only seven notes, the musicians made a lot of works, as well as the presence of a few dozens of letters in the alphabet did not become a restriction for poets and writers [7-11].

Most opportunities are materialized in the form of crises, failures or failures. A lot of stories about successful affairs started this way. In Chinese, the words «opportunity» and «misfortune» are denoted by the same hieroglyph. In the western world, the word «failure» is not associated with the possibility but with fears. In fact, failure is a worldwide known way to put a springboard on the path to success and to open up new opportunities for it. There is no other force on Earth that can hinder our progress so inexorably, as we do ourselves. We can move far ahead when we understand the unlimited potential we possess, and we learn that there are new opportunities for us that we can use as part of our rights.

Above all, the main method of disclosure of the full potential capacity of a person and enterprise is the activity of a vital position, for the purposes that a person or enterprise sets himself. Only the overcoming the objective circumstances and themselves reveals the hidden opportunities of man or enterprise. The main condition for the formation of the goal is the personal content of those results that the person aspires to. Achievement of the goal becomes the meaning of life. Well-known on this occasion, the famous English historian and archaeologist Ernst Mackay, a researcher in ancient Indian civilization, said: «If you do not set goals, you will never achieve it.» With this statement, the words of the English philosopher Ferdinand Schiller coincide that «anyone who does not dare, cannot hope for anything».

Personal potential capacity plays an important role in the life of the person and the enterprise as a whole. Therefore, the success of the individual depends on how the process of the potential capacity forming and its development will pass correctly. Wide interpretation of the «potential capacity» semantic concept is considered as a source of opportunities, means that can be put into action, used to solve any task or achieve a certain goal, the possibilities of an individual, society, state in a particular field. Personal potential capacity of a person characterizes the internal physical and spiritual energy of a person, its active position aimed at creative self-expression and self-realization. Thus, the «zone of personal potential capacity» is always a zone of personal growth and talks about its active and passive sides. Personal potential capacity of a person can change. These changes can be both progressive and regressive, indicating the need to take into account not only the nature and extent of their impact on the person's potential capacity while planning and implementing the innovations, but also the possible consequences of these impacts. And in conclusion,

we want to emphasize that «... we become ourselves through others... Personality becomes for itself that it is in itself, through that it represents for others» [8, p. 57]. Determining the potential capacity of an individual it can be considered as a component of the potential capacity of the enterprise.

References:

1. Vasylenko P.M., Vasyľčenko V.S., Halyc'kyj V.M. Slovník-dovidník social'noho pracovníka: navč. posib. – K.: IPKDSZU, 2014. – 322 p.
2. Gutkina N.I. L.I. Bozhovich: vehi biografii i osnovnye ponjatija koncepcii formirovanija lichnosti // Voprosy psihologii. – 2008. – № 5. – P. 130-134.
3. Zbirnyk naukovyx prac' Instytutu psyxolohiji im. H.S.Kostjuka APN Ukrajinu «Aktual'ni problemy psyxolohiji»: U 12-ty t. / Za red. V.O. Moljako. – T. 12. – Vyp. 10. – Č. II. – Žytomyr: Vyd-vo ŽDU im. I. Franka, 2016. – 460 p.
4. Maksymenko S.D. Zahal'na psyxolohija. Vydannja 3-je, pereroblene ta dopovnene. Navčal'nyj posibnyk. – K.: Centr učbovoji literatury, 2015. – 272 p.
5. Leont'ev D.A. Lichnostnoe v lichnosti. Lichnostnyj potencial kak osnova samodeterminacii – Rezhim dostupa k stat'e: <http://www.psychology-online.net>
6. Psyxolohični doslidžennja tvorčoho potencialu osobystosti: monohrafija / avt. kol., nauk., kerivnyk V.O. Moljako. – K.: Pedahohična dumka, 2008. – 208 p.
7. Psyxolohija osobystosti: Slovník-dovidník / Za red. P.P. Hornostaja, T.M. Tytarenko. – K.: Ruta, 2001. – 320 s. – Bibliohr.: S. 263-293.
8. Tezy dopovidej Mižnarodnoji naukovu-praktyčnoji konferenciji «Uspišnist' osobystosti: potencial ta obmežennja» – 2010. – Režym dostupu do tez: <http://www.psy-science.com.ua>
9. Filosofskij jenciklopedičeskij slovar' / Redkol.: S.S. Averincev, Je.A. Arab-Ogly. L.F. Il'ichjov i dr. – 2-e izd. – M.: Sov. jenciklopedija, 1989. – 815 p.
10. Červjak P.I. Medyčna encyklopedija. – K.: Vyd. centr «Prosvita», 2001. – 1024 ps. 205.

Shtangret A. M., Doctor of Economic Sciences, Professor,

Sylkin O. S., Postgraduate,
Ukrainian Academy of Printing
Lviv, Ukraine

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT FOR THE MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY ENTERPRISES: METHODOLOGICAL BASICS

Each of the stages of the enterprise's life cycle is accompanied by the collection, analysis and transfer of information between different levels of management for the development and adoption of adequate management solutions. To meet the information needs of a wide range of users in the management system, information with different content, level of processing, verification and accessibility is required.

In addition to the work of a certain group of employees in the formation of information support, it is important to create information channels and achieve maximum automation of all processes. In the field of security, in addition to these conditions, two more are important: the timeliness of information and secrecy. The first condition is connected with the possibility of minimizing the negative impact of

calls, risks and threats on the level of the enterprise's security by timely implementation of appropriate protective measures through the adoption of appropriate managerial decisions by security subjects. Secrecy provides a clear definition of the range of users with a certain level of access to information that relates to the issues of economic security of the enterprise [1].

The basis of information support for the management system is accounting and analytical information. Accounting and analytical information is the result of the functioning of a certain system, which includes sources of information, objects of accounting, audit and analysis, information flows and information channels for transferring results to the users. On these grounds, we can prove the existence of a system of accounting and analytical support, which consists of accounting, audit and analysis subsystems. The need to include an audit subsystem in the system is motivated by the need to verify the accounting information and only then applying analytical methods of processing information, which makes achieving the necessary degree of its reliability.

We consider it appropriate to emphasize that the structure of the system of accounting and analytical support of economic security management of the enterprise is similar. In fact, it should be formed on the basis of the system of accounting and analytical support of enterprise management by developing and approving additional functional responsibilities for employees of accounting, audit and analytical units, identifying special secure information channels and feedback from security subjects for promptly clarifying the state of security objects in the enterprise and changing external environment functioning.

If the accounting and analytical process provides for the implementation of a number of interrelated procedures for obtaining, summarizing and processing primary accounting information on financial and business activities, the following main areas of application of accounting and analytical support for the management of the economic security of an enterprise can be determined in the sphere of security:

- monitoring of the current level of economic security of the enterprise in general and in terms of the main functional components;
- satisfaction of information needs of security subjects (internal and external);
- accounting for the safety aspect in the adoption and implementation of each decision by the managers of the enterprise;
- tracking changes in the level of economic security of an enterprise under the influence of calls, risks and threats;
- assess and ensure more efficient use of available resources;
- the coordination of the interests of the enterprise and the external environment of functioning, the interests of owners, managers and employees with a view to ensuring the sustainable development of the enterprise.

A more thorough study of the essence of accounting and analytical support for the management of the economic security of the enterprise made it possible to characterize its main technological stages (see pic. 1).

- using the formed array of primary accounting information is carried out: identification, selection, filtration, generalization of information on changes in the level of security;

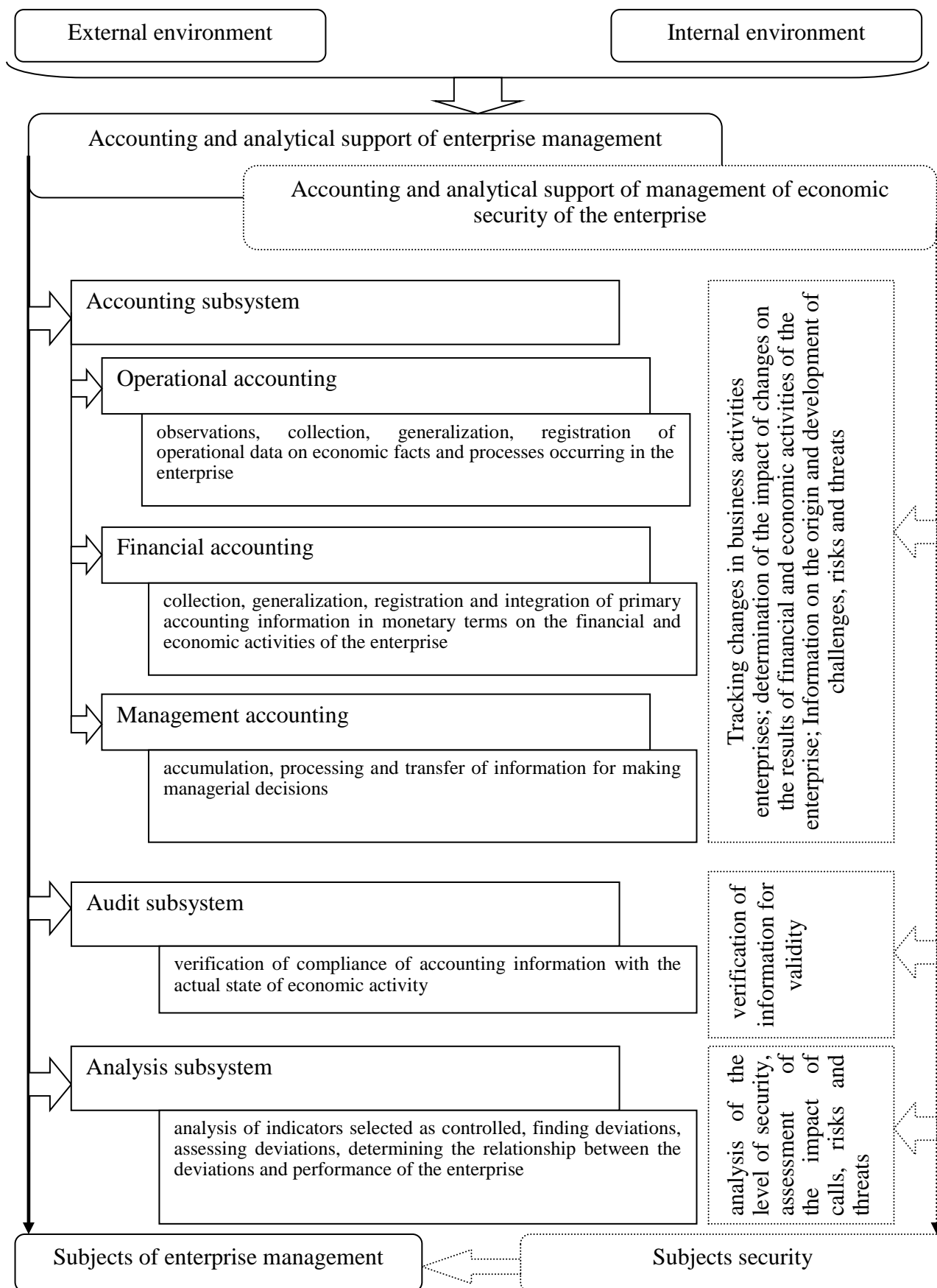

Fig. 1. Process of accounting and analytical support

- generalized accounting information is a subject to audit on the reliability and appropriateness of use for security purposes;

- application of analysis methods for processing verified accounting information;

- generalization, generation of reports for use by users – security subjects.

Summarizing, it can be affirmed that the accounting and analytical support of the management of the economic security of an enterprise should be directed to:

- timely provision to the security subjects of complete and objective information about the current level of economic security of the enterprise;

- prompt notification of changes in the level of key performance indicators of the enterprise, which may indicate the emergence and impact of calls, risks and threats;

- monitoring of changes in business relationships with consumers, intermediaries, suppliers, competitors, local authorities for characterizing the external environment of functioning;

- maintenance of internal control over economic processes in the enterprise;

- securing the confidentiality of accounting and analytical information that has a safe value;

- operative clarification of information at the request of security entities;

- participation in the development and implementation of protective measures in the field of economic security.

Summarizing it is expedient to emphasize once again that the system of accounting and analytical support of the management of economic security of an enterprise must unite information, audit and analysis subsystems through information flows in order to fully characterize the actual level of economic security, determine the reasons for the change and possible consequences.

References:

1. Economic security of an enterprise in the context of crisis management: a conceptual definition and a mechanism for ensuring: monograph / A. M. Shtangret, Y. V. Kotlyarevsky, M. M. Karaim. – Lviv: Ukrainian Academy of Printing, 2012. – 288 c.

CROSS-BORDER COOPERATION, DECENTRALIZATION AND REGIONAL ECONOMY

Доля И. Н., к.полит.н.,
*Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»
г. Харьков, Украина*

ОСОБЕННОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЕВРАЗИЙСКОГО ПРОСТРАНСТВА

В современных условиях глобализации отдельные национальные экономики недолговечны, и рано или поздно будут поглощены более крупными мировыми игроками, поэтому появление формата евразийского объединения ЕАЭС – это адекватный ответ на современные геополитические вызовы. Приняв участие в указанном объединении, каждое из государств участников должно вести умелые торги за свои преференции либо на экономическом поприще, либо на политическом, или становится потенциальным аутсайдером. Сегодня очевидным является тот факт, что в состав ЕАЭС входят государства экономически не однородные, часто напрямую зависящие от российских рынков товаров и услуг. Кроме того схожесть построения экономической политики, обусловленная выходом из общего советского планового пространства, определяет высокий уровень конкуренции между ними, влияя на атмосферу политических отношений и мотивируя к нечестной игре – введение различных пошлин, запретов, максимального закрытия собственных рынков для аналогичных товаров союзников, и провоцирует стремление захватить внутренний рынок более слабого соседа. Учитывая все выше перечисленные факторы, от участия в данном образовании выиграет лишь та страна, которая быстрее адаптируется к потребностям партнеров, а самое главное сможет предложить собственную альтернативу избегания зависимости от российских рынков, при этом оставаясь стратегически важной для самой России. Ярким примером такого государства является Республика Казахстан.

С 2013 года фиксируется падение показателей товарооборота между странами внутри ЕАЭС. По данным сводного доклада Евразийского межправительственного совета наибольшую долю в поставках на общий рынок ЕАЭС занимает Российская Федерация (62,4% объема совокупного экспорта в 2016 году), Республика Беларусь (26,5%) и Республика Казахстан (9,2%). При этом большая часть импорта приходится на Республику Беларусь (36,6%) и Российскую Федерацию (34,1%). Республика Казахстан приобретает на общем рынке 23% общего объема предложенных товаров, Кыргызская Республика – 3,7%, Республика Армения – 2,6% [1].

При этом экспорт Казахстана в страны ЕАЭС за 2016 год снизился на 23% и составил 3,9 млрд. долларов. Увеличение зафиксировано лишь в сфере экспорта металлов и изделий из них на 15%, до 1,3 млрд. Импорт Казахстана со странами ЕАЭС сократился на 14%, составив 9 млрд. долларов [2].

Данные тенденции объяснимы снижением цен на нефть, сменой конъюнктуры мировых рынков. Именно Россия, из всех стран ЕАЭС, наиболее успешно отреагировала на улучшение позиций цен на мировых рынках нефти, нарастив экспорт и по другим востребованным несырьевым товарным группам (оборудования и транспортных средств на 1,4 млрд. долл., продукции химической промышленности на 1 млрд. 294 млн., продовольствия на 1 млрд. 256 млн. долларов). Это говорит лишь о том, что экономика России на данный момент более адаптивна, а экономическая система Казахстана требует быстрых реформ в направлении расширения структуры экспорта в пользу увеличения составляющей несырьевых товаров.

В тоже время, несмотря на общий спад товарооборота ЕАЭС для самой России динамика евразийского рынка позволила сохранить неплохие показатели даже по итогам 2016 год. Так, экспорт российских товаров в страны партнеры ЕАЭС увеличился с 8,4% до 9,3%. При этом, импортировала РФ и пускала на свой внутренний рынок товары минимально – 7,8% от суммарного импорта из Армении, Беларуси, Казахстана и Кыргызстана вместе взятых [3]. Во многом такие цифры объясняются как импортозависимостью стран участниц от российского рынка товаров, так и сохраняющейся политикой барьеров (введение запретов на реэкспорт, ограничений на ввоз товаров на таможенную территорию) реализуемой Россией.

По данным Евразийской экономической комиссии, в рамках единого экономического пространства, на внутренних таможенных границах стран-участников ЕАЭС действует 60 пунктов препятствий, включая 17 изъятий, 34 ограничения и 9 барьеров. Однако проблема барьеров будет всегда актуальной, поскольку имеет две стороны – и позитивную, и негативную, а потому является частью политики протекционизма важной не только для России, но и в том числе для Казахстана, а также всех участников. Показательной в этой связи является обоюдная позиция России и Казахстана касающаяся создания энергетического рынка. Обе страны не спешат идти на уступки и приближать дату объединения рынка нефти, нефтепродуктов, газа и электроэнергии в масштабах ЕАЭС, запланированную на 2025 год, так как даже в условиях падения цен на нефть это самая доходная часть экспорта Казахстана.

Самой очевидной перспективой от участия в ЕАЭС является развитие транзитного потенциала, что в будущем позволит сохранить высокие экономические перспективы для замещения российских транспортных коридоров из Китая в ЕС именно казахстанскими. Развитие транзита может стать стимулом для наращивания позитивных тенденций в модернизации транспортной и логистической инфраструктуры страны. На сегодняшний день, по данным Всемирного Банка, отмечены позитивные тенденции в изменении индекса развития логистики, в соответствии с которым в 2016 году Казахстан поднялся на 11 позиций и занял 77 место среди 160 стран мира, опередив

Россию [4]. Участие в ЕАЭС дает возможность применять единый тариф при грузоперевозках, обеспечивая связь по железной дороге России с морским портом Актау. Также дает возможность свободного доступа к железнодорожному коридору Китай-Казахстан-РФ, автомагистраль «Западная Европа – Западный Китай», обеспечивая выход на морские порты Каспия. Следовательно, Казахстан имеет широкие возможности наращивать транзит не только в евразийском пространстве, но и обеспечивать связь по линии Китай-ЕС. Учитывая многовекторность внешней политики Казахстана и его сотрудничество не только со странами ЕАЭС, вернее даже явный приоритет в сторону стран ЕС и Китая, то транзит может стать ключевым базисом будущего данного государства. По данным «Национальной компании «KAZAKH INVEST» половина экспортных поставок Казахстана по итогам 2016 года были сделаны в страны ЕС и составили 18,5 млрд. долларов, несмотря на снижение в 24%, наблюдаемое в предыдущем году, то есть потенциал для возможного экономического роста очевиден. После стран ЕС идет Китай – 11% от всего экспорта Казахстана [5].

Таким образом, в данном примере построения сотрудничества на евразийском пространстве отмечены «плюсы» и «минусы», где эффективность от вхождения государства в подобные структуры определяется грамотной стратегией политического руководства этой страны, умения эффективно «торговаться» и, отдавая меньшее, получать большую выгоду.

Литература:

1. Доклад Евразийской экономической комиссии «О состоянии взаимной торговли между государствами – членами Евразийского экономического союза в 2015-2016 годах» [Электронный ресурс]. Евразийская экономическая комиссия – Режим доступа: http://www.eurasiancommission.org/ru/act/integr_i_makroec/dep_stat/tradestat/analytics/Documents/report/Report_2015-2016.pdf
2. Жакупова З. Экспорт Казахстана в страны ЕАЭС упал почти на 25% в прошлом году [Электронный ресурс]. Информ Бюро. – Режим доступа: <https://informburo.kz/novosti/eksport-kazahstana-v-strany-eaes-upal-pochti-na-25-v-proshlom-godu.html>
3. Семухин А. Россия и интеграционные процессы на постсоветском пространстве: ЕАЭС [Электронный ресурс]. РАБКОР интернет-журнал – Режим доступа: <http://rabkor.ru/columns/analysis/2017/03/06/eu/>
4. Индекс эффективности логистики 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://total-rating.ru/1848-indeks-effektivnosti-logistiki-2016.html>
5. Анализ состояния внешней торговли Казахстана – 2016. [Электронный ресурс] АО «Национальная компания «KAZAKH INVEST» – Режим доступа: <http://export.gov.kz/storage/33/33c3540de58d42d4bb0f15317dc61057.pdf>

Клименко Е. Ю., д.соц.н., доцент,
Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»
г. Харьков, Украина

РАЗВИТИЕ БАЗОВЫХ ОТРАСЛЕЙ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ СЕВЕРНОГО КАВКАЗА

Одним из основных сценариев интеграции в рамках Российской Федерации республик Северного Кавказа, в состав которых входят – Адыгея, Карачаево-Черкесия, Кабардино-Балкария, Северная Осетия, Ингушетия, Чечня, Дагестан, является устранение существующих между ними диспропорций в социально-экономическом развитии, а так же реализация программ развития по нескольким ключевым направлениям.

Северный Кавказ для России всегда был стратегически важным регионом, понимание роли которого, как «ворот Ближнего Востока», сложилось исторически, параллельно сформировав стереотипы, характеризующие его. Сегодня в системе государственного управления Российской Федерации в качестве координирующего органа, занимающегося мониторингом развития указанного региона и методологическим сопровождением реализации экономических программ, работает Министерство по делам Северного Кавказа, созданное 12 мая 2014 г., основными полномочиями которого являются контроль деятельности территориальных и федеральных органов исполнительной власти, отслеживание социально-экономической ситуации в регионе, а так же полномасштабная интеграция его территории в состав России.

Поэтому развитие региональной экономики Северного Кавказа – считается для России стратегически важным направлением, о чем свидетельствуют масштабы федеральных инвестиций приоритетами для распределения которых являются сельское хозяйство, добывающая и обогатительная промышленность, а так же туризм. Однако, большинство российских экономистов считают регион «черной дырой» для бюджета РФ, поскольку традиционно Кремль масштабными субвенциями покупал лояльность местных правящих элит, тем самым формируя у них хроническую зависимость и развивая тотальную коррупцию на местах, рекордсменами среди которых считаются Дагестан и Кабардино-Балкария.

В 2014 г. общий объем государственных вложений в Северокавказский федеральный округ составил 517 млрд. руб., что на 16% больше чем в 2013 г., а в 2016 г. на развитие региона в бюджете было выделено 636,8 млрд. руб. [1].

Парадокс заключается в неравномерном распределении федеральных инвестиций. По данным официальной статистики Министерства по делам Северного Кавказа наибольшие денежные преференции имеет Республика Дагестан (за I полугодие текущего года получено 44,6 млрд. руб., за аналогичный период 2015 г. – 44,8 млрд. руб.), второе место по капиталовложениям занимает Северная Осетия (за I полугодие текущего года получено 7,0 млрд. руб., за аналогичный период 2015 г. – 7,1 млрд. руб.),

потеснившая Чеченскую Республику (за I полугодие текущего года получено 5,5 млрд. руб., за аналогичный период 2015 г. – 9,3 млрд. руб.), наименьшие преференции получает Республика Ингушетия (за I полугодие текущего года получено 1,7 млрд. руб., за аналогичный период 2015 г. – 4,3 млрд. руб.) [2].

Таким образом, рейтинг правящих региональных элит имеет вполне реальные экономические характеристики по которым явный приоритет в регионе отводится не Чеченской Республике, так активно разрекламированной СМИ за счет экстраординарности ее лидера Р. Кадырова, а Дагестану, клановая управленческая структура которого не однородна и состоит из 14 представителей региональных этнических элит.

Базовой для распределения финансовых потоков и государственных инвестиций между республиками является ОАО «Корпорация развития Северного Кавказа», созданная в 2010 г. Внешэкономбанком (по сегодняшний день единственный акционер предприятия). Должность генерального директора ОАО «КСК» с 2015 г. занимает Сергей Сергеевич Харитонов.

1. Основным направлением инвестиций в развитие *сельского хозяйства* республик Северного Кавказа считается развитие малого и среднего бизнеса в рамках федеральной программы «Продукт Северного Кавказа ЭКО» как альтернатива или полноценная замена санкционной продукции. Это единственный регион России в котором выращивают чай, хурму, цитрусовые, инжир. В этой связи перспективными направлениями считаются развитие интенсивного растениеводства «IRRICO» общей стоимостью 267 млн. долларов США и переработки сои «Avangard» объемом 132 млн. долларов США. Кроме того.

2. *Добывающая и обогащительная промышленность* являются еще одним перспективным направлением для инвестиций в Северокавказский регион, развитие которого заключается в формировании индустриальных парков в Чеченской Республике и Республике Дагестан. Из всех республик Северного Кавказа лучший результат в данной отрасли оказался у Чечни, которая вошла во вторую группу регионов России с самыми благоприятными условиями для ведения бизнеса и заняла первое место среди республик Северокавказского федерального округа и 17-е – среди субъектов РФ. Подобный прорыв для Чеченской Республики стал возможен благодаря работе Инновационного строительного технопарка «Казбек» с общим объемом инвестиций 4,8 млрд. рублей.

Однако, в отрасли тяжелой промышленности в Дагестане есть и представитель местного бизнеса, так генеральный директор ООО «Глобал-М» и созданного на его базе технопарка «Фотон» Музакир Шахсаидов является хозяином комплекса следующих предприятий ОАО «Каспийский завод точной механики», «Авиамеханический завод», филиал ОАО «Концерн КЭМЗ», что позволяет ему полностью контролировать

Некоторые инвестиции получила и Кабардино-Балкария, в виде 14,5 млрд. рублей государственных субвенций на восстановление Тырныаузского горно-обогатительного комбината цветной металлургии, занимающегося обогащением вольфрамо-молибденовых руд, необходимых в производстве

твердосплавных материалов используемых в технологиях производства вооружений оборонно-промышленного комплекса России. Однако данное направление остается в сфере интересов Ростеха, без привлечения в качестве управляющих представителей местной территориальной общины.

Тырныаузское месторождение содержит более 382 млн. тонн вольфрама и молибдена, условия залегания которых уникальны, поскольку предполагают возможность добычи, как открытым способом, так и шахтным, в общей сложности в нем залегает 50% всех запасов РФ указанных цветных металлов [3].

3 **Туризм** является одной из традиционных отраслей экономики Северного Кавказа, однако за десятилетия межэтнических конфликтов имидж курортного региона был несколько подпорчен, а отстроенная еще в советское время инфраструктура устарела. Поэтому в рамках работы ОАО «Корпорации развития Северного Кавказа» было выделено два основных инвестиционных направления – воздании в Карачаево-Черкесии Всесезонного горного курорта «Архыз» стоимостью в 6 млрд. рублей и бальнеологический курорт Минеральные воды переподчиненный Минздраву РФ. Следовательно на рынке туристических услуг доминирующие позиции занимают предприятия работающие в сфере финансовых инвестиций РФ, а для представителей местных предпринимательских кругов оставлена ниша мелкого бизнеса по оказанию сопутствующих услуг (сувениры, питание, экскурсии).

Кроме того, упорно демонстрирует стабильность Чеченская Республика, отказавшаяся от финансирования оппозиционных настроений представителями российских олигархических кругов (в котором не единожды были замечены и Б. Березовский, и В. Гусинский) и переведя их в разряд «несистемных» выступлений недовольных лично Р. Кадыровым. Данные тенденции позволяют в корне поменять общественное мнение россиян, теперь воспринимающих Чечню не как проблемный конфликтный регион, а как республику испытывающую определенные трудности на уровне местного самоуправления, лидер которого несколько злоупотребляет властью, что периодически вызывает недовольство местных жителей, организовывающих борьбу исключительно в рамках этнических традиций.

Таким образом, можно с уверенностью сказать, что ребрендинг Северного Кавказа прошел успешно, отношение к нему явно изменилось, он эволюционировал – от региона яро борющегося за самоопределение и отделение от России, в федеральную территорию с определенными проблемами в органах местного самоуправления требующую повышенного внимания ввиду высокой коррумпированности региональных правящих элит.

Литература:

1. По итогам 2016 года зафиксирована наименьшая инфляция, начиная с 1992 года [Электронный ресурс] Счетная палата РФ, 9 февраля 2017 г. – Режим доступа: http://www.ach.gov.ru/press_center/news/29424

2. Информация о реализации государственной программы Российской Федерации «Развитие Северо-Кавказского федерального округа» на период до 2025 года и социально-экономическом развитии Северо-Кавказского федерального округа январь-март 2017 года

[Электронный ресурс] Министерства по делам Северного Кавказа, май 2017 г. – Режим доступа: <http://www.minkavkaz.gov.ru/>

3. Восстановление добычи вольфрама и молибдена в Тырныаузе обойдется в \$220 млн. [Электронный ресурс] Новости рынка металлов, 29 сентября 2015 г. – Режим доступа: <http://www.metaltorg.ru/n/9A6BB8>

**Нікітченко О. О., старший викладач кафедри,
Обнявко О. В., к.е.н., доцент,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна**

НАПРЯМКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ДО ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ У САНАТОРНО-КУРОРТНОМУ КОМПЛЕКСІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

Міжнародний туризм виступає одним з важливих чинників зростання економіки України.

За даними Адміністрації Держприкордонслужби України, у 2016 році до України в'їхало 13,6 млн. туристів, що на 5,6% більше, ніж у 2015 році. При цьому у 2015 році у порівнянні із 2014 роком в'їхало на 0,2 млн. осіб (1,3%) менше (табл. 1, рис. 1) [1].

У той же час протягом 2016 року здійснили подорожі за кордон 24,7 млн. українських туристів, що на 6,5% більше, ніж у 2015 році [1].

Таблиця 1

Кількість туристів в Україні у 2010-2016 роках [1]

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Іноземні туристи, що в'їхали до України, млн. осіб	23,5	23,9	24,6	25,7	13,0	12,9	13,6
Громадяни України, що виїхали за кордон, млн. осіб	17,2	19,8	21,4	23,8	22,4	23,2	24,

Розподіл за країнами іноземних громадян, що відвідали Україну у 2016 році, за інформацією Адміністрації Держприкордонслужби України наведено на рис. 2 [1].

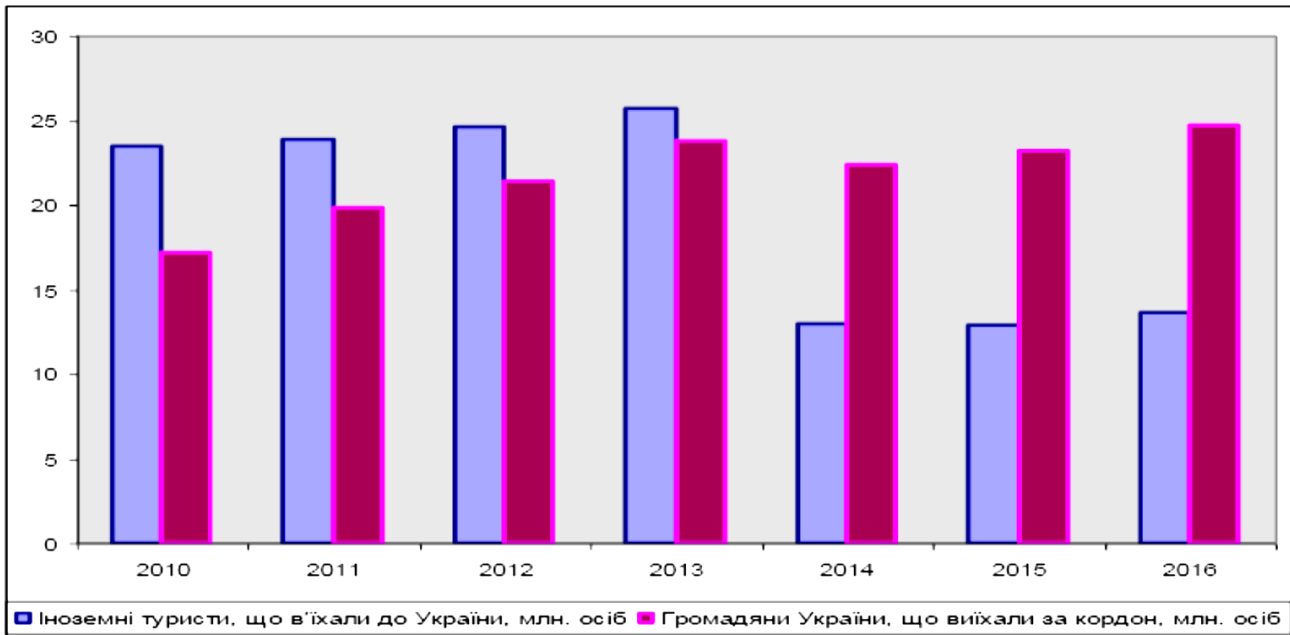

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків в Україні у 2010-2016 роках [1]

Найбільше приїжджали до України громадяни Молдови (32,9%), Білорусі (13,4%) та Росії (11,3%) (рис. 2) [1].

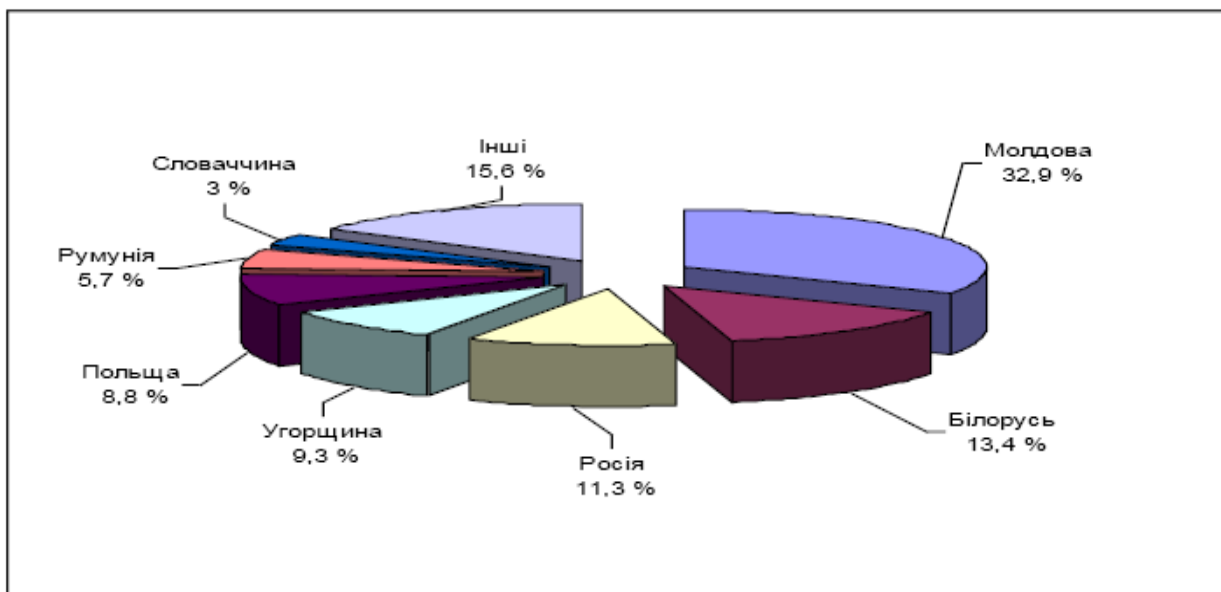

Рис. 2. Розподіл за країнами іноземних громадян, що відвідали Україну у 2016 році [1]

Санаторно-курортний комплекс України та, зокрема, Одеського регіону має значний потенціал розвитку. Проте, аналіз обслуговування іноземних громадян у 2012-2015 роках у колективних спеціалізованих засобах розміщування показує тенденцію до різкого зменшення загальної кількості іноземців, що відпочивали та лікувались у санаторно-курортних і оздоровчих закладах Одеської області в 2015 році у порівнянні з 2012 роком (табл. 2, рис. 3).

Тенденції відпочинку іноземців у колективних спеціалізованих засобах розміщування в Одеській області в 2012-2015 роках, осіб*

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Відхилення 2015 р. від 2012 р.
Кількість іноземців на оздоровленні у колективних спеціалізованих засобах розміщування, осіб – всього	61675	55022	11176	20860	- 40815
з них:					
санаторії	9573	8161	5441	5675	-3898
дитячі санаторії	4357	3329	3075	3357	-1000
дитячі центри	26	182	-	-	-26
санаторії-профілакторії	1974	2236	98	189	-1785
будинки та пансіонати відпочинку	5247	6975	248	290	-4957
бази відпочинку, інші заклади відпочинку	40498	34239	2314	11349	-29149

* Розроблено на підставі [2]

У 2015 році в Одеській області було оздоровлено лише 20860 осіб-іноземців, що на 66,18% менше, ніж у 2012 році. Кількість іноземців у рекреаційно-курортних закладах Одеської області знизилась у 2015 році відносно рівня 2012 року у всіх видах спеціалізованих засобів розміщування: в санаторіях (на 40,72%), у дитячих санаторіях (на 22,95%), у дитячих центрах (повністю), в санаторіях-профілакторіях (на 90,43%), в будинках та пансіонатах відпочинку (на 94,47%), на базах відпочинку та в інших закладах відпочинку (на 71,98%).

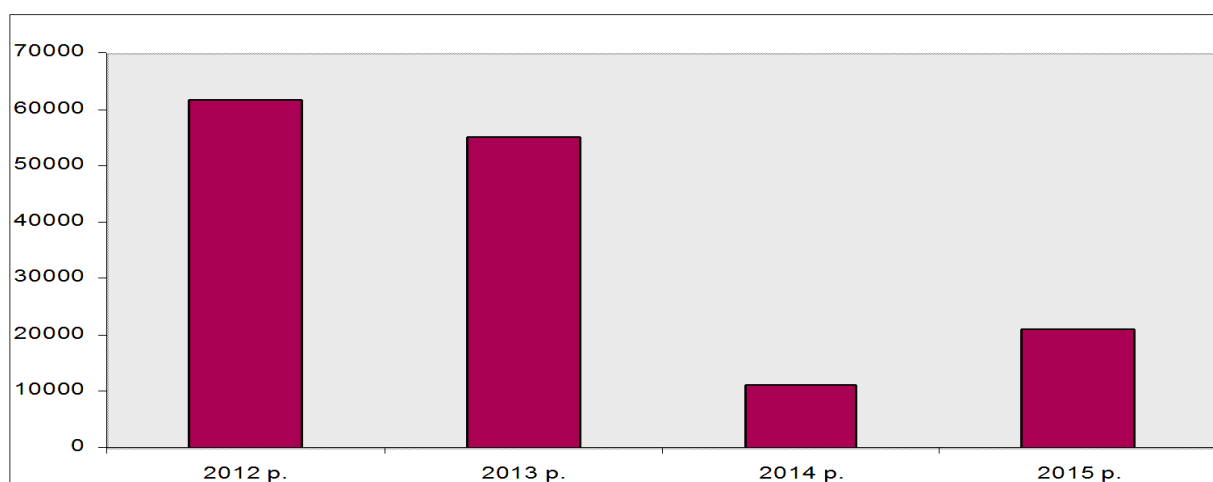

Рис. 3. Динаміка кількості іноземців у колективних спеціалізованих засобах розміщування в Одеському регіоні у 2012-2015 роках, осіб*

* Розроблено на підставі [2]

Таке суттєве зменшення кількості іноземних відпочивальників у колективних спеціалізованих засобах розміщування значною мірою обумовлено впливом системної політичної та економічної кризи в країні; відсутністю стратегічної державної політики щодо сприяння діяльності підприємств санаторно-курортного комплексу; різким падінням доходів та платоспроможності населення; суттєвим зростанням цін на послуги санаторно-курортних підприємств при недостатньому рівні сервісу; конкуренцією із рекреаційними комплексами інших причорноморських країн (Болгарії, Туреччини, Росії, Грузії) та інших регіонів України (Миколаївською, Херсонською, Львівською, Закарпатською, Вінницькою, Запорізькою та Полтавською областями); зниженням якості санаторно-курортних послуг тощо.

Для вирішення проблем розвитку курортно-рекреаційної сфери Одеського регіону і залучення на відпочинок іноземців доцільно розробити та впровадити такі заходи: здійснити комплексну оцінку рекреаційного потенціалу Одеської області та інших регіонів України; розробити державну цільову програму комплексного розвитку рекреаційного потенціалу Одеської області та інших регіонів України; визначити стратегічні пріоритети діяльності органів місцевої влади щодо розвитку туризму та курортів; створити електронної довідково-інформаційної бази існуючих санаторно-курортних закладів області; організувати проведення рекламних кампаній з популяризації рекреаційного потенціалу як держави в цілому, так і Одеської області за кордоном, особливо в країнах Азії та Африки, для яких рівень цін на відпочинок в Україні є прийнятним; розробити проекти модернізації транспортної інфраструктури Одеської області та інших регіонів України, а також розвитку мережі придорожніх об'єктів обслуговування туристських пасажиропотоків; створити ефективну систему державного гарантування безпеки відпочивальників, їх прав, інтересів та майна; забезпечити пільгові умов відпочинку та лікування малозабезпеченим верствам населення України; застосовувати в підприємствах санаторно-курортного комплексу інструменти гнучкого ціноутворення, системи сезонних знижок на путівки, дисконтних систем для користувачів; запровадити чітку систему ліцензування, стандартизації та сертифікації послуг санаторно-курортної сфери.

Література:

1. Інформація щодо показників розвитку сфери туризму та курортів у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5badba79-cfc5-40c1-a1ec-61f2e39161aa&title=InformatsiiaSchodoPokaznikivRozvitkuSferiTurizmuTaKurortivU2016-Rotsi>
2. Діяльність колективних засобів розміщування Одеської області у 2015 році: стат. бюлетень – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2015. – 48 с.

СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

Современное развитие мировой и отечественной экономики, сопровождающиеся циклическими взлетами и падениями, непосредственно влияет на формирование и использование финансов всех уровней.

Определением экономической сущности финансов занимались ведущие зарубежные и отечественные ученые: В. Петти, Дж. М. Кейнс, М. Фридман, В.М. Кремень [1], Д.В. Дианов [2] и другие. Методологические аспекты теории и практического применения статистических методов для исследования государственных финансов нашли отражение в научных разработках С.С. Герасименко, В.С. Михайлова [3], М.В. Гончаренко [4], А.З. Подгорного и других авторов [5].

Традиционно к государственным финансам относят государственный бюджет, внебюджетные фонды и государственный кредит. В более узком смысле государственные финансы представлены бюджетом Украины, а на уровне регионов – местными бюджетами.

Несмотря на многочисленные работы по оценке государственных финансов, статистические исследования местных бюджетов требуют дальнейшей комплексной разработки. Рассмотрим возможности использования статистической методологии для исследования местных бюджетов Украины в современных условиях.

Процедура оценки начинается с определения цели исследования, которая способствует формированию качественной и статистически надежной информационной базы. На втором этапе, исходя из статистической отчетности и научно-практических публикаций, собираются и группируются статистические данные о местных бюджетах Украины за определенный период времени. Третий этап исследования предполагает расчет обобщающих финансовых показателей; построение и анализ рядов динамики показателей доходов и расходов местных бюджетов; выявление основной тенденции развития местных бюджетов; выявление и оценку взаимосвязей между финансовым и макроэкономическими показателями. На их основании обосновываются принятые решения и определяются перспективы развития бюджетов Украины.

Следует подчеркнуть, что значение и сущность местных бюджетов в значительной степени определяется объемом перераспределения ВВП и долей в сводном бюджете. Такие расчеты помогают вывить бюджетные дисбалансы и отражают уровень региональной финансовой независимости. Простейшими статистическими приемом в этом случае будут расчеты относительных величин структуры и интенсивности (табл. 1). Оценка колебаний и устойчивости

динамики указанных показателей позволяет выявить неравномерности в перераспределении бюджета страны.

Как видно из табл. 1, доля доходов местных бюджетов в ВВП Украины в 2011-2016 гг. колеблется от 5,5% до 6,7%, а доля расходов местных бюджетов в ВВП постепенно увеличивается (с 13,9% до 16,4%), что свидетельствует о достаточно высоком уровне перераспределения ВВП через бюджетно-налоговую систему.

В то же время, динамика удельного веса доходов местных бюджетов в доходах сводного бюджета Украины имеет тенденцию к снижению, такая же тенденция наблюдается в динамике доли расходов в сводном бюджете страны. Амплитуда колебаний в каждом динамическом ряду составляет примерно 29 п.п. и 8 п.п. соответственно.

Таблица 1

Доля местных бюджетов в ВВП и Сводном бюджете Украины в 2011-2016 гг., % (рассчитано автором по данным [6])

Годы	Доля доходов		Доля расходов		Доля официальных трансфертов в доходах местных бюджетов
	в ВВП	в сводном бюджете	в ВВП	в сводном бюджете	
2011	6,5	21,5	13,9	43,4	52,3
2012	7,0	22,4	15,8	45,2	55,2
2013	7,2	24,3	15,2	43,5	52,4
2014	6,4	22,8	14,4	43,1	56,4
2015	5,5	18,1	15,4	41,6	59,1
2016	6,7	19,8	16,4	42,6	35,7

В целом приведенные расчеты свидетельствует о разбалансированности бюджетной сферы. Иначе говоря, существует чрезмерная централизация финансовых ресурсов, которая противоречит расходам местных бюджетов. На усиление централизации указывает рост доли официальных трансфертов в доходах местных бюджетов с 52,3% в 2011 г. до 59,1% в 2015 г. (табл. 1). И только в 2016 г. по сравнению с предыдущим доля официальных трансфертов в доходах местных бюджетов снизилась почти в 1,7 раза, что составило 23,4 п.п., т.е. можно считать, что произошел старт процессов децентрализации государственных финансов и передача некоторой самостоятельности финансирования местным бюджетам.

Одной из важнейших задач анализа государственных финансов на региональном уровне является выявление закономерности развития местных бюджетов и ее числовая характеристика. Все математические расчеты осуществлялись с помощью редактора Excel. Полученные параметры линейных уравнений доходов и расходов по всем характеристикам являются статистически значимыми и надежными (табл. 2). Так, в 2008-2016 гг. доходы местных бюджетов в среднем ежегодно увеличивались на 8,7 млрд. грн., а расходы – на 25,9 млрд. грн. Средняя абсолютная скорость роста расходов

опережала абсолютную скорость роста доходов бюджетов почти в три раза, что негативно отразилось на сбалансированности местных бюджетов.

Таблица 2

Результаты построения, анализа и использования моделей динамики доходов и расходов местных бюджетов Украины (по данным [6])

Показатели	Уравнение линейного тренда	
	Доходы: $\hat{Y}_t = 55,4 + 8,7t$	Расходы: $\hat{Y}_t = 86,4 + 25,9t$
1. Точность (R^2), %	85,3	86,1
2. Надежность (F)	40,7	43,5
3. Модифицированный коэффициент вариации, %	9,5	12,4
4. Прогнозные параметры на 2017 г., млрд. грн.:		
- точечный	142,4	345,4
- 95% доверительный интервал	142,4±30,8	345,4±88,2

Полученные уравнения прямой для рядов динамики доходов и расходов местных бюджетов были использованы как инструмент прогноза. Благодаря методу экстраполяции получены точечный и интервальный прогнозы доходов и расходов местных бюджетов. При сохранении выявленной тенденции к равномерному росту с вероятностью 95% можно ожидать, что в 2017 г. доходы местных бюджетов Украины будут находиться в пределах от 111,6 млрд. грн. до 173,2 млрд. грн., а расходы бюджетов – от 257,2 млрд. грн. до 433,6 млрд. грн.

Отметим, что проектное значение доходов местных бюджетов по данным Министерства финансов Украины в 2017 году составляет 175 млрд. грн., т.е. погрешность верхней границы прогноза составляет 1,8 млрд. грн., или 1%, что указывает на высокую точность прогноза [7]. В свою очередь, погрешность прогноза расходов бюджета составляет около 38 млрд. грн., или 10%, что также характеризует достаточно высокую точность расчетов.

Таким образом, с помощью классических методов статистики проанализированы объемы доходов и расходов местных бюджетов, охарактеризована их динамика, показана взаимосвязь с основными макроэкономическими показателями. В дальнейшем, используя корреляционно-регрессионный анализ, можно выявить резервы повышения бюджетных доходов и рациональные пути их использования.

Литература:

1. Кремень В.М. Фінансова статистика: навч. посіб. / В.М. Кремень, О.І. Кремень. – К.: ЦУЛ, 2014. – 386 с.
2. Дианов Д.В., Радугина Е.А., Степанян Е.Н. Статистика финансов и кредита: учебник / Д. В. Дианов, Е. А. Радугина, Е. Н. Степанян; под ред. Д.В. Дианова. – 2-е изд. – М.: КНОРУС, 2015. – 326 с.

3. Михайлов В.С. Деякі методологічні проблеми статистичного оцінювання державних фінансів України / В.С. Михайлов, М.В. Пугачова, Л.О. Яценко // Науковий вісн. Національної академії статистики, обліку та аудиту. – 2012. – Вип. 4(37). – С. 4-15.
4. Гончаренко М.В. Методологічні засади формування міжнародних стандартів статистики державних фінансів / М.В. Гончаренко // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 4(51). – С. 1-6. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/5/02.pdf>
5. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія // За заг. ред. канд. економ. наук, професора А.З. Підгорного – Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2016 – 218 с.
6. Ціна держави – проект CASE Україна – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://costua.com/budget>
7. Міністерство фінансів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet>

**Хвостенко В. С., к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Харківський національний економічний університет**

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНУ

Якісне та ефективне функціонування місцевих громад потребує достатнього фінансування, що обумовлює потребу у формуванні сучасного теоретико-методичного забезпечення фінансової децентралізації регіону.

Проте така складна категорія як розвиток регіонів потребує не тільки платоспроможності бюджетів всіх рівнів а й розширення адміністративних повноважень органів місцевого самоврядування, яке необхідне для самостійного застосування фінансових інструментів. Одним з найбільш ефективних фінансових інструментів що можуть бути застосовані для фінансування розвитку регіонів є муніципальні облігації.

Перевагою їх використання є надійність, податкові пільги, та низька вартість залучення коштів. Незважаючи на це, використання муніципальних облігацій має проблеми [1]:

- низька дохідність та ліквідність;
- недостатність емісії довгострокових облігацій;
- нераціональне використання залучених коштів місцевими органами влади;
- ризик невиконання зобов'язань місцевими органами самоврядування;
- низький рівень довіри інвесторів до місцевих органів влади;
- слабка фінансова дисципліна місцевих органів влади;
- низький рівень муніципального фінансового менеджменту;
- відсутність досвіду управління проектами розміщення облігацій місцевих позик;
- незначний рівень професіоналізму потенційних інвесторів.
- проблеми фінансової інфраструктури
- обмежена мережа фінансових спілок, інвестиційних компаній та КУА;

- відсутність представництв брокерських компаній у регіонах;
- невелика рентабельність інститутів спільного інвестування.

Встановивши основні проблеми розвитку ринку МЦП, сформовано теоретико-методичні рекомендації щодо подолання цих недоліків [2]:

- стимулювати емісії облігацій з невеликими сумами, привабливими для муніципалітетів;
- здійснювати емісії облігацій з терміном більше 5 років;
- покращувати прозорість фінансових операцій на місцевому рівні;
- встановити обмеження щодо обсягу залучень до місцевих бюджетів;
- покращити компетентності спеціалістів місцевої влади для формування якісної стратегії випуску МЦП;
- посилити гарантії інвесторів та емітентів;
- надати широкий доступ інвесторів до інформації про діяльність емітентів МЦП.

В дослідженні доцільно встановити умови розміщення облігацій. Сьогодні в Україні функціонує 12 фондових бірж, більшість яких пропонує привабливі умови розміщення. Так, у витратах на проведення самого розміщення основу складе комісія брокера який розміщуватиме такі облігації, теоретично це може робити сам емітент, практично зазвичай все одно хтось з брокерів допомагає проходити всі бюрократичні сходинки при реєстрації в НКЦБФР і також в розміщенні самого випуску – за цією інформацією краще звернутися до брокерам – все залежить від їх компетенції, можливостей, досвіду.

Таким чином, встановлено що основними фінансовими інструментами децентралізації є: кредити, гарантії, реструктуризацію, рефінансування та муніципальні облігації.

Метою їхнього застосування може бути: фінансування місцевих інвестиційних проектів, задоволення нагальних потреб місцевих органів влади, скорочення чи покриття дефіциту місцевого бюджету, погашення існуючих зобов'язань, реалізація позабюджетних цілей.

Важливо зазначити о для ефективного запровадження фінансової децентралізації доцільно враховувати такі фактори:

- посилення рівня автономії місцевих органів влади спрямованого на розпорядження доходною частиною місцевих бюджетів;
- збалансований рівень податкового навантаження;
- формування видаткової політики місцевих органів самоврядування у контексті розвитку місцевих громад [3].

Перспективами подальших досліджень є формування механізму для комбінації ефективного використання всіх доступних фінансових інструментів.

Література:

1. Хвостенко В. С. Фінансові інструменти місцевих займів як фактор забезпечення регіонального розвитку / В. С. Хвостенко // Науково-практичний журнал Регіональна економіка та управління – 2015. – № 3(06). С. 164-167.

2. Хвостенко В.С. Фінансова децентралізація як чинник популяризації муніципальних облігацій / В.С. Хвостенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки – 2015. – № 12 (Ч. 3). С. 173-176.

3. Патицька Х. О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад / Х. О. Патицька // – Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4412>

Khodyko D. I., Candidate in Economic Sciences,
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine

INTERPOLATION OF DISTRICT-LEVEL TIMBER EXTRACTION DATA FOR NORTHERN AND WESTERN UKRAINE

Spatial forestry data, such as timber extraction for lower-level territorial statistical units, can be useful in many applications, including analysis of environmental governance, regional economic structures and ecological economic interrelations. In Ukraine, this data is collected by regional State Statistics Offices and managed nation-wide by the Head Office for Regional Statistics. Unfortunately due to concentration of forest use rights with a limited number of economic agents, most lower-level forest use rights and timber extraction data for Ukraine is confidential for commercial security reasons. Legally, access to the data is restricted for the districts hosting two or less forest-using enterprises. In practice, of the 106 district-level data points for eight relatively forest-abundant Northern (Polissya) and Western (Carpathian) Ukrainian regions, only 21 items are published.

This paper presents the preliminary results of an interpolation attempt for district-level timber extraction data, with the primary aim of a categorical dataset construction for analysis of variance. The Head Office for Regional Statistics provided the available forest land use and timber extraction data for the districts, as well as the respective anonymized enterprise-level data, for the year 2015. The regional Offices for Land Inventory provided the complete district-level forest coverage data for the same year. While some discrepancy between the forest coverage and aggregate forest use data is notable, both data sets display strong positive correlation with the observed timber extraction. The descriptive statistics for the data are shown in Table 1.

Identifying a suitable subsample for linear interpolation models is the major concern due to the obviously non-random structure of the missing data. The number of forest users, the criterion for restriction of the data access, can be influenced by numerous factors such as geography, history and politics, ecological significance of the area, its absolute and relative forest coverage area, biomass productivity etc. We expected that the observable subsample is biased upwards, in terms of extraction volumes, compared to the full set, and so it is in terms of the forest-covered land area,

given the strong correlation between the two variables. Only the subsample of highly forested districts was therefore considered suitable for interpolation.

Table 1

Descriptive statistics and correlations

	Mean	St.Dev	Min	Max	Pearson correlation w/extraction	Correlation significance (p-value)	N
Timber extraction (districts), c. m.	199131	119401	2499	464177			21
Forest area in use (districts), ha	101407	58703	1049	249488	0.826	<0.001	23
Forest area (national inventory), ha	46748	40374	3849	223468	0.798	<0.001	106
Total area (national inventory), ha	117477	53151	31600	361615	0.663	0.001	106
Timber extraction (enterprises), c. m.	53001	49185	57	206138			229
Forest area in use (enterprises), ha	23505	19136	109	150013	0.619	<0.001	229

The probability distributions of timber extraction and forest area are the second point of concern. Assuming forest growth and spatial timber production to develop as a stochastic Levy process, i.e. the series of iid increments, we model the relative forest coverage measure (the forest land share, according to the national land inventory) and timber extraction per unit area as having the discrete spatial Poisson distribution. The square root of the forest land share is then normally distributed within the samples, and so is the square root of timber extraction per unit area [1]. Table 2 summarizes the normality tests, according to the Shapiro-Wilk criterion [2], of the raw and transformed district data. To select the subsample for interpolation, we excluded the districts with the value of the transformed relative forest coverage lower than the respective minimum for the observable subset, left with the missing data subset of 47 points.

The observable data subset ($N_1=21$) is tested for equality of means and variances against the joint subset of the 21 observable and 47 unobservable data points ($N_2=68$), using Welch's t criterion for means and Levene's test for variances [2]. The null hypotheses of the single underlying probability distribution can not be rejected for the identified joint subset, unlike the case of the complete dataset ($N_2=106$), where the tests indicate a clear upwards forest coverage bias for the observable subsample. Table 3 shows these results.

A simple linear regression was run in IBM SPSS 22 for the observable subsample ($N=21$) using the national inventory forest land area as the explanatory variable for timber extraction volumes. While spatial autocorrelation may be expected in the

district-level data set, observations follow no specific spatial order. For this reason, we only used the reported Durbin-Watson statistic value and compared it to the respective critical value to identify positive autocorrelation [3], with the result indicating no statistical evidence for its presence. The regression statistics are provided in table 4 below.

Table 2

Normality tests

	Mean	St.Dev	Min	Max	Shapiro-Wilk criterion	p	N
Forest area (national inventory), ha	46748	40374	3849	223468	0.84	<0.001	106
Sq.root of forest share in total land area	0.576	0.169	0.23	0.88	0.971	0.018	106
Sq.root of forest share in total land area	0.729	0.101	0.49	0.88	0.913	0.062	21

Table 3

Tests for subsample bias in forest area share (using transformed data)

N ₁ =21	□ ₁	□ ₂	Mean difference	Welch's t	p	□ ₁	□ ₂	Levene's F	p
N ₂ =106	0.7291	0.5755	0.15351	-5.597	<0.001	0.101	0.169	12.071	0.001
N ₂ =68	0.7291	0.6768	0.05227	-2.016	0.051	0.101	0.113	1.631	0.205

To assess the quality of interpolation given the non-randomness of the missing data, a series of additional tests were performed. First, the interpolated data set of 47 points was calculated using the expected regression coefficient values and the estimated 95% confidence interval boundaries. For the three cases, an average extraction volume per district was calculated for the joint observed and interpolated set, and districts classified as those with above or below average extraction. Of the 68 data points, 50 do not change their category within the confidence interval.

The anonymized microlevel data, with the regional breakdown available, can be used for further assessment. With the normally distributed square root of timber extraction per unit of forest area in use, as noted above, the respectively transformed interpolated data can be safely assigned a bimodal distribution, corresponding to one or two forest-using enterprises per district. Within the single-user group of districts, equality of the transformed data means with the enterprises' distribution for the same region should hold, while significant means difference with the enterprises' distributions for other regions can be expected.

Table 5 below presents the results of normality tests and means comparisons for the respective regional distributions. Only 5 regions show normality of the microlevel data distribution, and two regions with higher number of interpolated data points were chosen for testing. For other regions, the tests are inconclusive due to either small number of data points or departures from normality. The data for

Transcarpathian region can be shown as an example of acceptable interpolation, with the mean differences statistically significant for most of the relevant regions (excluding Kyiv), but not for the tested one itself. On the other hand, the interpolated data set for Lviv can not be considered acceptable due to the significant mean difference for the tested region.

Table 4

Regression model coefficients and statistics

	Mean	St.Err	t	Statistic value	p	95% CI lower bound	95% CI higher bound
Constant	14769.6	35798.4	0.413		0.685	-60157	89697
Regression coefficient	1.894	0.328	5.768		<0.001	1.207	2.581
R-squared				0.636			
F				33.266	<0.001		
Durbin-Watson statistic				1.691			
D-W critical value (N=21, K=2)				1.221			

Table 5

Comparisons of the regional transformed extraction data distributions

	Vo-lyn	Zhy-tomyr	Trans-Carpat-hian	Iva-no-Frank-ivsk	Kyiv	Lviv	Riv-ne	Cher-nivtsi
Shapiro-Wilk crit. (districts, interpolated)	0.931	0.972	0.973	0.844	0.896	0.961		0.867
p	0.587	0.912	0.916	0.209	0.488	0.824		0.285
N	6	10	9	4	5	7	2	4
Shapiro-Wilk crit. (enterprises)	0.719	0.492	0.96	0.976	0.986	0.982	0.940	0.981
p	0.000	0.000	0.513	0.710	0.985	0.776	0.053	0.971
N	33	32	21	30	22	39	36	16
Welch's t (Trans-carpathian)	-	-	0.154	3.804	-1.221	2.657	-	-3.368
p	-	-	0.879	0.001	0.235	0.011	-	0.004
Welch's t (Lviv)	-	-	0.549	4.303	-0.877	3.203	-	-2.794
P	-	-	0.589	0.000	0.390	0.003	-	0.012

These results indicate that the suggested interpolation technique can assist in producing qualitative spatial data sets, although the number of additional data points can be limited. While the simple regression model fit is far from perfect, with the r-squared value of 0.64 and root mean squared error of regression app. 35%, interpolation quality is expected to be improved by further using the enterprise-level extraction norms as the second subsample classifier and regressor. Additional measures for tackling possible spatial autocorrelation are as well to be applied.

References:

1. McCullagh P., Nelder J. Generalized Linear Models. – London: Chapman and Hall, 1989.
2. IBM SPSS Statistics 22 Documentation [Electronic resource]. – Access mode: <https://www-01.ibm.com/support/docview.wss?uid=swg27038407>
3. Savin N.E., White K.J. The Durbin-Watson Test for Serial Correlation with Extreme Sample Sizes or Many Regressors / N.E. Savin, K.J. White // *Econometrica*. – 1977. – № 45. – P. 1989-1996.

ENVIRONMENTAL ECONOMICS AND CURRENT ENVIRONMENTAL ISSUES

Гахович Н. Г., к.е.н.,

*Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

ЗЕЛЕНЕ ЗРОСТАННЯ: ВАГОМИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

В умовах неіндустріальної трансформації вітчизняної промисловості принципово важливим елементом є формування високої екологічної культури підприємств та організація їх переходу до так званого «зеленого» зростання. Відмінність «зеленого» зростання полягає в орієнтації на гармонізацію економічного зростання з екологічною сталістю. Тобто впровадження таких інструментів підтримки, за яких природні активи розглядаються як фактор виробництва, як продуктивний капітал, а екологічна політика як інвестиційна політика, спрямована на ефективне використання і відновлення природних ресурсів шляхом впровадження ресурсо- та енергоефективних, екологічно безпечних технологій та інновацій [1].

Основні напрями «зеленого» зростання це: зниження ресурсо- і енергоспоживання, впровадження ресурсозберігаючих технологій, замкнутий виробничий цикл, взаємозв'язаний розвиток матеріалів, виробничих процесів і кадрових ресурсів.

На сьогодні, активне використання природних ресурсів без урахування здатності екосистеми до самовідновлення і самоочищення зумовило якісне погіршення природного капіталу і загостило проблему узгодження соціально-економічних та екологічних цілей розвитку суспільства. У індустріально розвинутих країнах світу проблему збалансованості цих аспектів вирішують за допомогою промислових симбіозів, які здійснюють обмін послугами, в т.ч. комунальними і побічними продуктами між різними промисловими підприємствами з метою збільшення їх вартості, скорочення витрат і поліпшення стану навколишнього середовища [2].

Такий розвиток передбачає створення територіально-промислових комплексів та екопромислових парків як об'єднань виробників, які бажають покращити свій економічний та екологічний стан шляхом спільного управління природними ресурсами (енергією, водою, матеріалами) і навколишнім середовищем [3].

Одним з перспективних інституціональних утворень є екопромисловий парк, який створює найсприятливіші умови для вирішення екологічних проблем у зв'язку з кооперуванням різних виробництв таким чином, щоб відходи одних підприємств використовували інші, а також для вирішення інфраструктурних

проблем (взаємне розміщення транспортних магістралей, житлових масивів, рекреаційних територій тощо).

Для забезпечення ефективного функціонування таких парків необхідно вирішити завдання:

- запобігання негативного впливу виробництва на навколишнє середовище;
- ефективного використання сировинних та енергетичних ресурсів (в т.ч. вторинних);
- планування з урахуванням екологічних обмежень;
- спостереження за всіма технологічними процесами (від переробки сировини до захоронення відходів);
- застосування маловідходних процесів.

На сьогодні екопромислові парки набули поширення по всьому світу, вони існують у багатьох країнах Європи, Азії, Північної Америки, Латинської Америки, а також в Австралії. Найвідомішим парком є Калундборг (Kalundborg), Данія. Основою такого промислового симбіозу є чотири основні об'єкти промисловості міста – електростанція Asnaes, нафтоочисний завод Statoil, фармацевтична компанія Novo Nordisk і виробник гіпсокартону Gyproc, які разом зі споживачами в межах муніципалітету здійснюють торгівлю відходами та енергетичними ресурсами, а також перетворюють промислові відходи в сировину. Розвиток такого парку зумовлений тим, що компанії вирішили отримувати економічну вигоду від своїх відходів і мінімізувати витрати, пов'язані з дотриманням жорстких екологічних норм.

Основними досягненнями Калундборга є скорочення споживання ресурсів і значне зниження антропогенного навантаження на довкілля. Обмін відходами включає близько 2,9 млн т матеріалів на рік. В результаті діяльності колективне споживання води скоротилося на 25%, зокрема електростанція зменшила попит на воду на 60% за рахунок її повторного використання. Партнери отримують фінансові вигоди, наявні переваги для галузей, пов'язаних спільним використанням персоналу, обладнання та інформації.

В основі екопромислових парків є обмін матеріальними та енергетичними ресурсами між підприємствами на рівнях місцевої та регіональної економік. Вони орієнтуються на замкнуті цикли виробництва і каскадування енергії у промислових зонах.

Такий підхід включає розробку економіко-екологічної моделі інфраструктури парку та заводів, екологізацію виробництва, запобігання забрудненню навколишнього природного середовища, підвищення енергоефективності, розвиток партнерства між підприємствами.

Україна має унікальні початкові переваги для здійснення диверсифікації своєї економіки та залучення додаткових джерел зростання добробуту: високоосвічене населення, багаті природні ресурси, вигідне географічне та геополітичне положення країни є потенційним транзитним коридором, «шовковим шляхом» для енергетичних, товарних та культурних обмінів між Сходом та Заходом.

Однак за оцінками Світового банку Україна має малоефективну ресурсну економіку та залишається, на відміну від колишніх сусідів по соціалістичному

табору, в групі країн з ВНД на душу населення за паритетом купівельної спроможності нижче середнього рівня (260 дол у 2015 р.) [4], також, сьогодні на світових ринках Україна позиціонується як сировинний регіон, основу її товарного експорту складає продукція природоємних, екологічно-шкідливих, низькотехнологічних галузей.

Масштабна тривала експлуатація багатих природних ресурсів за недостатньо ефективної політики захисту довкілля призвела до його деградації. За оцінками експертів близько 15% території країни з населенням понад 10 млн осіб перебуває у критичному стані, а внаслідок розгортання війни на Донбасі та руйнування об'єктів промисловості, інфраструктури та житла ця цифра буде набагато більшою [5].

Водночас, враховуючи потенційні переваги України та узагальнивши зарубіжний досвід в контексті неоіндустріалізації вітчизняної промисловості, актуальними є створення передумов для розвитку екопромислового парку в Україні:

– необхідно спрямувати сферу управління відходами в русло національних інтересів. Зараз підприємству вигідніше залишити їх на складі або вивезти на полігон, аніж утилізувати за допомогою спеціалізованих компаній, діяльність яких в Україні є мало поширеною;

– формування дієвої системи державної підтримки в контексті реалізації завдань сталого промислового розвитку, Декларації Тисячоліття ООН та Глобальних цілей сталого розвитку людства;

– встановлення адекватних розмірів екологічних податків і забезпечення обов'язковості їх сплати. Світовий досвід показує, що розвиток екопромислового парку, насамперед, зумовлений бажанням підприємств не тільки отримувати прибуток від своїх побічних продуктів, а й мінімізувати витрати, пов'язані з дотриманням достатньо суворих екологічних норм.

Література:

1. Вимірювання зеленого зростання в Україні: концепції, системи індикаторів, досвід формування та перспективи застосування: Монографія / Т.К. Кваша, Л.А. Мусіна, за ред. Мусіної Л.А. – К.: УкрІНТЕІ, 2015. – С. 6-20.

2. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О.М. Алимов, О.І. Амоша та ін.; за заг. ред. В.І. Ляшенка; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя: КПУ, 2014. – С. 682-684.

3. Lowe Ernest A. 2001. Eco-industrial Park Handbook for Asian Developing Countries. A Report to Asian Development Bank, Environment Department, Indigo Development, Oakland, CA.

4. World Bank Country and Lending Groups. – [Електронний ресурс] / Режим дрступу: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519>

5. Сталий розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі. Дискусії 2015: колективна монографія [Акулов-Муратов В.В., Алимов О.М., Андерсон В.М., Андреева Н.М. та ін.] / НАН України, ДУ «Інститут економіка природокористування та сталого розвитку» / За наук. ред. професора Хлобистова Є.В. – Черкаси, 2015. -538 с. – С. 132.

Govorun S. V., Postgraduate Student,
Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration
of the National Academy of Public Administration
under the President of Ukraine
Dnepr, Ukraine

GAPS IN LEGISLATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF FIRE SAFETY

«Public administration is an integrated process which consists of a set of processes (elements) that are specified on the cycles of the office through identification of its subjects and objects. The study of this process provides the opportunity to adequately assess the problematic situation of formation and development of public administration» [1, p. 184].

Without the presence of subject and object management, the management becomes impossible in itself, no matter how in form or in fact it should be.

If you don't experience the subject – object relationship and it is not possible to create a «common model» of the management cycle, and are not created methodological prerequisites for the systematic study of public administration processes as described above. Therefore, the study of such definitions as «subject», «object», «subject – object» relationship in the public administration field of fire safety in Ukraine are fundamentally important.

The concept of «public administration subject» and «object of public administration» refer to categories that emphasize basic concepts of public administration and as the basic categories should be enshrined in regulatory legal acts of the state.

The main document regulating legal relations in the sphere of civil protection and fire safety is Code of civil protection of Ukraine 02.10.2012 (hereinafter – the Code) which came into effect from 01 July 2013 [2].

In clause 32 and clause 33 part 1 of article 2 of the Code we find the following definitions of «fire», «fire safety», «fire – the uncontrolled process of destruction or damage by fire of property in which there are factors that are dangerous to creatures and the environment», while «fire safety – absence of unacceptable risk of occurrence and development of fires and related possibility of causing harm to living beings, material assets and the environment» [2, art. 1].

It would be logical to give the definition of «subject» and «object» of fire safety in this Code if the term «fire safety» this definition. But unfortunately part 1 of article 6, the creators of this Code went straight to the definition of «subjects of civil protection».

According to this article, «civil protection is provided with the features defined by the Law of Ukraine «On fundamentals of national security of Ukraine», entities authorised to protect the population, territories, environment and property, in accordance with the requirements of this Code – in peacetime and in special period – in the framework of implementation of the state defence of Ukraine» [2, art. 1].

It is necessary to consider exactly what kind of interpretation is the term «civil protection» according to the Code. In article 4 of the Code «civil protection» has this

definition: «civil protection is the function of the state aimed at protecting the population, territories, environment and property from emergencies by preventing such situations, elimination of their consequences and assistance to victims in peacetime and in special period» [2, p. 4].

Returning to article 2, part 1, p. 24 of the Code we find such a definition of «emergency»: «emergency – furnished in a separate area or a business entity or a water body that is characterized by disruption of normal living conditions of the population caused by a disaster, accident, fire, natural disaster, epidemic, epizootic, apphoto, use of weapons or other dangerous event that led (could lead) to the emergence of threats to the life or health of the population, a large number of dead and injured, tasks, significant material losses as well as to the impossibility of living in such territory or object the production on it economic activities» [2, art. 2].

You should pay special attention that the term «population» is considered as a certain set of people, communities in a particular area, and not as an individual, or several people.

At first glance, everything matched, because the fire acts as one of the factors of an emergency, so the «civil protection» according to article 4 of the Code is also a function of protection from fires, but there is a difference in the nature of the origin of these two definitions, namely: a fire can occur «by itself» and it does not lead to an emergency, as an emergency may not occur due to a fire, and say in the result of a natural disaster, epidemic, epiphytotic, etc. A fire can happen anywhere, at any time, in any geographical coordinates, but it does not always lead to «the emergence of threats to the life or health of the population».

Before stated in p. 25, part 1, article 2 of the Code «hazardous event – it's event, that including a disaster, accident, fire, natural disaster, epidemic, epizootic, apphoto, which in its consequences is a threat to the life or health of the population, or leads to the infliction of material losses» [2, art. 2].

Given the above we can conclude that there is a «civil protection» which is a «state function aimed at protection of population, territories, environment and property from emergency situations...» but there is no legal definition of the functions of the state, which aimed at the protection, relief and assistance upon occurrence of a «dangerous event», one manifestation of which is, and which most often is just «fire» because for the last 5 years (from 2012 to 2016 inclusive) in Ukraine was 355238 fires, that is «hazardous events», which is about 71048 fires per year, and emergencies for the same period – a total of 759(153), which is 0.22% of the total number of fires (355238).

That is, there is a «response to emergency situations and liquidation of their consequences», namely «coordinated actions of subjects of civil protection...» [2, art. 2], but there is no subjects and objects that need to respond to emergencies – fires, from the point of view of the Code and of the law of Ukraine «On fundamentals of national security of Ukraine» dated 19.06.2003 № 964-IV [3], because «national security protection of vital interests of man and citizen, society and state that upholds a sustainable development of society, timely identification, prevention and neutralization of real and potential threats to national interests in the fields of law enforcement, fight against corruption, border management and defence, migration policy, health, education

and science... of environmental protection and natural environment and other spheres of public administration under the emergence of negative trends to the creation of potential or actual threats to national interests» [3, art. 1], but not protection from «extreme events», one of which is the phenomenon of «fire».

Here in our opinion there was inappropriate mixing of the terms «fire – emergency», «fire safety – civil protection», which further leads to the accumulation of ambiguity and ambiguity of the interpretation of these terms in legal and scientific literature, which often leads to the accumulation of even larger and more paradoxical errors.

That is, there is a situation that, according to the requirements of the Legislation, in Ukraine there are only «subjects of civil protection», but no «subjects» or «objects» fire safety, a subject – object relationship in this sphere are not in any way defined by the legislation of Ukraine. Then there is a category of basic concepts of public administration has a very large space, and the uncertainty, which in our view leads to a number of failures in governance adversely affecting the fire safety in Ukraine.

Therefore, in our opinion, it is necessary to resolve the regulatory definition «subject of fire safety», «object fire protection» in the Code of civil protection of Ukraine and to provide them with a clear and comprehensive definition.

References:

1. Sytnyk G. P., Oluyco V. M., Vavrinchuk M. P. The national security of Ukraine: theory and practice: textbook. For common edited by G. P. Sytnyk. – Khmelnytsky, Kyiv: Publisher «Condor», 2007. – 616 p.

2. The law of Ukraine «Code of civil protection of Ukraine dated 02.10.2012 No. 5403-VI // the Voice of Ukraine of 20.11.2012, No. 220 [Electron. resource] – Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

3. The law of Ukraine «On fundamentals of national security of Ukraine» dated 19.06.2003 № 964-IV / Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2003, № 39, art. 351.

4. The analysis of the array of cards fires (POG_STAT) [Electron. resource] – Mode of access: <http://www.undicz.mns.gov.ua>

Гльїна М. В., к.соц.н., с.н.с.,

Шпильова Ю. Б., к.е.н., с.н.с.,

*Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІЯ ЯК СКЛАДНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА СИСТЕМА

Сільська територія – це особливий тип комплексної соціально-екологічної системи, яка формується у взаємозв'язку між екологічною і соціальною підсистемами та в якій відносини між людьми опосередковані їх взаємодією з природним середовищем існування. Подібно до решти складних систем, сільські території постійно зазнають різноманітних збурень та криз.

В екологічній підсистемі такі збурення та кризи пов'язані насамперед із природними явищами (повені, посухи, землетруси, зміни клімату) та іншими процесами з більш віддаленими наслідками (втрата біорізноманіття, родючості ґрунтів, виснаження водних ресурсів, зникнення видів). Незважаючи на тісний взаємозв'язок між соціальною та екологічною підсистемами, погіршення стану останньої автоматично не призводить до втрати стійкості системи в цілому [1], хоча деякі соціальні підсистеми можуть бути більш чутливими до екологічних потрясінь – зокрема ті, які залежать від одного природного ресурсу або екосистеми [2]. Особливо це стосується сільських територій.

Збурення у соціальній підсистемі можуть виникати неочікувано (спалахи епідемій, акції протесту, громадянські конфлікти), впливати на основні потреби населення (продовольчі кризи), змінювати модель економічної поведінки (міграція, безробіття), економічну активність (гіперінфляція, зміна цін на сировину, оподаткування, встановлення торговельних бар'єрів), призводити до соціально-політичних зрушень (зміни політичних режимів, корупція).

На відміну від екологічної підсистеми, на соціальну підсистему людина має більший вплив: може змінювати правила, закони, стандарти, коректувати свою поведінку, моральні норми та принципи. Такі дії здатні істотно та відносно швидко змінити стан соціальної підсистеми, в той час як зміни стосовно навколишнього природного середовища, навіть інтенсивні та цілеспрямовані, як правило мають обмежений ефект.

Можливі напрями змін станів соціально-екологічної системи з урахуванням положень теорії складних систем є такими:

- збільшення (зменшення) області значень показників системи – тобто зміна кількості станів стабільності системи. Наприклад, кількість параметрів сільської території як системи визначають, наскільки застосовувані технології виробництва задовольнятимуть вимогам сталості, зберігатимуть стабільний стан екологічної підсистеми. У випадку моноаграрного виробництва або економічно депресивної території зміни потребуватимуть залучення раніше невикористовуваних ресурсів, нових знань, пошуку альтернативних джерел доходу, перегляду способу використання наявних активів. У перспективі це збільшить можливості сільської території для її розвитку завдяки економічній диверсифікації (зростання кількості станів стабільності системи);

- полегшення (посилення) складності здійснення поштовху до трансформації системи – тобто резистентність системи до змін. Ідентичність, спосіб мислення, упередження часто відіграють вирішальну роль у підтримці або опорі тим або іншим соціальним змінам. Представники влади, пересічні селяни, сільська молодь мають різний обсяг ресурсів, влади та спроможність проявляти ініціативу і впливати на рішення, і тому можуть мати різні погляди на подальший розвиток села. Стійкість сільської території можна підвищити, забезпечивши більш справедливий розподіл доходів та витрат між соціальними групами, делегуючи їм більше повноважень, стимулюючи ініціативність та заохочуючи до економічної активності, новацій і мобільності. Наприклад, мігранти, попри ризики соціальної нестабільності, також стимулюють поширення інновацій у громаді території, на якій проживають;

– віддаленість траєкторії руху системи (подальшого розвитку території) від порогових (граничних) значень її поточного стану – надійність системи. Близькість системи до граничних значень її стану вказує на можливість швидких змін у системі. Так, через інтенсивну міграцію між містом та селом соціальний капітал останнього погіршується, оскільки село полишають насамперед молодь, освічені, фахівці високої кваліфікації. Тому занепад такого села (досягнення граничних значень системи) стає більш ймовірним. Показник може корегуватися за допомогою випереджаючих змін у моделі споживання та виробництва, розв'язання соціальних конфліктів, нормативно-правового регулювання, стимулювання конкуренції між агровиробниками. Надійність екологічної підсистеми (екологічна стійкість території) досягається за рахунок технологічних інновацій, впровадження екологічних технологій виробництва, раціонального використання ресурсів, оптимізації поселенської мережі;

– збільшення для окремих елементів підсистеми можливості взаємодіяти з іншими системами (різних рівнів та іншого виду) для стимулювання змін і розвитку. Показник означає можливості елементів системи взаємодіяти на різних рівнях. Для сільських територій ефективні заходи включають політичну децентралізацію, запровадження багаторівневого підходу до розробки політичних програм та планів, забезпечення участі місцевих мешканців у процесі ухвалення рішень. Мета досягається за рахунок розвитку державно-приватного партнерства, реалізації спільних проектів територіальних громад, делегування повноважень на місцевий рівень, відкритості політичної системи (рис. 1).

Основними системами, з якими найчастіше пов'язане функціонування сільських територій, є інституціональна, виконавча та просторова. Інституціональна система включає загальноприйняті і традиційно усталені норми, правила та обмеження, що відображають законодавчі акти різних рівнів. До виконавчої системи (управління) належить владна вертикаль – сукупність центральних, регіональних, місцевих органів влади і самоврядування. Просторова система включає населені пункти різних розмірів та структури – від хутору до агломерації. Окремі елементи цих систем взаємодіють як у межах однієї системи, так і з елементами інших систем: громада, об'єднана територіальна громада повинні мати можливість впливати на розробку підзаконних та законодавчих актів та брати участь в ухваленні рішень органів державної влади різних рівнів та сприяти всебічному розвитку населених пунктів.

Сільська територія – це складна відкрита соціально-екологічна система, яка обмінюється ресурсами та інформацією з іншими системами (територіями, інституціями) і постійно створює нові структури та порядок. Потенціал системи до сталого розвитку характеризують стани її стабільності, складність трансформаційних зрушень, траєкторія руху, можливість взаємодіяти з іншими елементами та системами, що дозволяє зрозуміти сутність змін, здатність системи до самоорганізації та розвитку.

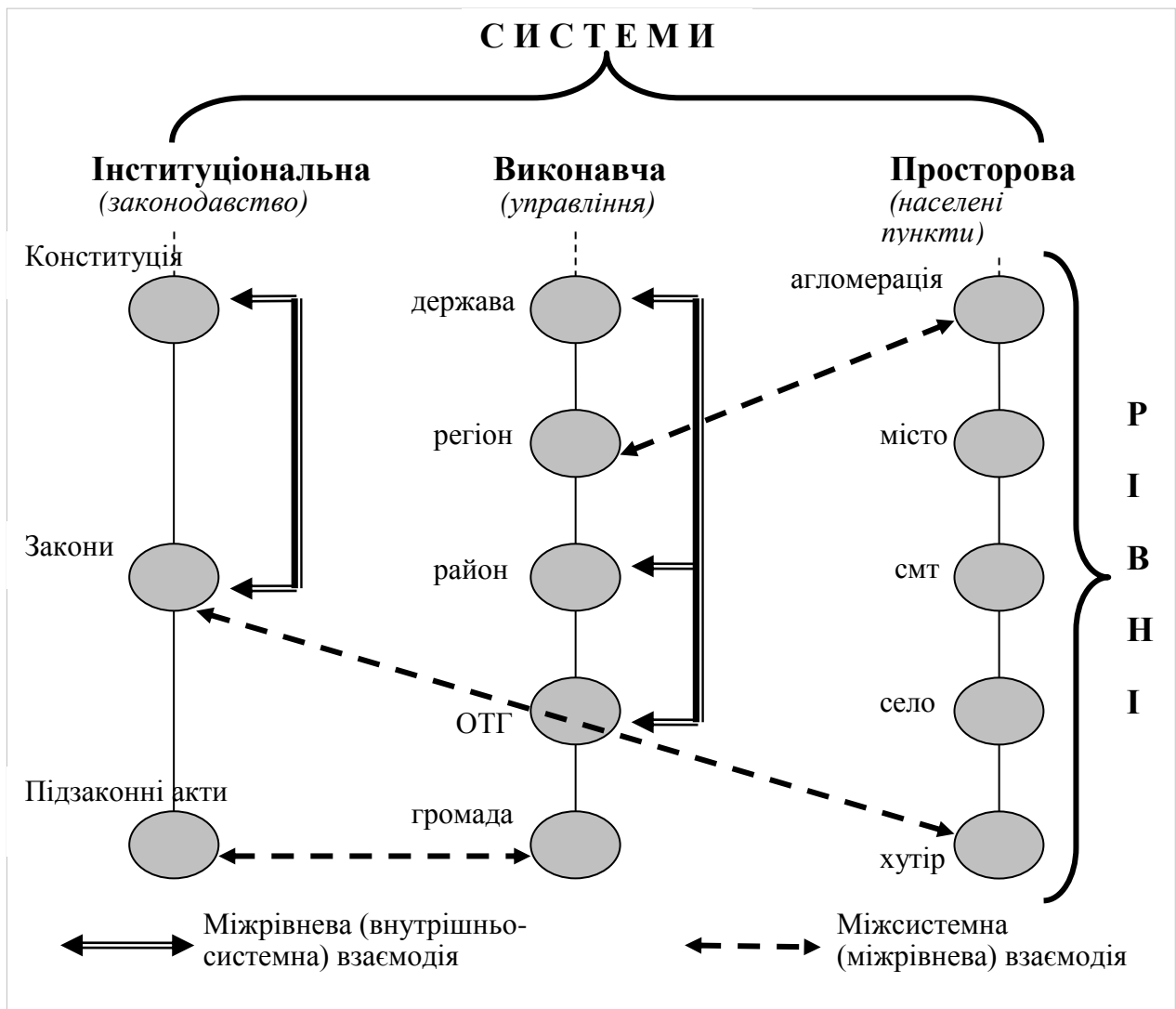

Рис. 1. Структура взаємодії елементів між системами та рівням (розроблено за [3])

Література:

1. Anderies J. [Електронний ресурс]. A Framework to Analyze the Robustness of Socio-ecological Systems from an Institutional Perspective / J. Anderies, M. Janssen, E. Ostrom // Ecology and Society. – 2004. – Vol. 9, No. 1. – 18 p. – Режим доступу до журналу: <http://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss1/art18>
2. Adger W. Social and Ecological Resilience: Are They Related? / W. Adger // Progress in Human Geography. – 2000. – Vol. 24, No. 3. – Pp. 347-364.
3. Ambrosio-Albalá M. The New Territorial Paradigm of Rural Development: Theoretical Foundations from Systems and Institutional Theories. Discussion paper / 2010.02 / M. Ambrosio-Albalá, J. Bastiaensen; Institute of Development Policy and Management. – Belgium: University of Antwerp, 2010. – 66 p.

ЕКОЛОГІЧНИЙ БІЗНЕС ТА ЙОГО ПЕРЕВАГИ

Рух та ініціативи по розвитку екологічного бізнесу набирають все більших обертів у світі, змінюється концепція його ведення. Так, в економічно розвинених країнах світу, зокрема у США, Німеччині у боротьбі з забрудненням змінилися пріоритети. Головні програми спрямовані не на введення в дію очисного обладнання, як це було донедавна, а на створення екологічно чистих технологій.

Екологічний бізнес економічно зацікавлений у введенні екологічних податків, жорсткості екологічних нормативів і вимог, підвищенні плати за негативний вплив на навколишнє середовище. Частка екологічного бізнесу у виробничій діяльності розвинених країн неухильно росте. До нього належать: енергозбереження, переробка відходів і безвідходні технології, очисні спорудження, продаж органічних добрив, екологічно чистих будматеріалів, озеленення, екологічний туризм, рекреація, екстрахування й більше 200 видів товарів і послуг [3].

В останні роки у регіоні Ополе (Польща) можна побачити позитивну динаміку покращення стану навколишнього середовища, в результаті поступового використання більш екологічно чистих технологій. Вдалим прикладом є функціонування комплексу Wodociągi i Kanalizacja w Opolu Sp. z o.o. (WIK Opole), який створений для покращення якості та захисту навколишнього середовища, стратегія діяльності якого пов'язана із розвитком та вдосконаленням існуючих технологій.

Для постійного покращення якості послуг і зниження впливу на навколишнє середовище на даному об'єкті розроблена і впроваджена система менеджменту якості що відповідає вимогам міжнародного стандарту ISO 9001: 2000 та системи екологічного менеджменту що відповідає вимогам ISO 14001: 2004.

Даний комплекс функціонує з 2002 року, та займає дві ділянки площею по 8 га. Тут відбувається механічна та біологічна очистка каналізаційних стоків міста Ополь. У 2014 році Європейський Союз фінансував 10 млн. євро в розбудову сушарні. Після механічної та біологічної очистки залишаються відходи які мають 2% сухої речовини, після проходження процесу сушіння отримують сухий обезводнений осад що має 94% сухої речовини, який вивозять на поля в якості добрива.

Побічним продуктом під час очистки є утворення біогазу, який використовують як паливо для очисних споруд, та сірка яку продають.

Газом під яким працює WIK Opole – «Być niezawodnym dostawcą wody i odbiorcą ścieków stosującym nowoczesne, chroniące środowisko technologie».

Одна з головних можливостей для екобізнесу сьогодні – це формування ринку екологічно чистої продукції, який фактично охоплює всі сфери

виробництва товарів і послуг. В цілому, екологічне підприємництво повинно сприяти зміні кола виробничих можливостей суспільства і використання наявних ресурсів повною мірою [4].

Рішення екологічних проблем найчастіше може об'єктивно сприяти появі нових можливостей і отриманню підприємствами нових вигід. Перед компаніями відкриваються додаткові можливості для розвитку ділової активності, що в остаточному підсумку підвищує їхні конкурентні переваги. Фірми й країни, що здійснили капіталовкладення раніше інших, в екологічно чисті технології, стають лідерами на світовому ринку. Технологічна першість на противагу прилученню до нових технологій як такому забезпечує більший обсяг доданої вартості й монополне положення у світі бізнесу. Наприклад, Німеччина, де діють найбільш тверді екологічні стандарти, збільшила частку експорту екологічних товарів при ослабленні позицій на ринку промислової продукції в цілому. На цю країну припадає 43% екологічних патентів на товари, що отримали міжнародне визнання. Лідерство серед автовиробників останнім часом багато в чому визначається здатністю вирішувати екологічні проблеми, дотримуватися екологічних норм, які посилюються. У виграші є компанії, які знаходять нові альтернативні види палива, створюють ощадливі, екологічно чисті двигуни, зокрема гібридні: електро-дизельні, дизельно-газові, розробляють легкі матеріали для виробництва авточастин.

З ринку йдуть конкуренти, не здатні витримати високі екологічні стандарти. У практиці розвинених країн є приклади, коли найбільші компанії ініціювали прийняття певного законодавства й стандартів, зокрема на поховання відходів у США на початку 90-х років.

Передовий екологічно орієнтований бізнес захищений від іноземної конкуренції. Наприклад, заборона використовувати імпортні одноразові питні контейнери під приводом обмеження обсягів сміття в Данії сприяло усуненню закордонних конкурентів, яким складно й дорого транспортувати продукцію в скляному впакуванні при відносно невеликому обсязі ринку. Переробка пляшок і інших скляних ємностей у Данії становить 99,6% [1, 2].

У 2010 році професор Деніел Айзенберг з Babson College опублікував статтю в журналі Harvard Business Review, що допомогло підвищити обізнаність про концепцію «підприємницької екосистеми». На основі цього, Тім Маззарол запропонував дев'ять основних елементів, які вважаються важливими для формування підприємницької екосистеми. У центрі уваги знаходиться державна політика. Важливими складовими є нормативно-правова база та інфраструктура, фінансування, культура, наставники, радники, підтримка, університети в якості каталізаторів, освіта та тренінги, людський капітал та трудові ресурси, локальний та глобальний ринок.

На сьогоднішній день основні напрямки екологічного підприємництва в розвинених країнах представлені наступними:

– виробництво широкої гама обладнання для очищення повітря, газів і води, для збору, переробки та утилізації відходів, для контролю забруднення навколишнього середовища;

– очищення забрудненого ґрунту, водойм і підземних вод, озеленення і лісонасадження, відновлення земних і водних екосистем, роботи зі збирання, сортування і переробки відходів виробництва і споживання;

– розробка і впровадження екологічно чистих технологій в усі галузі промислового виробництва, виробництво устаткування для ресурсозбереження;

– екологічний консалтинг, екологічний аудит, екологічне страхування, сертифікація, паспортизація;

– виробництво натуральних продуктів харчування, екологічно безпечних меблів, двигунів для автомобілів, побутової хімії, безпечних фарб [4].

В Україні можливі наступні напрями. Це виробництво очисного обладнання, установка якого передбачена проектною документацією для нових підприємств і при будівництві природоохоронних об'єктів. По-друге, впровадження ресурсозберігаючих, безвідходних технологій, що є самоокупними, використання поновлюваних джерел енергії. Отримує розвиток очищення вод і земель, у тому числі для житлового будівництва або відпочинку. Однак без серйозної державної підтримки на розвиток екологічного підприємництва розраховувати важко. Підтримка повинна створювати економічну зацікавленість у сфері екології та здійснюватися на основі відповідної нормативно-правової основи [4].

Література:

1. Екологічний менеджмент і аудит / За ред. С.М. Літвак. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 112 с.

2. Екологічний менеджмент / За ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлюка. – К.: Знання, 2006. – 366 с.

3. Лісова Н.О. Екологічний бізнес. Навчально-методичний посібник / Н.О. Лісова – Тернопіль: Вектор. – 2014. – 72 с.

4. Овечкіна О.А. Планування маркетингу / О.А. Овечкіна, Д.В. Солоха, К.В. Іванова та ін., К.: Центр учбової літератури, 2013. – 352 с.

Медебаєва А. Б., докторант,
*Академія державного управління
при Президенті Республіки Казахстан
г. Астана, Республіка Казахстан*

МИРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОВЕДЕНИЯ РАЗВЕДОЧНЫХ РАБОТ МЕСТОРОЖДЕНИЙ ПОЛЕЗНЫХ ИСКОПАЕМЫХ

Во всем мире наблюдается прирост инвестиций в горно-обогатительные и металлургические комплексы цветной металлургии даже в трудные для мировой экономики или конкретной страны годы.

Зарубежные компании активно инвестируют средства в развитие цветной металлургии. При этом средства направляются как на разработку новых

месторождений, на увеличение жизненного цикла имеющихся рудников, так и на строительство новых производственных мощностей.

Использование эффективных методов поисково-разведочных работ является весьма важным аспектом с точки зрения экономической эффективности как для государства, так и для недропользователей.

Учитывая, вышеизложенное предполагается рассмотреть наиболее успешные мировые практики проведения поисково-разведочных работ.

Австралия является одной лидирующих стран рационального недропользования. Успешная австралийская модель проведения поисково-разведочных работ заключается в определении цели путем геохимии, геофизики и бурения. После завершения бурения, проводится небольшое дополнительное бурение. Если необходимо определить наличие месторождения, то невозможно обойтись без алмазного колонкового бурения, одного из основных технических средств разведки месторождений твердых полезных ископаемых. Колонковое бурение имеет большое преимущество перед другими способами бурения, давая из выбуриваемой породы керны-столбики пород ненарушенной структуры. Применяют такой вид при бурении крепких пород.

Любая геологоразведочная работа не мыслима без геологической карты. В настоящее время в странах ЕС особенно часто применяется метод геологического картографирования. Геологическое картографирование – это очень сложный и трудоемкий вид деятельности, однако он позволяет геологу построить модель рельефа участка как он складывался со временем. Геологическое картирование по своей сути является двухмерной геоинформационной моделью строения любого месторождения. В середине 90-х годов сформировалась новая общая стратегия развития геокартирования – создание баз цифровой картографической информации на основе современных компьютерных технологий. Помимо информации о геологическом строении поверхности к карте стали прилагаться базы данных любой полезной информации в цифровом виде (данные о геохимии, геофизики, гидрогеологии, полезных ископаемых и так далее).

В реальности, геологические карты нового поколения стали некоторым геоинформационным срезом участка месторождения, привязанным к его поверхности.

Кроме того, вернувшись к опыту Австралии хотелось бы рассказать о методе ведения геологоразведки на большой глубине, который основан на подвижности ионов металлов. Ионы выделяются в результате окисления рудного тела. В силу различной плотности они поднимаются, в основном через капилляры, на поверхность, где они присоединяются к слоям почвы над водяным столбом. Для выделения ионов из почвы используются выделяющие растворы. В недавнем времени был разработан многосырьевой выделяющий раствор, позволяющий выделять 45 различных элементов. В прошлом геологам требовались различные растворы для выделения золота в порфириевых месторождениях или месторождения типа ЮСГ (месторождения меди и золота в зоне окисления железа).

Срок жизни ионов на поверхности ограничен, но во время выветривания они присоединяются к почвам, расположенным над погребенными залежами. Недавние случаи применения включают проведение геологоразведочных работ ледниковых тиллитов в Butte Montana (порфириевая минерализация), над латеритами в западноафриканской Гвинее (золото), под ледниковыми тиллитами в Онтарио (киберлитовые трубки).

Новое в геофизике также способствует проведению геологоразведочных работ по глубоко залегающим месторождениям. Многие из этих приемов были разработаны для нефтяной промышленности, где большая часть месторождений была разведана с помощью методов геофизики. Геофизическими методами измеряют физические свойства пород, включая электрические, магнитные, сейсмо- и гравитационные способы. Многие приемы уже успели себя хорошо зарекомендовать, но новые разработки в электронике и компьютерной технике позволили разработать более совершенные приложения, позволяющие заглядывать глубоко под землю.

В отличие от геохимических методов, измерение геофизических свойств может выполняться удаленно, обычно с низко летящего над поверхностью земли самолета, что позволяет быстро провести разведку района и определить перспективные участки.

Поскольку все породы имеют собственные геофизические параметры или «подпись», или форму импульса, возможно разработать модели, которые применяют ряд геофизических приемов для облегчения установления породы. Проведенная наземная геологоразведка дополняет картину, поскольку располагает и приемами составления карты подземного рельефа.

Две наиболее свежие разработки облегчили задачу обнаружения глубоких залежей.

Сочетание обратной поляризации (IP), магнетотеллуритовой резистентности (MT) и резистентности постоянного тока (DC) были преобразованы фирмой Quantec Geoscience в Титан 24 – систему глубинной подземной визуализации.

Система оборудована 24-битными ресиверами, конструкция которых позволяет собирать высокоточную полноволновую информацию.

С помощью этой технологии была обнаружена сульфидная минерализация в Заливе Войсе (Voisey's Bay) на глубине 600 метров и месторождение вкрапленной медной руды на глубине 1400 м в Резолюшн (Resolution) в Аризоне.

В качестве примера использования радиовысотометра можно привести работу австралийской компании Diatreme Resources, проводившей геологоразведку тяжелых пород с содержанием титана в районе Юкла (Eucla) в штате Южная Австралия. Этот геологический бассейн сегодня является частью Великого австралийского залива на южной границе, где сходится Южная и Западная Австралия. Бассейн Юкла является, возможно, одним из крупнейших мировых ресурсов песков тяжелых минералов. Компания Diatreme использовала данные NASA Space Shuttle Radar Altimeter (SRA) для картирования топографии района. Высотные измерения обеспечили точность, которую было бы сложно и слишком дорого продублировать с помощью традиционных методов геологоразведки. Метод основывается на отражении

импульсов радара от поверхности земли, что позволяет задокументировать различия подъема с точностью до менее метра. Поскольку полученные данные в цифровом формате можно совмещать с другими данными, например, цифровыми картами, для получения модели рельефа. Эти данные позволяют картировать границы и палеопласты, которые иначе было бы сложно опознать.

В заключение, хотелось бы отметить, что от выбора проведения поисково-разведочных работ зависит общий эффект месторождения, его рентабельность и эффективность функционирования. Таким образом, полагаем целесообразным применение мировых передовых практик при разработке месторождений.

Литература:

1. Официальный сайт Ministry of Land and Resources [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mlr.gov.cn/mlrenglish/laws/>
2. Официальный сайт Группы Всемирного Банка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies>
3. BEST FOR BUSINESS IN E. EUROPE AND CENTRAL ASIA 2014: COUNTRIES [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://media.bloomberg.com/bb/avfile/rvjXppUmHRWA>
4. Best for Doing Business [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bloomberg.com/visual-data/best-and-worst/best-for-doingbusiness-countries>

**Поліщук В. Г., к.е.н., старший викладач,
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна**

ПРОБЛЕМИ І ПРІОРИТЕТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Україна, як і інші члени ООН, розпочала роботу зі встановлення цілей сталого розвитку на 2016-2030 рр., відповідних завдань та показників для моніторингу їх досягнення. очікується, що визначені цілі сталого розвитку становитимуть нову систему взаємоузгоджених управлінських заходів за економічними, соціальними та екологічними вимірами. інтеграція зусиль щодо збалансованого економічного зростання, прагнення до соціальної справедливості та раціонального природокористування потребують глибоких соціально-економічних перетворень та нових підходів до можливостей глобального партнерства [2].

Сьогодні у світі, на думку Федулової Л.І., спостерігається ситуація, яка характеризується стисканням споживчого попиту й зростанням непродуктивних інвестицій у розвинених країнах, що загрожує затяжною стагнацією світової економіки й роздуванням фінансових міхурів, а різке зростання приватного боргу в економіках, що розвиваються, – борговими кризами. Хоча на даний час світова економіка вважається ліквідною й вартість боргу ніколи ще не була настільки низькою, багато країн, що розвиваються,

стикаються із труднощами в залученні міжнародного фінансування для довгострокових виробничих інвестицій. Серед факторів, які негативно позначаються на характері міжнародних потоків інвестицій, – невпевнена поведінка споживачів, волатильність валютних ринків і геополітична нестабільність. Крім того, зниження цін на сировинні товари в деяких випадках приводить до зниження зацікавленості інвесторів стосовно вкладення в ці активи. У той же час позитивний ефект для пожвавлення інвестиційного процесу можуть мати такі фактори, як зміцнення економічного зростання в США, позитивний вплив нафтових цін, що знизилися, на попит і активну грошово-кредитну політику в ЄС [4].

На думку Герасимчук З.В., Поліщука В.Г., інвестиційно-інноваційне стимулювання сталого розвитку регіону має бути спрямоване на створення у кожному регіоні оптимальних за структурою основних фондів, виробничих потужностей і соціально-культурної бази, а також відновлення довкілля з використанням інноваційних розробок. Даний напрямок стимулювання складається з двох взаємопов'язаних напрямків стимулювання сталого розвитку регіональної СЕЕ системи: інвестиційного та інноваційного стимулювання. Інвестиційне стимулювання направлене на забезпечення капіталовкладень у соціальну, економічну та екологічну сферу регіону для досягнення сталого розвитку регіональної соціо-еколого-економічної системи. Для того, щоб цього досягти необхідно прагнути створити сприятливий інвестиційний клімат регіону.

Інвестиційно-інноваційне стимулювання сталого розвитку регіону пов'язане із: фінансами комерційних підприємств усіх форм власності та фінансами громадських установ та добродійних фондів, що діють в регіоні (кошти, що залучаються від таких суб'єктів господарювання, повинні бути спрямовані на вкладення у певні соціо-еколого-економічні проекти, що реалізуються у регіоні). Також вагомою є роль зведеного бюджету регіону (у частині здійснення бюджетного інвестування у пріоритетні соціальні, економічні чи екологічні проекти), та фінансів домогосподарств регіону (залучення тимчасово вільних коштів населення для інвестування їх у важливі з точки зору сталого розвитку проекти) [1].

У рамках реалізації моделі екологічно орієнтованого зростання значно зросла в останні роки технологічна й фінансова допомога країнам, що розвиваються, розвиненими державами, великими компаніями й міжнародними організаціями. Вирішення екологічних проблем вимагає великих вкладень, однак ці країни в переважній більшості не мають технологічних і фінансових можливостей переходу на нові рейки розвитку. Вигоду при цьому одержують усі країни: розвинені – за рахунок прискореного розвитку екологічних галузей, країни, що розвиваються, – у результаті придбання енергоефективних технологій; на глобальному ж рівні з'являється можливість поліпшення екологічної ситуації. ТНК також виграють від надання допомоги країнам, що розвиваються: поліпшується їхня репутація, розширюються нові ринки продукції і технологій [3].

Особливої важливості набуває фінансування досліджень у галузі екологічно чистих технологій і технологій очищення навколишнього середовища.

У країнах ОЕСР реформи фінансування високотехнологічного сектору здійснюються в напрямі жорсткої кореляції обсягів інвестованих

у НДДКР коштів і показників ефективності даних досліджень. Держави ОЕСР продовжують адаптувати політику надання інноваційному сектору податкових пільг до мінливих потреб бізнесу. При цьому основним джерелом державної підтримки НДДКР залишаються гранти, кредити й гарантії, у той час як для стимулювання корпоративних інновацій використовуються податкові послаблення.

Ще одна світова тенденція – посилення ролі й важливості розвитку венчурної складової бізнесу. Більша частина відкриттів і проривів у високотехнологічних галузях здійснюється саме за рахунок венчурного капіталу й венчурних підприємств. Важливо зазначити, що більша частина відкриттів і проривів у високотехнологічних галузях зроблена саме за рахунок венчурного капіталу й венчурних підприємств. В інноваційних системах венчурний капітал являє собою фінансову ланку інноваційної інфраструктури, що поєднує як носіїв капіталу, так і носіїв технологій, і саме він вирішує у більшості випадків фінансові проблеми при реалізації інноваційних проектів, що стартують. Саме завдяки венчурному капіталу були створені такі компанії, як Intel, Microsoft, Google, Яндекс, Abbyy, AVision та ін. [4].

Соціально відповідальне інвестування, на думку Шкури І.С., є інструментом досягнення та підтримки сталого розвитку, який є пріоритетом розвитку людства, що зазначений у багатьох документах міжнародних організацій (Глобальний договір ООН, Міжнародна організація праці, UNICEF, UNIDO, Рада Європи, організація економічного співробітництва і розвитку, Європейська організація якості, Міжнародна організація стандартизації) та урядових документах розвинутих країн світу [6].

Варто відзначити думку Слатвінського М.А., що для вирішення проблем економічної безпеки держави в інвестиційній сфері, зокрема, запобігання та подолання зовнішніх і внутрішніх загроз, забезпечення сталого розвитку економіки необхідний комплекс першочергових заходів. А саме: скорочення числа збиткових підприємств і суми збитків; зниження податкових ставок; Удосконалення системи формування прибутку; створення банку інвестиційних проектів, а також систему проведення загальнодержавних і міжнародних виставок інвестиційних проектів, пропонує для реалізації приватним інвесторам; забезпечити механізм захисту прав інвесторів, договірно-правову частину інвестиційних відносин, форми страхування інвестицій та ін. [5].

Література:

1. Герасимчук З.В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика / Герасимчук З.В., Поліщук В.Г. // Монографія. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
2. Офіційний сайт ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
3. Пискунова Н.А. Экология и глобализация: монография / Н.А. Пискунова. – М.: МГИМО-Университет, 2010. – 240 с.
4. Федулова Л.І. Світові тенденції інвестування у контексті реалізації завдань сталого розвитку / Федулова Л.І. // Економічна теорія та право. – 2016. – № 3(26). – С. 27-42.

5. Фінансове забезпечення сталого розвитку економіки України: колективна монографія / за ред. Слатвінського М.А. – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2016. – 180 с.

6. Шкура І.С. Роль соціально відповідального інвестування у забезпеченні сталого розвитку України / Шкура І.С. // Економічний нобелівський вісник. – 2016. – № 1(9). – С. 252-262.

**Сивий М. Я., д.геогр.н., професор,
Гавришок Б. Б., к.геогр.н., викладач,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна**

МІНЕРАЛЬНІ РЕСУРСИ В ЗАГАЛЬНИХ КЛАСИФІКАЦІЯХ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Провідна роль у розробці поняттєво-термінологічного апарату ресурсознавства, у тому числі визначень природних ресурсів, належить таким відомим економіко-географам, як М. Баранський, Ю. Саушкін, О. Мінц, М. Колосовський, Ю. Дмитревський, І. Комар, Т. Рунова, О. Шаблій та ін.

Так, згідно з О. Мінцем (1968), до природних ресурсів відносяться тіла й сили природи, які на певному рівні розвитку виробничих сил та вивченості можуть бути використані для задоволення матеріальних потреб суспільства. Близьке трактування (тлумачення) природних ресурсів подає

К. Гофман (1977), який розуміє їх як тіла й сили природи, що використовуються (чи потенційно придатні до використання) як засоби праці (земля, водні шляхи, води для зрошення тощо), джерела енергії (гідроенергія, запаси горючих копалин та ін.), сировина й матеріали (запаси мінеральної сировини, ліс, ресурси технологічної води тощо) чи безпосередньо як предмети споживання (питна вода, дикорослі плоди, ягоди тощо). При цьому до природних ресурсів автор відносить лише ті з них, суспільна корисність яких змінюється у процесі трудової діяльності людини. Таким чином, з переліку природних ресурсів виключаються сонячна енергія, енергія вітру тощо.

Дещо інші підходи до змісту поняття «природні ресурси» пропонують фізико-географи, які підкреслюють екологічну роль природних компонентів. У класифікації Ю. Єфремова (1968), наприклад, додатково оцінюються оздоровчі, культурно-естетичні, генетичні та інші функції природних ресурсів.

М. Федоренко і М. Реймерс (1977) розробили концепцію «інтегрального ресурсу», який розглядається як складний системний утвір, що експлуатується різними галузями й сферами господарства у функціональному та екологічному аспектах. Тобто, інтегральний ресурс – це системна сукупність усіх наявних видів ресурсів – речовинних, енергетичних, інформаційних – як чинників життя суспільства у поєднанні з матеріальними і трудовими ресурсами. Пізніше, М. Реймерс (1990) визначає природні ресурси, як «природні об'єкти і явища, які

використовуються зараз, використовувались у минулому і будуть використовуватись у майбутньому для прямого та непрямого споживання, сприяють створенню матеріальних багатств, відтворенню трудових ресурсів, підтриманню умов існування людства і покращують якість життя».

В. Разумовський (1989) до природних ресурсів відносить «просторово відокремлені концентрації необхідних для життєдіяльності суспільства компонентів природи, експлуатація яких технічно можлива, економічно ефективна й екологічно прийнятна». Л. Коритний (1992), проаналізувавши цілу низку подібних визначень, дійшов висновку, що «природними ресурсами можна вважати усі компоненти і властивості природних геосистем, а також поверхню землі і води, якщо тільки вони розглядаються в аспекті їх фактичного чи можливого використання для будь-якої життєдіяльності людини».

Слід також зазначити що на даний час систематика й класифікація природних ресурсів залишаються занадто складними та вимагають суттєвого доопрацювання. Не вдаючись до детального аналізу численних класифікацій, подаємо у скороченому варіанті розгорнуту класифікацію природних ресурсів М. Реймерса (1990). Автор групує природні ресурси: 1) за джерелами й місцезнаходженням; 2) за швидкістю вичерпання: швидко – вичерпні, повільно – невичерпні; 3) за можливістю самовідтворення й культивування: відновлювані та невідновлювані (непоновлювані); 4) за темпами економічного поповнення (за рахунок пошуку нових джерел чи нових технологій вилучення): поповнювані та непоповнювані; 5) за можливістю заміни одних ресурсів іншими: замінні та незамінні.

О. Топчієв (1996), у свою чергу, за ступенем вичерпності ділить природні ресурси на дві групи: А і Б. До групи А автор відносить ресурси практично необмежені (невичерпні), тобто такі, що постійно поповнюються ззовні і не потребують відтворення їх людиною (сонячна радіація, енергія вітру, припливів тощо). До групи Б відносяться ресурси вичерпні, у тому числі: Б₁ – відновлювані (ресурси біосфери), але такі, що потребують заходів щодо їх охорони та відтворення; Б₂ – невідновлювані і такі, що не мають замінників (більшість мінерально-сировинних ресурсів) – їх називають ще непоповнюваними; Б₃ – невідновлювані і такі, що не мають замінників, ресурси-феномени (окремі види рослин і тварин).

Повертаючись до класифікації М. Реймерса, перелічимо природні ресурси, які автор виділяє за джерелами й місцезнаходженням: 1) енергетичні (всякі джерела механічної, хімічної чи фізичної енергії – природні або штучно активовані); 2) атмосферно-газові; 3) водні; 4) літосферні (а – ґрунтово-земельні, б – геоморфологічні, в – неенергетичні мінеральні); 5) рослин-продуцентів; 6) консументів; 7) редуцентів; 8) кліматичні; 9) рекреаційно-антропоєкологічні; 10) пізнавально-інформаційні (об'єкти і явища природи, які дозволяють скласти уявлення про нинішній та минулий стан планети, а також прогнозувати її майбутнє); 11) простору і часу. У межах перерахованих груп, автор виділяє також і «антиресурси», тобто агенти, які можуть знецінювати інші ресурси (наприклад, ерозія ґрунтів).

Отже, мінеральні ресурси у даній класифікації входять до складу п'яти груп: у першій вони складають підгрупу Б – депоновані енергетичні ресурси (нафта і газ, вугілля, горючі сланці, торф); у третій – це гідрогеологічні ресурси (підземні води – ґрунтові й глибинні, за термінологією автора); у четвертій – це підгрупа В (металічні, неметалічні руди та нерудні копалини, у тім числі керівні викопні). Не зовсім зрозуміло використання автором останніх термінів. Адже, згідно з Геологічним словником (1972), нерудні копалини та неметалічні копалини (інколи – руди) є синонімами. Наприклад, агрономічні руди (фосфорит, сільвініт та ін.) – вони ж – «неметалічні копалини», вони ж – парадокс – нерудні копалини. Очевидно, річ у тім, що «рудами» традиційно називають металічні корисні копалини. До цієї ж групи, у підгрупу Б віднесено «геологічні глибинні ресурси», які автор розуміє як умови ведення господарства, пов'язані з сейсмічністю, загрозою осувів та іншими геологічними процесами. Це, так звані, «антиресурси». До дев'ятої групи автор відносить «лікувальні природні ресурси», тобто природні агенти, які здійснюють лікувальний вплив на людину. Очевидно, з мінеральних ресурсів сюди слід віднести мінеральні води, термальні джерела і пелоїди. До десятої групи віднесено «природно-еталонні ресурси», тобто опорні геологічні розрізи, палеонтологічні захоронення тощо.

Таким чином, хоча в основу класифікації покладено джерела і місцезнаходження ресурсів, мінеральні ресурси, знаходження яких чітко обмежується літосферою та гідросферою, потрапили у різні групи, що, на наш погляд, не зовсім відповідає логіці класифікації.

О. Шаблій (2002) до природних ресурсів відносить усі речовинні, енергетичні й інформаційні властивості природного довкілля, які прямо чи опосередковано можуть задовольняти життєві потреби людини (суспільства). В опублікованій комбінованій *природно-суспільній класифікації* природних ресурсів, ресурси природних сфер (літосфери, гідросфери, атмосфери, біосфери та космічної сфери) розділені за суспільними потребами на паливно-енергетичні, конструктивних матеріалів, продовольчі, комунікаційні, здоров'я та рекреації, духовності (освіти, релігії, культури), наукові, інформаційні.

Мінеральні ресурси літосфери віднесено до чотирьох груп: паливно-енергетичні (вугілля, торф, горючі сланці, нафта, газ, уранові руди), конструктивних матеріалів (руди чорних і кольорових металів, вогнетривкі глини і флюсові вапняки для металургії, нерудні мінеральні матеріали), продовольчі (агроруди для виготовлення мінеральних добрив та гірські породи для підвищення родючості ґрунтів), здоров'я і рекреації (лікувальні камені, грязі, озокерит).

Мінеральні ресурси гідросфери представлено технологічними водами для металургії і хімічної промисловості, розчиненими у воді металами і солями (конструктивні матеріали), питними водами, водами для зрошення та розчиненими у них солями (продовольчі), а також «природною основою розвитку бальнеології» (мінеральні води), які віднесено до групи здоров'я і рекреації. Покладені в основу класифікації суспільні потреби, таким чином,

розглядаються у найширшому аспекті. Нетрадиційно класифіковані й мінеральні ресурси.

Загальні принципи такого підходу до оцінки природних ресурсів використані нами при розробці методологічних засад конструктивно-гео-графічної оцінки мінерально-сировинних ресурсів окремих регіонів [1].

Література:

1. Сивий М. Географія мінеральних ресурсів України: монографія / М. Сивий, І. Паранько, Є. Іванов. – Львів: Простір М, 2013. – 658 с.

Ясінецька І. А., д.е.н., завідувач кафедри,

Кушнірук Т. М., к.с.-г.н., асистент,

Лобанова О. П., асистент,

*Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ

Нині для ефективного та раціонального використання земельних ресурсів в аграрному секторі не достатньо володіти достовірними відомостями про землі та їх якісні характеристики. Необхідна систематизація уявлень про особливості управління землями сільськогосподарського призначення, форми власності і господарювання, обґрунтування та прийняття управлінських рішень тощо. Подальше підвищення ефективності використання земельних ресурсів передбачає створення комплексного підходу до еколого-економічного обґрунтування процесу управління земельними ресурсами, спрямованого на поєднання імперативів інтенсифікації виробництва та дотримання природоохоронних вимог з позиції адаптивно-системного підходу. У зв'язку з цим удосконалення механізму управління земельними ресурсами в сільському господарстві, адаптованого до еколого-економічних умов сьогодення, а також напрямів його функціонування в умовах трансформації земельних відносин у сільському господарстві залишається актуальною проблемою.

Значний внесок у розвиток теоретичних та прикладних основ управління земельними ресурсами зробили економісти-землевпорядники: Й. М. Дорош, А. М. Третяк, З. Ф. Бриндзя, А. Я. Сохнич, М. Г. Ступень, та ін. Не зважаючи на глибоке вивчення проблем формування раціонального землекористування, дослідження еколого-економічних засад управління землями сільськогосподарського призначення в Україні майже відсутні.

Характерними особливостями сучасного етапу розвитку людства є швидке й виснажливе використання не відновлюваних видів природних ресурсів і експлуатація відновлюваних зі швидкістю, що перевищує можливість їх відтворення. Не виключенням стало і використання земельних ресурсів у

сільському господарстві. Основною причиною виникнення низки проблем у системі сільськогосподарського землекористування є трансформація земельних відносин України до ринкового типу без сформованих ефективних механізмів реформування [3; 4].

Зі зміною форм господарювання змінилися межі землекористувань, розміри земельних ділянок, що призводить до труднощів у їх збалансованому обробітку і здійсненні заходів з їх охорони. Зокрема, у зв'язку зі створенням великої кількості фермерських господарств відбулося значне подрібнення земельних ділянок, що призводить до надмірної парцеляції земель [6, с. 46]. Це, у свою чергу, зменшує ефективність аграрного виробництва.

Сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам збалансованого природокористування, адже порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. На значних територіях меліоративні системи припинили свою дію, але ці землі й досі вважаються зрошуваними або осушеними. Певна частина площ продуктивних угідь втратила економічну родючість. Через надмірну розораність, дефіцитний баланс біогенних елементів, недостатнє внесення органічних речовин, мінеральних добрив, меліорантів, забрудненість тощо земельні ресурси України у сучасних умовах деградують [2; 3; 4; 6]. Екологічна ситуація за останні роки погіршилася настільки, що відтепер саме від неї залежатиме як економічний стан господарюючих суб'єктів, так і забезпечення населення якісним продовольством, а саме – продовольча безпека країни. Тому однією з найважливіших складових економічної безпеки України є забезпечення еколого-економічної складової в аграрному секторі економіки країни.

Серед категорій земель землі сільськогосподарського призначення характеризуються специфічними ознаками і відповідним набором параметричних властивостей. Земельні ресурси агросфери мають достатньо специфічний набір особливих просторових умов, що стосуються рельєфу, якості ґрунтового покриву, рослинності, водного режиму, геологічної будови, а також інших природно-кліматичних умов [5, с. 47]. Важливе значення в процесі управління земельними ресурсами мають і організаційно-економічні особливості використання земель, зумовлені тим, що земельні ресурси в агробізнесі виступають як засіб виробництва. Враховуючи вплив перерахованих властивостей на результат управління, запропоновано модель комплексного використання основних факторів, що забезпечують умови збалансованого землекористування та включають соціально-економічні, природно-екологічні та організаційно-правові аспекти.

Перераховані особливості передбачають уточнення та адаптацію механізму управління земельними ресурсами до умов збалансованого сільськогосподарського виробництва. Під еколого-економічним механізмом управління земельними ресурсами агросфери ми розуміємо сукупність факторів, елементів, методів та інструментів, спрямованих на організацію збалансованого землекористування з метою забезпечення оптимальності параметрів екологічних і економічних функцій земель сільськогосподарського призначення.

Основна мета еколого-економічного механізму землекористування полягає в узгодженні інтересів різних груп землекористувачів в галузі аграрного виробництва, збереженні і поліпшенні навколишнього природного середовища, раціональному використанні його ресурсів. Відповідно до цієї мети можна визначити структуру еколого-економічного механізму землекористування як сукупність функціональних підсистем, що сприяють досягненню узгодження економічних, екологічних і соціальних інтересів різних суб'єктів господарювання. Запропонована структура має включати: планування використання земельних ресурсів на основі фактичного складу та обсягів сільськогосподарського виробництва; стратегічний та оперативний рівні планування функціонування системи сільськогосподарського виробництва; проведення інвентаризації, вартісної оцінки і визначення на їх основі розмірів платежів за використання земельних ділянок; систему нормативно-правових актів у галузі регулювання земельних відносин та сформованих форм власності на землю.

Поряд із цим в структурі управління особливу увагу потрібно приділити питанням здійснення комплексної еколого-економічної оцінки ефективності використання земельних ресурсів та обумовленої цим необхідності подальшого розвитку методичної бази оцінки використання земель.

У сучасних умовах різноманіття форм власності та господарювання набуває винятково важливого значення складання проектів землеустрою, особливо для цілей планування землекористування. Завдання землеустрою полягає у раціональній організації території суб'єктів господарювання та створенні умов, що забезпечують оптимізацію використання й охорони земель, впровадження прогресивних форм організації управління землекористуванням, удосконалення структури сільськогосподарських угідь та системи сівозмін.

Важливим елементом еколого-економічного механізму управління земельними ресурсами є формування інфраструктури ринку земель сільськогосподарського призначення. На відміну від інших традиційних ринків економічних ресурсів, ринок сільськогосподарських земель характеризується такими властивостями як просторова та інституційна обмеженість, екологічна та соціальна значимість. З позиції інституційного підходу ринок сільськогосподарських земель досліджується як механізм узгодження інтересів учасників ринкової угоди з приводу умов взаємодії, а також способів відчуження та привласнення земельної власності.

Складова фінансового забезпечення має включати в себе принаймні два елементи: створення фінансового середовища, в якому суб'єкт земельних відносин зможе здійснити нагромадження коштів для забезпечення умов ефективного господарювання на землі, раціонального використання і охорони земель; забезпечення виконання державних програм розвитку земельних відносин [3, с. 63].

Стан сучасного сільськогосподарського землекористування свідчить про відсутність чіткої програми його розвитку в процесі земельної реформи. З розвитком нових форм господарювання і методів організації території на перший план висуваються питання балансування інтересів аграрних підприємств, екологічних потреб населення та забезпечення розвитку

соціальної сфери сільських територій. Тому дуже важливим є саме розробка структурно-функціональної схеми еколого-економічного механізму управління земельними ресурсами агросфери, заснованого на зворотних екологічних зв'язках і одночасно гармонізуючого економічні інтереси багатокладного землекористування.

Література:

1. Канинберг Ю. Н. Организационно-экономический механизм регулирования земельных отношений: [монография] / Ю. Н. Канинберг; под науч. ред. Н. И. Оксанич. – М.: Восход А, 2014. – 159 с.
2. Кочерга М. М. Методичне забезпечення екологічного аудиту сільськогосподарського землекористування / М. М. Кочерга // Збалансоване природокористування. – 2012. – № 2. – С. 41-45.
3. Лазарева О. В. Методичні аспекти формування економіко-екологічного механізму управління землекористуванням / О. В. Лазарева // Економіка АПК, 2006. – № 12. – С. 62-65.
4. Методика формування економічного механізму екобезпечного сільськогосподарського землекористування: [наукове видання] / О. І. Фурдичко, О. І. Шкуратов, М. Х. Шершун та ін. – К.: Екоінвестком, 2012. – 28 с.
5. Овчинникова Н. Г. Разработка социо-эколого-экономического механизма совершенствования методов использования земельных ресурсов: [монография] / Н. Г. Овчинникова. – М.: Вузовская книга, 2011. – 175 с.
6. Розвиток ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні: [аналітична доп.]. – К.: НІСД, 2011. – 29 с.

DEMOGRAPHY, SOCIAL ECONOMY AND SOCIAL POLICY

**Борыш Л. Г., PhD in Economics,
Senior Research Scientist,
*Ptoukha Institute for Demography and Social Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine***

SOCIAL POLICY PRIORITIES IN OPTIMIZATION OF WORKFORCE POTENTIAL OF UKRAINE

The determinants of the competitiveness of national economic subjects of various levels in globalized world contain a significant multi-segment socio-humanitarian component, which is generally characterized by the quality of human capital, intellectual, knowledge-generating and rent-forming potential of labor resources, indicators of life quality (primarily, the volume and structure of revenues and expenses), social security and protection of population, in particular employable and employed. Therefore, the effectiveness of the strategy for raising the national economy's competitive capacity in the world arena is largely formed by:

- the factors that regulate its educational, professional and qualification level of population, including the balance of legislation which governs the rights to education, professional and advanced training and their accessibility;
- the factors that determine the macroparameters of reproduction of the workforce potential, including: the feasibility of the priorities of the national employment policy, relating to the volume and structure of personnel training, labor compensation, control over the employment of workers trained within the framework of the government order; the compliance with labor legislation (primarily, in regard to the occupational safety, right to rest, social protection of wage employees and self-employed workers).

The main negatives of present-day socio-economic instability regarding the scope of reproduction and capitalization of the human potential of Ukraine directly affect the level of productive employment, wages and labour safety. They are embodied:

- in the context of parameters of demographic and socio-cultural reproduction of labour potential in:
 - further stimulation of depopulation as a result of problems with the material provision of life and the implementation of the national system of values;
 - confirmation of negative trends in the population health (extension of infectious, socially dangerous diseases);
 - decrease of solvent demand, complication of living conditions of the population strata and territorial communities;

– shortcomings of reproduction and capitalization of psychological, physiological, educational, creative characteristics of human potential in the regional and local dimensions;

– acceleration of processes of vulnerable groups marginalization, low effectiveness of the mechanisms of their social inclusion;

• in the context of quality of use and prevention of loss of professional and qualification potential in:

– incoordination of methods of determining a living wage, level of salaries, pensions, various social benefits (welfare etc.);

– the ineffectiveness of wage control for hired personnel (primarily in private sector, depressed regions, socially vulnerable territorial communities); shadowing of labour market;

– non-observance of social guarantees in private sector and shadow segments of national economy, as well as concerning the participants of interstate labour migrations;

– inefficiencies in the policy of ensuring social mobility (social inclusion – in particular, rehabilitation, inclusive education, vocational training and employment seeking – for people with special needs, vulnerable and marginalized groups, elimination of unjustified discrimination in the labour sphere by gender, health status), including through the activation of factors of able-bodied population territorial mobility (guaranteeing the level of income sufficient to reimburse the cost of travel; working out the mechanisms of household placement and social protection of labour migrants at the place of employment; organization of barrier-free access for people with special needs).

The unsatisfactory level of remuneration in the spectrum of socio-cultural links (as a factor of the simultaneous deterioration of the conditions and incentives for the reproduction and capitalization of the human potential of social sphere and Ukraine as a whole) has, in recent years, been coupled with a steady lag of these indicators from the average wage and with substantial increase in their separation from maximum level in the range of economic activities. The negative trends in the formation of social sphere personnel potential should also include:

• deterioration of employees professional and qualification characteristics as a result of:

– lack of business entities expenses for modernization of technological processes (including implementation of modern information and communication technologies and means of production), as well as corporate expenses and individual efforts of workers – for development and dissemination of modern production technologies, advanced training, in particular, on the basis of self-education;

– outflow of highly skilled professionals, especially in the fields of health care, science and scientific services, vocational education, and arts, particularly within interstate legitimate and shadow labour migrations;

• reduction of governmental measures for social protection of the employed in the budget segment of socio-cultural sectors (in the areas of organizing programs for provision of first workplace for graduates who have studied under state and regional orders, provision of departmental and social housing to specialists, their recreation and

medical treatment, retraining and advanced training, reimbursement of a number of expenses for such purposes), that play an important role in solving the problems of staffing the relevant institutions in rural areas and in the spectrum of depressed regions.

An important condition for the competitiveness and innovation activity of graduates on the labor market is their practical competence, including that acquired during production practical training. The experience of the national higher educational institutions in the arrangement of production practical training indicates both their intention to maintain an appropriate level of the material and technical, organizational and methodological and staffing support of this component of the educational process and a number of issues caused, in particular, by:

- the complexity of the arrangement and financing of the process of production practical training within the scope of the commitments of higher educational institutions due to: the reduction in practical training bases, including within the framework of their infrastructure of scientific research and auxiliary activities; the shortage of funds for labor compensation payments to production practical training supervisors; the problems related to the arrangement and payment for students' transportation and accommodation at the place of production practical training;

- the imperfection of the procedures motivating economic entities, which are involved in the delivery of production practical training, in the context of: the complexity of the appointment of students to the positions corresponding to their speciality; the use of placement students' labour, which is determined by the entrepreneurs' understanding of the production process and commercial confidentiality; the selection of practical training supervisors at the place of production.

Complicating the processes and prospects of reproduction and improvement of Ukrainian human potential, current problems in the organization of public and socially necessary goods consumption inhibit the influence of the relevant economic sectors on diversification, innovative development, increase of competitiveness of regional economic complexes in directions of:

- reproduction of human potential of innovative activity;
- launching and disseminating of factors and incentives for economic growth (in particular, related to the creation, commercialization, ensuring the effective use of material and intangible resources – information, results of research activity, etc.), including on the bases of:

- development of the creative environment of local and united territorial communities (in the sphere of production of new goods and services of social purpose, production of technologies and business ideas of relevant economic activity);

- expansion of the employment sphere by stimulating knowledge-based entrepreneurship, innovative activities in household services, industry of mass and specialized tourism and leisure, networks of innovation infrastructure, industrial parks, clusters of production and service specialization within different free economic zones, transboundary regions, international transport corridors;

- increasing the level of capitalization, as well as co-modification of elements, results and external effects of social infrastructure functioning;

- transformation of expenditures in the area of meeting the population socially necessary needs (in particular, within the compulsory insurance and crediting of

higher and vocational education) into investments in region competitiveness and its workforce potential.

Along with the optimization of investment processes (in particular, spatial and industry-specific investment flows), the important factors of the improvement of the innovation climate in the regions of Ukraine is the provision of social mobility and activation of population. The use of the factor of social mobility provides for a certain income level of the mainstream population (including depressed-area residents), which is sufficient for shuttle labor migration or movement to a new place of employment and residence, as well as the implementation of the national policy related to the creation of new jobs in regions and contribution to household assimilation of migrants representing a contingent of required workforce. The population activation techniques include the promotion of the business activity, self-employment and innovation activity of economic entities, shuttle and interregional labor migrations, the improvement of the professional and qualification potential of population in accordance with the needs of a certain region.

**Krylova I. G., Candidate of Economic Sciences,
Professor,
*Mykolayiv National Agrarian University
Mykolayiv, Ukraine***

FACTORS AFFECTING STRUCTURAL CHANGES IN SEX AND AGE DISTRIBUTION OF THE POPULATION OF UKRAINE

Socio-demographic situation in Ukraine today can be described as a crisis. Reduction in population deforms all major demographics, including its gender and age structure. The largest population recorded in 1993 (52.2 million), and since 1994 began a relentless process of reduction. Last population growth rate in Ukraine was observed in 1990 (27.6 thousand), later in the period between 1991 and 2016 people more died than were born; if depopulation rate in 1990 was 0.96, in 2015 died on 44% more people than were born (Table 1). We shall note that the most significant causes of mortality in Ukraine are «cardiovascular diseases» and «tumors» (respectively 68% and 13.4% of the total number of deaths in 2015).

Table 1

Coefficient of depopulation in Ukraine

Indicators	1990	2000	2015
Births, persons	657,2	385,1	411,8
Deaths, persons	629,6	785,1	594,8
Depopulation ratio	0,96	2,03	1,44

Source: built by the author [2]

No doubt, the natural movement as a result of the birth and death of people significantly affects the sex and age structure of the population. In 1990, as a result of natural and migration movement, Ukraine's population increased by 105.9 thousand people, and the impact of migration was 74% of total growth (Table 2). During 1991-1993 the natural decrease negatively impact on growth, but migration increases the population; during 1994-2004 the natural population decline continues and recorded a negative migration balance, resulting in an overall reduction in population.

Table 2

**Formation of the total increase (decrease) current population Ukraine
(thous. persons)**

Indexes	1990	1995	2000	2005	2010	2015
Natural increase (decrease)	+27,6	-29,9	- 373,0	-355,9	-200,5	- 183,0
Net migration	+78,3	-131,6	- 133,6	+4,6	+16,1	+14,2
Total increase (decrease)	+105,9	-431,3	- 506,6	-351,3	-184,4	- 168,8

Source: built by the author [2]

Period from 2005 to 2015 was characterized by the positive impact of migration increase and negative phenomenon of the natural decrease. Thus, over the period the most significant factor that negatively affected the sex and age structure of the population is its natural decrease.

Table 3

Demographic load (ratio between disabled people and 1,000 working age people)

Indexes	1990	2000	2016
in total, including the aged	702	673	686
younger than working	390	326	309
after retirement age	312	347	389

Source: built by the author [2]

We should note that due to changes in the age structure, demographic burden of over working age people is higher than under working age people (tab. 3). The overall population burden in the period between 1990 and 2016 decreased, primarily by reducing the load by persons below working age.

A characteristic feature of all changes sex and age in the composition of Ukraine's population is aging, which manifests in reducing the proportion of children and young people and increasing the proportion of older and elderly. It should be noted that the aging process is not due to a significant increase in life expectancy (which in comparison with European countries is much shorter), namely by reducing fertility and health deteriorating. According to demographer Edward Rosset's typology, which is based on the coefficient of aging «from above» (describes the proportion of individuals who are 60 years of age in the general population) extremely old population is where the ratio of 0.2 or more. In 1990 the population was considered old, and in 2016 the coefficient indicates the classification as «very old».

In Ukraine annually boys born more than girls, and in the future (due to lower men life expectancy) sexual distribution changes significantly in the population (prevalent number of women compared to men), especially in the group of people «over 60 years» (table 4).

Table 4

Distribution of permanent population of Ukraine by age group and sex, %

Age groups	1990	2000	2016	2016 in comparison to 1990, p.p.
0-15	23,0	19,5	16,1	-6,9
men	11,7	10,0	8,3	-3,4
women	11,3	9,5	7,8	-3,5
16-59	58,7	59,7	61,8	+3,1
men	28,4	28,9	30,1	+1,7
women	30,3	30,8	31,7	+1,4
60 and elder	18,3	20,8	22,1	+3,8
men	6,1	7,5	7,9	+1,8
women	12,2	13,3	14,2	+2,0
All population	100,0	100,0	100,0	-

Source: built by the author [2]

The period 1990-1999 is characterized by a gradual balancing the proportion of children under 15 years and the proportion of people 60 years and older. It is important to note the significant reduction in the proportion of the age group «0-15 years» over the period (6.9 percentage points). For the period 2000-2016 the proportion of the age group of people «over 60» age is higher than that of «0-15 years» in the structure of the permanent population of Ukraine, which indicates its regressive type of reproduction.

So, summing up, we note that the analysis of Ukraine's population age structure shows its deterioration and regression type. Among the key issues that significantly affected the sex and age structure of the population are: depopulation, high aging, and fertility decline. Thus, the first priority of all socio-economic reforms in the Ukrainian society is to maintain and improve health, improve the socioeconomic conditions of life, which is to form favorable conditions for changing the regressive type of population to a stationary.

References:

1. The State Statistics Committee of Ukraine <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. The population of Ukraine <http://database.ukrcensus.gov.ua>

Риндзак О. Т., к.э.н., с.н.с.,
отдел социально-гуманитарного развития региона,
Государственное учреждение
«Институт региональных исследований
имени М. И. Долишнего НАН Украины»,
г. Львов, Украина

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДИСКРИМИНАЦИЯ МИГРАНТОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ РЫНКОВ ТРУДА

В условиях интенсификации межгосударственных миграционных потоков населения социально-экономическое развитие и стабильность любого государства во многом зависит от его миграционной политики и успешной интеграции новоприбывших лиц. Ведь именно интеграция мигрантов в принимающее общество делает возможным полноценное использование их человеческого потенциала и позволяет предотвратить социальную напряженность и межнациональные конфликты. Однако антимиграционные настроения коренного населения и дискриминационные практики главных субъектов хозяйственной жизни приводят к нарушению прав мигрантов, становятся существенными препятствиями на пути к их интеграции. Это актуализирует необходимость научных исследований дискриминации мигрантов и разработки рекомендаций по уменьшению объемов или устранению этого явления в условиях глобализации национальных рынков труда.

Под социально-экономической дискриминацией мигрантов понимаем несправедливое, необоснованно-выборочное обращение с ними на основании расовой или национальной принадлежности, что нарушает их права, ограничивает возможности и ставит их в неравное положение по сравнению с коренным населением в процессе трудоустройства, карьерного роста, оплаты труда, определении условий и режима труда, предоставлении жилья.

Для исследования объемов и причин дискриминации используют как статистические данные, так и социологические опросы работодателей, призванные выявить их отношение к мигрантам, к представителю определенного национального меньшинства или расы, а также установки, которыми они руководствуются при подборе кадров. Признанным методом, рекомендованным Международной организацией труда (МОТ) для изучения дискриминации в социально-трудовой сфере, является рандомизированный полевой эксперимент. Процедура исследования состоит в том, что исследователи попарно отсылают полностью идентичные заявки на работу на официально объявленные вакансии. К заявкам прилагаются резюме, свидетельствующие о том, что оба претендента имеют одинаковое образование и опыт работы. Таким образом, обе заявки на работу являются полностью идентичными по всем ключевым пунктам (пол, возраст, образование, опыт работы и т.д.). Единственное различие – это имена подающих заявку на работу. Одно из них является типичным для страны, где проводится эксперимент, а другое – типично для определенного национального меньшинства. После этого

фиксируется наличие контакта от работодателя (call-back). Поскольку в резюме указан адрес электронной почты и номер мобильного телефона ищущих работу, то исследователи имеют возможность попарно фиксировать, на какое резюме поступила реакция от работодателя: на оба, только на одно из пары, или ни на одно. Здесь также можно отслеживать причину контакта: работодатель хочет пригласить на собеседование, или же просто желает получить больше информации о претенденте на работу. Разница в количестве контактов работодателями представителя национального меньшинства и типичного коренного жителя служит объективным способом измерения дискриминации (поскольку дизайн этого эксперимента предполагает, что только имя служит причиной разницы в поведении работодателей) [1, с. 37-38].

Ряд полевых экспериментов, проведенных в разных странах, показывают, что ищущие работу люди с иностранными именами сталкиваются с дискриминацией. Степень дискриминации варьирует. Так, результаты проведенных в Норвегии полевых экспериментов выявили коэффициент контактирования (call-back rate) от 1,18 до 1,43 [2, с. 427]. Это значит, что в то время как безработному с норвежским именем в среднем нужно отправить 10 резюме, прежде чем его/ее пригласят на собеседование, то ищущему работу с той же квалификацией, но с пакистанским именем – в среднем от 12 до 14 резюме. Таким образом, на рынке труда Норвегии обнаружены систематические различия в пользу безработных с норвежскими именами.

Полевой эксперимент, проведенный в Стокгольме и Гетеборге с использованием шведского имени и имени из стран Ближнего Востока, показал уровень дискриминации 1,5 [3, с. 727]. Другое шведское исследование, использующее восточно-африканские и арабские имена попарно с шведским, выявило коэффициент контактирования 1,8. Таким образом, шведские исследования документировали высший уровень дискриминации, чем норвежские. Это может быть связано с несколькими факторами. Пожалуй, наиболее важным является то, что на рынке труда Норвегии спрос на рабочую силу выше, чем в Швеции. Но это, конечно, может быть также связано с более негативным отношением шведских работодателей к ищущим работу иммигрантам из стран Ближнего Востока или Восточной Африки, чем норвежских работодателей к иммигрантам из Пакистана.

В аналогичных полевых экспериментах в Соединенных Штатах использовались имена, ассоциирующиеся с расой (типичные имена представителей черной и белой расы). Здесь получился коэффициент контакта 1,46 до 1,49 в пользу имен, связанных с людьми белой расы [4, с. 829]. Другие исследования также показали явную дискриминацию иностранных имен: во Франции уровень дискриминации колеблется в размере от 1,55 до 2,77 (для марокканских имен) [5, с. 213] в Канаде такой показатель составляет 1,46 (для китайских имен) [6, с. 23], и в Австралии – 1,67 (для китайских имен) [7, с. 9].

Таким образом, названные выше и многие другие исследования, проведенные в разных странах мира, свидетельствуют, что важной проблемой для иммигрантов, независимо от этнической или расовой принадлежности, на сегодня остается вопрос вхождения в социально-трудовую сферу

приймаючого общества. В частности, речь идет об их ограниченных возможностях попасть на первое собеседование и получить первое место работы за рубежом. В результате применения дискриминационных практик в социально-трудовой сфере принимающего общества происходит неполное или неэффективное использование человеческого потенциала мигрантов. Это наносит огромный ущерб как дискриминированному лицу, его государству-донору, так и принимающему обществу – реципиенту иностранной рабочей силы. Поэтому разработка эффективных механизмов противодействия дискриминации мигрантов выступает актуальным заданием государственного и международного уровня и является важным предметом научных исследований на ближайшую перспективу.

Литература:

1. Биркелунд Г.-Э., Риндзак О.Т. Дискриминация по имени: опыт исследования на норвежском рынке труда // Социологические исследования. – 2014. – № 12. – С. 37-40.
2. Arnfinn Haagenes Midtbøen og Jon Rogstad. Diskriminerings art, omfang og årsaker // Søkelys på arbeidslivet, 2008. – № 3. – S. 417-429.
3. Carlsson M., Rooth D.-O. Evidence of ethnic discrimination in the Swedish labor market using experimental data // Labour Economics, 2007. – Vol. 14. – P. 716-729.
4. Jaquemet N., Yannelis C. Indiscriminate discrimination: A correspondence test for ethnic homophily in the Chicago labor market // Labour Economics, 2012. – Vol. 19 – P. 824-832.
5. Duguet E. et al. Are Young French Jobseekers of Ethnic Immigrant Origin Discriminated against? A Controlled Experiment in the Paris Area // Annals of Economics and Statistics / Annales d'Économie et de Statistique, 2010. – No. 99/100. – P. 187-215.
6. Oreopoulos P. Why Do Skilled Immigrants Struggle in the Labor Market? A Field Experiment with Six Thousand Resumes. // NBER Working Paper, 2009. – No. 15036. – 47 p.
7. Booth A. L., Leigh A., Varganova E. Does Ethnic Discrimination Vary Across Minority Groups? Evidence from a Field Experiment // Discussion Paper, 2010. – No. 4947 – 34 p.

Стефанишин О. В., д.е.н., професор,
*Львівський національний університет
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Формування конкурентного ринкового середовища в Україні в умовах глобалізації об'єктивно вимагає зміни підходів до чинників економічного розвитку національного господарства. Утвердження в розвинених країнах інноваційної економіки, розвиток якої базується на знаннях та інноваціях, спричиняє усвідомлення того, що невикористаними резервами, оптимальними шляхами ефективного довгострокового розвитку України є реалізація теорії людського інтелектуального потенціалу та реального запровадження її

провідних положень у практику ринкових перетворень, зокрема, ідей щодо удосконалення його якості.

Сучасні економічні реалії в Україні підтверджують розвиток інформаційного суспільства, де майже 65% населення є Інтернет – користувачами і згідно даних *Всесвітнього економічного форуму* країна займає середню позицію (71-ше місце за розвитком ІКТ із 143 країн у рейтингу) та 60-те місце у рейтингу найконкурентоспроможних економік 2017-го [1; 2].

Людський інтелектуальний потенціал є ядром інноваційної економіки. Загалом інтелектуальний потенціал країни – це можливості, що надані інтелектуальними ресурсами у певний час і в майбутньому, які створені людським і машинним (штучним) інтелектом, можуть бути використані для досягнення певної мети, хоча такі можливості не завжди будуть реалізовані. Завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій сучасне виробництво вже не потребує просторової та часової єдності як обов'язкових ознак процесу праці. Інтелектуальна праця поєднує створення нових знань і відтворення відомої інформації. Необхідною умовою творення інтелектуальної власності (на відміну від матеріальної) є елемент креативності, освіченості, інтелекту, емпатії. Однак інтелект у сучасних умовах асоціюється з природною розумовою діяльністю людини і зі штучним інтелектом, сутність якого полягає у відтворенні машинами окремих інтелектуальних дій людини (сприйняття інформації, елементи міркування та ін.). Вже нині американський винахідник і засновник компанії SpaceX Ілон Маск прогнозує, що до 2030 р. або 2060 р. штучний інтелект може взяти гору над людиною [3].

Структуру людського інтелектуального потенціалу національної економіки України, на нашу думку, можна визначити як єдність людського потенціалу, але творчих, а не економічних індивідів (властиве індустріальному суспільству), духовно-інформаційного потенціалу та соціального потенціалу. Людський потенціал творчих індивідів є сукупністю розумових, творчих здібностей, умінь, здоров'я індивідів, які використовуються для відтворення особистостей і суспільного розвитку.

В інформаційному суспільстві жива людська особистість щораз менше стає носієм людського капіталу і дедалі більше – носієм людських інформаційних ресурсів. Завдяки збереженню мовної, культурної, наукової та іншої ідентичності створюються умови для творчої реалізації кожною людиною своїх інтелектуальних потенцій, тобто інтелектуального капіталу. Збільшення потреби в підвищенні духовної культури індивідів при переході до основ інформаційного суспільства зумовлено зростанням масштабів технічної могутності суспільства, його інформаційної уразливості, індивідуалізації особистості тощо [4, с. 108-109]. Духовно-інформаційний потенціал є сукупністю звичаїв, цінностей і норм, надає змогу на теоретичному рівні застосовувати знання, відомості, факти, залежності між ними для ефективного соціально-економічного розвитку суспільства.

Соціальний потенціал індивідів – інтегральний показник нереалізованих можливостей змін соціальної дійсності. Розвиток інформаційного суспільства в Україні передбачає зростання сукупності знань, норм, цінностей, що, з одного

боку, ускладнює їх засвоєння людьми. З іншого, суспільство, окремі особистості завдяки опануванню загальнолюдських, наукових, світоглядних та поведінкових норм, цінностей причетні до формування соціального капіталу – передумови їх успішної координації і кооперації [5, с. 204]. Адже як члени суспільства люди творять мережі спілкування і власні моральні якості, а як громадяни – їх застосовують.

Отже, структура людського інтелектуального потенціалу суспільства становить єдність людського потенціалу творчих індивідів, духовно-інформаційного і соціального їх потенціалів [5, с. 25-26]. Реалізація людського потенціалу спричиняє перетворення його у людський капітал.

Україна значно поступається за рівнем розвитку людського інтелектуального потенціалу економічно розвиненим країнам, що проявляється у наступному: низькій якості життя (за рівнем життя у 2016 р. країна посідала 63-є місце із 133-ти країн, недостатньому фінансуванні людського розвитку за рахунок усіх джерел (держави, домогосподарств та підприємств), що обумовило втрату позицій у розвитку людського потенціалу країни [6].

У 2016 р. Україна посіла 84-є місце із 188 країн, хоча за період із 1990-го по 2014-й значення ІЛР зросло із 0,705 до 0,747 балів, або на 6%, тобто, в середньому – на 0,024% за рік. В Україні, порівняно з іншими державами, прогресивний розвиток людського потенціалу відбувається надзвичайно повільно [7].

Значний вплив на розвиток людського інтелектуального потенціалу також справляє сучасна глобалізація. По-перше, відбувається зростаюча роботизація економіки розвинутих країн, де низько- і середньокваліфіковану працю перебирають на себе роботи; по-друге, простежується розвиток динамічної інноваційної конкуренції («теорія синього океану») замість руйнівної, агресивної; прискорено розвивається соціальна комунікація. Такі чинники зумовлюють необхідність, передусім, підвищення конкурентних переваг людського інтелектуального потенціалу перед носіями штучного інтелекту. Сучасна практика господарювання підтверджує наявність двох сильних сторін людського інтелектуального потенціалу, які складно відтворити: творчість (джерело інновацій, можливість адаптації і створення мистецтва у всіх формах) та емпатію (розуміння відносин, почуттів, психічних станів іншої особи, розроблення рішень, врахування широкого спектру емоцій тощо). В зв'язку з цим надважливим стає удосконалення системи освіти, яке б ґрунтувалось на розвитку по-перше, критичного мислення, навичок у молоді; по-друге, творчості та емпатії; по-третє, безперервності освіти, тобто створення нових навичок для конкурентоспроможних компаній, об'єднання бізнесу та освіти для поширення спеціальних знань; повсюдне впровадження онлайн-освіти. Таким чином, посилення конкурентоспроможності людського інтелектуального потенціалу України вимагає застосування інноваційних інструментів його удосконалення.

Література:

1. Звіт ІТУ – Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у світі [Електронний ресурс] // <http://www.dut.edu.ua/ua/news-1-0-3603-zvit-itu---rozvitok-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-u-sviti>

2. Україна опустилася в економічному рейтингу країн. [Електронний ресурс] // https://gazeta.ua/articles/economics/_ukrayina-opustilasya-v-ekonomichnomu-rejtingu-krayin/775769
3. Ілон Маск передрік верховенство роботів на 2030-ті роки [Електронний ресурс] // <http://ua.korrespondent.net/tech/science/3859519-ilon-mask-peredrik-verkhovenstvo-robotiv-na-2030-ti-roky>
4. Мельник Л. Г. Информационная экономика / Л. Г. Мельник. – Сумы: Университетская книга, 2003. – 284 с.
5. Стефанишин О. Людський потенціал економіки України: Монографія. О.Стефанишин – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 299 с.
6. Індекс соціального розвитку, 2016. [Електронний ресурс] <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2016.html>
7. Доповідь ПРООН «Людський розвиток для всіх і кожного» за 2016 рік. [Електронний ресурс] // <https://www.un.org.ua/.../4089-dopovid-proon-ukraina-zainiala-84-e-mistse-sered-188-krain>

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT, NATIONAL CHARACTERISTICS AND GLOBAL TRENDS

Зарудна Н. Я., к.е.н., доцент,
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ЗА ГОСПОДАРСЬКИМИ ПРОЦЕСАМИ: ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

У сучасному науковому середовищі сьогодні все більшої популярності та поширення набуває процесний підхід як до управління діяльністю підприємств так і до обліку цієї діяльності. Зокрема, С. Ф. Легенчук, К. О. Вольська, О. В. Вакун наголошують про наявність ряду переваг при застосуванні процесного підходу в практичній діяльності підприємств. До них вони відносять: оптимізацію та підвищення ефективності діяльності підприємства; можливість побудови моделі певного процесу, що дозволяє виявити якісно нові можливості управління ним тощо; швидку адаптацію даного підходу до потреб управління тощо [1, с. 64].

Процесний підхід до діяльності підприємства є теоретичним підґрунтям для виокремлення в рамках стратегічного розвитку підприємства перспективи бізнес-процесів. За такого підходу з одного боку відбуватиметься регламентація руху потоків, що мають місце у діяльності підприємства, а з іншого – розробка специфічних показників із розширенням складу облікових номенклатур для їхньої реєстрації. Таке розширення облікових даних та підходів до організації управління підприємством змінює й правила реалізації облікового процесу – процесно-орієнтованих інформаційних систем. Дані системи ґрунтуються на обліку витрат за процесами та видами діяльності. Метою їх функціонування є збір та обробка інформації про ефективність цих процесів та видів діяльності. Досягти цієї мети можливо внаслідок виконання ряду завдань перед системою обліку процесів, а саме: формування інформації про витрати й доходи процесів; визначення ефективності цих процесів; аналіз ефективності використання необхідних ресурсів для здійснення цих процесів.

Для побудови процесно-орієнтованої системи обліку, перш за все, необхідно розкрити суть процесів, які здійснюються на промислових підприємствах, дати визначення терміну «процес», оскільки в навчальній та науковій літературі з проблем обліку до цього часу не зверталася особлива увага на це питання, а тому не зовсім зрозуміло, що саме вважається процесом у підприємницькій діяльності.

У словнику української мови сказано, що процес – це сукупність послідовних дій, заходів, спрямованих на досягнення певного наслідку [2, с. 728]. Економічна енциклопедія трактує процес, як розвиток певного явища, послідовну зміну стадій, етапів, ступенів, якісно нових форм тощо [3, с. 255]. Великий тлумачний словник містить дещо досконаліше визначення, оскільки у

ньому наголошується на закономірності, а не хаотичності змін, а саме: «процес (лат. *procesus* – проходження, просування) – це послідовна зміна станів або явищ, яка відбувається закономірним порядком» [4, с. 935]. Процес, як зазначає М. С. Пушкар, це рух уперед, послідовна зміна станів, стадій розвитку; сукупність послідовних дій з метою досягнення запланованого результату [5]. Й. Беккер, Л. Вилков, В. Таратухін визначають, що процес – це завершена, з точки зору змісту часової та логічної черговості, послідовність операцій, необхідних для обробки економічно значимого об'єкта [6, с. 4].

Отже, процеси – це систематичне, послідовне визначення переліку операцій, які приносять очікуваний результат, це логічна послідовність пов'язаних операцій (чи завдань), що необхідні для отримання результату. Не існує стандартного переліку процесів, що мають місце у господарській діяльності. Підприємства повинні розробляти свою власну структуру процесів і визначати черговість їх проходження, виходячи із конкретних організаційно-технологічних особливостей діяльності. Розглядаючи діяльність конкретного підприємства через призму процесів, досягається глибше знання та розуміння ситуації, що має місце у конкретний період часу.

У стандартах менеджменту якості ISO 9000 процес розуміється як «стійка цілеспрямована сукупність взаємозалежних видів діяльності, що за визначеною технологією перетворює входи у виходи, які становлять цінність для споживача» [7]. Принципова відмінність такого тлумачення, з точки зору організації обліково-аналітичного забезпечення, полягає в тому, що система обліку вже не розглядається як засіб реєстрації розташування складника готового виробу в кожний визначений момент часу в певному місці. Більш дієвою буде така система, що відстежуватиме входи й виходи процесів та їх окремих складових, а також одночасно встановлюватиме умови реагування на наявні відхилення, тобто складові процесу коригуються в залежності від умов господарювання тощо.

Отже, при сучасній організації діяльності підприємств, виокремлення окремих процесів господарської діяльності підприємства життєво необхідне та ґрунтується на ідеях сучасного менеджменту – групування ділових операцій за їх основними характеристиками в розрізі управлінських структур (повноваження та вартість утримання яких є різними) з метою економії трансакційних витрат. Взагалі, розглядаючи розвиток облікової парадигми в контексті сучасних теорій менеджменту та процесів поширення інноваційних знань, А. А. Пилипенко та Д. Р. Пилипенко серед ряду концепцій менеджменту, що впливають на побудову обліку виділяють процесний підхід. Метою її створення й функціонування є формування інформації про результативність та ефективність процесів й видів діяльності [8, с. 197].

Тобто, процеси, котрі змінюють стан засобів і джерел їх утворення, формують нові об'єкти, нові результати, в загальному, створюють у цілісній системі новий приріст якості, яку деякі економісти (зокрема О. Б. Пугаченко) прирівнюють до так званого синергійного ефекту [9, с. 64].

У науковій та навчальній літературі, по суті, усе зводиться, в основному, до виділення основних трьох господарських процесів, які підлягають

відображенню в системі обліку – це постачання, виробництво, збут. З точки зору закономірності процесів та послідовності проходження виробничого циклу у цей ряд не варто відносити розширення чи модернізацію матеріально-технічної бази (тобто процес інвестування).

Однак, якщо розглядати будь-який бізнес як нагромадження капіталу, то безумовно у його структурі присутня така ланка як інвестування. Я. Д. Крупка, розглядаючи кругооборот ресурсів у бізнесі, виділяє такі його стадії: фінансування (вибір та обачливе витрачання власних і залучених фінансових ресурсів); інвестування (вибір об'єктів і ефективне вкладання ресурсів); звичайна операційна діяльність (використання ресурсів для здійснення ефективної діяльності з метою повернення вкладеного капіталу і отримання прибутку) [10].

У цьому ракурсі будь-яке підприємство чи бізнес розглядається як інвестиційний проект, у який спочатку здійснюються вкладення коштів, а потім у результаті звичайної господарської діяльності (виробничої, торгівельної чи іншої) одержується результат – прибуток, що служить джерелом повернення інвестору вкладених засобів. У кожному випадку постачання розглядається лише як один із циклів звичайної операційної діяльності, головний чинник для здійснення виробництва продукції. При цьому допускається, що така діяльність має безперервний характер, а процеси постачання, виробництва і збуту проходять перманентно, тобто постійно.

Проте, такий підхід до формування інформації про господарські процеси в системі обліку виходить із принципу безперервності діяльності підприємства. Оскільки вважаємо, що підприємницька діяльність має свій початок та логічне завершення, то і у системі обліку повинні знайти своє відображення процеси створення підприємства та його ліквідації із різних причин аналогічно до процесів постачання, виробництва, збуту та інвестування.

Література:

1. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід: [Монографія] / С. Ф. Легенчук, К. О. Вольська, О. В. Вакун. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016. – 228 с.
2. Словник української мови / [Ред. кол.: В. О. Винник, В. В. Жайворонок, Л. О. Родіна, Т. К. Черторизька]. – Т. 8. – К.: В-во «Наукова думка» – 1977. – 927 с.
3. Економічна енциклопедія у 3-х томах – К.: Видав. центр «Академія». – Тернопіль. – Акад. нар. госп. – 2002. – 355 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун». – 2004. – 1440 с.
5. Пушкар М. С. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація: [Монографія] / М. С. Пушкар, М. Г. Чумаченко. – Тернопіль: Карт-бланш, 2011. – 336 с.
6. Беккер Й. Менеджмент процессов / Й. Беккер, Л. Вилков, В. Таратухин. – М.: Эксмо, 2007. – 384 с.
7. Quality management systems – Fundamentals and vocabulary [Electronic resource] – The access mode: <http://nads.gov.ua/sub/data/upload/publication/krym/ua/6361/0001.doc>
8. Пилипенко А. А. Розвиток облікової парадигми в контексті сучасних теорій менеджменту та процесів поширення інноваційних знань / А. А. Пилипенко, Д. Р. Пилипенко // Вісник ЖДТУ. – № 3(53). – С. 196-200.

9. Пугаченко О. Б. Облік процесів матеріального забезпечення в системі управління хлібопекарними підприємствами: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / О. Б. Пугаченко. – Одеса, 2008. – 220 с.

10. Крупка Я. Д. Облік інвестицій: [Монографія] / Я. Д. Крупка. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 302 с.

Одношевна О. О., к.е.н., доцент,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро, Україна

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

На сучасному етапі розвитку в нашій країні відбувається перехід до ринкової економіки, який вимагає розробки відповідного господарського механізму, докорінних змін у його функціонуванні та гармонізації інтересів усіх зацікавлених сторін. Тому, процес реформування бухгалтерського обліку, що відбувається в Україні, є цілком закономірним. Здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки та перехід до ринкових відносин потребують принципово нових підходів до управління основними засобами.

Своєї актуальності проблема ефективного управління обліком основних засобів набула у зв'язку з потребою отримати власниками, кредиторами й інвесторами, як вітчизняними так і закордонними, оперативної та достовірної інформації щодо стану, руху, оновлення та ефективності використання основних засобів. Від того, наскільки ефективно використовуються наявні засоби праці, від їх досконалості, залежать і загальні результати роботи підприємства [1].

Проблемними аспектами раціонального функціонування системи управління обліком надходження та вибуття основних засобів у більшості господарств в умовах реформування економіки України набувають зараз особливої актуальності. Основними протиріччями в процесі ведення обліку і складання звітності за основними засобами є недосконалість методичної та нормативно-правової бази, формування підприємствами необґрунтованої облікової політики щодо основних засобів. Організації і правильному відображенню основних засобів у звітності підприємств повинна приділятися першочергова увага. Саме за обсягом акумульованих основних засобів можна зробити висновки відносно масштабів діяльності підприємства, про його потенційних можливостях та перспективах подальшого розвитку [3].

У сучасних ринкових умовах вмiла і ретельна організація процесу управління бухгалтерським обліком у більшості господарств переростає у суттєвий фактор ефективного та раціонального використання основних засобів суб'єктами господарювання. Це, у свою чергу, призводить до того, що міра раціональності управлінсько-облікового процесу набуває першочергового значення в рамках забезпечення успішного розвитку підприємств. Оскільки бухгалтерський облік

є орієнтованим на практику, він і сам безпосередньо формується під тиском практичних потреб, а головним завданням бухгалтера при цьому є не механічна реєстрація фактів, а вирішення завдань, що виникають у процесі господарської діяльності [2].

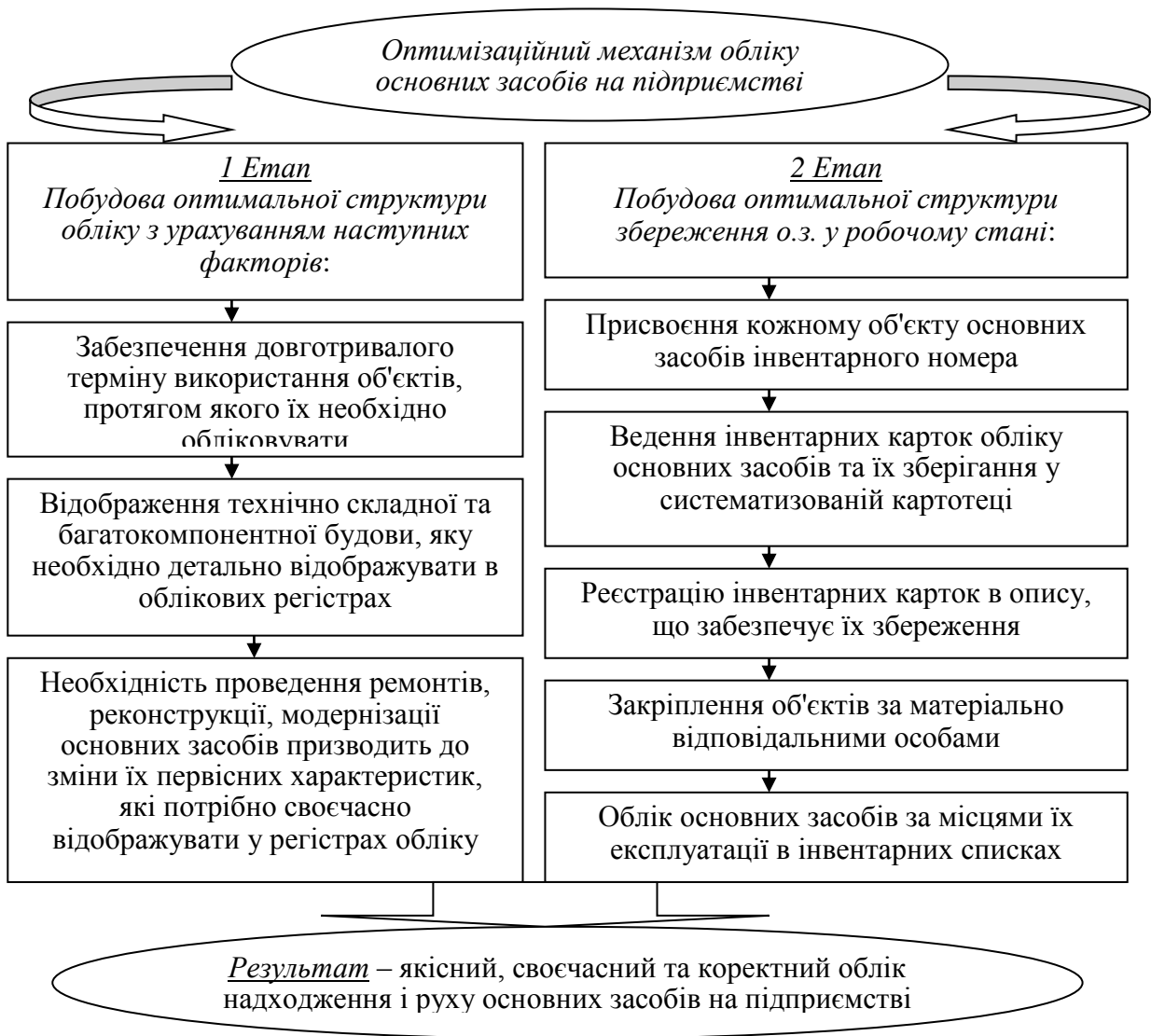
На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку в Україні сформувалося коло певних проблем, які пов'язані як з обліковою системою безпосередньо, так і з її організацією.

Основною проблемою в контексті організації управлінського аспекту щодо обліку основних засобів у досліджуваному господарстві є відсутність певного роду збалансованості щодо їх ретельного і якісного обліку. Дослідження змісту первинних документів і реєстрів з обліку основних засобів господарства свідчить про те, що, з одного боку, вони містять застарілі показники, які не формують підсумкової інформації, а разом із цим у них відсутні показники, необхідні для складання звітності в умовах застосування П(С)БО 7 «Основні засоби», тому носії інформації з обліку основних засобів потребують удосконалення як за складом, так і за змістом [4].

Наступною проблемою є те, що у процесі введення в експлуатацію або у ході ліквідації об'єкта основних засобів не завжди враховуються їх індивідуальні специфічні особливості. Для професійного і якісного виконання робіт із приймання та списання об'єктів доцільно розроблювати робочу інструкцію з визначенням робіт і порядку їх здійснення для кожного члена комісії, визначаючи при цьому їхню міру відповідальності. Створення спеціалізованих комісій із працівників, які будуть безпосередньо експлуатувати об'єкти, стимулює приймання лише корисних для їх підрозділів основних засобів, функціональні можливості яких відповідають зазначеним у технічній документації. Так само під час списання основних засобів необхідно детально обґрунтувати доцільність ліквідації об'єкта, що унеможливить використання ліквідаційної процедури у корисливих цілях окремих осіб. Для удосконалення управлінського аспекту процесу обліку основних засобів для більшості підприємств, пропонуємо розроблений оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів (рис. 1).

Спираючись на дані представлені у рисунку 1, зазначимо, що якісно організована система управління обліком основних засобів у господарствах повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють весь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

В процесі дослідження проблематики управління обліком надходження та використання основних засобів, було виявлено ряд теоретичних засад, які впливають на його ефективність. Зокрема виявлено, що неефективна організація обліку основних засобів, використання ряду недоцільних форм носіїв інформації та ірраціональність схем документообігу призводить до неоптимального процесу використання зазначених активів підприємствами.

Вважаємо, що впровадження запропонованих напрямів оптимізації процесу управління обліком основних засобів вплине на збільшення підтримки цілісного функціонування системи обліку основних засобів, як передумови його удосконалення через використання ряду санаційних напрямів.

Література:

1. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста / Т. А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. № 5. – С. 22-36.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку / С. Ф. Голов. – К.: Центр нав. літ., 2008. – 522 с.
3. Довгалюк Н. В. Ефективність використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Центрального Полісся: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Н. В. Довгалюк. – Житомир, 2010. – 20 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92, зі змінами та доповненнями від 3 вересня 2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>

Павлова Г. Є., д.е.н., доцент,
академік АЕНУ,

Якубенко Ю. Л., к.е.н., ст. викладач,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Облік на підприємстві виконує дві основні функції: інформаційну й контрольну, які взаємопов'язані і доповнюють одна одну. Облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до часу його ліквідації. Питання організації фінансового обліку на підприємстві відносяться до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадовця). Відповідальність за організацію фінансового обліку й забезпечення фіксації фактів здійснення всіх господарських операцій в первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом установленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадовець), що здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства і засновницьких документів.

Фінансовий облік, як інформаційна система, здійснює збір, реєстрацію та систематизацію даних про господарську діяльність, під впливом якої здійснюється кругообіг засобів. Він не тільки фіксує, але і контролює рух засобів, їхній перехід з однієї форми в іншу, наявність засобів по їхніх видах на кожній стадії кругообігу. Контрольна функція фінансового обліку виявляється в процесі формування первинної організації й отримання підсумкових узагальнених даних.

На сільськогосподарських підприємствах застосовується децентралізована форма організації фінансового обліку. При децентралізації на кожному підприємстві, яке має самостійний баланс, створюється бухгалтерія, що виконує облік операцій тільки цього підприємства. Вона іменується простою й веде весь фінансовий облік, здійснює поточний контроль операцій, складає фінансову звітність і представляє її у вищестоячу організацію, тобто в управління сільського господарства, статистики та в інші організації. Там на підставі звітів всіх підприємств складається зведений звіт, який подається в обласне управління сільського господарства і статистики [2].

Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996 визначаються правові принципи регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні [1]. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил фінансової звітності, які є, як зазначалося раніше, обов'язковими для всіх підприємств та гарантують

і захищають інтереси користувачів, а також з метою вдосконалення обліку та фінансової звітності.

Регулювання питань методології обліку та складання фінансової звітності здійснюється Міністерством фінансів України, яке затверджує відповідні національні положення, нормативно-правові акти, стандарти бухгалтерського обліку. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в межах своєї компетенції відповідно до специфіки галузеві розробляють на базі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методичні рекомендації щодо їх застосування. При Міністерстві фінансів діє методологічна рада з бухгалтерського обліку, завданням якої є: розроблення та вдосконалення положень (стандартів) обліку, поліпшення організації, форм і методів обліку, методологічного забезпечення сучасних технологій обробки облікової інформації, а також вирішення питань підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів-бухгалтерів.

Кожний зі стандартів включає загальні положення, в яких зазначається сфера застосування та наводяться основні терміни, що використовуються в стандарті, подаються визначення та оцінка об'єкта обліку, перелік інформації, яка має бути розкрита в примітках до фінансової звітності відносно такого об'єкта, коротко викладена методологія обліку.

Безумовно, що П(С)БО – не інструкція з обліку. У П(С)БО не наводяться первинні документи, в яких фіксується господарські операції, бухгалтерські проведення на рахунках, реєстри обліку. Вони регламентуються іншими нормативними документами Міністерства фінансів України, галузевих органів управління. Ці нормативні документи будуть докладніше розглянуті в наступних темах посібника. Загальна схема регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності наведена на рисунку.1.

Важливим інструментом регулювання бухгалтерського обліку є План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291.

Цим же наказом затверджена Інструкція про застосування зазначеного Плану рахунків.

Слід відмітити, що План рахунків відповідає методиці складання фінансової звітності. Кожний з його дев'яти класів рахунків узгоджений з відповідними розділами Балансу підприємства, або ж звіту про фінансові результати, а рахунки класу 0 – із примітками до фінансової звітності.

Так, сальдо рахунків класів 1-3 використовується для заповнення розділів Активу Балансу, а сальдо рахунків класів 4-6 (крім дебетових сальдо) – для заповнення розділів Пасиву Балансу. Дані рахунків класів 7-9 використовуються для складання звіту про фінансові результати Підприємство може самостійно вводити до Плану рахунків субрахунки, не передбачені в Плані рахунків, а також субрахунки другого й інших порядків, виходячи з власних потреб.

Документом, в якому фіксуються положення облікової політики, є наказ або розпорядження керівника підприємства, який складається на кожний наступний

звітний рік. Складання наказу, що затверджує на поточний рік прийняту методологію бухгалтерського обліку та його організацію вимагається Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [2].

Рис. 1. Регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств і організацій

Наказ про облікову політику- це документ внутрішнього користування, який підписують особи, що мають право першого та другого підпису (традиційно – керівник та головний бухгалтер або бухгалтер).

При складанні наказу, крім факторів нормативно-правового характеру, необхідно також враховувати: юридичний статус підприємства (форма власності та організаційно-правова форма), галузеву специфіку підприємства, наявність кваліфікованих бухгалтерських кадрів та ін. Сам наказ має повно відображати особливості організації та ведення бухгалтерського обліку і складання звітності на підприємстві. Форма та зміст наказу на сьогодні не регламентуються.

Підводячи підсумок вищевикладеному, можемо стверджувати, що подальшими етапами удосконалення фінансового обліку є:

- 1) розробка організаційної системи фінансового обліку, пов'язаної з виділенням фінансового й управлінського (виробничого) обліку;
- 2) розробка стратегічної системи обліку, заснованої на гармонізації обліку й маркетингу.

Література:

1. Павлова Г.Є. Фінансовий облік активів аграрних підприємств: [навчальний посібник з грифом Міністерства освіти і науки України лист № 1/11-8058 від 29.08.11 р.] / Г.Є. Павлова, О.В. Чернецька. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – 393 с.
2. Плаксієнко В.Я. Бухгалтерський облік у сільськогосподарському господарстві України. Підручник для сільськогосподарських вузів / [Плаксієнко В.Я., Письмаченко Л.М., Павлова Г.Є., Крушельницька Г.Є., Рябий Є.І.]: за ред. В.Я. Плаксієнко. – Дніпропетровськ, 2009. – 486 с.

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗА МСФЗ

Вже шостий рік поспіль більшість суб'єктів господарювання в Україні використовують при визнанні елементів звітності, веденні обліку та складанні звітності Міжнародні стандарти фінансової звітності. Визнання є процесом включення до балансу або до звіту про прибутки та збитки статті, яка відповідає визначенню елемента та критеріям визнання. Визнання передбачає словесний опис статті та грошову суму із включенням цієї суми до підсумків балансу та звіту про прибутки та збитки. Статті, які відповідають критеріям визнання, мають відобразитися у балансі та звіті про прибутки та збитки [1].

Але, до цього часу одним із найбільш складних об'єктів бухгалтерського обліку є фінансові інструменти.

Облік фінансових інструментів та відображення інформації у звітності регламентує декілька міжнародних стандартів обліку, але найбільш новим у цьому питанні є МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [3].

МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» регулює питання визнання, оцінки фінансових інструментів, порядку визначення та обліку їх знецінення, а також розглядає облікові аспекти операцій з припинення визнання фінансових інструментів і хеджування [3].

За міжнародними стандартами фінансової звітності сутність фінансового інструменту у тому, що це будь-який контракт, який приводить до виникнення фінансового активу у одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу у іншого суб'єкта господарювання [2, 3].

Для достовірного оцінювання та відображення в обліку фінансових інструментів, перш за все необхідно правильне розуміння визначення та структури цих об'єктів обліку.

Відповідно до міжнародної практики ведення обліку та складання звітності фінансовий актив – це будь-який актив, що є:

- грошовими коштами;
- інструментом власного капіталу іншого суб'єкта господарювання;
- контрактним правом отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив, або обмінювати фінансові інструменти з іншим суб'єктом господарювання за умов, які є потенційно сприятливими;
- контрактом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися власними акціями (частками) [3].

У той же час, фінансове зобов'язання – це будь-яке зобов'язання, що є:

- контрактним зобов'язанням надавати грошові кошти або інший фінансовий актив іншому суб'єктові господарювання чи обмінювати фінансові активи або фінансові зобов'язання з іншим суб'єктом господарювання за умов, які є потенційно несприятливими для суб'єкта господарювання;

– контрактом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися власними інструментами капіталу суб'єкта господарювання [3].

При первісному визнанні фінансових інструментів враховують п. 5.1. МСФЗ 9 у відповідності з яким, фінансові активи та фінансові зобов'язання первісно визнаються за їх справедливою вартістю плюс мінус витрати на операцію, що прямо відносяться на придбання фінансового активу чи фінансового зобов'язання.

Для фінансових інструментів, що оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки у прибутку або збитку, витрати на операцію не включаються до первісної вартості.

До фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю з відображенням результатів переоцінки як прибутку або збитку, відносяться фінансові активи, утримувані для торгівлі.

Згідно з п. 6 МСФЗ 9 торгівля, як правило, означає активне і часте придбання та продаж, а фінансові інструменти, утримувані для торгівлі, як правило, використовуються з метою отримання прибутку від короткострокових коливань цін або маржі дилера.

Як передбачають МСФЗ до таких фінансових активів належать фінансові інструменти, що утримуються з метою отримання прибутків внаслідок короткострокових коливань цін, курсів, котирувань і перепродажу протягом фінансового року.

При цьому зміна вартості такої фінансової інвестиції відображається у складі прибутку або збитку Звіту про прибутки та збитки за відповідний звітний рік.

До фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки у сукупному доході, належать фінансові активи, придбані з метою збільшення їх справедливої вартості у довгостроковій перспективі, тобто активи, що мають намір утримувати у період більше року.

Результати переоцінки таких активів визнаються у першому розділі пасиву Звіту про фінансовий стан та у Звіті про інший сукупний дохід Звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід.

До фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю, належать фінансові активи, які утримуються до погашення, тобто мають граничний термін погашення [2]. Структурно названі активи поділяються на такі групи: депозити у банках; векселі отримані; позики видані; облігації придбані; дебіторська заборгованість.

Амортизована собівартість фінансового активу – це його вартість на відповідну дату, з врахуванням нарахованої амортизації із застосуванням методу ефективної ставки відсотка та вирахуванням втрат через зменшення корисності активу

Не менш важливою складовою фінансових інструментів є фінансові зобов'язання.

У §4.2 МСФЗ 9 «Фінаусові інструменти» фінансові зобов'язання поділяються на:

– фінансові зобов'язання, оцінені за амортизованою собівартістю;

– фінансові зобов'язання, оцінені за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки як прибутку або збитку;

– інші [3].

Облік фінансових зобов'язань, оцінених за амортизованою собівартістю, аналогічний обліку фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю. Як і для фінансових активів, до фінансових зобов'язань, оцінених за амортизованою собівартістю, відносяться фінансові зобов'язання, що утримуються до погашення. Відмінність лише в тому, що при первісному визнанні фінансових зобов'язань, оцінених за амортизованою собівартістю, із суми їх справедливої вартості вираховуються прямі витрати, пов'язані з виникненням таких фінансових зобов'язань.

Як зазначено у п. 5.1 МСФЗ 9 фінансові зобов'язання первісно визнаються за їх справедливою вартістю мінус витрати на операцію, що прямо відносяться на придбання фінансового зобов'язання [3].

Фінансове зобов'язання, оцінене за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки як прибутку або збитку, – це фінансове зобов'язання, яке задовольняє одну з таких умов:

– зобов'язання відповідає визначенню «утримуване для торгівлі»;

– після первісного визнання зобов'язання призначається суб'єктом господарювання як таке, що оцінюється за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку відповідно до параграфа 4.2.2 або 4.3.5 МСФЗ 9;

– зобов'язання призначено або після первісного визнання, або у подальшому як таке, що оцінюється за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку, відповідно до §6.7.1 МСФЗ 9 [3].

При відображенні інформації про фінансові активи важливим є також визначення зменшення корисності та припинення визнання фінансового інструменту [2].

Зменшення корисності фінансових активів аналізується у разі, якщо балансова вартість активу перевищує його вартість відшкодування [1].

Визнання фінансового активу припиняється тоді, коли:

– закінчується строк дії контрактних прав на отримання грошових потоків від фінансового активу;

– суб'єкт передає фінансовий актив і ця передача відповідає критеріям для припинення визнання.

Основними критеріями припинення визнання фінансових активів є:

– суб'єктом господарювання передаються переважно всі ризики та винагороди від володіння фінансовим активом;

– суб'єкт господарювання втратив контроль над фінансовим активом.

Література:

1. Концептуальна основа фінансової звітності / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 Фінансові інструменти – розкриття / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

Титенко Л. В., к.е.н., доцент,
Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ РУХУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Функціонування вітчизняних підприємств відбувається в умовах постійно змінюваного навколишнього середовища, яке містить для суб'єкта господарювання як нові можливості так і нові загрози. Шляхи підвищення ефективності підприємства можуть бути різноманітними, але на сьогоднішній день, один з напрямків такого удосконалення знаходиться у площині пошуку та використання найбільш ефективних форм і методів управління.

Для ефективного функціонування і сталого розвитку суб'єктів підприємництва особливе значення набуває впровадження стратегічного управління та відповідного методичного інструментарію, які б забезпечили систему управління підприємством можливістю ефективно реагувати на зміни бізнес-середовища: приймати запобіжні заходи до загрозливих явищ і своєчасно втілювати можливості. Проте, одна з головних причин складності впровадження на підприємствах стратегічного менеджменту – це відсутність відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення, тому упорядкування інформаційних потоків є однією з перших передумов для впровадження стратегічного управління [3].

Питанням інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління були присвячені наукові праці С.Ф. Голова, М.С. Пушкаря, А.В. Шайкана, М.Я. Дем'яненка, Т.Г. Камінської, О.М. Хоріна, С.В. Маркова, О.І. Маслак, Т.І. Червякової, С.В. Глушко, але на сьогодні багато питань у галузі інформаційно-аналітичного забезпечення залишаються недостатньо вивченими, зокрема особливої уваги в умовах мінливості ринку потребує дослідження детальної організації інформаційних потоків в системі стратегічного управління в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства у довгостроковій перспективі [1-4].

В основі управління суб'єкта господарювання лежить збір, обробка та аналіз інформації. Тому основне завдання організації ефективного стратегічного управління полягає у ефективному і раціональному використанні інформації. В сукупності інформаційні потоки суб'єкта господарювання разом з підсистемами збору інформації про стан зовнішнього і внутрішнього середовищ є важливим елементом інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління підприємства. Від якості організації та функціонування підсистеми інформаційно-аналітичного забезпечення залежить оперативність надходження релевантної

інформації до менеджерів підприємства і, як наслідок, ефективність управлінських рішень, що приймаються.

Інформаційні потоки підприємства представляють собою сукупність повідомлень, які об'єктивно відображають розвиток процесів у господарській діяльності і передаються по каналах зв'язку для здійснення оперативного, тактичного та стратегічного управління. На практиці інформаційні потоки підприємства поділяють на три групи:

- 1) інформаційні потоки, пов'язані з плануванням та координацією діяльності;
- 2) інформаційні потоки, пов'язані з управлінням поточною (оперативною) діяльністю;
- 3) інформаційні потоки, пов'язані з контролем та корегуванням діяльності підприємства.

Але, здебільшого, такий розподіл і формування інформаційних потоків підприємства носить реактивний характер і містить досить низький відсоток достовірної інформації необхідної для стратегічного управління. Таким чином вимоги щодо інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління, на нашу думку, можуть бути сформульовані наступним чином:

- орієнтованість на зовнішнє середовище;
- аналіз інформації в умовах репрезентативної ймовірності;
- прогностичний характер результатів обробки інформації;
- оперування великими обсягами аналітичної та фінансової інформації через значну ймовірність суб'єктивного тлумачення інформативних показників;
- збір, обробка та аналіз нефінансових показників.

Для вирішення вище наведених завдань керівництву суб'єкта господарювання необхідна організація інформаційних потоків у системі стратегічного управління підприємством, з урахуванням вимог та принципів стратегічного управління. На цьому етапі, з метою оптимізації інформаційних потоків підприємства упорядкування інформаційно-аналітичного забезпечення буде представляти собою наступну послідовність організації системи інформаційних потоків:

- діагностика існуючої на підприємстві системи інформаційних потоків для встановлення дефектів її функціонування. Для цього відбувається виявлення зайвих ланок при проходженні інформаційних потоків, встановлення подвійних інформаційних потоків, оцінка їх достовірності та достатності, а також оцінка векторності та інтенсивності документообігу;
- виявлення недоліків існуючої на підприємстві системи інформаційних потоків, встановлення їх причин та обґрунтування заходів, спрямованих на їх подолання та оптимізацію руху;
- створення та впровадження інформаційних потоків системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємства;
- розробка нової удосконаленої системи інформаційних потоків суб'єкта підприємництва з урахуванням сукупності інформаційних потоків стратегічного управління;
- автоматизація системи інформаційних потоків;

– формування нових принципів роботи спроектованої системи інформаційних потоків та формування кола спеціалістів серед співробітників підприємства, які забезпечать її впровадження, функціонування та підтримання;

– впровадження нового проекту системи інформаційних потоків суб'єкта господарювання;

– оцінка якості та ефективності функціонування системи інформаційних потоків підприємства та формування переліку пропозицій щодо її коригування [4].

Але, створюючи систему інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління підприємства, необхідно врахувати вимоги, що висувають до побудови самих систем та характеризують ефективність інформаційних потоків, наприклад, принцип економічної доцільності, швидкість обробки та передачі інформації, час проходження інформації, джерела її виникнення та векторну спрямованість.

Таким чином, впровадження системи стратегічного управління на підприємстві потребує значного обсягу інформаційних ресурсів і характеризується складними інформаційними зв'язками з усіма елементами економічної системи суб'єкта господарювання, які обслуговуються великою кількістю інформаційних потоків. Інформаційно-аналітичне забезпечення посідає особливе місце в стратегічному управлінні підприємством, так як пов'язує воедино всі функції управління, інтегрує та координує їх, переводячи управління підприємством на якісно новий рівень, а також є своєрідним механізмом саморегулювання на підприємстві, що забезпечує зворотний зв'язок у системі управління.

Подальшим напрямком дослідження має стати розробка концептуальної схеми інформаційних потоків підприємства в умовах стратегічного управління.

Література:

1. Маслак О.І. Інформаційне забезпечення процесу управління стратегічною стійкістю підприємства / О.І. Маслак, І.В. Коробкова // Інвестиції: практика та досвід – 2015 – № 4 – С. 23-25.

2. Бруханський Р.Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва: моногр. / Р.Ф. Бруханський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 384 с.

3. Рета М.В. Стратегічний управлінський облік: концептуальні засади та використання в системі підприємства / М.В. Рета // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХП». – 2014. – № 64(1106). – С. 127-134.

4. Червякова Т.І. Організація системи інформаційних потоків контролінгу в управлінні підприємствами автосервісу / Т.І. Червякова, В.В. Червякова // Інноваційна економіка – 2013 – № 3 – С. 333-338.

THE ROLE OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL INFORMATION IN THE PROCESS OF FORMING AN EFFECTIVE ENTERPRISE'S DEPRECIATION POLICY

The rapid pace of development of technical progress and rapprochement with European countries actualize the issues of modernization of domestic production in order to maintain the competitiveness of Ukrainian enterprises at the European level. In view of this, the focus should be on the redevelopment of production taking into account the innovative component. The main source of investment in this case should be depreciation deductions accumulated by enterprises in the depreciation fund, which has a special purpose. The accounting data should fully ensure the process of establishing and monitoring compliance with amortization policy of enterprises by management personnel, taking into account the requirements of engineering and technical services. The degree of state participation in the process of formation of the amortization policy of the company and its depreciation fund remains uncertain.

The study of the formation of depreciation policy in foreign practice suggests that it includes a wide range of legal regulations, based on accounting, financial, tax and economic concepts of depreciation. In many countries, depreciation is not just a way to deduct a part of the value of a property by uniform and unchanged rates, but is a flexible tool for achieving national priorities of the state. Foreign concepts of depreciation have quite a lot of options for their use for managing economic entities at different levels. In developed countries, depreciation policy has become one of the main tools for stimulating economic growth. If in the middle of XX century. The share of depreciation deductions in total investments amounted to only 25-30%, but today it stably keeps at a level of 70-80%, and vice versa, the share of profit in total investments has decreased from 50% to 5-10%, and the funds raised – respectively 25-30% to 12-15% [2].

Effectiveness of amortization policy management of an enterprise is a manifestation of the achievement of its goals and objectives, usually aimed at upgrading production of fixed assets at the expense of its own sources of funding, improving the efficiency of financial and economic activity. It is because the management of depreciation policy includes, in addition to the object of management (depreciation policy), and that part of the enterprise, which makes the necessary conditions for its existence in a set of relationships and relationships between them.

The most significant factors in choosing the depreciation policy of an enterprise are the following factors: economic and legal field of activity of an enterprise, branch or type of activity (industry, construction, trade, transport, etc.). Legal and organizational status of the enterprise, organizational structure of the enterprise, strategy of financial and economic development tasks of economic development of the enterprise in the long-term and current perspective, expected directions of investment of investments, tactical approaches to solving promising tasks). Logistical

support, tax system (exemption from individual taxes, tax rates, tax exemptions), subordination, degree of freedom of action (the possibility of independent decision-making on pricing issues, choice of partners), the system of information support of the enterprise (according to the directions necessary for its effective work).

The analysis of the influence of these factors allows us to form an optimal version of the depreciation policy of the enterprise, taking into account the peculiarities of the operation of the enterprise. Amortization policy should be considered as changing under the influence of the external environment, the development of science, technology and practice, and the definition and formulation of them are continuously improved.

It was investigated that the formation of effective depreciation policy is a joint process of accounting and technical services of the enterprise. According to the State Statistics Committee, the share of capital investments in the cost of fixed assets since 2012 is gradually increasing. This means that enterprises in the industry update their production capacities. The rapid pace of technical development of agricultural enterprises in Western Europe has forced domestic producers, which are oriented to the European consumer to re-equipment at an accelerated pace. At the same time, manufacturers oriented towards domestic consumers are modernizing production at very low rates.

To determine the role of depreciation policy in the formation of investment resources of the enterprise, the structure of sources of capital investments of enterprises of Ukraine is researched.

Statistical data confirms that in recent years, the main source of investment is the own resources of enterprises – from 61% to 70% of the total amount of capital investments. The slow pace of re-equipment of enterprises determines this ratio. On the one hand, depreciation, as an element of expenditure, is tightly controlled by the state, and on the other, is an important element of investment policy.

Exiting this situation is impossible without activating the search process and attracting additional investment resources from both external and internal sources. During the recent economic crisis, the depreciation deductions are the most real source of funding for the process of updating and modernizing fixed assets» [1].

World trends in the development of depreciation systems are aimed at their significant liberalization, a significant reduction in the number of depreciation rates, their establishment on consolidated groups of fixed assets and the right of enterprises to independently establish depreciation periods within the regulatory boundaries [4].

In most countries, domestic enterprises are excluded from tax revenues [3]. At the same time, the actual depreciation policy of enterprises in Ukraine virtually eliminates the positive impact on the increase of investment resources for the reproduction of fixed assets.

Development of depreciation policy of an enterprise should be a complex modeling process in which the analysis of cash flows from accrual of depreciation by different methods, the dynamics of input-disposal of fixed assets, taxation and modeling of various variants of the state of the enterprise depending on the application of various measures. The optimum depreciation and accounting policies should be determined based on an integrated approach based on the specific economic conditions of the enterprises.

The main advantage of state incentives for the formation of amortization policy should be tax protectionism. It should be implemented as a preferential taxation and independence of the establishment of the main components of accounting for the formation of amortization policy of economic entities.

References:

1. Potential of national industry: goals and mechanisms for effective development / Kindzersky Yu.V., Yakubovsky M.M., Galitsa I.O. and others; For ed. Yu.V. Kindzersky – K.: Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2009. – P. 928.

2. Sokolov M.M. Changes in depreciation policy as a special form of tax impact on the development of economics / M.I. Sokolov // All about taxes. – 2008. – № – P. 23-29.

3. Strategic Challenges of the XXI Century for the Society and Economy of Ukraine: in 3 volumes / ed. Acad. National Academy of Sciences of Ukraine V.M. Geytsa, V.P. Semynozhenko and Corr. National Academy of Sciences of Ukraine B.E. Kvasnyuk / T. 2. Innovative and technological development of the economy. – K.: Phoenix, 2007. – P. 564.

4. Chumachenko N.G. Investment policy in Ukraine / N.G. Chumachenko, L.G. Chervova, A.V. Peshko Investment // Economy of industry. – 2002. – № 3. – P. 8-20.

FINANCE, INSURANCE AND STOCK EXCHANGES, UPGRADING STRATEGIC PORTFOLIO

Адаменко І. П., к.е.н.,

*Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Визначальну роль у розвитку економічної системи країни відіграє система фінансово-бюджетного регулювання, що визначає цілі і завдання фінансової політики, пріоритети у використанні бюджетних коштів, розробку механізмів мобілізації грошових коштів, управління державними фінансами тощо. Фінансово-бюджетний механізм дозволяє регулювати економіку, стимулює виробничі й соціальні процеси та передбачає використання системи оподаткування і управління витратами з метою встановлення рівноваги на ринку. Так, якщо необхідно активізувати ділову активність і стимулювати попит, ставки оподаткування знижують, збільшують витрати з бюджету, що викликає зростання доходів і оживляє підприємницьку діяльність і навпаки. Складовими частинами фінансово-бюджетного механізму виступають: бюджетне планування і прогнозування, бюджетні показники, нормативи, норми, ліміти, резерви, стимули, інституційне забезпечення та система управління бюджетним процесом.

Кожній складовій системі фінансово-бюджетного регулювання відповідають свої функціональні особливості, обумовлені тими завданнями та цілями, для вирішення яких призначені. Незважаючи на відносну самостійність, зазначені складові функціонують як єдине ціле. Саме взаємозв'язок дії всіх складових забезпечує синхронність функціонування фінансово-бюджетного механізму в цілому. Зокрема, за допомогою фінансово-бюджетного механізму здійснюється розподіл і перерозподіл валового внутрішнього продукту відповідно до основних положень фінансової політики. На стадії фінансового планування і прогнозування визначаються фінансові можливості держави щодо забезпечення розвитку її економічної та соціальної сфери. Показники прогнозних розрахунків є основою для приведення в дію відповідних стимулів та різноманітних інструментів у формі пільг, санкцій та обмежень, що забезпечують розвиток економічної системи держави в заданому напрямі. Це можуть бути пільги з оподаткування, пільгове кредитування або видача дотацій на покриття збитків та інші. Державою можуть застосовуватися й інші фінансові інструменти, зокрема, обмежуючи ту чи іншу форму діяльності – відміна пільг, штрафи, додаткове оподаткування [1].

Вагомим завданням фінансово-бюджетної політики держави є забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Це завдання вирішується шляхом

реалізації управлінської функції органів влади. Виникає потреба в ефективному управлінні соціально-економічним розвитком, а відтак і у розробці ефективних інструментів управління.

Одними з таких інструментів є програмування та стратегічне планування.

У загальному вигляді соціально-економічне програмування є процесом розробки і реалізації цільових програм. У нашій країні практика програмування стрімко розширюється, однак аналіз реалізації програм у регіонах України доводить, що цей інструмент не забезпечує досягнення планованих цілей.

Важливо відмітити, що система соціально-економічного програмування складається з декількох підсистем: методологічної, нормативної й правової, інформаційної й організаційної. Сам процес програмування є процесом розробки й реалізації цільових програм, забезпечення процесу – завданням всіх чотирьох підсистем.

В основі програмування лежить програмно-цільовий підхід в управлінні. Сутність програмно-цільового підходу міститься у визначенні програмної мети та реалізації комплексу розписаних за строками, виконавцями і ресурсами заходів щодо досягнення цієї мети. Програмно-цільовий підхід дозволяє вирішити проблему досягнення мети в умовах обмежених ресурсів. Відбувається це за рахунок процесу оптимізації цілей і ресурсів, коли відбувається одночасний рух від цілей до ресурсів і навпаки. Програма концентрує ці ресурси лише на вирішенні найважливіших проблем. Тому не кожна проблема вимагає програмної розробки. Сам програмно-цільовий підхід є альтернативою функціонально-відомчого підходу, коли за кожним структурним підрозділом (або галуззю) закріплюється певний функціонал, у рамках якого діють ці адміністративні одиниці. Програмно-цільовий підхід носить універсальний характер і використовується у поєднанні з кібернетичним, системним, синергетичним та іншими підходами.

Відзначимо, що програмування є досить витратним інструментом, тому його використання повинне відповідати основним принципам. Програмно-цільовий підхід на практиці є послідовним ланцюгом процесів і процедур. Доцільним є формування та використання цілісної архітектури бюджетних програм, що потребує відповідного взаємоузгодження із державними програмами соціального та економічного розвитку. Метою розробки державних цільових програм є сприяння реалізації державної політики щодо забезпечення стійкого економічного та соціального розвитку, забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів для вирішення поставлених завдань. Визначення основних показників фінансового забезпечення програми має ґрунтуватись на прогностичних показниках бюджету на плановий та наступні два за плановим бюджетні періоди.

Розвиток підходів та формування дієвої національної моделі стратегічного планування передбачає не лише визначення системи пріоритетів економічного та соціального розвитку суспільства на середньостроковий чи довгостроковий період, але й обґрунтовує механізми реалізації досягнення поставлених завдань. При стратегічному плануванні вирішуються завдання, які визначають динаміку економічних трансформацій, стійкість та конкурентоспроможність економіки,

рівень життя громадян, стан обороноздатності тощо. Актуальність впровадження стратегічного планування зумовлена:

- будь-яка держава існує у певному міжнародному середовищі з відповідними законами, традиціями та тенденціями. При цьому виникає необхідність в узгодженні часових рамок національного розвитку з параметрами глобалізаційних процесів;

- у сучасному світі держави постійно конкурують у ресурсних, технологічних, культурологічних та інших сферах. За таких умов конкурентоспроможність держави в цілому визначається здатністю її органів управління точно спрогнозувати майбутнє, побудувати стратегію розвитку, орієнтовану на випередження конкурентів, на повному ресурсному забезпеченні даної стратегії у довгостроковій перспективі;

- планування, не розраховане на довгострокову перспективу, не може вважатися стратегічним, оскільки не дає можливості оцінити наслідки прийнятих рішень, а отже, за його допомогою неможливо уникнути можливих негативних наслідків;

- успішний розвиток суспільства неможливий за умов незрозумілої і непрозорої державної політики.

На даний час доцільним є формування прогностичних показників розвитку бюджетної системи, виходячи із принципів макроекономічної стабільності, достатнього рівня науково-економічної обґрунтованості та узгодженості з бюджетною стратегією держави; удосконалення інституційного середовища та системи аналітичного інструментарію прогнозування дохідної частини бюджету, у тому числі податкових надходжень, що направлено на зміцнення бюджетно-податкової політики країни в умовах посилення трансформаційних перетворень в економіці; формування та використання цілісної архітектури бюджетних програм, що потребує відповідного взаємоузгодження із державними програмами соціального та економічного розвитку.

Важливого значення у бюджетному процесі набувають складові програмно-цільового методу, а саме бюджетна програма, відповідальність виконавця бюджетної програми, результативність показників бюджетної програми, паспорт бюджетної програми, розкриття їх суті та механізму застосування. Передбачається проведення оцінки ефективності бюджетних програм на підставі аналізу результативних показників бюджетних програм, а також іншої інформації, що міститься у бюджетних запитах, кошторисах, паспортах бюджетних програм, звітах про їх виконання та застосування відповідних результатів при визначенні обсягів бюджетних призначень.

Переорієнтація бюджетної політики на досягнення соціально-економічних результатів в умовах мінімізації витрат часу та державних ресурсів, відповідно підвищення ефективності та якості бюджетних програм, потребує визначення науково обґрунтованого теоретико-методологічного та методичного забезпечення, зокрема механізму ефективності бюджетних програм.

Вирішення зазначених проблем створить належні умови для ефективного і результативного функціонування системи державних фінансів, виконання державних функцій з урахуванням ризиків страхових зобов'язань держави та

досягнення фінансової рівноваги у середньостроковій перспективі, а також сприятиме підвищенню ефективності системи фінансово-бюджетного регулювання.

Література:

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.

Заячківська О. В., доцент,
*Національний університет водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Одним із важливих питань, що має вагоме значення для економічного розвитку України, адаптації національного законодавства до Європейських стандартів, є дослідження проблеми створення та розвитку ефективно функціонуючого фондового ринку України, який би забезпечив її достатньою кількістю інвестиційних ресурсів.

Вивченню особливостей функціонування та проблем розвитку вітчизняного фондового ринку присвячено праці багатьох науковців, зокрема К. Адамової, І. Бланка, М. Денисенко, В. Загорського, Б. Карпінського, В. Корнеєва, О. Корнійчука, Р. Перепилиці, В. Романенка, С. Румянцева [1], О. Савчук, В. Унінець-Ходаківської [2], О. Шелудько, І. Школьник, Г. Яцюка [3] та ін. [4; 5]. Однак деякі проблемні аспекти розвитку фондового ринку України потребують подальшого вивчення.

Метою дослідження є аналіз фондового ринку України.

Початком становлення фондового ринку України стала поява відповідних Законів України: «Про цінні папери та фондову біржу», «Про банки і банківську діяльність». Ці закони визначали умови та порядок випуску цінних паперів, а також регулювали посередницьку діяльність в організації обігу цінних паперів. З подальшим розвитком фондового ринку та масової приватизації, дані закони втратили свою чинність, і на заміну їм були затверджені нові законодавчі акти. Так, у 1992 році, був затверджений Закон України «Про приватизаційні папери» [6], який визначає поняття та види приватизаційних паперів, умови та порядок їх випуску, розміщення, обліку, використання та погашення.

Концептуальні підходи до побудови фондового ринку суттєво змінилися у зв'язку із схваленням у 1995 році «Концепції функціонування та розвитку фондового ринку України» [5; 7]. Вона визначає головну мету та основні

принципи функціонування і розвитку фондового ринку України [7]. Цією Концепцією передбачено можливість створення декількох фондових бірж, а також розвиток позбіржового ринку цінних паперів [5].

Пожвавлення законодавчої діяльності у сфері цінних паперів відбулося після прийняття Указу Президента України «Про державну комісію з цінних паперів і фондового ринку», Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів України» [8]. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – ДКЦПФР) була утворена 12.06.1995 року з метою комплексного правового врегулювання відносин на ринку цінних паперів, забезпечення захисту інтересів громадян України та держави, запобігання зловживанням та порушенням у цій сфері та відповідно до Конституції УРСР. Нове Положення про Комісію з'явилося двома роками пізніше, 14.02.1997 року. За ним, ДКЦПФР оголошувалася державним органом, підпорядкованим Президентові України і підзвітним Верховній Раді України.

Етап вдосконалення та впровадження міжнародних стандартів починається з 2000 року і триває по перше півріччя 2008 року. Цей етап характеризується не тільки оновленням законодавчої бази, а саме: відбувається прийняття Законів України «Про банки і банківську діяльність» [9], «Про цінні папери та фондовий ринок» [10], Рішення НКЦПФР «Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж» [11], але проводиться грошова приватизація, створюються нові інфраструктурні суб'єкти, запроваджується етика на фондовому ринку та кодекс корпоративного управління [12].

Далі настає етап фінансової кризи, який тривав з другого півріччя 2008 року по 2009 рік включно. З 2010 року і по теперішній час – це етап модернізації, тобто відновлення фондового ринку після фінансової кризи, поступове підвищення захисту прав інвесторів та формування конкурентоспроможності інфраструктури фондового ринку [12]. Розвиток фінансового сектору протягом 2009-2014 рр. мав дискретний та непропорційний характер. І тому для перетворення фінансового сектору України у конкурентоспроможне середовище з інвестиційно-інноваційним кліматом була затверджена Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [13], головною метою якої є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС.

За даними НКЦПФР в Україні станом на 1.05.2017 року зареєстровано 8 організаторів торгів на фондовому ринку [14]: ПАТ «Фондова біржа «Перспектива»», ПрАТ «Фондова біржа «ІННЕКС»», ПАТ «Київська міжнародна фондова біржа», ПАТ «Фондова біржа ПФТС», ПрАТ «Фондова біржа «Універсальна»», ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа», ПрАТ «Українська фондова біржа», ПАТ «Українська біржа». У табл. 1. відобразимо обсяги біржових контрактів.

Як видно, із табл. 1 за результатами торгів на організаторах торгівлі обсяг біржових контрактів з цінними паперами протягом 2015 року становив 290,77 млрд. грн. Протягом 2015 року порівняно з даними аналогічного періоду

2014 року обсяг зменшився на 53,08% (або на 328,92 млрд. грн.). У 2016 році обсяг становив 236,95 млрд. грн., що на 17,21% (або на 49,25 млрд. грн.) менше, ніж у 2015 році. Протягом січня-квітня 2017 року обсяг становив 73,68 млрд. грн., порівняно з даними аналогічного періоду 2016 року обсяг збільшився на 4,12% (або на 2,92 млрд. грн.) (січень-квітень 2016 року – 70,76 млрд. грн.).

Таблиця 1

**Обсяг біржових контрактів з цінними паперами
на організаторах торгівлі, млн. грн. [14]**

Організатор торгівлі	Роки			
	2014	2015	2016	01-04 2017
УФБ	463,08	301,98	18,93	0,24
КМФБ	9955,61	3565,31	1743,32	6,59
ПФТС	99910,23	53621,41	95023,54	26034,21
УМВБ	257,59	118,67	21,71	0
ІННЕКС	27,32	5,09	1,98	0,75
ПФБ (Універсальна)	12739,29	591,3	252,09	399,0
УМФБ	118,76	5,94	-	-
ПЕРСПЕКТИВА	496103,96	224455,51	136296,56	46127,94
СЄФБ	1265,53	1413,39	59,09	-
УБ	8588,0	6692,43	3536,08	1110,91
Усього	629429,38	290771,03	236953,29	73679,64

Отже, фондовий ринок України потребує подальшого реформування та удосконалення механізмів його функціонування. А це можна досягти забезпеченням стабільності та динамічного розвитку фінансового сектору, розбудовою інституційної спроможності регуляторів фінансового сектору та захистом прав споживачів фінансових послуг та інвесторів.

Література:

1. Румянцев С. Проблемні питання фондового ринку / С. Румянцев // Цінні папери України. – 2009. – № 36. – С. 9.
2. Унінець-Ходаківська В.П., Вихор О.І., Лятамбор О.А. Ринок фінансових послуг: теорія та практика. Підручник. – К.: Кондор, 2009. – 484 с.
3. Яцюк Г.В. Модернізація торговельної інфраструктури ринку цінних паперів / Г.В. Яцюк // Фінансова інфраструктура України – К.: Криниця, 2013. – С. 170-172.
4. Наконечна О.С., Рощина Н.В. Особливості функціонування фондового ринку України / О.С. Наконечна, Н.В. Рощина // Ефективна економіка. – Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, 2014. – № 12.
5. Руда О.Л. Функціонування фондового ринку України, проблеми та перспективи розвитку / О.Л. Руда // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2015. – № 6. – с. 794-798.
6. Закон України «Про приватизаційні папери»: за станом на 06.03.1992 р., № 2173-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2173-12>

7. Постанова ВРУ «Про Концепцію функціонування та розвитку фондового ринку України»: за станом на 22.09.1995 р., № 342/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/342/95-%D0%B2%D1%80>
8. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»: за станом на 30.10.1996 р., № 448/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>
9. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: за станом на 07.12.2000 р., № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
10. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»: за станом на 23.02.2006 р., № 3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
11. Рішення НКЦПФР «Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж»: за станом на 22.11.2012 р., № 1688 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12>
12. Алейнікова Н.М. Функціонування фондового ринку України в умовах економічної нестабільності фінансового середовища / Н.М. Алейнікова // Вісник ОНУ імені І.І. Мечнікова, 2016. – Том. 21. – Вип. 4(46). – С. 144-149.
13. Постанова НБУ «Про затвердження Комплексної Програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року»: за станом на 18.06.2015 р., № 391 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>
14. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/>

Кравченко О. А., д.э.н., доцент,
Государственный экономико-технологический университет транспорта
г. Киев, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОРТФЕЛЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Одной из особенностей инвестиционной деятельности украинских предприятий является преимущественная ориентация на капитальные вложения. Это связано с комплексом взаимосвязанных факторов, основными из которых являются следующие: (1) высокая степень износа основных средств: в 2015 г. их износ в среднем составлял 60,1%, в том числе в промышленности – 76,9% [1], что обуславливает необходимость, прежде всего, простого воспроизводства полностью изношенных основных средств; (2) ограниченность свободных финансовых ресурсов, следствием чего является ориентация их использования собственно на модернизацию средств производства; (3) неразвитость финансового рынка в Украине, что значительно ограничивает возможности предприятий в формировании портфеля ценных бумаг, а также их заинтересованность в них. Это существенно влияет на инвестиционные возможности предприятий, следствием чего является реализация отдельных инвестиционных проектов, а не формирование эффективного портфеля, ориентированного на достижение стратегических целей развития предприятия. При этом такие портфели являются «недостаточно часто используемым

инструментом для обнаружения скрытой стоимости...» [2, с. 11], а их реализация может способствовать повышению рыночной стоимости предприятия и, тем самым, его инвестиционной привлекательности.

Поскольку формирование стратегического портфеля предусматривает реализацию инвестиций для целенаправленного развития предприятия и обеспечения его будущей «успешности», то решение о включении проекта в портфель должно базироваться не на локальной его эффективности (прибыльности), а оценке его влияния на общую эффективность предприятия в целом. Это предполагает изменение подхода к оценке привлекательности каждого отдельного проекта для включения его в портфель. Так, исследователи отмечают, что в стратегический портфель можно включать убыточные проекты, при условии, что их реализация будет способствовать росту стоимости предприятия за счёт возникающих синергетических и опционных эффектов, обеспечения сбалансированности всего стратегического портфеля, а также выхода на новые рынки или сохранения текущих рыночных позиций, получения значительной прибыли в краткосрочном периоде, которую можно направить на реализацию других проектов в портфеле, загрузить производственные мощности предприятия и уменьшив потери, связанные с их содержанием и др. [3, с. 145]. Таким образом, критерием включения проекта в стратегический портфель будет не получение локального финансового результата, а оптимальное формирование и использование финансовых ресурсов в процессе реализации всех проектов.

Формирование такого портфеля является сложной задачей, решение которой должно одновременно предполагать достижение комплекса целей, зачастую взаимоисключающих: (1) повышение финансовой отдачи от реализации портфеля; (2) снижение общей рискованности стратегического портфеля; (3) достижение большего соответствия стратегическим целям; (4) рациональное распределение доступных финансовых ресурсов между проектами; (5) повышение качества анализа и отбора проектов в портфель; (6) расстановка правильных приоритетов для выполнения проектов; (7) обеспечение сбалансированности портфеля и др. [4, с. 20-21].

Сложности, связанные с целеполаганием при формировании стратегического портфеля, обуславливают следующие проблемы: (а) невозможность на ранних стадиях формирования портфеля корректно оценивать уровень привлекательности отдельного проекта, следствием чего является слишком большое количество проектов, включаемых в начальный портфель; (б) превышение потребности в ресурсах реальных финансовых возможностей предприятия для реализации необходимых проектов; (в) недостаточность информации или её некачественный анализ для своевременного принятия решений, касающихся не только включения проекта в портфель, но и приостановки или полного прекращения его реализации; (г) преимущественная ориентация на небольшие проекты и практически полное отсутствие крупных, как механизм недопущения возникновения или развития финансовых кризисов на предприятии и др.

По мнению Р. Купера, С. Эджета и Е. Кляйншмидта (McMaster University, Канада), результаты исследования которых представлен в [5], проблемы формирования стратегического портфеля обуславливаются, прежде всего, недостаточностью информации об особенностях реализации конкретного проекта при принятии решения; несогласованностью тактических и стратегических целей инвестиционной деятельности предприятия и, как следствие, разбалансированностью соответствующих портфелей, несоответствием применяемых методов и моделей формирования и управления портфелей.

С учётом изложенного формирование стратегического инвестиционного портфеля можно представить, как последовательную реализацию следующих этапов.

Этап 1. Формирование исходного множества инвестиционных проектов. Это предполагает первоначальный отбор проектов, разработку для них бизнес-планов, расчёт основных параметров и начальную оценку финансовых результатов, которые могут быть получены при их реализации, а также проверку их соответствия требованиям предприятия, стратегии его развития.

Этап 2. Оценка влияния реализации каждого проекта на реализацию стратегии развития; при этом рассматриваться должны не только показатели экономической эффективности проектов, прежде всего, NPV, PI и IRR, но и другие (технические, технологические, институциональные и др.) параметры, определяющие привлекательность конкретного проекта для предприятия.

Этап 3. Определение рейтинговой оценки для каждого проекта. Поскольку анализируемые проекты имеют различные количественные и качественные параметры, то определение рейтинговой оценки должно предполагать получение стандартизированной величины, прежде всего, относительной. Такая величина может быть определена в виде любого нормированного показателя, что позволит унифицировать параметры различных проектов и, тем самым, привести их к сравнимому виду для последующего анализа и ранжирования.

Этап 4. Анализ соответствия проектов интересам стейкхолдеров. Реализация любого проекта должна предполагать удовлетворение интересов всех заинтересованных сторон. При этом необходимо учитывать интересы как собственно предприятия, акционеров, финансовых учреждений, выступающих инвесторами, так и работников предприятия, местной общины и др., поскольку их приятие или неприятие проекта, активное или пассивное противодействие могут существенно повлиять на конечную его эффективность.

Этап 5. Оценка стратегического портфеля как единого, сложного инвестиционного проекта. Это предполагает оценку изменения стоимости предприятия при реализации сформированного портфеля, а также системных портфельных эффектов (синергетического, снижение рисков и др.) с учётом возможности перенаправления полученной прибыли на финансирование других проектов.

Предложенный подход к формированию стратегического портфеля предприятия позволит учитывать не только ожидаемый финансовый эффект от реализации отобранных проектов, взаимозависимости между ними, но и возможность возникновения дополнительных эффектов.

Литература:

1. Наявність і стан основних засобів за видами економічної діяльності (КВЕД-2010) за 2015 рік // Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Бенко К. Управление портфелями проектов: соответствие проектов стратегическим целям компании: пер. с англ. / К. Бенко, Ф.У. Мак-Фарлан. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2007. – 240 с.
3. Аникина И.Д. Формирование инвестиционного портфеля предприятия: методические аспекты / И.Д. Аникина // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 3. – 2011. – № 1(18). – С. 145-153.
4. Аньшин В.М. Модели управления портфелем проектов в условиях неопределённости / В.М. Аньшин, И.В. Демкин, И.М. Никонов, И.Н. Царьков. – М.: Издательский центр МАТИ, 2007. – 116 с.
5. Kahraman C. Multi-attribute comparison of catering service companies using fuzzy ANP: the case of Turkey / C. Kahraman, U. Cebeci, D Ruan // International Journal of Production Economics. – 2004. – № 87. – P. 171-184.

**Олексин А. Г., к.е.н., доцент,
Прокопчук І. М., студентка,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна**

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Для кожної країни питання протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, є питанням національної безпеки. Відповідно до вітчизняного законодавства відмивання злочинних доходів – це не лише кримінальні дії, але й систематична загроза для корпоративного сектору, а також для фінансових ринків.

Питанням здійснення фінансового моніторингу в Україні присвячені праці таких науковців: О.М. Бандурки, О.М. Бережного, С.А. Буткевича, С.О. Дмитрова, І.І. Д'яконова, А.В. Єжова, В.А. Журавля, В.С. Зеленецького, О.В. Кравченко, І.П. Приходько, В.В. Коваленко, І.В. Коломієць, В.Л. Кротюка, В.А. Некрасова, В.А. Тимошенка, Д.А. Файера.

З набранням чинності новою редакцією Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1] діяльність як суб'єктів первинного фінансового моніторингу, так і Державної служби фінансового моніторингу України (ДСФМУ) щодо протидії легалізації незаконно одержаних доходів та фінансуванню тероризму характеризується комплексністю і системним характером.

На сьогодні такою, що не сприяє забезпеченню високих показників ефективності фінансового моніторингу та є тривалою залишається

процедура реагування правоохоронних органів на матеріали, які надсилаються ДСФМУ та їх діяльності з виявлення послідовності реалізації злочинних схем і зворотного зв'язку з даною Службою щодо результатів проведеної роботи. Тому така ситуація знижує показник ефективності фінансового моніторингу – дієвість.

Для того, щоб підвищити ефективність фінансового моніторингу треба ураховувати той факт, що постійно ускладнюються схеми легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, незаконні доходи змішуються з легальними джерелами доходів, саме тому фінансовий моніторинг необхідно проводити постійно, систематизуючи і проводячи обробку, облік, аналіз даних про рух готівкових і безготівкових фінансових ресурсів юридичних і фізичних осіб, а також інших активів.

Зазначимо, що важливими у процесі фінансового моніторингу залишаються ризики, які вимагають співпраці ДСФМУ з НБУ, з метою передбачення негативних процесів. Таким чином, і стратегія, і тактика фінансового моніторингу має формуватися на основі результатів превентивного аналізу можливих ризиків відмивання незаконних доходів.

Сьогодні головним є необхідність у моніторингу фінансових потоків для розкриття фінансових операцій, які пов'язані з фінансуванням терористичної діяльності, а отже для підвищення ефективності фінансового моніторингу значним є застосування методу припинення, зокрема спекуляцій на валютному ринку країни, а також перехід від формальних показників роботи, проведеної у сфері фінансового моніторингу, до комплексного аналізу стану економік.

Ураховуючи те, що фінансовий моніторинг – це діяльність з виявлення операцій, які підлягають обов'язковому контролю, та інших операцій з грошовими коштами або іншим майном, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, завданням фінансового моніторингу є виведення бізнесу з тіні, забезпечення прозорості усіх фінансових операцій.

Реалізація заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування системи фінансового моніторингу дозволить забезпечити збільшення обсягів надходжень до бюджетів бюджетної системи держави, підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами держави, створить умови для економічного зростання та фінансової стабільності [2].

Підвищення ефективності фінансового моніторингу, як досконалий механізм відстежування й аналізу фінансових потоків можливе за умови:

1) функціонування такої системи фінансового моніторингу, коли через Єдину централізовану інформаційну базу всі його учасники зможуть користуватися його результатами та коли діятиме система ефективного оперативного обміну інформацією між зацікавленими органами державної влади;

2) використання в якості основи для створення системи фінансового моніторингу вже функціонуючих баз даних Державної фіскальної служби України та правоохоронних органів;

3) введення до складу об'єктів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, коштів, отриманих від мінімізації податків, операцій з бюджетними коштами, а також – одержаних від несплати митних і

податкових платежів. На сьогодні складно провести різницю між мінімізацією податків та трансферним ціноутворенням;

4) урахуваючи, що не завжди уповноважені органи мають оперативну інформацію про здійснення операцій на ринку цінних паперів, а також про персональні дані усіх учасників таких угод і операцій, важливим напрямом є чітке правове визначення методичних принципів обліку угод і операцій, що здійснюються на ринку цінних паперів з обов'язковим встановленням персональних даних учасників таких трансакцій;

5) посилення контролю за структурою власності організацій, що здійснюють операції з грошовими ресурсами або іншим майном, в частині, що стосується виявлення вигодонабувачів і дійсних власників; акумулювання в наглядових органах інформації про засновників (учасників) і дійсних власників організацій, які проводять операції з грошима або майном афілійованих осіб;

6) налагодження комплексної системи статистичної звітності правоохоронних та інших компетентних органів про попереджені, виявлені, розкриті, розслідувані злочини, а також про переслідування осіб, які їх вчинили;

7) забезпечення прозорості фінансово-банківської діяльності, посилення контролю за обігом готівкових коштів в зонах з високим рівнем ризику скоєння злочинів;

8) перехід від виявлення, розкриття і припинення окремих злочинів до комплексних випереджувальних заходів щодо нейтралізації і припинення діяльності злочинних співтовариств, причетних до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму;

9) здійснення контролю за витратами і доходами громадян із застосуванням непрямих методів, що сприятиме у т. ч. мінімізації ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

10) виявлення фінансових операцій, стосовно яких є достатні підстави для підозри в тому, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму і дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території України або державного кордону; виявлення представників незаконних збройних формувань та припинення їх фінансової діяльності, спрямованої на протиправне одержання доходів чи їх легалізацію;

11) виявлення фактів переміщення товарів, готівкових та безготівкових коштів, розрахункових документів, інших валютних цінностей, культурних цінностей, дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та виробів з них, які можуть використовуватися з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму;

12) виявлення злочинів, пов'язаних з комп'ютерними системами і даними (кіберзлочини), та запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних від їх здійснення;

13) забезпечення тісного взаємозв'язку фінансового моніторингу з системою управління та контролю за державними фінансами і фінансами органів місцевої влади;

14) створення необхідних фінансових, технічних, організаційних і кадрових умов функціонування системи фінансового моніторингу [3].

Досягнути усіх вище зазначених результатів можна лише за умови політичної та соціальної стабільності, що сприятиме успішному функціонуванню основних економічних інститутів, забезпеченню фінансової стабільності та стимулюванню сталого економічного зростання.

Література:

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141702.html

2. Д'яконова І. І. Сутність та значення фінансового моніторингу в банках [Текст] / І. І. Д'яконова // Вісник Академії митної служби України. – 2008. – № 1(37). – С. 7-14.

3. Фінансовий моніторинг в банку: Навчальний посібник / С.О. Дмитров, В.В. Коваленко, А.В. Єжов, О.М. Бережний; За ред. С.О. Дмитрова, В.В. Коваленко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 336 с.

Ткачук Н. В., к.е.н., старший викладач,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

ВПЛИВ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Важливою складовою створення сприятливих умов для поглиблення транскордонного співробітництва, реалізації євроінтеграційної політики України на місцевому рівні є результативність реформування митної системи України, як в частині забезпечення економічної безпеки територій, так і сприяння прогресивному економічному розвитку, в першу чергу, прикордонних територій.

Оскільки, транскордонне співробітництво в Україні здійснюється в умовах суттєвих диспропорцій соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів, рівня зайнятості населення зазначених територій України і прикордонних регіонів сусідніх держав, що призводить до соціальної нестабільності серед суб'єктів транскордонного співробітництва, тому і вважаємо, що транскордонне співробітництво є одним із інструментів прискорення процесів наближення рівня життя населення прикордонних регіонів до середньоєвропейського та забезпечення вільного переміщення людей, товарів і капіталів через кордон, що сприятиме соціальній та економічній конвергенції прикордонних регіонів та створенню нових можливостей для їх розвитку, в тому числі розвитку економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин, обміну досвідом.

Реформування митної системи повинно бути досить активним, радикальним та стосуватиметься дуже широкого кола питань, прямо чи опосередковано пов'язаних із митною системою. У розробці напрямів реформування взяла участь велика кількість українських та зарубіжних фахівців. Особливо варто виділити роль Митної та прикордонної служби США, чії представники близько трьох місяців присвятили вивченню української митної системи [2].

Реалізації запропонованих заходів сприяла тому, що приділено значну увагу стандартизації облаштування інфраструктури портів, митних складів, митних терміналів, пунктів пропуску та місць митного оформлення товарів для зручності їх користування людьми. Функціонування перелічених об'єктів повинно стати прозорим і відповідати завданням держави у митній сфері та у сфері охорони кордонів.

Зазначені місця (де це можливо і необхідно) обладнано медичними пунктами, пунктами громадського харчування, готелями для перевізників. У кожному місці функціонують санітарно-гігієнічні об'єкти чи споруди загального користування.

Пункти пропуску та місця митного оформлення покриті зв'язком і доступом до Інтернету (де це можливо) загального користування.

Інформаційна система ДФС дозволяє громадянам і перевізникам, які перетинають кордон, заздалегідь ознайомлюватись із ситуаціями з чергами в пунктах пропуску на кордоні [4].

Актуальним на сьогодні є також міжсекторне партнерство прикордонних територій, власне, оцінка зарубіжного досвіду і можливостей його застосування в Україні. Таким чином, варто: ознайомитись з досвідом міжсекторного партнерства країн Вишеградської четвірки у сфері транскордонного співробітництва; оцінити нинішній стан міжсекторного партнерства органів влади і громадських організацій прикордонних територій у сфері транскордонного співробітництва; презентувати мережу громадських організацій, налаштованих на активну участь у розвитку транскордонного співробітництва у взаємодії з органами влади; сприяти встановленню робочих контактів між представниками НГО прикордонних регіонів України та Республіки Білорусь. Проте, говорячи про транскордонне та міжрегіональне співробітництво, варто зробити акцент на важливості постійного взаємовигідного співробітництва влади, бізнесу та громадських організацій, яке дозволяє суспільству бути стабільним і ефективно досягати поставлених цілей.

Результативним стало набрання чинності Закону України від 3 вересня 2015 року № 666-VIII «Про внесення зміни до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України щодо експерименту в Одеській, Волинській, Львівській та Чернівецькій областях з фінансового забезпечення реконструкції, поточного ремонту автомобільних доріг загального користування державного значення» та постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 № 726 «Про проведення експерименту в Одеській, Волинській, Львівській та Чернівецькій областях з фінансового забезпечення реконструкції, поточного ремонту автомобільних доріг загального користування державного значення», відповідно до якої 50 відсотків суми перевиконання загального обсягу

щомісячних індикативних показників надходжень митних платежів (мито, акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів (продукції), що справляються під час митного оформлення товарів на територіях відповідно Одеської, Волинської, Львівської та Чернівецької областей, спрямовуються до спеціальних фондів відповідних обласних бюджетів та використовуються для ремонту доріг.

За підсумками вересня-грудня 2015 року перевиконання доведеного індикативного показника доходів бюджету становить 634,2 млн. грн., що дозволило залучити 312,3 млн. грн. до спеціального фонду обласного бюджету на поточний ремонт автомобільних доріг загального користування державного значення [3].

У 2016 році до зазначених вище законодавчих актів внесено зміни та продовжено експеримент на територіях Волинської, Львівської, Одеської і Чернівецької областей та м. Києва. Отже, за підсумками січня-липня поточного року перевиконання доведеного індикативного показника доходів бюджету дозволить залучити 206,6 млн. грн. до спеціального фонду обласного бюджету на поточний ремонт автомобільних доріг загального користування [3].

Щодо Волинської області, то тут в рамках даного проекту за 4 місяці 2017 року за рахунок перевиконання індикативних планів надходжень з митниці до держбюджету, з загальної суми 10% вже виділили 4,081 мільярда гривень на реконструкцію автошляхів. Також кошти з перевиконання планів митниці підуть на інфраструктуру пунктів пропуску та дороги в прикордонних територіях.

Зокрема, до кінця 2017 року планується витратити понад 24 мільйони гривень на облаштування відеоконтролю в МПП «Ягодин». Загалом Волинська митниця ДФС за рахунок перевиконання забезпечила надходження 240 мільйонів гривень, які за пілотним проектом скерували на ремонт доріг, в тому числі і в прикордонних районах [1].

Очікується, що потік людей з початком безвізу на кордоні зросте на 30%. Удосконалення інфраструктури на «Ягодині» у поєднанні з вжитими заходами зі спрощення процедур перетину та контролю дає можливість вдвічі збільшити його пропускну здатність.

В свою чергу з місцевих бюджетів на ремонт автошляхів у прикордонній зоні до кінця року виділять ще 100 мільйонів гривень.

Для повноцінної реалізації реформи буде створений офіс реформ, посадовці якого будуть розробляти, координувати, контролювати та супроводжувати комплекс відповідних заходів. Відповідні дії будуть проводитись протягом кількох років до повної реалізації розпочатих заходів.

Також поряд із офісом реформ буде запроваджено комунікативний центр, який, з одного боку, висвітлюватиме перебіг реформи, на постійній основі інформуючи громадян і бізнес-спільноту про досягнення нової митниці, а з іншого – аналізуватиме зворотний зв'язок, зокрема негативні тенденції, сигнали щодо неналежних чи недобросовісних дій митниці тощо.

Література:

1. Волинське агентство розслідувань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ar.volyn.ua/2017/05/24/volyn-poroshenko-skazav-de-shukaty-groshi-na-remont-dorig>
2. Інформаційна довідка щодо впровадження в Україні програм прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства та партнерства 2007-2013 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=148277&cat_id=127822
3. Офіційний портал територіальних органів ДФС у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lv.sfs.gov.ua/zahodi-dlya-platnikiv/264710.html>
4. Угода про фінансування програми «Підтримка секторальної політики управління кордоном в Україні» / дата набрання чинності для України 31.10.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a71/page
5. Strategic Framework for customs cooperation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/data/upload/publication/eu/ua/63244/customs_strategy.pdf

MODERN MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATION TECHNOLOGY IN THE ECONOMY

Osypova O., PhD (Economics), Senior Teacher,
*Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine*

THE USE THE THEORY OF CONVERGENCE TO STUDY THE DIFFERENTIATION OF WAGES IN THE REGIONS OF UKRAINE

Inequality of income distribution is the problem that does not lose its relevance at any stage of society development. Now in Ukraine, income inequality is formed both at the level of households and at the level of its administrative-territorial units – regions. Strengthening regional differences in income distribution leads to social and regional disequilibrium; affect the differentiation of indicators of regional economic development and triggers exacerbation of a number of socio-economic problems. Therefore, the study of the dynamics of interregional differences in the income distribution, in particular, wages and salaries as the main source of cash income of the population of Ukraine and the equalization of these differences, is an important scientific task.

In recent decades, many research works were developed devoted to equalization of the levels of development of countries or regions in which the key role is played by the theory of convergence. Convergence is interpreted as a rapprochement of development levels of the countries (regions) in time; the opposite process is called divergence [1].

The concept of σ - and β -convergence is currently the most common. Sigma (σ) – convergence means a reduction in the dispersion of economic development levels over time. The coefficients of variation are used as indices of σ -convergence. In this paper the coefficient of variation was calculated to verify the σ -convergence presence: $V = \sigma/\bar{x} \times 100\%$, where σ – standard deviation of wages by region, \bar{x} – the average wage by regions. The decrease with time of the coefficient of variation value means the presence of convergence, an increase – divergence [2, p. 56]. β -convergence means the presence of a negative dependence of growth rates from the initial development level, that is, regions with a low level of wages or salaries are characterized by higher growth rates than the regions, which have high wages or salaries, and in the long term it should lead to equalization of regional differences in wages or salaries size. β -convergence model can be represented as [1]:

$$\left(\frac{y_{iT}}{y_{i0}} \right)^{\frac{1}{T}} = a + b \ln y_{i0} + \varepsilon, \quad (1)$$

where y_{iT} , y_{i0} – the average monthly wage in the i -th region ($i = \overline{1, 23}$) in the initial (0) and last (T) periods of time; a , b – regression coefficients; ε – residual.

The convergence process is characterized by two indicators:

- Convergence speed, which shows by how many percentage points the gap between regions is reduced for a specific period of time:

$$\beta = -\frac{\ln(1+T \cdot b)}{T}. \quad (2)$$

- Half-period – the time for which the gap between the regions is halved:

$$\tau = \ln(2) / \beta. \quad (3)$$

For the study the official statistical data concerning the size of the average monthly wage of employees by regions of Ukraine for 2000-2016 years, were considered [3, 4]. The value of wages was adjusted according to the inflation index, the initial period of the research – 2000 year was taken as the base year.

Analysis of the statistical data on the size of wages in the regions of Ukraine in 2000-2016 allows us to draw the following conclusions. The maximum amount of wage during the period of 2000-2016 was observed in Kyiv Region, the minimum – in Ternopil Region. With the exception of the periods of 2009-2010 and 2014-2016, there was a clear trend of increase both of regional minimum and maximum wages. In addition, the entire study period was characterized by the presence of a significant gap between minimum and maximum wage values in the regions of Ukraine.

Table 1 shows the growth rates of the minimum (Δ_{\min}), maximum (Δ_{\max}) of wages by region and the value of the coefficient of variation V, which was chosen as the σ -convergence indicator.

Table 1

Rate of growth of wages and the dynamics of σ -convergence indicator (V) in regions of Ukraine, %

r	Yea	Δ_{\min} , %	Δ_{\max} , %	V, %	Year	Δ_{\min} , %	Δ_{\max} , %	V, %
	2001	133	126	24,1	2009	96	93	15,6
	2002	125	119	22,5	2010	108	102	14,8
	2003	119	111	21,2	2011	108	113	16,3
	2004	114	113	19,8	2012	117	115	15,5
	2005	129	124	19,4	2013	107	107	15,2
	2006	118	118	17,9	2014	86	85	14,7
	2007	111	113	17,3	2015	83	86	16,2
	2008	114	110	16,8	2016	105	109	14,9

Table 1 demonstrates that the growth rate of the regional minimum wage, as a rule, was higher than the growth rate of the maximum wage, indicating the possibility of the existence of β -convergence. Also, a decrease of the coefficient of variation during 2000-2016 testifies about a decrease in the interregional inequality of wages in course of time, in other words, about the presence of σ -convergence.

To test the presence of β -convergence by formula (1) it was obtained the following regression equation (values in parentheses are t-statistics):

$$\left(\frac{y_{it}}{y_{i0}} \right)^{1/T} = 3,644 - 0,043 \ln y_{i0} + \varepsilon; \quad R^2 = 0,778; \quad F = 77,194.$$

(13,751) (8,781)

The parameter value $b(b = -0,043)$ indicates the presence of β -convergence, i.e. gradual rapprochement of regions of Ukraine at the time in the wage or salary size due to higher rates of growth in regions with low salary in the initial stage of the study. The obtained values of R^2 , F- and t-statistics indicate the reliability of the constructed regression. The convergence speed was calculated based on (2) and is 7.8%, i.e. interregional gap in the nominal value of wage will in average decline by 7.8% for a year. The value of half-period obtained by the formula (3) is ≈ 9 years, that is, in order to reduce by half the interregional differentiation in the nominal value of wage, it is necessary nine years (assuming current trends in the economy continue, and no shocks, etc.).

Now it can be seen that, the conducted calculations lead to the conclusion that during the study period in Ukraine a reduction of the interregional differentiation in the nominal value of wages of the population was observed. However, the pace of levelling of regional differences cannot be considered satisfactory, indicating the need for additional measures of state and local authorities to reduce inequalities in income distribution at the regional level.

References:

1. Tolmachev N. M. Theoretical and empirical approaches to the convergence of agricultural production / N. M. Tolmachev // Bulletin of Volgograd State University. Series 3 «Economics. Ecology». – 2012. – № 1. – P. 193-199.
2. Rayevnyeva O. V. Disproportion of socially-economical development of regions in Ukraine: assessment and regulation tools: monograph / O. V. Rayevnyeva, O. Yu. Bobkova. – Kharkiv: INZhEK, 2014. – 257 p.
3. Statistical Yearbook of Ukraine for 2015. The State Statistics Service of Ukraine. Retrived from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/zb/11/zb_2015_ukr.zip
4. Payment of labor and social-labor relations for 2016. The State Statistics Service of Ukraine. Retrived from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/bl/12/bl_opstv0916pdf.zip

Ситник Н. В., аспірант,

*Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ ДЕРЖАВИ

Інформаційно-комунікаційні технології за останні десятиліття істотно трансформували світову економіку. Розвиток та становлення інформаційного суспільства є передумовою для еволюційного переходу до наступної стадії розвитку людства, технологічною основою якої є індустрія створення, обробки

і передачі інформації Сформовані за їх допомогою потоки повідомлень, створили своєрідну інформаційну сферу, яка дозволила значно підвищити вплив індивідуума на управління економікою.

Значний внесок у дослідження інформаційно-комунікаційних технологій (далі ІКТ) та, зокрема, впливу ІКТ на процес управління економікою зробили вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема Д. Белла, Е. Тоффлера, І. Масуди, М. Кастельса, Т. Стоуньєра, М. Мак-Люєна, М. Землянової, В. Андрущенко, А. Сіленко, О. Соловійова, А. Толстоухова, Д. Яковлева та інші.

Формування інформаційного суспільства є вимогою часу і питання розвитку інформаційного суспільства стає питанням державної ваги оскільки економічний, політичний і соціальний розвиток країни стає прямо залежним від інформаційно-інтелектуального потенціалу її населення.

Розглядаючи питання взаємодії інформаційного суспільства та системи управління варто зазначити, що сьогодні універсальні тенденції розвитку публічного управління, зберігаючи тенденцію до контролю над інформацією, упевнено витісняють саму можливість відповіді населення (тобто безпосередньо комунікаційну складову політичної взаємодії) на периферію стосунків влади і громадян [1].

Досвід зарубіжних країн щодо використання інформаційних технологій (далі – ІТ) в управлінні економікою можна спостерігати у табл. 1.

Таблиця 1

Досвід ІТ в управлінні економікою [2]

Країна	Застосування інформаційних технологій
Естонія	Функціонування Інтернет-порталу «Сьогодні вирішую я» (Tana otsustan mina), який дозволяє громадянам республіки взяти участь в управлінні державою.
США	Публікація офіційних документів на урядових Web-сайтах, електронізація сплати податків, надання статистичної інформації про роботу державних органів населенню; застосовується ІТ в медицині і сфері охорони здоров'я.
Англія	Реєстрація фірм, що здійснюється через мережу Інтернет, потребує заповнення тільки однієї форми; використовуються чотири рівні «електронної» взаємодії.
Фінляндія	Надання державних послуг громадянам через мобільний зв'язок.
Сінгапур	Верховний суд Сінгапуру надсилає громадянам SMS, щоб нагадати дату засідання. Можливість подання електронного позову громадянами.
Болгарія	Нова ІКТ система об'єднує паспортний департамент із міністерством внутрішніх справ, поліцією та системою кримінального судочинства. Це дозволяє громадянам одержати паспорт протягом 5-10 хвилин.

З табл. 1 видно, що високий рівень розвитку інформаційної економіки і спеціалістів у цій галузі значно покращує і підвищує рівень комунікації між соціумом і урядом, полегшує процес діловодства переміщуючи всю документацію у онлайн режим.

В Україні так зване «електронне урядування» все ще недостатньо розвинене і однією з найважливіших проблем розвитку цієї сфери, на нашу думку, є недостатність її фінансування, що призводить до втрати найцінніших людських кадрів і їх відтік за кордон.

Прикладами використання інформаційних технологій в Україні є:

- Можливість громадян подавати електронні петиції на сайтах Верховної Ради та Президента;
- Робота системи Електронного вступу до ВНЗ;
- Портал державних послуг;
- Сайт Державного агентства з питань електронного урядування України;
- Національний портал відкритих даних;
- Онлайн-калькулятор для розрахунку субсидій;
- Електронний кабінет платника податків;
- Можливість відстеження транспорту он-лайн [2].

Отже, на наш погляд, використовуючи приклад зарубіжних країн розбудова «електронного урядування» в Україні буде не лише позитивно впливати на соціально-економічний розвиток держави, але й може стати одним з визначальних факторів її подальшого інформаційного розвитку. Для цього необхідно забезпечити залучення висококваліфікованих кадрів для розробки програми «електронного урядування» та розробити нормативно-правову базу, яка б відповідала сучасним умовам. В подальшому ці кроки забезпечать вищу якість надання адміністративних послуг, покращення роботи державного апарату управління, налагодить інформаційну комунікацію між органами влади та реально *покращить* міжнародний імідж України.

Література:

1. Яковлев Д. В. Комунікативні чинники формування демократичної політики / Д. В. Яковлев // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2007. – Вип. 9. – С. 167-175.
2. Микитюк В. О. Інформаційні технології в оптимізації функцій державного управління / В. О. Микитюк // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://conferencekneu.wordpress.com/2017/04/20>

Ставицький О. В., к.е.н., доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Інформаційна інфраструктура підприємства зазнає постійних змін. Цей процес може відбуватися як ціленаправлено, в рамках певної ІТ-стратегії, так і стихійно, під впливом нагальних потреб бізнесу. Результатом являється вкрай неоднорідний ІТ-ландшафт, що містить додатки і програмні компоненти від різних виробників, які реалізовані на різних платформах і часто дублюють окремі функції. Ситуацію ускладнюють процеси злиття і поглинання компаній, що призводять до спадкоємства нових інформаційних систем і додатків.

У сучасних умовах зростає залежність бізнесу від інформаційних технологій, причому для його успішного розвитку важливий не стільки набір додатків, що автоматизують окремі функції або бізнес-процеси, скільки інтеграція і взаємодія інформаційних систем і додатків.

Виробнича корпорація представляє собою окрему виробничо-господарську одиницю, яка виробляє певний продукт і характеризується виробничо-технічною, організаційною та економічною цілісністю. Як основна ланка виробництва, підприємство для виконання виробничого процесу повинно мати необхідні трудові, матеріально-технічні та фінансові ресурси. Підприємство, як юридична особа, яка безпосередньо або через посередницькі організації встановлює господарсько-фінансові зв'язки з покупцями і постачальниками продукції, з ремонтно-будівельними, транспортними, науково-дослідними, проектними та іншими організаціями.

Корпоративна інформаційна система (КІС) – це інформаційна система, яка підтримує автоматизацію функцій управління і надає інформацію для поглиблення знань і прийняття управлінських рішень. У ній реалізовано сучасну управлінську ідеологію, яка поєднує бізнес-стратегію підприємства і прогресивні інформаційні технології [1].

Незалежно від типу, кожне підприємство з організаційної точки зору складається з підрозділів, що виконують певні етапи виробничого процесу: основне виробництво або цех, допоміжні виробництва і послуги, функціональні відділи і т.д.

За характером виробництва виробничі підприємства поділяють на два класи: дискретні і безперервні. За характером виробленого продукту існують два типи виробничого підприємства:

- підприємство, яке виробляє товари;
- підприємство, яке виробляє не виробничі товари.

За розміром підприємства можуть бути: великими, середніми і малими. Розмір підприємства визначається обсягом виробництва, числом працівників і

обсягом основних фондів. Є три типи виробництва: одиничне, серійне і масове. Одиничне виробництво характеризується нестабільністю і поодинокими екземплярами виробництва. Серійне виробництво характеризується обмеженою номенклатурою і випуском продукції повторними партіями, процес підготовки продукту організується в паралельній або послідовно – паралельній формі. Масове виробництво характеризується вузькою номенклатурою, великим обсягом випуску продукції протягом тривалого часу.

За характером зв'язку підприємства із зовнішнім середовищем поділяють наступні типи виробничих систем: підготовка за складом, збір за замовленням, підготовка на замовлення, установка на замовлення, проектування за замовленням.

Виробничий процес може бути характеризований одночасно різними характеристиками. Наприклад, на підприємстві одночасно можуть бути реалізовані одиничне виробництво і серійне виробництво.

Продукт може бути виготовлений за складом і за замовленням. Для аналізу діяльності підприємства і вирішення різних завдань, пов'язаних з виробництвом, створюються різні види моделей. Повна класифікація моделей, що використовуються для автоматизації, наведена в стандартах IDEF (Integrated Computer Aided Manufacturing DEFinition). Ці стандарти використовуються при створенні моделей підприємства.

Завдання вибору інтеграційної стратегії, відповідної до потреб бізнесу, нетривіальна незважаючи на те, що сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє успішно долати технологічні труднощі зв'язування додатків в одну систему.

Повноцінна КІС повинна забезпечити інформаційну прозорість підприємства, формувати єдиний інформаційний простір, який об'єднує інформаційні потоки, що йдуть від виробництва до нього, з даними фінансово-господарських служб і видавати необхідні повідомлення для всіх рівнів управління підприємства [3].

Впровадження корпоративної інформаційної системи на підприємстві, як і будь-яке серйозне перетворення, є складним і часто болючим процесом. Однією з причин невдачі впровадження ІС на підприємстві є не стільки невірною обраною інформаційною технологією, скільки неадекватним управлінням підприємством [2].

Безумовно, розвиток корпоративних систем буде розвиватися стільки часу, скільки розвиваються інформаційні технології. На динаміку процесу також впливають різні теорії корпоративного управління, які постійно з'являються, і впроваджуються на підприємствах. Розвиток і вдосконалення КІС є одним з елементів природного процесу технологічного та організаційного прогресу.

Таким чином, можна додати, що для сучасних підприємств корпоративні інформаційні системи є важливим засобом управління. Виконуючи функції групування, систематизації, обробки та аналізу даних, вони допомагають успішно реалізовувати функції корпоративного управління на підприємстві та контролювати потоки інформації.

Отже, сучасне корпоративне управління неможливе без новітніх інформаційних технологій. Однією з головних умов досягнення успіху в цьому

є максимальна інтеграція різних інформаційних систем, котрі повинні допомагати органам управління у забезпеченні ефективної роботи підприємства.

Література:

1. Гушко С.В. Управлінські інформаційні системи: [навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл.] / С.В. Гушко, А.В. Шайкан. – Львів: Магнолія Плюс, 2006. – 320 с.
2. Корпоративная информационная система (КИС) – [Электронный ресурс]. – URL: http://www.nslabs.ru/articles/?child_id=5
3. Луцяк В.В., Терез Н.О. Основи класифікації малих виробничих підприємств. Аспект маркетингової діяльності / В.В. Луцяк, Н.О. Терез // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – Т. 1. – № 2. – С. 178.

Черноусова Ж. Т., к.ф-м.н., доцент,

Солопов А. А., студент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ РЕКЛАМНИХ ВКЛАДЕНЬ ФІРМИ НА КОНКУРЕНТНОМУ РИНКУ

Визначення оптимальних рекламних витрат є однією із складних задач, з якими стикається керівництво будь-якої фірми.

На конкурентному ринку реклама є не тільки засобом підвищення попиту, але й інструментом конкурентної боротьби на рівні з ціною. До того ж ефект реклами проявляється із затримкою.

Реклама дозволяє збільшити обсяг продажів, однак залежність підвищення попиту від підвищення рекламних витрат не є лінійною. При збільшенні рекламних витрат після певної точки їх ефективність буде зменшуватись.

Оскільки на ринку є й інші фірми, які продають аналогічні товари чи послуги, і наша фірма розділяє з ними одну й ту ж аудиторію, то одна частина людей купить наш товар, а інша частина – товар конкурентів. Свій вибір вони зроблять на основі багатьох критеріїв, зокрема і реклами.

В певні періоди наш товар будуть покупати більше. З точки зору реклами це значить, що кількість людей, яких можна за допомогою реклами схилити до покупки також більше, а значить і рекламні витрати повинні бути більшими.

Реклама не діє миттєво, з моменту її початку інформація накопичується у свідомості людей з кожною зустріччю з рекламою і досягає піку через певний час. Якщо реклами стане менше, то люди почнуть забувати її швидше, ніж їм будуть нагадувати про неї, і пик їх знань про товар впаде. Якщо реклами не стане взагалі, їх знання будуть деякий час згасати, поки не впадуть до мінімального рівня.

Рекламні витрати позначимо через A . При цьому у реклами є певна ефективність, яка виявляється достатньо нестабільною величиною. На неї є два основних джерела впливу – внутрішній та зовнішній.

Внутрішній вплив показує, як вкладені кошти у рекламу конвертуються в продажі. Наприклад, куди були вкладені гроші – в телебачення, інтернет, радіо чи ще куди. Зовнішні чинники впливу – це те, на що ми не можемо вплинути. В основному – це наші клієнти і конкуренти.

Це означає, що у нас є деяке співвідношення між грошами, які ми додатково вклали в рекламу, і між збільшенням продажів. Це і буде наша ефективність реклами, яку позначимо через b .

При цьому ефективність реклами змінюється від її кількості, а саме, наші конкуренти і клієнти чутливі до кількості нашої реклами.

Конкуренти також мають свою рекламу і у відповідь на збільшення нашої реклами будуть збільшувати свою, що знизить ефективність нашої, оскільки вони діють на одну аудиторію. Тому для зручності рекламні витрати можна також записати як $\frac{A}{R}$ – доля рекламного ринку, в який входять наші конкуренти. Тут R – це рекламний ринок (обсяг реклами нашої фірми і конкурентів (в грошах), який діє на клієнтів).

В такому випадку залежність буде мати наступний вигляд:

$$b = \chi \cdot \frac{A}{R},$$

де χ – це параметр насичення нашою рекламою.

Якщо ми захочемо змінити свою долю ринку реклами, то стикнемося з рядом наслідків. В першу чергу ця зміна вплине на клієнтів наших конкурентів, і деяка їх частина стане нашою.

Це також торкнеться наших старих клієнтів і, відповідно, їх насичення рекламою. Наше розширення спричинить відповідну реакцію конкурентів. Навіть якщо реакції не буде, захоплювати його аудиторію буде все складніше і складніше, оскільки існує численність сторонніх чинників, які впливають на вибір клієнтів. Територіальні, особливості товару, незалежні рекомендації і багато інших.

Тому зміна ефективності реклами відносно зміни розміру рекламних витрат буде мати такий вигляд:

$$b(t) = \frac{A(t)}{R(t)} / i_b \frac{A(t)/A(t-\tau)}{R(t)/R(t-\tau)},$$

де i_b – деяке додатне число.

Залежність $i_b \frac{A(t)/A(t-\tau)}{R(t)/R(t-\tau)}$ теперішнього відносно минулого періоду показує, що складність захвату нової аудиторії буде зростати геометрично, тому й ефективність реклами буде спадати, відповідно, геометрично.

Але це – ефективність реклами на теперішній період, а реклама має властивість проявлятися із затримкою.

За тією причиною розглянемо два основних прояви затримки.

При появі реклами людям потрібен деякий час, поки їх знання про товар не досягне піку, вище якого вони не зможуть засвоювати рекламу, через те, що

будуть забувати її деталі з рівним темпом. Як правило на це потрібно близько двох тижнів реклами.

Другий прояв затримки пов'язаний із знанням про товар у цілому. Для цього потрібен порівняно великий період часу. Для різних товарів чи послуг по-різному, але в середньому біля року. Він залежить від кількості нашої реклами і від кількості реклами конкурентів – все теж співвідношення $\frac{A}{R}$. Він впливає на інерційні продажі, далі $x_{(u)}$.

Вони можуть сформувати основну частину продажів, обумовлених рекламою (залежить від товару). Що підвищує значимість рекламних вкладень в довгостроковому періоді аж до того, що реклама в реальному періоді може не окупати себе, але з часом переходить в прибуток.

$$x_{(u)}(t) = x_{(u)}(t-1) * a(t) * \left(\frac{A(t)}{R(t)} / \frac{A(t-\tau)}{R(t-\tau)} \right) / i^{\frac{A(t)}{R(t)} / \frac{A(t-\tau)}{R(t-\tau)}} * \tau;$$

де $a(t)$ – це динаміка зміни ринку;

τ – виражає, на якій частині від необхідного терміну відбуваються зміни.

Наприклад, ми підвищили долю ринку реклами впродовж двох місяців на 10%. Значить інерційні продажі (з врахуванням всіх геометричних пенальті через конкурентів і насичення) зміняться на певне число, яке ми помножимо на 1/6. (Через те, що у нас строк змін $x_{(u)}$ – 1 рік, а 2 місяця – це 1/6 року.)

Загалом, наші рекламні витрати A принесуть нам обсяг продажів:

$$x(t) = x_{(u)}(t) + A(t) * b(t).$$

Також можна побачити, що при моделюванні на нескінченно великі періоди, або якщо фірма орієнтується на отримання максимального розміру прибутку з часом, є доцільним вимкнути ефект запізнення реклами, щоб знайти оптимальний розмір інвестицій у розширення ринку для отримання максимального довгострокового доходу. Але зазвичай реальні фірми такого не роблять, бо існує певний фактор ризику. І звичайно при максимально можливих доцільних інвестиціях чутливість до змін є дуже великою. Тому фактор ризику можна враховувати через декілька змінних у моделі.

У першу чергу це можуть бути обмеження, які б не давали розростатися загальним витратам або ціні вище певного рівня, але це не завжди правильне рішення, оскільки іноді ринок зростає досить стрімко і, не збільшуючи «безпечні інвестиції» пропорційно, середній прибуток буде спадати.

Література:

1. О'Шонесси Дж. Конкурентный маркетинг: стратегический подход. – СПб.: Питер, 2002. – 864 с.
2. Белошапка В.А. Стратегическое управление и маркетинг в практике фармацевтических фирм / В.А. Белошапка, Г.В. Загорий, В.А. Усенко. – К.: РИА Триумф, 2001.
3. Мнушко З.М. Менеджмент та маркетинг у фармації: Ч. II. Менеджмент у фармації: Підручник для студентів вузів / З.М. Мнушко, Н.М. Дихтярьова / Під ред. З.М. Мнушко. – [2-е вид.] – Х.: НФаУ «Золоті сторінки», 2009.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО БІЗНЕС-ПЛАНУ

Просування проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, підприємництву, творчості й інноваційній діяльності, та заохочення офіційного визнання і розвитку мікро-, малих і середніх підприємств, у тому числі шляхом надання їм доступу до фінансових послуг, є однією з підцілей глобальної цілі 8 сталого розвитку відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний розвитку у галузі сталого розвитку на період до 2030 року», схваленої 25.09.2015 р. (A/RES/70/1).

Документом, що описує основні аспекти майбутньої діяльності підприємства з реалізації будь-якої бізнес-ідеї або будь-якої інвестиційної програми, є бізнес-план [1]. Методики та стандарти бізнес-планування мають такі організації як UNIDO, EBRD, СБРР, KPMG, TACIS. Міністерством економіки України в 2006 р. затверджені методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств [2].

Спеціальне програмне забезпечення, зведене в хронологічному порядку в табл., надає шаблони бізнес-планів, інструменти з обчислення основних фінансових і комерційних показників [3]. Систематизовані програмні продукти допомагають врахувати всю специфіку бізнесу, дозволяють моделювати операційну, інвестиційну та фінансову діяльність на основі опису економічного оточення, політики та податкової системи, виявити потреби в інвестиціях та кредитах, представити різні варіанти розвитку при різних варіантах фінансування; скласти грамотне обґрунтування проекту; провести швидко і точно аналіз чутливості, розрахувати точку беззбитковості; пропонують статистичні методи, що допоможуть найкращим чином оцінити бізнес-план.

Успішність бізнес-плану залежить від врахування ризиків, у т.ч. валютних, досвіду конкурентів та ринкового середовища загалом, реальних і прогнозованих макроекономічних факторів, можливої політичної чи іншого виду нестабільності, а також використання актуальних на час складання бізнес-плану показників. Сучасні інформаційні технології здатні суттєво спростити процес розробки бізнес-планів, розширити можливості аналізу альтернативних варіантів управлінських рішень.

Інформаційні технології в бізнес-плануванні

<p>Найменування програмного продукту, розробник, рік створення, орієнтовна ціна, режим доступу до електронного ресурсу</p>	<p>Можливості програмного продукту</p>
<p>Business Plan Pro, розробник Palo Alto Software, 1991 р., ціна 95\$, http://www.paloalto.com/business_plan_software/</p>	<p>Програма допоможе проаналізувати ринок, створити графіки, згенерувати оригінальний бізнес-план. Текстова частина містить пояснення до пунктів, які заповнюються при детальному описі. Складання фінансового плану повністю автоматизоване, що прискорює виконання розрахунків і побудову графіків. В базі програми міститься близько 400 зразків готових планів. Передбачена можливість враховувати побажання інвестора і вносити корективи в он-лайн режимі.</p>
<p>Business Plan PL, розробник PL Soft, 1994 р., ціна від 13 000 руб., http://soft.oszone.net/program/13857/business_plan_pl/</p>	<p>Програма містить велику кількість різних форматів бізнес-планів. Вся графіка має привабливий вигляд. Програма дозволяє легко створити текстову частину бізнес-плану, оскільки містить величезну базу стандартних текстів та описів і потрібно лише відредагувати там, де це необхідно, текст. Програма Business Plan PL особливо незамінна при складанні фінансової частини проекту – розділ створюється буквально за одним натисненням клавіші (всі необхідні таблиці, діаграми). Також програма здійснює контроль за методичними помилками. Програма може розширюватися з допомогою наступних компонентів: Business Plan Text – допомагає при розробці текстової частини, роблячи її портативною куди завгодно; Business Plan Analyzer – містить розширений набір інструментів для аналітичного аналізу; Business Plan Integrator – дозволяє комбінувати декілька проектів; Business Plan Report Designer – розширені можливості дизайну бізнес-плану</p>
<p>Третє покоління Comfar III Expert для Windows, розробник організація з промислового розвитку UNIDO в структурі ООН, 1995 р.,</p>	<p>Програма дозволяє симулювати короткострокові і довгострокові інвестиційні проекти, виконувати аналіз як промислових, так і не промислових проектів, – нових, проектів з розширення бізнесу, об'єднання бізнесу. Програма враховує бізнес-особливості понад 160 країн, дозволяє створити бізнес-план, який був би прийнятний конкретно в економічних умовах обраної країни. Більше 8000 відгуків про програму було зібрано з усього світу і враховані у третій версії. Головний модуль Comfar приймає фінансові й економічні дані, створює фінансові та економічні звіти і графічні моделі. Також</p>

<p>ціна 127 000 руб., http://comfar-iii-expert.software.informer.com/5.2/ В 1983 р. була випущена перша версія даного програмного забезпечення</p>	<p>модулі допомагають в аналітичному процесі. Метод аналізу витрат і виручки та метод доданої вартості в економічному аналізі, створені UNIDO, включені в програму. Програма може використовуватися для аналізу інвестицій в нові проекти і розширення або модернізації діючих підприємств. При створенні спільних підприємств можуть бути розглянуті фінансові перспективи кожного партнера чи класу акціонерів. Дозволяє виконувати аналіз із застосуванням різних припущень стосовно інфляції, ревальвації валюти і зростання цін. Comfar, що наразі доступний 19 мовами, російською включно, супроводжується навчальними матеріалами, рекомендаціями і взаємопов'язаним програмним забезпеченням для розробки і підготовки проектів. Comfar також включає спеціалізовані модулі, зокрема, Механізм Чистого Розвиття (CDM) та Экологическое Управление и Учет (ЕМА)</p>
<p>Project Expert, компанія Pro-Invest Consulting, 1995 р., ціна від 50 000 руб., http://soft.mydiv.net/win/download-Project-Expert.html</p>	<p>Програма незамінна для складання бізнес-плану: бере на себе всю фінансову частину бізнес-плану і покроково допомагає заповнити необхідну текстову частину в правильному форматі по всьому проекту, що дозволяє при кожному оновленні вихідних даних, миттєво оновити весь бізнес-план. Project Expert дозволяє виконувати прогнози фінансової та управлінської звітності, обчислення показників ефективності інвестицій; порівняти різні варіанти розвитку проекту (найгірший, середній, оптимістичний). Програма Project Expert повністю моделює операційну, інвестиційну та фінансову діяльність. Для цього потрібно описати економічне оточення, політику і податкову систему, а програма допоможе врахувати всю специфіку бізнесу і надасть робочу модель. Програма допоможе виявити потреби в інвестиціях та кредитах, а також представити різні варіанти розвитку при різних варіантах фінансування; скласти грамотне обґрунтування проекту. Провести швидко і точно аналіз чутливості, розрахувати точку беззбитковості. Програмний продукт пропонує безліч статистичних методів, які допоможуть найкращим чином оцінити бізнес-план</p>
<p>Мастерская бизнес-планирования, розробник компанія «Корпоративные финансы», 2000 р., ціна від 4000 руб., http://rutracker.com/knigi-education/ekonomi</p>	<p>Програма є комплексною, включає в себе кілька макетів бізнес-планів, використовує безліч шаблонів за розрахунками, дозволяє скористатися 67 готовими реальними проектами. Автоматично прораховуються баланс, платоспроможність і показники ліквідності. Ця програма для бізнес-плану містить інструментарій щодо оцінки фінансової перспективи, бухгалтерської звітності, аналізу cash-flow (поток готівки); формує звіт про фінансові результати</p>

<p>ka-i-pravo/96625- ООО- Korporativniy- menedzhment- Masterskaya.html</p>	
<p>ИТ: Финансовое Планирование, розробник Н. Корольков, 2007 р., ціна 50 000 руб., http://itfp.ru/demo/</p>	<p>Це програмне забезпечення для бізнес планування, фінансового моделювання і прогнозування, оцінки інвестиційних проектів. Програма максимально спрощує складання бізнес-плану і призначена для підприємств будь-якої галузевої специфіки: виробництво, торгівля, послуги. Програмне забезпечення автоматично формує фінансову звітність і дозволяє здійснити аналіз на шістьдесят кроків планування при значенні кроку місяць, квартал, півроку, рік. Програма в автоматичному режимі визначає оптимальний рух логістичних, технологічних і фінансових операцій з можливістю моделювання ресурсів підприємства на будь-якому кроці планування</p>
<p>ФМП: план/факт анализ 2.5, розробник консалтингова група «Менеджмент, Бизнес, Инвестиции», 2010 р., ціна 4000 руб., http://freesoft.ru/ fmp_planfakt_ analiz</p>	<p>Простий інструмент для фінансового планування і управління діяльністю підприємства на основі прийнятих бюджетів, який допоможе користувачеві не тільки проводити порівняння отриманих фактичних результатів з плановими значеннями, але і аналізувати причини виникнення відхилень</p>
<p>Альт-Инвест 7 фірми «Альт» (Санкт- Петербург), 2015 р., ціна 110 000 руб., http://www.alt- invest.ru/index.php /ru/programmy/tse py</p>	<p>Програма дозволяє здійснювати оцінку бізнес-проектів, складати бізнес-плани або ТЕО будь-якої складності. Програмний продукт призначений для підготовки, аналізу та оптимізації інвестиційних проектів різних галузей, масштабів і спрямованості. Продуктує описову частину документу, створює складні таблиці, діаграми, графіки (календар робіт). Вводити знадобиться тільки власні дані. Програма допоможе визначити доцільність створення продукту або надання послуги. Планування продажу, витрати, інвестиції, податки; врахування наявних активів і зобов'язань, макроекономічних прогнозів; кілька валют; підбір графіка кредитування – все це можливості Альт-Инвест 7. Існує кілька версій програми, спеціалізованих під конкретні завдання і види робіт. Вони адаптовані під російську систему оподаткування і бухгалтерської звітності</p>
<p>Plan Business Intelligent 2016, розробник Soft Intelligent,</p>	<p>Покроковий планувальник. Докладні інструкції і опис кожного розділу. Макет плану та запропоновані шаблони документів. Всебічне планування бізнесу, включаючи маркетинг, збут, виробництво, організаційну структуру, розрахунок</p>

<p>2016 р., ціна ліцензії 77\$, демо-версія безкоштовна, http://softintelligent.com/product_pbi.html</p>	<p>інвестиційного бюджету та прогноз фінансових результатів. Проведення комплексного фінансового аналізу. Повністю автоматизовані електронні таблиці, графіки і діаграми. Здійснення презентації бізнес-плану. Простий і зручний інтерфейс програми. Робота в загальнодоступних форматах MS Word і MS Excel. Підготовка до друку та презентабельність готових документів. Відповідність національним та міжнародним стандартам планування, таким як EBPD, KPMG, TASIC, UNIDO. Проста і зрозуміла термінологія. Уніфіковані форми документів. Довідкові матеріали про інвесторів і посилання на компанії, де можна отримати фінансування. Мінімальні системні вимоги до комп'ютера. Конкурентна ціна. У підсумку, використовуючи програму для складання бізнес-плану Plan Business Intelligent 2016, можна отримати: професійний бізнес-план, якісну презентацію проекту, комплексний фінансовий прогноз</p>
<p>ProjectLibre 1.7, розробник Marc O'Brien, Laurent Chretienneau, 2017 р., безкоштовна, http://freesoft.ru/projectlibre</p>	<p>Програма для планування та управління проектами. Дозволяє створювати проекти, складаючи ієрархічний список завдань в межах відповідного проекту. Кожна задача може бути обмежена в часі, мати відповідальних виконавців і показувати відсоток завершення. Крім того, у цій програми можна складати звіти по проектах, будувати різні графіки і робити вибірки, використовуючи фільтри</p>
<p>Инвестиционный анализ (бизнес-план) 2.9, розробник компанія «Константа» (Санкт-Петербург), ціна демо-версії 8900 руб., http://finanalisis.ru/programs/340/2247.html</p>	<p>Програма призначена для розробки фінансового розділу бізнес-плану та оцінки ефективності інвестиційних проектів. Програма дозволяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - автоматично підготувати фінансовий розділ бізнес-плану; - розрахувати ефект від введення тих або інших інновацій, розширення виробництва і т.д.; - в процесі розрахунку (а також по його завершенню) отримувати статистичну інформацію щодо обсягів продажу, основних засобів і необоротних активів, персоналу, витрат, фінансових вкладень і т. ін.; - розраховувати й аналізувати в динаміці групи показників ефективності інвестиційних проектів

Література:

1. Бізнес-планування / Т. Г. Васильків, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. – К.: Знання, 2013. – 207 с.
2. Енциклопедія економіки. Бізнес-план [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Типовое содержание инвестиционных бизнес-планов согласно стандартам BFM Group™ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bfm-ua.com

Гусєв В. О., к.е.н., професор,
Мельник С.М., аспірант,
Університет менеджменту освіти
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна

ЗНАННЯ ЯК ІНТЕГРАТИВНИЙ ФАКТОР НАУКИ, ОСВІТИ І ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Утвердження прогресивної світової тенденції розбудови єдиного науково-освітнього, інноваційного та цифрового простору, як імперативу досягнення розумного зростання і сталого розвитку країни визначено пріоритетним напрямом стратегій суспільних реформ в Євросоюзі, а також в Україні і пов'язано зі зростанням значущості знання і управління ним [1, 2].

Успішна реалізація суспільних реформ залежить від низки факторів, серед яких визначальними є наукова обґрунтованість суспільних трансформацій та їх скерованість органами публічної влади (тут органи державної влади і органи місцевого самоврядування), наявність підготовлених управлінських кадрів, що разом за теперішніх умов стає основними завданнями новоутвореної галузі знань «Публічне управління та адміністрування» [3].

Галузь знань «Публічне управління та адміністрування» формується на теоретико-методологічній базі усталених упродовж понад двох десятиліть освітньої та наукової галузей «Державне управління» і є галуззю знань, зорієнтованою на практику управління (регулювання) суспільними процесами. Само «Державне управління» набуває нового якісного змісту в категорійно-понятійному комплексі «Публічне управління та адміністрування», що включає своєю складовою освітньо-професійну і науково-освітню спеціальність «Публічне управління та адміністрування» [3].

Публічне управління – це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави через систему публічної влади на суспільну діяльність людей з метою їх впорядкування, збереження чи перетворення, спираючись на владну силу, яку обмежує дієвий суспільний контроль. На відміну від «державного управління», яке має владний характер і запроваджується через прояв державної волі, публічне управління своїм витоком має громадську волю, поширюється на все суспільство і утверджує принципи партисипативної демократії [4].

Публічне управління та адміністрування як методологія управління суспільним розвитком забезпечує ефективне функціонування системи органів державної влади, регіонального врядування, органів місцевого самоврядування, громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб та інших суб'єктів

громадянського суспільства з метою реалізації державної політики в найрізноманітніших сферах суспільного життя.

Міждисциплінарний підхід публічного управління передбачає залучення знань із споріднених дисциплін, як-то: економіка, інформатика, менеджмент, право, соціологія, а також застосування різноманітних механізмів регулювання суспільних процесів, що розроблені в цих дисциплінах і потребують забезпечення їх компліментарної інтеграції, фактором якої виступають знання.

У цьому контексті актуалізується проблема розкрити зміст знання в галузі «Публічне управління та адміністрування відповідно до базових інститутів, які визначають прогрес цивілізації, – науки, освіти та практики публічного управління. Водночас розвинене знання і процеси його створення чи застосування впливають у свою чергу на зміст та розвиток зазначених інститутів.

Вплив знання як інтегративного фактору на зазначені інститути і за умов його інноваційного характеру, надає системі в цілому, а також її базовим складовим – науці, освіті, практиці емерджентних властивостей.

У цьому контексті привертає увагу комплекс проблем: продукування знання, відтворення та зміни його структури, поширення знання через освіту, комунікативні заходи та інформаційні носії, оцінювання знань, введення знання, як об'єкту прав інтелектуальної власності (за умов належних підстав прав власності, наприклад, розроблений програмний продукт) в управлінський процес з метою його раціоналізації, та інші проблеми, що разом складають проблемне поле досліджень для багатьох наукових дисциплін, зокрема, галузі знань «Публічне управління та адміністрування». Це зумовлено природою знання, як багатовимірної категорії, пов'язаної з різними предметними сферами публічного управління та адміністрування, де знання саме виступає об'єктом пізнання та предметом застосування за міждисциплінарним підходом.

Знання в галузі «Публічне управління та адміністрування» включає усю сукупність професійних знань, навичок, вмінь, здібностей, життєвого досвіду, ділових та особистих контактів (комунікативність) кадрів державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, що складає їх інтегральну компетентність і використовується як ними безпосередньо, так і соціумом для досягнення поставлених цілей суспільного розвитку. Звідси знання, як основа компетентностей, мають як індивідуальну, так і суспільну цінність відповідно для отримання індивідуального або суспільного значущого результату.

Відповідно до предметного середовища інституту знання набуває свого певного змісту, що для Публічного управління та адміністрування визначено в інституціональній матриці, представленій на таблиці.

За визначенням Дагласа Норта «інституціональна матриця складається з павутини взаємозалежних інститутів та зумовлених ними політичних і економічних організацій, що характеризуються зростаючою віддачею» [7, р. 15]. Тобто інституціональна матриця – історично сформована система базових інститутів, що регулює взаємопов'язане функціонування основних суспільних сфер – економічної, політичної та ідеологічної. Безумовно, на ці сфери впливають наука, освіта та практика публічного управління, на основі яких сформовано матрицю (таблиця).

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА МАТРИЦЯ

ЗМІСТ БАЗОВОГО ІНСТИТУТУ [5]	ЗМІСТ ІНСТИТУТУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	ЗМІСТ ЗНАННЯ	ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ЗНАТЬ
<p>ПРАКТИКА, який віднесений до всієї сфери людської діяльності та мислення і який виступає як реальна почуттєво-предметна діяльність людини щодо активного засвоєння та перетворення природних та соціальних умов буття людини.</p>	<p>Практика публічного управління – це діяльність органів публічної влади щодо реалізації законодавчих, виконавчих, судових та інших владних повноважень відповідно держави і органів місцевого самоврядування з метою виконання її організаційно-регулюючих і службових функцій як у суспільстві загалом, так і в окремих його прошарках.</p>	<p>Знання в практиці публічного управління включає методологічні підходи до прогнозування і розв'язання суспільних проблем, забезпечення суспільного розвитку, виконання функцій та розбудови держави, місцевого самоврядування, реалізації визначених пріоритетів та стратегій державної політики, а також забезпечення та моніторингу публічного управління.</p>	<p>Створення організаційних, технологічних та комунікаційних умов, за якими знання мають бути використані для розв'язання стратегічних та тактичних завдань, що виникають в практиці публічного управління. Управлінські рішення мають носити інноваційний характер, якщо його впровадження істотно раціоналізують суспільні процеси розвитку, поширення знаньних ресурсів в системі електронного врядування.</p>
<p>НАУКА – особливий вид пізнавальної діяльності, спрямованої на вироблення та теоретичну систематизацію нових об'єктивних наукових знань щодо дійсності, та яка містить суму накопичених людством знань, які формують наукову картину світу та суспільного життя.</p>	<p>Науково-освітня спеціальність «Публічне управління» дослідження теоретико-методологічних засад публічного управління як цілеспрямованого стану і розвитку суспільних процесів та відносин з метою досягнення цілей сталого розвитку, реалізації функцій держави та місцевого самоврядування через діяльність органів публічної влади і в межах визначених законом їх повноважень, демократизації державотворчих процесів, а також підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.</p>	<p>Знання публічного управління та адміністрування включають теоретико-методологічні підходи та науково-обґрунтовані засади публічного управління та адміністрування, інституціонального забезпечення механізмів та стратегій його реалізації, розроблення методологічних підходів до організації взаємодії з інститутами громадянського суспільства та з громадськістю, а також методики розроблення, аналізу, прогнозування, інформаційно-аналітичного забезпечення впровадження державно-управлінських рішень та моніторингу їх ефективності.</p>	<p>Удосконалення координації функціональних та прикладних досліджень в галузі знань «Публічне управління та адміністрування» для розроблення категорійно-понятійного апарату публічного управління, вироблення теоретико-методологічних підходів, спрямованих на забезпечення наукового обґрунтування Стратегії сталого розвитку України та наукового супроводу її реалізації, координація дисертаційних досліджень у проблемній площині публічного управління та адміністрування, законопроектна діяльність.</p>
<p>ОСВІТА – сукупний процес цілеспрямованого інформаційного окультурення людини, освоєння нею культурного досвіду людства і результат засвоєння систематизованих знань і способів практичної та пізнавальної діяльності, а також формування моральних індивідів.</p>	<p>Державна система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців включає освітньо-професійні програми підготовки, перепідготовки і професійні програми підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, освітні заклади, що реалізують зазначені програми, а також органи, що здійснюють управління цією системою.</p>	<p>Зміст знань, що опановують слухачі в освітньому процесі, зумовлений цілями та потребами інститутів публічної влади в системі визначеної компетентностей за посадово-функціональними компетенціями, а також професійними, світоглядними і громадянськими якостями, що мають бути сформовані у осіб публічної служби з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури.</p>	<p>Забезпечення здобуття і поглиблення управлінських, економічних, соціальних, поведінкових, правових знань, організаторських навичок, комунікації, безперервне оновлення професійних знань і умінь, управління формуванням компетентностей відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня [6], а також формування інноваційної культури для креативних підходів у діяльності професійно підготовлених кадрів для органів публічної влади.</p>

Зміст базових інститутів – науки, освіти і практики в загальному виді розкрито відповідно до філософської думки, викладеної в [5]. Водночас зазначені базові інститути набувають свого конкретного змісту у сфері публічного управління.

В інституціональній матриці наведений також головний зміст ресурсів знання, що використовується (переважно сфера публічного управління), продукується у науково-освітній складовій спеціальності «Публічне управління та адміністрування» та передається до освітньо-професійної спеціальності «Публічне управління та адміністрування», а також імперативи державного управління ресурсами знань для забезпечення їх інноваційного характеру. Акцент на інноваційному характері ресурсів знань зумовлений очікуваним соціально-економічним ефектом від їх застосування в практиці публічного управління, що відповідає стратегічному пріоритету державної політики – утвердження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки. В умовах суспільних і глобальних викликів особливо актуалізується питання інноваційного розвитку, реалізація якого має забезпечити вихід економіки України з кризового стану на траєкторію сталого розвитку, розбудову конкурентоспроможної національної економіки з метою її включення в транснаціональні розширені відтворювальні процеси. Розв’язання проблеми трансформації національних систем регулювання економіки в умовах глобальних викликів потребує інтеграції таких інституціональних сфер: науки та освіти в галузі «Публічне управління та адміністрування» з практикою публічного управління та адміністрування.

Фактором інтеграції виступає знання, що має не тільки вільно передаватися між зазначеними інституціональними сферами, але й застосовуватися для забезпечення їх розвитку за такими пріоритетними напрямками:

Науково-освітньої спеціальності «Публічне управління та адміністрування»:

- дослідження глибинних причин сучасної суспільної, соціально-економічної кризи, визначення шляхів державного регулювання щодо мінімізації її негативних наслідків, розробка наукових засад майбутньої адаптивної стратегії поступального інноваційного розвитку й підвищення конкурентоспроможності національної економіки в глобальному конкурентному середовищі, а також підвищення соціальних стандартів;

- розроблення механізмів покращення відтворювальної структури реального сектору економіки шляхом його інноваційної модернізації, що передбачає спрямування до реального сектору відповідних інвестиційних ресурсів, а також мінімізацію диспропорцій між структурою випуску товарів та послуг і структурою банківських кредитів;

- науковий та інформаційно-аналітичний супровід реалізації пріоритетних напрямів суспільних реформ, визначених в [2].

Освітньо-професійної спеціальності «Публічне управління та адміністрування» в системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для органів державної влади і органів місцевого самоврядування, формування у кадрів інноваційної культури, інноваційних підходів, креативного мислення для вирішення практичних проблем діяльності

органів публічної влади, що досягається за умов практико-орієнтованого характеру освітньо-професійних програм спеціальності «Публічне управління та адміністрування» та спеціалізацій, забезпечення їх орієнтованості на проблемних питаннях практики публічного управління суспільним розвитком;
у сфері публічного управління та адміністрування:

– розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо створення оптимальної цілісної системи органів публічної влади при забезпеченні їх інституціональної спроможності та структурної повноти у предметній сфері їх діяльності. На цю систему мають покладатися функціональні завдання реалізації стратегії сталого розвитку України.

Література:

1. European Commission «Europe 2020» – A strategy for Smart, Sustainable and Inclusive growth», Brussels, 2010. [Електронний ресурс]. Режим доступу: eunes.vlor.be/detail_bestanden/doc014%20Europe%202020.pdf
2. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 р. № 5/2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
3. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266. (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
4. Колодій А.Ф. Публічне врядування і публічне адміністрування в кн. Енциклопедія державного управління [Текст]: у 8 т. / наук. ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова) [та ін.]; Національна академія державного управління при Президентові України. – К.: НАДУ, 2011. Т. 8: Публічне врядування / наук. ред. кол.: В.С. Загорський (голова), С.О. Телешун (співголова) [та ін.]; Львівський регіональний інститут державного управління Національна академія державного управління при Президентові України. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – С. 488-491.
5. Всемирная энциклопедия: философия / Гл. науч. ред. и сост. А.А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, 2001. – 1312 с.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 р. № 1341. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
7. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений [Текст] / пер. с англ. – Высшая школа экономики. – М. Изд. дом Гос. Ун-та – Высшая школа экономики. 2010. – 256 с.

Маслош О. В., к.х.н., доцент,
Касаткіна М. В., старший викладач,
Інститут економіки і управління
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДТРИМКИ ОСВІТИ ЛЮДЕЙ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

Сучасний розвиток суспільства не можливий без кваліфікованих трудових ресурсів. Освіта дає можливість кожному громадянину знайти своє місце в суспільстві, розвинути особистість, забезпечити благополуччя собі та своїй родині, сприяти відтворенню інтелектуального капіталу держави.

Освіта розглядається як система професійних знань та вмінь, що включає в себе процес навчання і виховання особистості, які набуваються як в інтересах всього суспільства та держави, так і самої особи [1].

Зазвичай, держава отримує найбільш кваліфіковані трудові ресурси завдяки системі вищої освіти, яка, виконуючи свою гуманістичну місію, має підготувати молоду людину до життя у сучасному відкритому світі [1].

Система вищої освіти молоді в Україні є достатньо досконалою та містить нормативні акти, що регламентують порядок формування та функціонування освітніх установ, визначають основні напрями освітньої політики, освітніх установ, відносин у сфері освіти [1]. На 99,9% вища освіта України орієнтована саме на молодь, яка отримує її або одразу після школи або через декілька років. За кількістю осіб, що мають вищу освіту, наша держава посідає 10 місце у світі (вищою освітою на сьогодні охоплено 76% населення України) [2].

Сучасна економічна ситуація в Україні призвела до закриття великої кількості підприємств різних масштабів, організаційної форми та форми власності. Частка осіб із вищою та неповною вищою освітою людей, що залишилися без роботи за фахом і вимушені самотійно вирішувати свої проблеми в пошуках напрямів працевлаштування складає 26,9% [3]. До цієї цифри слід додати значну кількість працездатних осіб, що вийшли на пенсію у 40-45 років (наприклад, військовослужбовці), та людей, які в силу життєвих обставин вимушені змінити місце проживання, або мають проблеми зі здоров'ям та не можуть працювати за фахом.

Таким чином, країна має велику частку населення середнього віку, яке має мінімум одну вищу освіту, є потенційно працездатним, але не може повною мірою скористатися отриманою освітою та потребує допомоги держави у набутті нових знань.

Отримати другу освіту можна у вищому навчальному закладі, однак більшість людей середнього віку, що її потребують, відмовляються від цього з наступних причин:

- фінансові проблеми;
- сором'язливість навчатися поряд із молоддю;
- проблеми зі здоров'ям;

– великий термін навчання тощо.

Частково проблеми з цього питання допомагають розв'язувати Центри зайнятості, за умови, що людина перебуває на обліку як безробітна. Але, зазвичай, це, скоріш, введення в фах, оглядові курси, ніж повноцінна освіта. При цьому пенсіонер, який має зовсім інший статус ніж безробітний, цією підтримкою скористатися не може.

Центри зайнятості в Україні пропонують:

– професійну перепідготовку за робітничими професіями як за груповою, так і за індивідуальною формою навчання;

– підвищення кваліфікації;

– курси цільового призначення з метою набуття нової компетенції [4].

Окрім того, держава може надати сертифікати на навчання для осіб віком понад 45 років для часткової компенсації плати за навчання для здобуття знань з робочих спеціальностей та певного переліку напрямів бакалаврату [5, 6].

На жаль, цих заходів вкрай недостатньо для вирішення зазначеної проблеми – сам на сам з собою залишається більше півмільйона українців середнього віку. Нехтування ситуації, що склалася, призводить до зниження економічного потенціалу держави, тому нагальним є питання пошуку альтернативних варіантів підтримки освіти людей середнього віку.

Досить новим для України є напрям розвитку самозайнятості та самоорганізації людей середнього віку. В даному аспекті під цим слід розуміти розвиток навичок підприємницької діяльності, сприяння та підтримка засвоєння власної справи.

До надання такої освіти можуть бути залучені малі і великі компанії, урядові установи, фінансові структури, університети тощо [7].

Будь-яка освітня діяльність щодо людей середнього віку буде важливим елементом розвитку культури, відтворення інтелектуального та економічного розвитку суспільства, запорукою у зміцненні й утвердженні України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави [1].

Література:

1. Кулініч О.О. Зміст та значення освіти в умовах розвитку сучасного суспільства та держави. – [Електронний ресурс]. – / О.О. Кулініч // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия «Юридические науки». Том 26(65). 2013. № 2-1 (Ч. 1). С. 188-193. – Режим доступу: http://sn-jurid.crimea.edu/arhiv/2013/26_2_p1_law/024_kul.pdf

2. Охопленість українців вищою освітою становить 76% – Інститут демографії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/1023767-ohoplennya-naselennya-ukrajini-vischoyu-osvitoju-stanovit-76-institut-demografiji.html>

3. Струченков О. Неформальна зайнятість населення України: кількісний та якісний вимір [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://commons.com.ua/ru/neformalna-zajnyatist-naselennya/>

4. Офіційний веб-сайт Державної служби зайнятості України. Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=A16E21AD46A30B7CE408E08BED4734C0?art_id=211898&cat_id=5210311

5. Закон України «Про зайнятість населення». Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

6. Перелік навчальних закладів, які мають право здійснювати діяльність у сфері вищої освіти та професійно-технічної освіти, для навчання в яких може бути виданий ваучер. Електронний ресурс – режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/poslugi/licenzuvannya-ta-akreditaciya/perelik-navchalnih-zakladiv,-yaki-mayut-pravo-zdijsnyuvati-diyalnist-u-sferi-vishhoji-osviti-ta-profesijno-texnichnoyi-osviti.html>

7. Підприємництво Україна: навчитися жити і працювати по-американськи. Електронний ресурс – режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1393828-pidpriemnicka-ukrayina-navchititsya-zhiti-i-pracuyvati-po-amerikanski>

Izdevniecība «Baltija Publishing»
Valdeķu iela 62 – 156, Rīga, LV-1058

Iespēsts tipogrāfijā SIA «Izdevniecība «Baltija Publishing»
Parakstīts iespiešanai: 2017. gada 20. jūlijs
Tirāža 150 eks.